

DZIENNIK URZĘDOWY

WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO

Olsztyn, dnia 10 lipca 2026 r.

Poz. 2776

UCHWAŁA NR XXXII/208/2026 RADY GMINY SZCZYTNO

z dnia 24 czerwca 2026 r.

w sprawie przyjęcia Strategii Rozwoju Gminy Szczytno na lata 2026-2035 – aktualizacji Strategii Rozwoju Gminy Szczytno na lata 2022-2030

Na podstawie art. 10e ust. 1 i art. 10f ust. 4 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. z 2026 r. poz. 662, z późn. zm.) oraz art. 3 pkt 3 i art. 9 pkt 5 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (t.j. Dz. U. z 2025 r. poz. 198, z późn. zm.) uchwala się, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się Strategię Rozwoju Gminy Szczytno na lata 2026-2035 – aktualizację Strategii Rozwoju Gminy Szczytno na lata 2022-2030, stanowiącą załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Szczytno.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia publikacji w Dzienniku Urzędowym Województwa Warmińsko-Mazurskiego.

Przewodniczący Rady Gminy
Szczytno

Zbigniew Woźniak

Załącznik Nr 1 do Uchwały Rady Gminy Szczytno

Nr XXXII/208/2026 z dnia 24.06.2026 r

Strategia Rozwoju Gminy Szczytno na lata 2026-2035 - aktualizacja Strategii Rozwoju Gminy Szczytno na lata 2022-2030

Opracowanie: Przedsiębiorstwo Innowacyjno-Kooperacyjne KARAMA Sp. z o. o.

SPIS TREŚCI

Wprowadzenie.....	4
Diagnoza sytuacji społecznej, gospodarczej i terytorialnej w gminie Szczytno	5
Ankieta	6
Uwarunkowania wynikające z położenia geograficznego, dostępność komunikacyjna i mobilność. 8	
Położenie geograficzne.....	8
Ukształtowanie terenu	10
Bogactwa naturalne i eksploatacja	10
Dostępność komunikacyjna.....	13
Dostępność sieci Internet.....	17
Ludność i procesy demograficzne	19
Gospodarka i rynek pracy.....	27
Przedsiębiorczość	27
Rynek pracy.....	29
Tereny inwestycyjne.....	31
Środowisko naturalne i infrastruktura	33
Walory środowiska naturalnego, przyrodnicze i krajobrazowe, różnorodność biologiczna	33
Ochrona przyrody	44
Infrastruktura sieciowa	46
Odpady	49
Kultura i dziedzictwo kulturowe	51
Instytucje kultury.....	51
Obiekty zabytkowe	52
Sport, rekreacja i turystyka.....	54
Sport i rekreacja.....	54
Turystyka.....	55
Planowanie i zagospodarowanie przestrzenne	56
Akty planowania przestrzennego	56
Założenia planistyczne i struktura funkcjonalno-przestrzenna.....	59
Bezpieczeństwo publiczne	62
Polityka społeczna.....	64
Pomoc społeczna	64
Ochrona zdrowia	66

Edukacja i wychowanie.....	68
Kapitał społeczny	70
Organizacje pozarządowe.....	70
Frekwencja w wyborach.....	71
Finanse samorządowe.....	73
Dochody	73
Wydatki	76
Analiza SWOT	79
Część programowa strategii rozwoju gminy Szczytno.....	82
Misja i wizja.....	83
Cele strategiczne rozwoju w wymiarze społecznym, gospodarczym i przestrzennym. Kierunki działań podejmowanych dla osiągnięcia celów strategicznych. Oczekiwane rezultaty planowanych działań oraz wskaźniki ich osiągnięcia.....	84
Model struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy	95
Przesłanki formułowania polityki przestrzennej gminy.....	95
Struktura sieci osadniczej wraz z rolą i hierarchią jednostek osadniczych	96
Główne korytarze i elementy sieci transportowych, w tym pieszych i rowerowych	97
System powiązań przyrodniczych i wodnych w tym system obszarów chronionych	99
Główne elementy infrastruktury technicznej i społecznej	103
Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w gminie	106
Szczególne potrzeby w zakresie nowej zabudowy mieszkaniowej	109
Obszary strategicznej interwencji określone w strategii rozwoju województwa warmińsko-mazurskiego wraz z zakresem planowanych działań	111
Obszary strategicznej interwencji w województwie warmińsko-mazurskim.....	111
Spójność strategii rozwoju gminy Szczytno ze strategią rozwoju województwa	112
System realizacji strategii, w tym wytyczne do sporządzenia dokumentów wykonawczych	114
Ramy finansowe i źródła finansowania.....	116
Załączniki	118
Załącznik 1. Wzór ankiety.....	118

Wprowadzenie

Strategia Rozwoju Gminy Szczytno na lata 2026-2035 stanowi aktualizację Strategii Rozwoju Gminy Szczytno na lata 2022-2030 i jest wyrazem odpowiedzialnego podejścia samorządu do prowadzenia polityki rozwoju w zmieniających się uwarunkowaniach prawnych, przestrzennych, społecznych i gospodarczych. Główną przesłanką aktualizacji była konieczność zapewnienia spójności dokumentu strategicznego z nowym systemem planowania przestrzennego oraz z ustaleniami planu ogólnego Gminy Szczytno, który porządkuje sposób zagospodarowania przestrzeni i wyznacza ramy dla dalszych działań inwestycyjnych, planistycznych i ochronnych.

Aktualizacja strategii ma jednak szerszy wymiar niż tylko dostosowanie jej do ustaleń planu ogólnego. Jej celem było również uwzględnienie zmian, jakie zaszły od czasu przyjęcia poprzedniego dokumentu, oraz wydłużenie perspektywy planowania do roku 2035. W toku prac ponownie przeanalizowano uwarunkowania społeczne, gospodarcze, środowiskowe, infrastrukturalne i finansowe, a także zweryfikowano aktualność dotychczasowych założeń rozwojowych.

Przeprowadzona aktualizacja potwierdziła, że zasadnicze kierunki rozwoju Gminy Szczytno pozostają aktualne. Nadal kluczowe znaczenie mają działania służące poprawie jakości życia mieszkańców, rozwojowi przedsiębiorczości, wzmocnieniu atrakcyjności osiedleńczej, rozbudowie infrastruktury technicznej i społecznej oraz ochronie ład przestrzennego i walorów środowiskowych. Zmianie uległ natomiast kontekst prowadzenia polityki rozwoju, który wymaga dziś silniejszego powiązania celów strategicznych z polityką przestrzenną i rzeczywistymi uwarunkowaniami zagospodarowania gminy.

Niniejsza Strategia zachowuje ciągłość dotychczasowej polityki rozwoju, a jednocześnie porządkuje ją i dostosowuje do obecnych wyzwań. Dokument ten ma stanowić podstawę prowadzenia zintegrowanej polityki lokalnej, łączącej wymiar społeczny, gospodarczy, przestrzenny i środowiskowy, tak aby rozwój Gminy Szczytno w najbliższych latach przebiegał w sposób odpowiedzialny, zrównoważony i zgodny z potrzebami mieszkańców.

Sławomir Wojciechowski

Wójt Gminy Szczytno

DIAGNOZA

**Diagnoza sytuacji społecznej,
gospodarczej i terytorialnej
w gminie Szczytno**

Ankieta

Na potrzeby lepszego zdiagnozowania sytuacji gminy Szczytno przeprowadzone zostało badanie ankietowe wśród mieszkańców. Badanie prowadzone było w formie ankiety on-line dostępnej do uzupełnienia w formie komputerowej, a także mobilnej poprzez smartfony i tablety (wzór ankiety – załącznik nr 1). Celem badania było poznanie opinii mieszkańców na temat sytuacji społecznej, gospodarczej i terytorialnej gminy, zdefiniowanie najważniejszych problemów oraz wytyczenie kierunków rozwoju na przyszłość.

Dane te, pochodzące z 2022 roku, pozostają relewantne w kontekście aktualizacji Strategii. W ramach odświeżenia płynących wniosków, rozszerzono analizę jakościową odpowiedzi otwartych, podkreślających indywidualne sugestie mieszkańców. Zdecydowano się też na syntetyczne przedstawienie wyników ankiety, istotnych w kontekście aktualizacji dokumentu.

Ankieta dotycząca strategii rozwoju gminy przyniosła 188 odpowiedzi od mieszkańców, co pozwala na kompleksowe spojrzenie na wyrażone opinie i potrzeby. Respondentami były w większości kobiety (ponad 70%), głównie w wieku 25-44 lata (ok. 71% w tych grupach), z wyższym lub średnim wykształceniem (razem ok. 88%). Dominowali pracownicy instytucji publicznych (45%) i przedsiębiorstw prywatnych (23%), a prawie połowa osób deklarowała zamieszkanie w gminie od urodzenia, co świadczy o silnym zakorzenieniu lokalnym.

Mieszkańcy wykazywali wysokie zainteresowanie sprawami gminy – aż 45% przeważnie się interesuje, a 35% bardzo mocno, podczas gdy tylko ok. 3% deklaroowało niskie zaangażowanie. Najwygodniejszymi kanałami informacji były media cyfrowe, z profilem Facebook Urzędu Gminy na czele (ok. 65% wyborów), stroną internetową (46%) i lokalnymi mediami społecznościowymi (40%), choć zebrania z radnymi (42%) i tradycyjne tablice ogłoszeń (29%) również cieszyły się popularnością.

Kontakt z Urzędem Gminy miała większość ankietowanych (60% kilka razy, 19% raz), a praca urzędników oceniana była wysoko, ze średnią 3.76 na 5-punktowej skali. Oceny aspektów życia w gminie były mieszane, z wyższymi notami dla środowiska naturalnego (czystość i woda pitna ok. 3.8-4.0/5, odbiór śmieci 4.1/5) oraz edukacji podstawowej (nauczanie w szkole 3.9/5, place zabaw 3.7/5), ale niższymi dla zajęć pozalekcyjnych dla dzieci (ok. 2.8/5) i spędzania czasu wolnego młodzieży (2.7/5). Infrastruktura transportowa budziła największe zastrzeżenia. Dostępność komunikacji zbiorowej to ocena zaledwie 2.6/5, trasy rowerowe i drogi zimą ok. 3.0/5, choć własny samochód jest głównym środkiem lokomocji (95%). Opieka społeczna i ochrona zdrowia otrzymały średnie oceny (3.0-3.6/5), z dostępem do specjalistów na niskim poziomie (2.1/5). Kultura i rekreacja były oceniane umiarkowanie (instytucje kultury 3.5/5, sport 3.7/5), ale wskazywano brak miejsc spędzania czasu wolnego dla dorosłych (2.5/5). Gospodarkę gminy ankietowani ocenili jako słaby punkt (miejsca pracy i wsparcie biznesu ok. 2.5-2.9/5).

Jako priorytety budżetowe wybrano infrastrukturę drogową (ok. 41% wskazań) oraz oświatę z opieką przedszkolną (40%), a w dalszej kolejności zajęcia pozalekcyjne dla dzieci (26%) oraz infrastrukturę wodociągową i kanalizacyjną (23%).

Analizę warto rozszerzyć o szczegółowe podsumowanie pytań otwartych, które zebrały od 50 do 89 odpowiedzi (w zależności od pytania), ujawniając powtarzające się motywy. W przypadku brakujących wydarzeń kulturalnych/rozrywkowych (53 odpowiedzi, ok. 28% respondentów) dominowały prośby o treści skierowane do dzieci i młodzieży (ok. 17% wzmianek o "dzieciach" lub "zajęciach dla dzieci"), a także koncerty, imprezy i festyny (ok. 8-10% wzmianek), co wskazuje na deficyt rodzinnych i muzycznych atrakcji integrujących społeczność. Priorytetowe inwestycje (89 odpowiedzi, ok. 47% respondentów) opisywano w kontekście dróg (ok. 20% wzmianek), żłobków/przedszkoli (18%) i wodociągów/kanalizacji (16%), z mniejszymi akcentami na komunikację publiczną (2%) czy dostęp do internetu (1%), podkreślając potrzeby infrastrukturalne i edukacyjne. Największe problemy związane

z życiem w gminie (82 odpowiedzi, ok. 44% respondentów) to przede wszystkim brak komunikacji publicznej (ok. 17%), złe drogi (13%) oraz infrastruktura komunalna (6%), z dodatkowymi wskazaniem problemy zaśmiecania przestrzeni publicznej (4%), co rysuje obraz codziennych utrudnień w mobilności i usługach podstawowych. Atuty gminy w oczach ankietowanych (72 odpowiedzi, ok. 38% respondentów) to głównie przyroda, jeziora i lasy (ok. 21% wzmianek), turystyka (6%) oraz dobre drogi (4%), co podkreśla walory naturalne jako kluczowy magnes. Dodatkowe uwagi (50 odpowiedzi, ok. 27% respondentów) powtarzają motywy z problemów, jak budowa żłobków (6%), poprawa komunikacji (6%) – szczególnie dróg (4%), ale też zaśmiecania (4%) oraz potrzeby lepszej ochrony przyrody (4%), z apelami o większą integrację społeczną i wsparcie dla seniorów.

Uwarunkowania wynikające z położenia geograficznego, dostępność komunikacyjna i mobilność

Położenie geograficzne

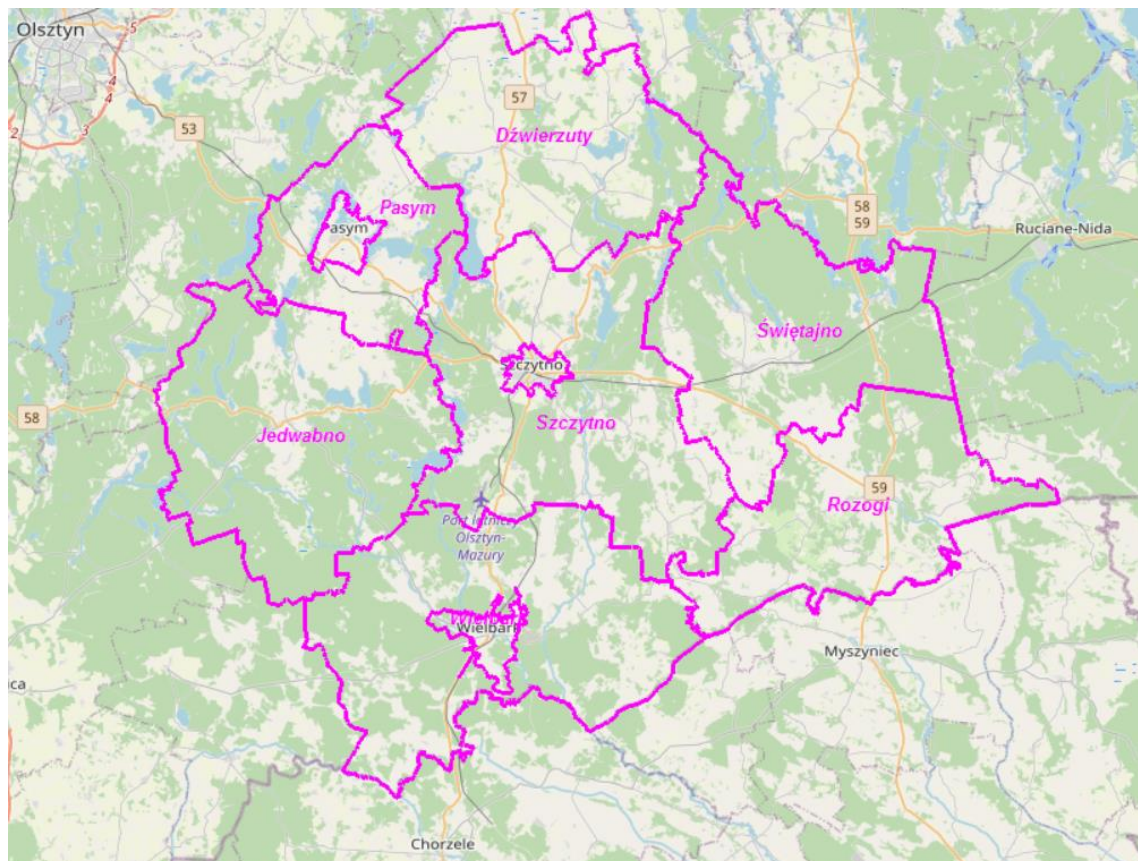
Gmina Szczytno jest największą pod względem terytorialnym gminą powiatu szczycieńskiego. Ma status gminy wiejskiej. Gmina położona jest w południowej części województwa warmińsko-mazurskiego, w centralnej części powiatu szczycieńskiego, pomiędzy rozlewiskami rzek, jezior i dużymi terenami leśnymi.

Odległość od Olsztyna to około 50 km (około 1h jazdy samochodem). Inne duże ośrodki miejskie najbliższe terytorialnie gminie Szczytno to Warszawa, Białystok i Gdańsk – połączenia drogowe odpowiednio około 175 km, 175 km i 215 km (czas dojazdu samochodem do każdego z nich to około 2h 30 minut).

Gmina Szczytno, sąsiaduje ze wszystkimi pozostałymi gminami powiatu szczycieńskiego i są to gminy: Jedwabno, Pasym, Dźwierzuty, Świętajno, Rozogi, Wielbark, a także miasto Szczytno, które stanowi enklawę otoczoną terenem gminy Szczytno. W Szczytnie mają swoją siedzibę także władze powiatu.

Powierzchnia gminy wynosi 346,24 km², co stanowi 17,9% powierzchni powiatu i 1,4% powierzchni województwa.

Rysunek 1. Gmina Szczytno i gminy sąsiadujące

Źródło: <http://szczytno.geoportal2.pl/>

Gmina obejmuje terytorialnie 32 sołectwa: Czarkowy Grąd, Dębówko, Gawrzyjałki, Jęcznik, Korpele, Lemany, Leśny Dwór, Lipowiec, Lipowa Góra Wschodnia, Lipowa Góra Zachodnia, Małdaniec, Marksewo, Niedźwiedzie, Nowe Gizewo, Nowiny, Olszyny, Piecuchy, Płozy, Prusowy Borek, Romany, Rudka, Sasek Mały, Sasek Wielki, Sędańsk, Siódma, Stare Kiejuty, Szczycionek, Szymany, Trelkowo, Wały, Wawrochy, Zielonka. Pozostałe miejscowości: Kobyłocha, Ułázky, Pużary, Piece, Sasek, Lipowiec Mały, Kamionek, Lipnik, Wikno, Młyńsko, Kasprzy, Ochódno, Janowo, Sawica, Wólka Szczycieńska, Nowe Dłutówko, Trelkówko, Żytkowizna, Wałpusz.

Głównym ośrodkiem obsługi mieszkańców jest Szczytno. W mieście skupione są najważniejsze instytucje z zakresu administracji, ochrony zdrowia, edukacji oraz usług.

Rysunek 2. Gmina Szczytno w podziale na sołectwa

Źródło: Opracowanie własne na podstawie materiałów Urzędu Gminy

Teren gminy położony jest w granicach jednostek fizycznogeograficznych: Równina Mazurska i Pojezierze Mrągowskie. Północno-zachodnia część gminy sąsiaduje z Pojezierzem Olsztyńskim, a południowe krańce z Równiną Kurpiowską.

Ziemia szczycieńska zaliczana jest do najcenniejszych obszarów Pojezierza Mazurskiego. Jedną z cech stanowiących o malowniczości regionu jest urozmaicona rzeźba terenu, bogate zasoby wód otwartych i śródlęśnych. Jeziora bogate w ryby stanowią atrakcję dla miłośników wędkarstwa i sportów wodnych.

Kompleksy leśne obfitują w jagody, grzyby, zioła i stanowią ostoję dla zwierzyny łownej i chronionej (bobry, wilki, wydry, rysie). Teren Gminy ze względu na atrakcyjność przyrodniczą może stanowić azyl dla ludzi pragnących wypoczynku i relaksu w otoczeniu lasów i jezior.

Ukształtowanie terenu¹

Krajobraz gminy ukształtowany został przez cztery zlodowacenia czwartorzędowe na przestrzeni milionów lat, a głównie przez ostatnie – bałtyckie. Obszar charakteryzuje zatem bogate ukształtowanie powierzchni. Występują faliste i pagórkowate wzgórza w strefie moren czołowych, płaskie i faliste obszary moren dennych, płaskie doliny rzeczne oraz równinne obszary sandrowe.

Północna część gminy (na północny-zachód od miasta Szczytno) należy do Pojezierza Mrągowskiego, które tworzy górujący nad sąsiednimi mezoregionami rodzaj garbu o kulminacjach ponad 200 m n.p.m. Obszar ten jest przecinany szeregiem południkowo położonych rynien wypełnionych jeziorami.

Większa część gminy należy do Równiny Mazurskiej. To równina ze sporą ilością jezior i dużymi kompleksami lasów. Równina pokryta jest piaskami sandrowymi, urozmaicona występowaniem jezior wytopiskowych oraz przecięta płytkimi, równoległymi do siebie dolinami rzek (Orzyc, Omulew, Rozoga, Szkwa, Pisa), które spływają ku południowemu wschodowi do Narwi.

Charakterystycznym elementem krajobrazu gminy, oprócz licznych zbiorników wodnych, są rozległe, zwarte kompleksy leśne.

Bogactwa naturalne i eksploatacja

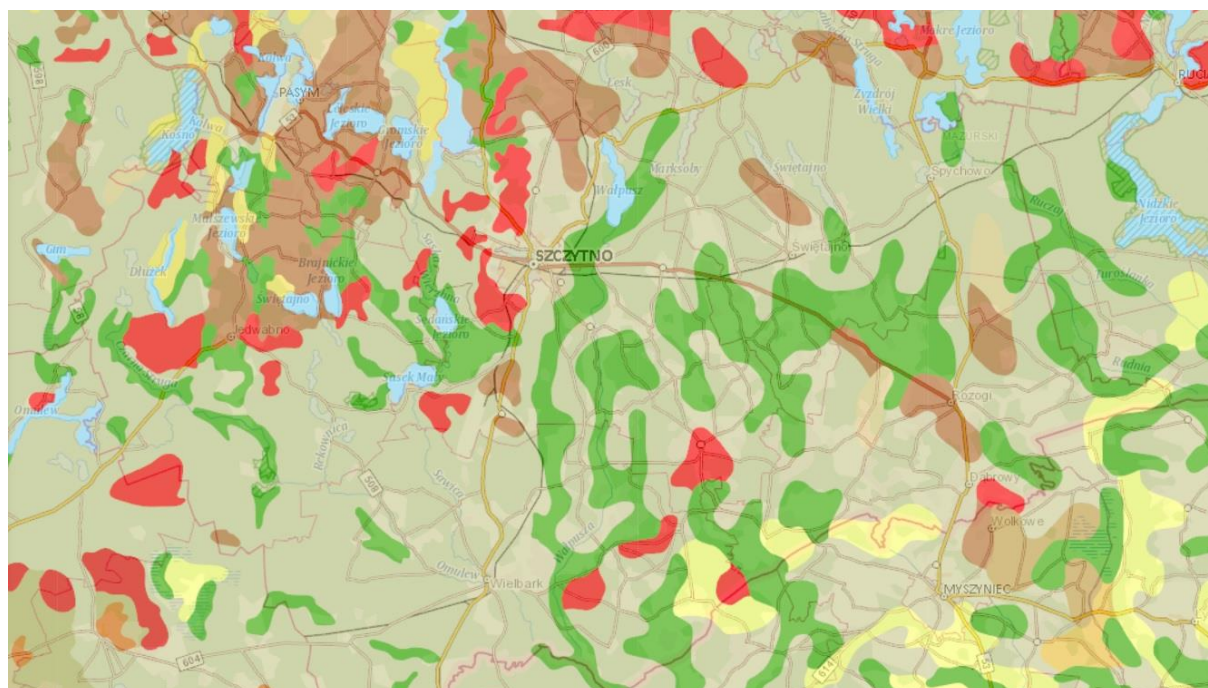
Budowa geologiczna

Obszar gminy leży w zasięgu prekambryjskiej platformy wschodnioeuropejskiej. Na jego terenie występują utwory czwartorzędowe, które pokrywają ciągłą warstwą podłoża starsze. Przestrzennie dominują osady zlodowacenia ostatniego-bałtyckiego. Miąższość czwartorzędu jest zróżnicowana – na ogół wynosi od kilkudziesięciu do ponad 200 m, przeważnie zawiera się pomiędzy 100 a 200 m. Znaczne powierzchnie zajmują osady morenowe o charakterze zwałowym. Skład mechaniczny tych utworów stanowią gliny o różnej spistości, wynikającej z zawartości frakcji ilowej oraz grunty piaszczyste o różnym uziarnieniu.²

¹ Program Ochrony Środowiska dla Gminy Szczytno na lata 2021-2024 wraz z perspektywą na lata 2025-2028, ZAŚ Eko-precyzja, Szczytno 2021.

² Ibidem

Rysunek 3. Mapa geologiczna gminy Szczytno w oparciu o mapę geologiczną Polski w skali 1: 500000

Piaski, żwiry, mady rzeczne oraz torfy i namuły	Piaski i mułki kemów
Piaski i żwiry sandrowe	Gliny zwałowe, ich zwietrzliny oraz piaski i żwiry lodowcowe
Żwiry, piaski, głazy i gliny moren czołowych	

Źródło: opracowanie własne na podstawie: <https://geologia.pgi.gov.pl/>.

Zgodnie z danymi Państwowego Instytutu Geologicznego na terenie gminy występują:

- piaski i żwiry sandrowe (złodowacenie północnopolskie);
- piaski, żwiry, mady rzeczne oraz torfy i namuły (holocen);
- żwiry, piaski, głazy i gliny moren czołowych (złodowacenie północnopolskie);
- gliny zwałowe, ich zwietrzliny oraz piaski i żwiry lodowcowe (złodowacenie północnopolskie);
- piaski i mułki kemów (złodowacenie północnopolskie).

Złodowacenia północnopolskie reprezentują osady glacialne stadiu dolnego i górnego złodowacenia Wisły. Zalicza się do nich głównie piaski, ły i mułki zastoiskowe (do 7 m miąższości), piaski, piaski żwirowate i mułki kemów (łącznie około 30 m), gliny zwałowe (do 20 m), żwiry i piaski wodnolodowcowe (do 6 m), piaski i żwiry akumulacji szczelinowej (do 20 m) oraz sandrowe piaski ze żwirami (do 15 m).

Na przełomie plejstocenu i holocenu powstały piaski i gliny deluwialne osiągające kilka metrów miąższości oraz piaski eoliczne na wydmach tworzące pokrywy o miąższości do 10 m pomiędzy Jezioro Leskim i Jezioro Gromskim. Holocen reprezentują głównie piaski, piaski humusowe, namuły rzeczne o ponad 2 m miąższości. Występują one głównie w dolinie Saski oraz w dolinie Strugi. Kreda jeziorna i gytie występują pod przykryciem torfów. Najczęściej są to gytie dytrusowe i wapienne o miąższości do 7 m. W rejonie Sędańska, gdzie udokumentowano złożę kredy jeziornej, jej miąższość sięga 6,6 m.

Możliwości eksploatacji i wykorzystania

Złoża kopalin, stwierdzone w Bilansie Zasobów Kopalin w Polsce wg stanu na dzień 31.12.2024 r., to:

- Sędańsk – kreda – zasoby geologiczne bilansowe 418 tys. ton – złożo o zasobach rozpoznanych szczegółowo,
- Lipowa Góra – kruszywa (piaski i żwiry) – zasoby geologiczne bilansowe 101 tys. ton – złożo o zasobach rozpoznanych szczegółowo,
- Lipowiec – kruszywa (piaski i żwiry) – zasoby geologiczne bilansowe 139 tys. ton – eksploatacja złoża zaniechana,
- Lipowiec I – kruszywa (piaski i żwiry) – zasoby geologiczne bilansowe 259 tys. ton – złożo o zasobach rozpoznanych szczegółowo,
- Lipowiec III – kruszywa (piaski i żwiry) - zasoby geologiczne bilansowe 133 tys. ton, wydobyte 17 tys. ton.
- Lipowiec IV – kruszywa (piaski i żwiry) - zasoby geologiczne bilansowe 50 tys. ton,
- Romany – kruszywa (piaski i żwiry) – zasoby geologiczne bilansowe 338 tys. ton – złożo, z którego wydobyte zostało zaniechane.

Wszystkie złoża udokumentowane na obszarze gminy Szczytno zostały zaliczone do złóż powszechnie występujących na terenie całego kraju. Z uwagi na ochronę środowiska złoża „Lipowa Góra”, „Romany”, „Lipowiec”, „Lipowiec I”, „Lipowiec III”, „Lipowiec IV” uznano za mało konfliktowe. Złożo „Sędańsk” uznano za konfliktowe (klasa B) – złożo to znajduje się w granicach obszaru specjalnej ochrony ptaków sieci Natura 2000. Ponadto część złoża kredy jeziornej „Sędańsk” znajduje się w granicach szczegółowo udokumentowanego czwartorzędowego głównego zbiornika wód podziemnych nr 213.³

Tabela 1. Wykaz złóż na terenie gminy Szczytno tys. ton. (stan na koniec 2024 roku)

Nazwa złoża ⁴	Stan zag. złoża ⁵	Zasoby	Przemysłowe	Wydobyte
		Geologiczne bilansowe		
Sędańsk (K)	R	418		
Lipowa Góra (PŻ)	R	101		
Lipowiec (PŻ)	Z	139		
Lipowiec I (PŻ)	R	259		
Lipowiec III ⁶ (PŻ)	E	133	-	17
Lipowiec IV (PŻ)	R	50		
Romany (PŻ)	Z	338		

Źródło: opracowanie własne na podstawie: M. Szuflicki, A. Malon, M. Tymiński (red.), *Bilans zasobów złóż kopalin w Polsce wg stanu na 31 XII 2024 r.*, Państwowy Instytut Geologiczny – Państwowy Instytut Badawczy, Warszawa 2025.

³ Mapa geośrodowiskowa Polski, Arkusz SZCZYTNO (215), Państwowy Instytut Geologiczny.

⁴ W nawiasie: K – kreda, PŻ - piaski i żwiry,

⁵ Skróty literowe dotyczące stanu zagospodarowania zasobów w wykazach złóż oznaczają: R – złożo o zasobach rozpoznanych szczegółowo Z – złożo, z którego wydobyte zostało zaniechane M – złożo skreślone z bilansu zasobów w roku sprawozdawczym.

⁶ * - złoża zawierające piasek ze żwirem

Dostępność komunikacyjna

Transport drogowy

Podstawowy układ komunikacyjny gminy Szczytno o znaczeniu regionalnym i lokalnym tworzą:

- droga krajowa DK 53 Olsztyn - Szczytno - Rozogi - Myszyniec - Ostrołęka, posiada parametry techniczne odpowiadające klasie GP na odcinku Olsztyn - Szczytno - Rozogi oraz klasy G na odcinku Rozogi - Myszyniec - Ostrołęka o łącznej długości ok. 123 km; trwają prace przygotowawcze do rozbudowy odcinka Olsztyn-Szczytno (STeS z 2025 r.), z planowaną realizacją w latach 2029-2031 w ramach obwodnicy Szczytna;
- droga krajowa DK 57 Bartoszyce - Biskupiec - Szczytno - Przasnysz - Pułtusk, posiada parametry techniczne odpowiadające klasie G, dostosowywana do parametrów drogi klasy GP, o łącznej długości ok. 188 km; planowana rozbudowa odcinka Szczytno-Szymany w ramach obwodnicy Szczytna (2029-2031);
- droga krajowa DK 58 Olsztynek - Zgniłochy - Jedwabno - Szczytno - Babięta - Ruciane Nida - Pisz - Biała Piska - Szczuczyn, posiada parametry techniczne odpowiadające klasie G, dostosowywana do parametrów drogi klasy GP, o łącznej długości ok. 149 km; w 2026 r. planowane przetargi na obwodnice w ramach Programu budowy 100 obwodnic, bez zmian w parametrach podstawowych;
- droga wojewódzka DW 600 Mrągowo - Kałęczyn - Szczytno poprzez drogi krajowe nr 59 i nr 57 umożliwi połączenie Wielkich Jezior Mazurskich z południową częścią kraju. Docelowa klasa drogi G (z normatywną szerokością pasów i nośnością 115 kN/oś, zamiast pierwotnej klasy Z); długość ok. 46 km; w 2026 r. rusza przebudowa odcinka w Orzynie (2,8 km, finansowanie z budżetu województwa), z przygotowaną dokumentacją dla 26,2 km odcinka od obwodnicy Mrągowo do Orzyna;
- drogi powiatowe - 20 odcinków - w 2026 r. planowane inwestycje z Rządowego Funduszu Rozwoju Dróg (RFRD);
- drogi gminne - 43 odcinki - w 2026 r. bieżąca konserwacja dróg gminnych, w tym przebudowy wewnętrznych dróg z RFRD.

Obszar gminy Szczytno obsługują drogi będące w zarządzie gminy, powiatu, województwa i krajowym. Zarządcą dróg krajowych jest Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad. Droga wojewódzka zarządzana jest przez Zarząd Dróg Wojewódzkich w Olsztynie, a drogi powiatowe przez Zarząd Dróg Powiatowych w Szczytnie.

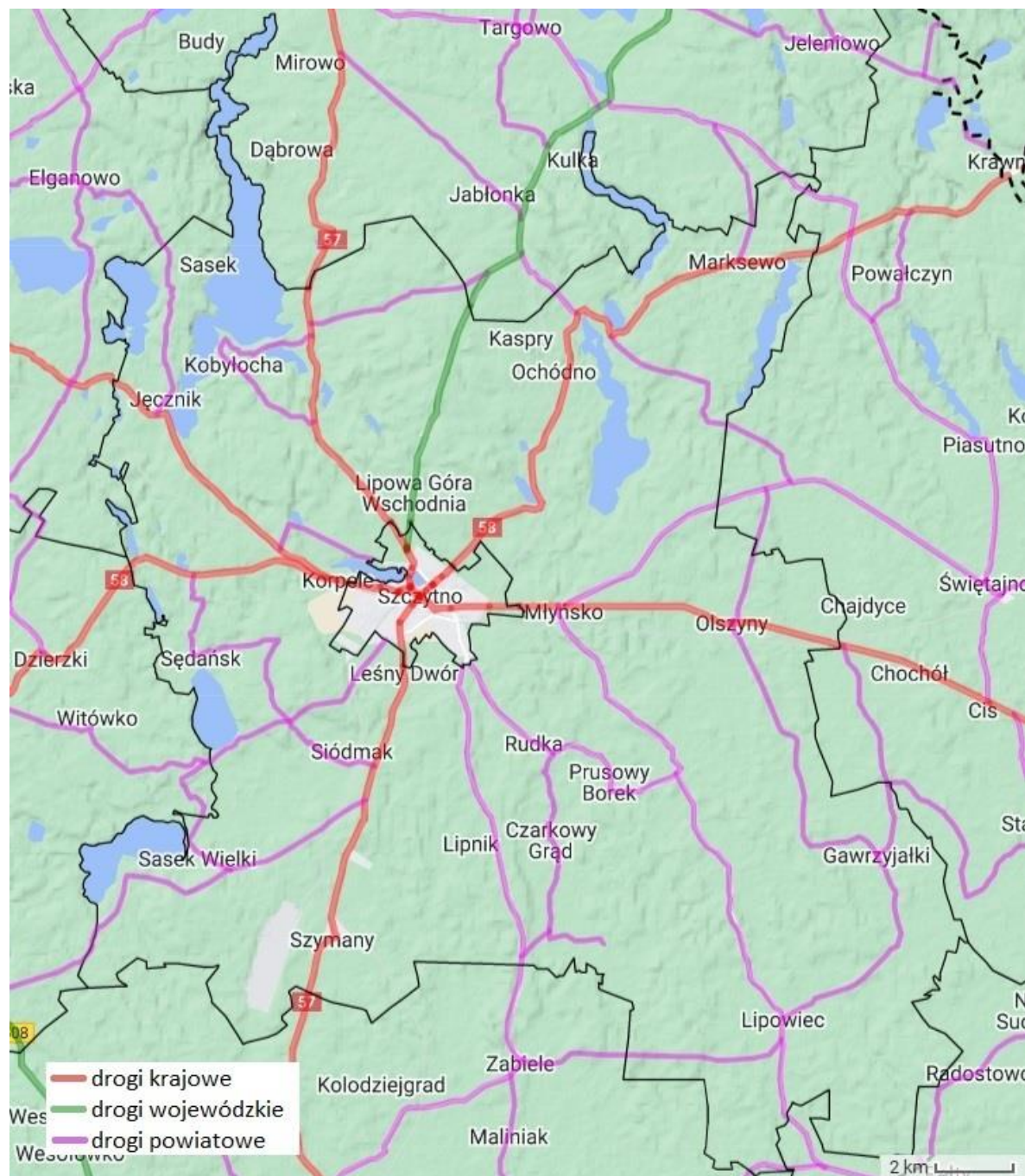
Siatka drogowa gminy Szczytno ma zróżnicowany stan nawierzchni. Część dróg pozostaje w złym stanie technicznym i wymaga pilnych działań modernizacyjnych, co potwierdzają plany inwestycji z RFRD na 2026 r. (148 km w województwie, w tym lokalne w powiecie szczycieńskim). Stan techniczny sieci drogowej często nie odpowiada wymaganym standardom, zwłaszcza w sytuacji narastającego ruchu kołowego, ciężarowego i osobowego. Dotyczy to stanu nawierzchni, szerokości jezdni, wyprofilowania oraz kolizyjności z drogami lokalnymi i siecią kolejową. Tranzyt ciężarowy oraz ruch autokarowy nadal stanowią zagrożenie dla samochodów osobowych, ruchu pieszego i rozwijającej się turystyki rowerowej.

Wśród potrzeb rozwojowych gminy wyróżnia się braki w infrastrukturze drogowej, w szczególności niski odsetek utwardzonych nawierzchni dróg gminnych w największych skupiskach mieszkalnych oraz w miejscach nowej zabudowy. W celu zwiększenia bezpieczeństwa w obszarach zabudowanych należy dążyć do budowy infrastruktury okołodrogowej, w tym chodników i oświetlenia dróg. Ważnym problemem pozostaje brak odpowiedniej infrastruktury ścieżek rowerowych, co wpływa na dostępność komunikacyjną i bezpieczeństwo mieszkańców.

Zapewnienie bezpiecznych połączeń komunikacyjnych pomiędzy poszczególnymi miejscowościami nie jest w pełni zależne od gminy, gdyż główne szlaki komunikacyjne (por. rys. 4) na jej terenie to drogi krajowe, wojewódzkie i powiatowe. Gmina Szczytno jako zarządcą dróg gminnych może realizować

zadania wyłącznie w pasie dróg gminnych, co podkreśla konieczność współpracy z GDDKiA, ZDW i ZDP.

Rysunek 4. Układ dróg powiatowych, wojewódzkich i krajowych na terenie gminy w podziale na kategorie

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Zarządu Dróg Powiatowych w Szczytnie (<http://www.zui.com.pl/zdp/szczytno.html>).

Transport publiczny

Gmina Szczytno nie posiada własnych połączeń autobusowych. Jak wynika z danych Starostwa Powiatowego, na terenie powiatu i gminy usługi transportu publicznego realizowane są przez inne

peronami i mijankami), a prace na odcinku Pisz – Ełk (w tym elektryfikacja odcinka Giżycko – Ełk) finalizowane są w latach 2025-2026, co skróci czas przejazdu między stacjami Olsztyn a Ełk o ok. 80 min i poprawi dostępność regionu.

Na rysunku 5 przedstawione są linie kolejowe zlokalizowane w granicach gminy Szczytno – przebiegająca horyzontalnie linia kolejowa nr 219 oraz wychodząca ze Szczytna w kierunku południowym linia nr 35.

Transport lotniczy

W gminie Szczytno zlokalizowany jest Port Lotniczy Olsztyn – Mazury w obrębie geodezyjnym Szyman, ponad 10 km od centrum Szczytna i około 56 km na południowy-wschód od centrum Olsztyna. Port ten obsługuje region Warmii i Mazur od stycznia 2016 r. jako nowoczesne, międzynarodowe lotnisko cywilne obsługujące loty pasażerskie krajowe i zagraniczne. Port wyposażony jest w pełną infrastrukturę przygotowaną do obsługi samolotów pasażerskich poruszających się zarówno w trybie rejsowym, jak i czarterowym. Jest jedynym portem lotniczym w województwie warmińsko-mazurskim. Część lotnicza lotniska zajmuje powierzchnię około 322 ha.

Lotnisko Olsztyn-Mazury zlokalizowane jest w Obszarze NATURA 2000 oraz częściowo w Obszarze Chronionego Krajobrazu Puszczy Napiwodzko-Ramuckiej.

Ruch pasażerski na lotnisku wykazuje zmienną dynamikę: w 2024 r. obsłużono 72 246 pasażerów przy 3965 operacjach, co oznaczało spadek o około 49% względem 2023 r. (142 587 pasażerów), spowodowany czynnikami ekonomicznymi i ograniczeniami siatki połączeń. W 2025 r. odnotowano wzrost do 89 151 pasażerów (w tym loty General Aviation) przy 4901 operacjach, co stanowiło wzrost o 23,5% rok do roku; bez GA było to 87 054 pasażerów. Port obsługuje również loty General Aviation (biznesowe, szkoleniowe, wojskowe) oraz rozwijający się sektor cargo, gdzie w 2024 r. odprawiono 358 043 kg ładunków (wzrost o 15,8% r/r), z dalszym potencjałem wzrostu w 2025-2026 dzięki współpracy z PLL LOT i międzynarodowymi partnerami. Aktualna siatka połączeń (na luty 2026 r.) obejmuje rejsy do Krakowa (PLL LOT), Londynu-Stansted (Ryanair), Dortmundu (Wizz Air Malta) oraz Düsseldorfu-Weeze (Ryanair). Czartery obejmują Marsa Alam (z wysokim 95% wypełnieniem), a od czerwca 2026 r. Antalya (Turcja) i Tirana (Albania) w czwartki, obsługiwane przez biuro podróży Itaka.

Infrastruktura lotniska została dostosowana do II kategorii systemu precyzyjnego podejścia do lądowania ILS, co poprawiło bezpieczeństwo i dostępność w trudnych warunkach atmosferycznych. Spółka zarządzająca lotniskiem posiada Certyfikat Agenta Obsługi Naziemnej (AHAC) oraz Status Zarejestrowanego Agenta, umożliwiające obsługę operacji cargo. Współpraca z PLL LOT w zakresie cargo dodaje port do sieci RFS LOT-u, pozwalając lokalnym przedsiębiorcom na wysyłki towarów drogą lotniczą bezpośrednio z Szyman do destynacji jak ZEA, Kuwejt, USA czy Kanada.

Hangary lotnicze przeznaczone do postoju i obsługi średnich oraz małych statków powietrznych są w pełni operacyjne, z najemcami takimi jak szkoły pilotażu oraz spółki specjalizujące się w geodezji, kartografii i teledetekcji. Port lotniczy jest włączony do sieci TEN-T (Transeuropejskiej Sieci Transportowej), co daje możliwość pozyskiwania dofinansowania z UE w ramach instrumentu Łącząc Europę (CEF) w perspektywie 2021-2027 (wspieranie infrastruktury transportowej podwójnego zastosowania). Kluczowym projektem w toku jest Flight Eco Center – centrum recyklingu i obsługi technicznej wycofanych statków powietrznych. Jego wartość to ponad 100 mln zł (w tym ok. 47 mln zł z Funduszy Europejskich dla Warmii i Mazur 2021-2027). Projekt umożliwiający odzysk ponad 90% materiałów. Jego zakończenie planowane jest w III kwartale 2026 roku. Dodatkową innowacją jest wdrożenie zdalnej wieży lotniskowej AFIS w ramach projektu CAWOK (pierwsze w Polsce, umowa z 2025, realizacja w 2026-2027) oraz rozwój strefy inwestycyjnej obok lotniska (pierwsze inwestycje jak Consultronix S.A. finalizowane w 2025 roku). Port generuje ok. 1,33 mld zł wartości dodanej brutto i wspiera ponad 13 tys. miejsc pracy w regionie (dane z 2024 r.).

Dostępność sieci Internet

W gminie są 4 774 punkty adresowe. Na koniec grudnia 2025 r. w zasięgu stacjonarnego dostępu do usług szerokopasmowych było 3 707 punktów adresowych. Na wskazanym obszarze było 2 913 białych plam NGA, w tym 1 067 pozostało bez żadnego zasięgu. Od 1 stycznia 2023 do 31 grudnia 2025 r. obywatele zgłosili 257 zapotrzebowań na internet i 8 weryfikacji danych w systemie internet.gov.pl.⁸

Na terenie gminy usługi detalicznego dostępu do Internetu świadczy 13 podmiotów telekomunikacyjnych.⁹ Są to: Bartnet Narusewicz i Krawczun spółka jawna, INM sp. z o.o., Matcom Marcin Sebastian Ziółek, Netia spółka akcyjna, P4 sp. z o.o., Multimedia Polska sp. z o.o., Naukowa i Akademicka Sieć Komputerowa – Państwowy Instytut Badawczy, Orange Polska spółka akcyjna, Polkomtel sp. z o.o., RFC Internet sp. z o.o., T-Mobile Polska spółka akcyjna, Vectra spółka akcyjna, Ziółkowski Mariusz "Avis".

Dane Ministerstwa Cyfryzacji¹⁰ wskazują, że w gminie zostały zgłoszone 3 993 planowane inwestycje komercyjne w punktach adresowych. Zgłoszone plany inwestycyjne przewidują objęcie w kolejnych 3 latach zasięgiem stacjonarnego dostępu do usług szerokopasmowych:

- 159 punktów adresowych znajdujących się już w zasięgu rzeczywistym;
- 195 punktów adresowych znajdujących się już w zasięgu wyłącznie hurtowym;
- 1 710 punktów adresowych znajdujących się już w zasięgu teoretycznym;
- 133 punkty adresowe znajdujące się w planie inwestycyjnym ze środków publicznych;
- 1 060 punktów adresowych znajdujących się w więcej niż jednym planie inwestycyjnym ze środków prywatnych;
- 869 punktów adresowych będących białymi plamami (bez zasięgu).

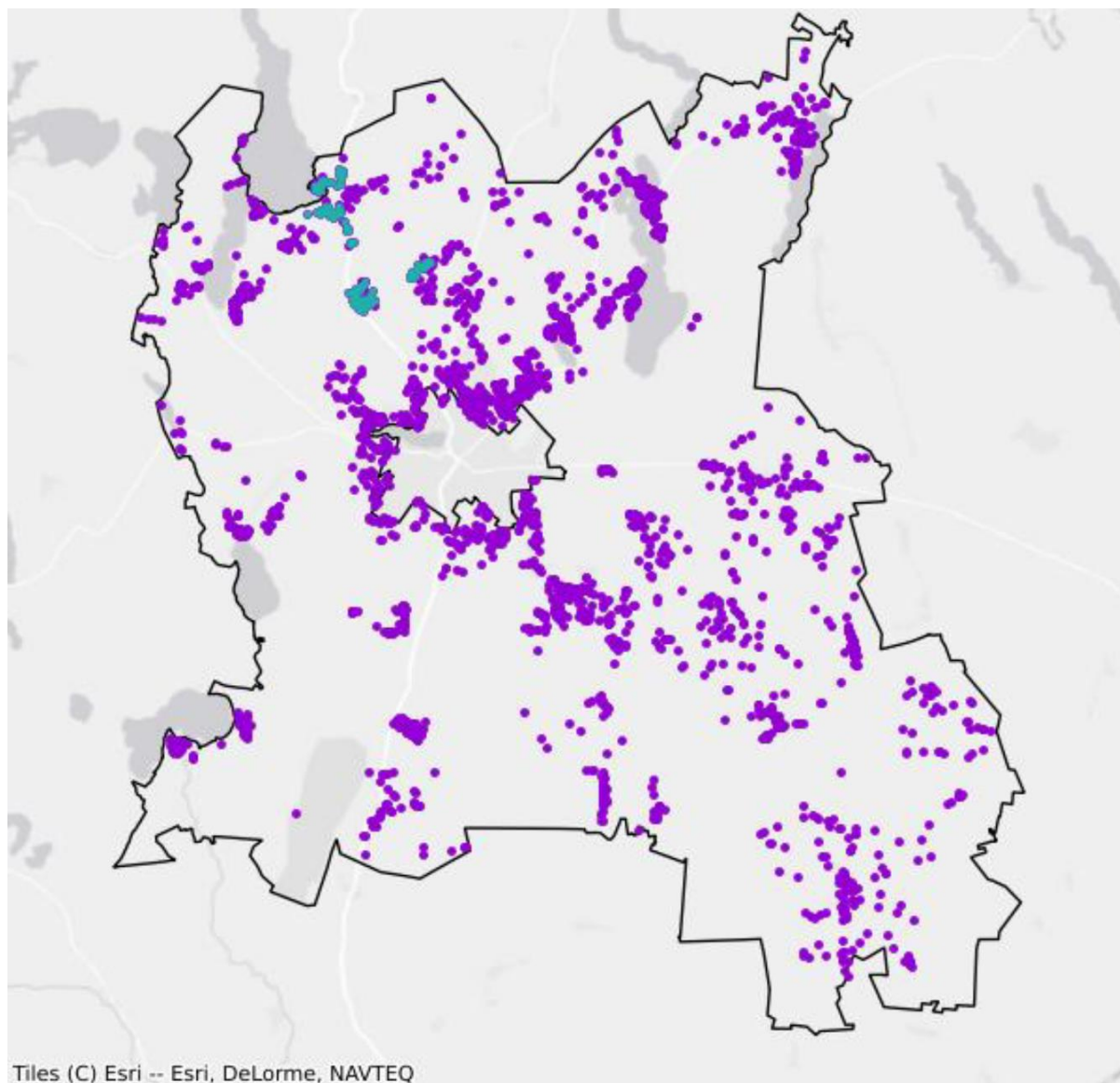
Ponadto, w gminie realizowane są plany inwestycyjne ze środków publicznych obejmujące 133 punkty adresowe. Realizowany jest 1 projekt z KPO i 0 projektów z FERC. Dane pochodzą z systemu SIMBA i odnoszą się do umów o dofinansowanie zawartych do dnia 31 grudnia 2025 r.

Rozlokowanie planowanych inwestycji na terenie gminy Szczytno ilustruje rysunek 6.

⁸ Polska w zasięgu stacjonarnego dostępu do Internetu, IV kwartał 2025, Minister Cyfryzacji, Instytut Łączności.

⁹ Wg danych: <https://internet.gov.pl/> (dostęp 17.12.2025 r.)

¹⁰ Polska w zasięgu..., op. cit.

Rysunek 6. Plany inwestycyjne realizowane na terenie gminy

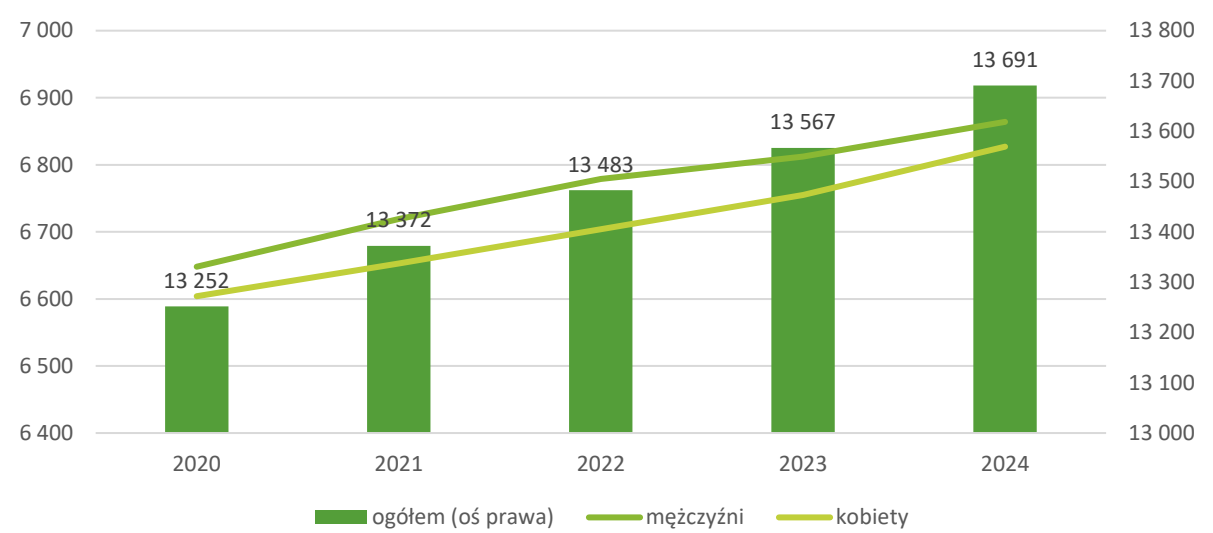
- Plany inwestycyjne realizowane ze środków prywatnych
- Plany inwestycyjne realizowane ze środków publicznych

Źródło: Polska w zasięgu stacjonarnego dostępu do Internetu, IV kwartał 2025, Minister Cyfryzacji, Instytut Łączności, s. 633.

Ludność i procesy demograficzne

Na terenie gminy Szczytno, według danych Głównego Urzędu Statystycznego (BDL GUS) na dzień 31 grudnia 2024 r. (stan ludności według miejsca zamieszkania), mieszkało 13 691 osób, w tym 6 864 mężczyzn i 6 827 kobiet. Gęstość zaludnienia w gminie na koniec 2024 r. wyniosła około 40 os/km². Wykres 1 ilustruje dynamikę zmian ludności w ostatnich 5 latach.

Wykres 1. Liczba ludności w gminie Szczytno w latach 2020-2024 (pobyty stały i czasowy)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z BDL GUS.

W analizowanym okresie liczba mieszkańców gminy wykazywała stałą tendencję wzrostową – z 13 252 osób w 2020 r. do 13 691 osób w 2024 r. (wzrost o 439 osób, tj. ok. 3,3%). Wzrost ten był przede wszystkim efektem dodatniego salda migracji (por. tabela 2). Jednocześnie wskaźniki ruchu naturalnego były w dominującej mierze ujemne – po krótkiej poprawie w 2022 r. w ostatnich latach ponownie notowano ujemny przyrost naturalny (por. tabela 3).

Tabela 2. Migracje na pobyt stały wg płci migrantów i kierunku (liczba osób) w latach 2020-2024

	2020	2021	2022	2023	2024
Zameldowania ogółem	285	297	262	255	271
Zameldowania z miast	205	225	194	197	204
Zameldowania ze wsi	73	66	66	55	57
Wymeldowania ogółem	170	183	157	171	138
Wymeldowania do miast	129	128	113	122	104
Wymeldowania na wieś	41	55	42	47	34
Saldo migracji	115	114	105	84	133
Saldo migracji na 1000 osób	8,7	8,6	7,8	6,2	9,7

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

W całym okresie 2020–2024 saldo migracji pozostawało dodatnie, co potwierdza trwałą atrakcyjność osiedleńczą gminy. Po relatywnie wysokich wartościach w latach 2020–2021, w latach 2022–2023 nastąpiło osłabienie dynamiki napływu, jednak w 2024 r. odnotowano wyraźne odbicie — saldo migracji wyniosło 133 osoby i było najwyższe w całym analizowanym okresie (także w przeliczeniu na

1000 mieszkańców: 9,7‰). Struktura migracji wskazuje, że dominują przeprowadzki z miast, co wzmacnia wnioski o utrzymującym się procesie suburbanizacji. Gmina korzysta z walorów przyrodniczych, dostępności terenów mieszkaniowych oraz relatywnie dobrej dostępności komunikacyjnej.

Tabela 3. Urodzenia, zgony oraz przyrost naturalny w gminie w latach 2020-2024

	2020	2021	2022	2023	2024
Urodzenia żywe	116	101	95	86	85
Urodzenia żywe, mężczyźni	58	53	50	43	46
Urodzenia żywe, kobiety	58	48	45	43	39
Zgony ogółem	116	123	89	89	95
Zgony ogółem, mężczyźni	73	71	53	56	56
Zgony ogółem, kobiety	43	52	36	33	39
Przyrost naturalny	0	-22	6	-3	-10
Przyrost naturalny, mężczyźni	-15	-18	-3	-13	-10
Przyrost naturalny, kobiety	15	-4	9	10	0
Przyrost naturalny na 1000 ludności	0,00	-1,66	0,45	-0,22	-0,73

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z BDL GUS.

W latach 2020–2024 widoczny jest wyraźny spadek liczby urodzeń żywych (z 116 do 85, tj. o ok. 26,7%), co stanowi najważniejszy niekorzystny trend w ruchu naturalnym ludności. W 2020 r. bilans urodzeń i zgonów był neutralny (przyrost naturalny = 0), natomiast w 2021 r. nastąpiło silne pogorszenie sytuacji (-22 osoby) — przy jednoczesnym spadku liczby urodzeń i wzroście liczby zgonów. W 2022 r. odnotowano przejściową poprawę (przyrost naturalny +6), jednak w 2023 r. i 2024 r. ponownie wystąpił przyrost ujemny. Oznacza to, że wzrost liczby mieszkańców gminy jest obecnie w coraz większym stopniu podtrzymywany przez migracje, a nie przez ruch naturalny.

Tabela 4. Ludność w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym i poprodukcyjnym wg płci

	2020	2021	2022	2023	2024
w wieku przedprodukcyjnym	3 075	3 061	3 003	2 938	2 917
w wieku przedprodukcyjnym: mężczyźni	1 562	1 554	1 522	1 483	1 473
w wieku przedprodukcyjnym: kobiety	1 513	1 507	1 481	1 455	1 444
w wieku produkcyjnym	8 207	8 279	8 339	8 370	8 423
w wieku produkcyjnym: mężczyźni	4 417	4 459	4 498	4 515	4 533
w wieku produkcyjnym: kobiety	3 790	3 820	3 841	3 855	3 890
w wieku poprodukcyjnym	1 970	2 032	2 141	2 259	2 351
w wieku poprodukcyjnym: mężczyźni	669	706	759	814	858
w wieku poprodukcyjnym: kobiety	1 301	1 326	1 382	1 445	1 493

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z BDL GUS.

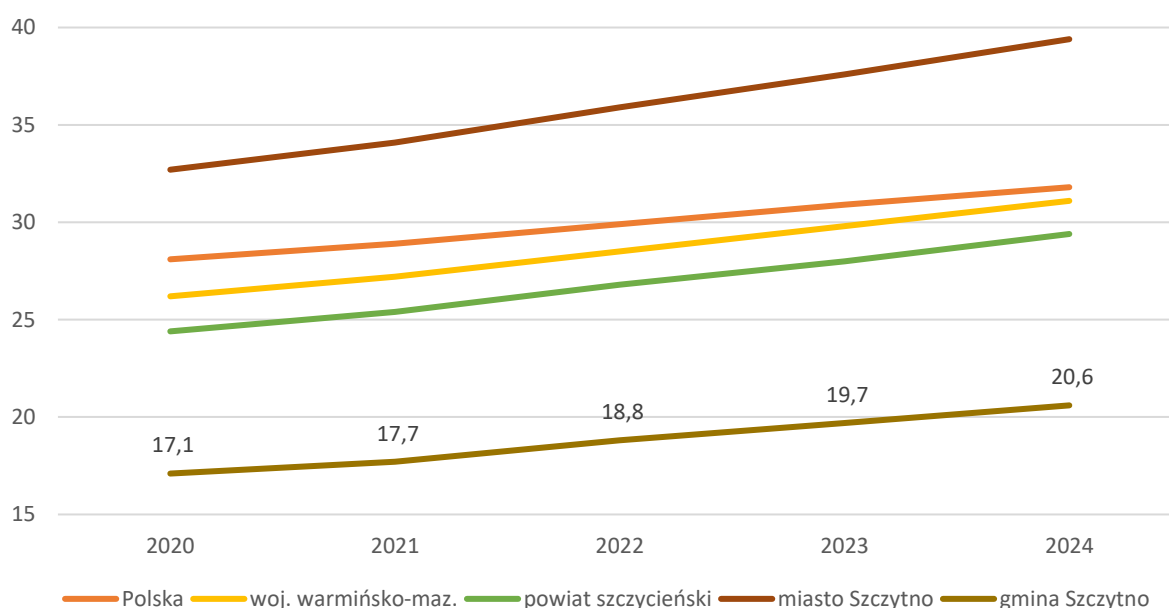
Struktura wieku mieszkańców gminy Szczytno wskazuje na utrwalający się proces starzenia się ludności, przy jednoczesnym stopniowym ograniczaniu udziału najmłodszych grup wg wieku. W latach 2020–2024 liczba osób w wieku poprodukcyjnym wzrosła z 1 970 do 2 351, tj. o 19,3%, podczas gdy liczba mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym zmniejszyła się z 3 075 do 2 917, tj. o 5,1%. W tym samym okresie liczba osób w wieku produkcyjnym wzrosła nieznacznie – z 8 207 do 8 423 osób, czyli o 2,6%.

Zmiany te wskazują, że w gminie postępuje przesunięcie struktury demograficznej w kierunku starszych grup wg wieku. Choć liczba osób w wieku przedprodukcyjnym nadal przewyższa liczbę mieszkańców w wieku poprodukcyjnym, dystans pomiędzy tymi grupami systematycznie maleje. Zjawisko to należy ocenić jako istotne z punktu widzenia długookresowego planowania rozwoju gminy, ponieważ będzie

ono wpływać zarówno na zapotrzebowanie na usługi społeczne, zdrowotne i opiekuńcze, jak i na lokalny rynek pracy, system edukacji oraz kierunki rozwoju infrastruktury społecznej.

Dobłą ilustracją sytuacji demograficznej gminy jest rosnący współczynnik obciążenia demograficznego osobami starszymi (wg metodyki GUS: liczba osób w wieku 65 lat i więcej na 100 osób w wieku 15–64 lata), który wzrósł z 17,1 w 2020 r. do 20,6 w 2024 r. Jednocześnie wzrósł także publikowany przez GUS odsetek osób w wieku 65+ w populacji ogółem — z 11,8% do 14,2%. Zjawiska te wskazują na potrzebę dalszego wzmacniania lokalnej polityki senioralnej, dostępności usług zdrowotnych i opiekuńczych oraz działań sprzyjających utrzymaniu atrakcyjności osiedleńczej gminy dla rodzin z dziećmi.

Wykres 2. Współczynnik obciążenia demograficznego osobami starszymi w latach 2020-2024

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z BDL GUS.

W 2024 r. analizowany wskaźnik (por. wykres 2) dla gminy Szczytno był istotnie niższy niż średnio w Polsce (31,8), województwie warmińsko-mazurskim (31,1) oraz powiecie szczycieńskim (29,4). Szczególnie duża różnica występuje w porównaniu z miastem Szczytno (39,4), gdzie obciążenie demograficzne osobami starszymi jest niemal dwukrotnie wyższe niż w gminie wiejskiej. Może to wskazywać, że gmina Szczytno zachowuje relatywnie korzystniejszą strukturę wieku, prawdopodobnie m.in. dzięki napływowi ludności w wieku produkcyjnym i rodzin z dziećmi.

Jednocześnie należy podkreślić, że mimo korzystniejszej sytuacji na tle jednostek wyższego rzędu, również w gminie Szczytno obserwuje się wyraźny trend wzrostowy, który w dłuższej perspektywie będzie zwiększał presję na system usług zdrowotnych, opiekuńczych i społecznych. Z punktu widzenia polityki lokalnej oznacza to potrzebę równoczesnego wzmacniania oferty dla seniorów oraz utrzymywania atrakcyjności osiedleńczej gminy dla osób młodych i rodzin.

Największą liczbę mieszkańców skupiają, według danych z ewidencji ludności na koniec 2024 roku, miejscowości Kamionek, Rudka i Nowe Gizewo (każda z populacją przekraczającą 1000 osób). Pozostała część ludności zamieszkuje inne, mniejsze sołectwa. W analizowanym okresie wahania liczby ludności w poszczególnych sołectwach nie miały charakteru wyjątkowego czy ponadprzeciętnego (por. tabela 5).

Tabela 5. Liczba mieszkańców w miejscowościach gminy Szczytno (stan na 31 grudnia)

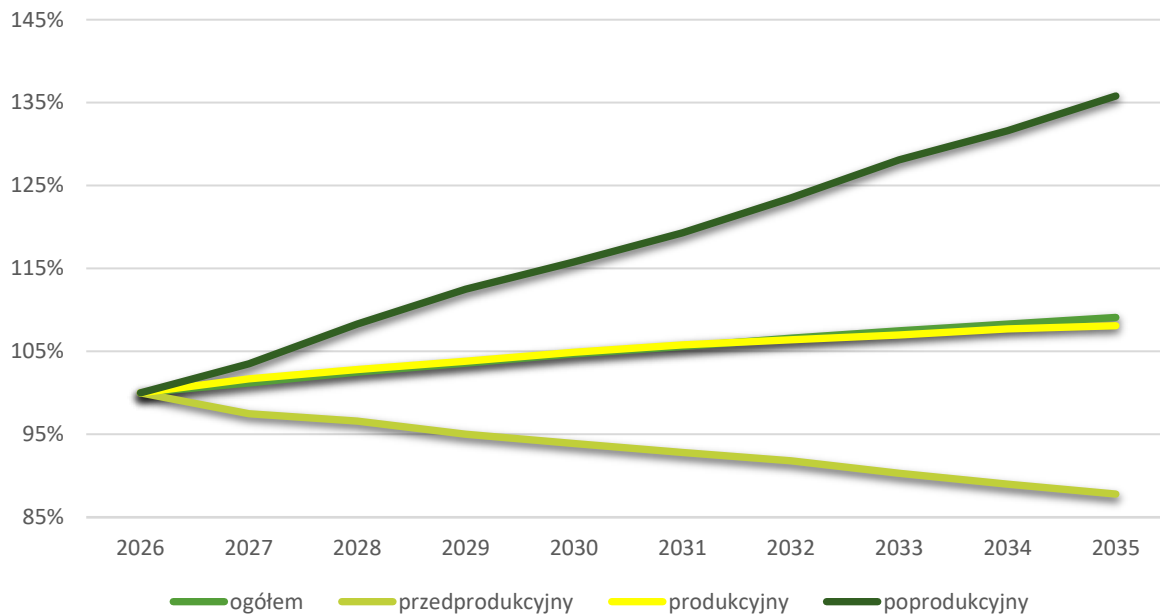
Lp.	Miejscowość	ogółem		kobiety		mężczyźni	
		2023	2024	2023	2024	2023	2024
1.	Czarkowy Grąd	93	89	46	44	47	45
2.	Dębówko	231	233	126	127	105	106
3.	Gawrzyjałki	333	326	169	169	164	157
4.	Janowo	143	144	75	78	68	66
5.	Jęcznik	136	131	73	70	63	61
6.	Kamionek	1054	1025	552	546	502	479
7.	Kasprzy	31	29	15	14	16	15
8.	Kobyłocha	67	65	33	32	34	33
9.	Korpele	472	479	238	239	234	240
10.	Lemany	412	418	216	225	196	193
11.	Leśny Dwór	393	370	193	182	200	188
12.	Lipnik	4	3	2	1	2	2
13.	Lipowa Góra Wschodnia	672	767	334	379	338	388
14.	Lipowa Góra Zachodnia	177	196	90	100	87	96
15.	Lipowiec	814	785	424	412	390	373
16.	Lipowiec Mały	76	70	41	37	35	33
17.	Małdaniec	172	167	69	67	103	100
18.	Marksewo	158	163	76	79	82	84
19.	Młyńsko	39	38	21	20	18	18
20.	Niedźwiedzie	143	137	70	70	73	67
21.	Nowe Dłutówko	15	14	6	5	9	9
22.	Nowe Gizewo	986	1060	500	528	486	532
23.	Nowiny	301	291	149	144	152	147
24.	Ochódno	27	25	17	15	10	10
25.	Olszyny	932	922	437	441	495	481
26.	Piece	45	47	22	20	23	27
27.	Piecuchy	86	88	44	43	42	45
28.	Płozy	463	474	221	223	242	251
29.	Prusowy Borek	134	133	64	64	70	69
30.	Pużary	44	43	21	19	23	24
31.	Romany	527	544	265	261	262	263
32.	Rudka	1052	1159	506	562	546	597
33.	Sasek	7	7	3	3	4	4
34.	Sasek Mały	102	95	55	51	47	44
35.	Sasek Wielki	96	86	43	41	53	45
36.	Sawica	11	10	7	6	4	4
37.	Sędańsk	135	128	67	65	68	63
38.	Siódmak	97	119	48	57	49	62
39.	Stare Kiejkuty	170	162	83	83	87	79
40.	Szczycionek	267	285	132	142	135	143
41.	Szymany	540	550	277	282	263	288
42.	Trelkowo	283	286	141	146	142	140
43.	Trelkówko	145	139	72	72	73	67
44.	Ulążki	19	22	11	11	8	11
45.	Wałpusz	81	85	42	44	39	41
46.	Wały	228	229	112	116	116	113
47.	Wawrochy	423	424	196	201	227	223
48.	Wikno	2	2	0	0	2	2
49.	Wólka Szczycieńska	60	54	30	27	30	27
50.	Zielonka	183	203	92	104	91	99

51.	Żytkowizna	1	1	0	0	1	1
	RAZEM	13082	13322	6526	6667	6556	6655

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ewidencji ludności w 2025 r.

Prognoza demograficzna GUS¹¹ wskazuje, że w latach 2026–2035 liczba mieszkańców gminy Szczytno będzie systematycznie rosła – z 14 132 osób w 2026 r. do 15 421 osób w 2035 r., czyli o 1 289 osób (9,1%). Oznacza to utrzymanie dodatniej dynamiki ludnościowej, co należy ocenić korzystnie z punktu widzenia potencjału rozwojowego gminy.

Wykres 3. Prognoza zmian liczby ludności do 2035 r. w podziale na grupy (2026 r. = 100%)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Prognozy ludności wydanej przez GUS.

Jednocześnie prognoza wskazuje na postępujące starzenie się struktury wieku. Liczba osób w wieku przedprodukcyjnym spadnie z 2 886 do 2 534, natomiast liczba mieszkańców w wieku poprodukcyjnym wzrośnie z 2 626 do 3 565. Liczba ludności w wieku produkcyjnym również będzie rosła – z 8 620 do 9 322 osób. Oznacza to, że wzrost ogólnej liczby mieszkańców będzie następował równolegle ze zwiększaniem się udziału seniorów w strukturze demograficznej.

Z punktu widzenia planowania strategicznego oznacza to potrzebę równoczesnego wzmacniania potencjału osiedleńczego gminy oraz dostosowywania usług publicznych do zmian wieku mieszkańców. Szczególnie istotne będzie rozwijanie infrastruktury i usług odpowiadających na potrzeby osób starszych, przy jednoczesnym utrzymaniu atrakcyjnych warunków życia dla rodzin z dziećmi.

Prognoza przygotowana przez GUS nie w pełni oddaje dynamiczne zmiany zachodzące w gminie Szczytno. Prognozę oparto na metodzie kohortowo-składnikowej, czyli uwzględniającej zmiany zachodzące w każdej grupie wiekowej oddzielnie, analizując:

- płodność (prognozowane współczynniki dzietności);
- umieralność (tablice trwania życia, wskaźniki umieralności specyficzne dla wieku);
- migracje wewnętrzne i zagraniczne (oszacowanie salda migracji na poziomie lokalnym).

¹¹ GUS, Prognoza ludności na lata 2023-2060, <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/ludnosc/prognoza-ludnosc/prognoza-ludnosc-na-lata-2023-2060,11,1.html>.

Metodologia ta, choć powszechnie stosowana, nie jest pozbawiona wad. Do najważniejszych zaliczyć można:

- niedokładność prognozowania migracji na poziomie lokalnym – są one najbardziej nieprzewidywalnym składnikiem zmian demograficznych w gminie (czynniki ekonomiczne, społeczne czy polityczne mogą drastycznie zmieniać kierunki i skalę migracji w krótkim czasie, przez co długoterminowe prognozy stają się zawodne);
- ogólne założenia o płodności i dzietności – scenariusze dotyczące liczby dzieci przypadających na kobietę mogą się szybko dezaktualizować pod wpływem nagłych zmian o charakterze gospodarczym czy społeczno-kulturowym;
- wpływ zmian gospodarczo-administracyjno-politycznych – nie zostały ujęte zmiany atrakcyjności osadniczej terenu gminy (walory przyrodnicze, jeziora, lasy, infrastruktura, zachęty dla nowych mieszkańców);
- ekstrapolację przeszłych trendów – opieranie prognoz na trendach historycznych niesie ryzyko powielenia błędów przeszłości, zwłaszcza jeśli wystąpią niespotykane dotąd wydarzenia (zmiana polityki gminy, intensyfikacja suburbanizacji).

W związku z powyższym przygotowano – w oparciu o prognozę demograficzną GUS – jej aktualizację uwzględniającą przyjęte w strategii działania o charakterze prorozwojowym oraz determinującym atrakcyjność osiedleńczą. Opracowana poniżej prognoza wielkości populacji gminy Szczytno w latach 2035, 2045 i 2050 bazuje na matematycznych przesłankach i realistycznych założeniach dotyczących działań samorządu lokalnego.

Migracje są obecnie najważniejszym czynnikiem zmian liczby ludności w gminie Szczytno, podczas gdy przyrost naturalny pozostaje słabszy i bardziej zmienny. Na poziomie lokalnym długookresowe prognozowanie migracji jest obciążone dużą niepewnością, ponieważ kierunki przepływów ludności silnie reagują na poprawę infrastruktury technicznej, standardu życia, dostępności terenów budowlanych, rynku pracy oraz dostępności transportowej. W przypadku gminy Szczytno czynniki te mają istotne znaczenie i zostały potwierdzone zarówno w diagnozie strategicznej, jak i w projekcie planu ogólnego.

Za przyjęciem scenariusza rozwojowego przemawia utrzymująca się atrakcyjność osiedleńcza gminy. Diagnoza strategiczna akcentuje wysokie walory przyrodnicze i krajobrazowe gminy, położenie w otoczeniu jezior i lasów, funkcjonowanie gminy w granicach obszaru Zielonych Płuc Polski, a także rolę gminy jako zaplecza mieszkaniowego, usługowego i rekreacyjnego dla miasta Szczytno. Atuty te wzmacniają preferencje migracyjne osób poszukujących zamieszkania poza miastem, przy jednoczesnym zachowaniu dostępu do usług publicznych, rynku pracy i instytucji ponadlokalnych zlokalizowanych w Szczytnie.

Istotnym argumentem jest również potencjał inwestycyjny i infrastrukturalny gminy. Niniejsza Strategia wskazuje na rozwój obszaru inwestycyjnego Warmińsko-Mazurskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej w Korpelach oraz znaczenie terenów inwestycyjnych związanych z Portem Lotniczym Olsztyn-Mazury w Szymanach. Jednocześnie w ostatnich latach następowała rozbudowa sieci wodociągowej i kanalizacyjnej, wzrost liczby korzystających z infrastruktury komunalnej oraz dalsze inwestycje w poszczególnych miejscowościach gminy. Oznacza to, że rozwój funkcji mieszkaniowej może być wspierany nie tylko przez walory osiedleńcze, ale również przez rosnącą zdolność gminy do obsługi nowych mieszkańców oraz wzrost lokalnej aktywności gospodarczej.

W związku z powyższym przyjęto autorski wariant prognozy demograficznej. Wariant ten należy traktować jako scenariusz rozwojowy na potrzeby polityki strategicznej i przestrzennej gminy, oparty na założeniu utrzymania dodatniego salda migracji, dalszego napływu ludności z miasta Szczytno i innych ośrodków miejskich, a także wykorzystania potencjału infrastrukturalnego, inwestycyjnego i środowiskowego gminy.

Prognoza GUS przewiduje wzrost liczby mieszkańców z 13 483 osób w 2022 roku do 15 421 osób w 2035 roku, 16 223 w 2045 roku i 16 404 w 2050 roku. Oznacza to wzrost o ok. 14,4% do 2035 r. i ok. 20,3% do 2045 r. w stosunku do 2022 r. Taki poziom wzrostu jest korzystny, lecz – jak pokazują dane statystyczne z lat 2020–2024 – może być niedoszacowany. W tym okresie populacja gminy wzrosła z 13 252 do 13 691 osób (+3,3%), a dodatnie saldo migracji (głównie z miast) wynosiło od +84 do +133 osób rocznie (w 2024 r. saldo migracji wewnętrznych wyniosło +123). Dominują zameldowania z miast, co potwierdza trwały trend suburbanizacji z miasta Szczytno do gminy wiejskiej.

Należy także wyraźnie podkreślić, że oficjalne dane meldunkowe (GUS/BDL) znacząco niedoszacowują rzeczywistej liczby osób na stałe zamieszkujących gminę. Wielu mieszkańców przenoszących się z miasta Szczytno na teren gminy wiejskiej nie dokonuje zmiany meldunku i pozostaje zameldowanych w mieście (ze względów praktycznych: szkoły dzieci, dostęp do usług miejskich, podatki itp.). W efekcie faktyczna liczba mieszkańców posiadających tu domy lub mieszkania i na co dzień korzystających z infrastruktury gminy jest istotnie wyższa niż wynika to z danych meldunkowych.

Zakładając aktywne działania samorządu lokalnego, możliwe jest dalsze przyspieszenie tego pozytywnego trendu. Realistyczny scenariusz zakłada roczny wzrost liczby mieszkańców na poziomie około 1,83%. Oznacza to, że w 2035 r. liczba mieszkańców może osiągnąć 16 713 osób, w 2045 r. – 20 035 osób (23,5 % wyżej niż prognoza GUS), a w 2050 r. – 21 936 osób.

Przyjmując współczynnik wzrostu populacji po 2024 r. na poziomie 1,83% rocznie, uzyskamy następujące prognozowane wartości:

- 2024 rok: 13 691 mieszkańców (dane BDL GUS na koniec 2024 r.);
- 2035 rok: 16 713 mieszkańców;
- 2045 rok: 20 035 mieszkańców;
- 2050 rok: 21 936 mieszkańców.

Realizacja optymistycznego scenariusza wymaga monitorowania i zarządzania kluczowymi wskaźnikami demograficznymi:

- saldo migracji netto – zakładane średnioroczne saldo migracyjne powinno wynosić od +110 do +160 osób;
- przyrost naturalny – niezbędna jest dalsza stabilizacja liczby urodzeń oraz ograniczenie liczby zgonów, aby wskaźnik ten pozostał neutralny lub dodatni.

Zmiany demograficzne będą podtrzymywane przez szereg rozwiniętych w strategii działań samorządu. Należą do nich m.in.:

- rozwój infrastruktury społecznej i technicznej (modernizacja dróg, sieci wodociągowo-kanalizacyjnej, światłowodu, placówek oświatowych i zdrowotnych);
- poprawa dostępności komunikacyjnej i mobilności (połączenia z Szczytnem i Olsztynem);
- aktywne działania promocyjne (promocja gminy jako „zielonego zaplecza Szczytna” – bezpiecznego, spokojnego miejsca z doskonałymi walorami przyrodniczymi);
- realizacja projektów społeczno-kulturalnych i rekreacyjnych (imprezy lokalne, rozwój turystyki, oferta sportowo-rekreacyjna).

Osiągnięcie prognozowanego wzrostu populacji do poziomu 16 713 mieszkańców w 2035 r., 20 035 w 2045 r. i 21 936 w 2050 r. jest nie tylko możliwe, ale również realistyczne przy wdrożeniu wskazanych działań strategicznych. Proaktywna polityka demograficzna, konsekwentne inwestycje infrastrukturalne oraz społeczne, a także odpowiednie wsparcie dla rodzin i przedsiębiorców stanowią kluczowe czynniki sukcesu realizacji tego scenariusza bazującego w dużej mierze na zwiększaniu atrakcyjności osiedleńczej – nie ujętej w prognozach GUS. Przeprowadzona analiza dowodzi, że pozytywne trendy migracyjne (w tym suburbanizacja z miasta Szczytno) już są widoczne, a dalsze dobrze zaplanowane

i konsekwentnie realizowane działania lokalnego samorządu mogą skutecznie je podtrzymać i wzmocnić.

Gospodarka i rynek pracy

Przedsiębiorczość

Na koniec 2024 r. w gminie Szczytno zarejestrowane były 1 374 podmioty gospodarki narodowej, wobec 1 138 w 2020 r., co oznacza wzrost o 236 podmiotów, tj. o 20,7%. Oznacza to wyraźne wzmocnienie lokalnej bazy gospodarczej w analizowanym okresie. Rozwój przedsiębiorczości następował przede wszystkim w działalnościach pozarolniczych, zwłaszcza w obszarze przemysłu i budownictwa oraz w grupie obejmującej pozostałe rodzaje działalności. W strukturze lokalnej gospodarki istotną rolę nadal odgrywają mikroprzedsiębiorstwa oraz działalności prowadzone przez osoby fizyczne.

Wśród najliczniej reprezentowanych obszarów aktywności gospodarczej znajdują się przede wszystkim podmioty związane z budownictwem, handlem hurtowym i detalicznym, przetwórstwem przemysłowym, a także działalnością usługową. Wskazuje to na postępującą dywersyfikację lokalnej gospodarki i stopniowe wzmacnianie funkcji pozarolniczych. Szczegółowe dane przedstawia tabela 6.

Tabela 6. Podmioty gospodarki narodowej w gminie Szczytno wg grup rodzajów działalności PKD 2007 w latach 2020-2024

	2020	2021	2022	2023	2024
ogółem	1 138	1 209	1 250	1 319	1 374
rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	65	65	69	69	67
przemysł i budownictwo	364	395	412	439	449
pozostała działalność	709	749	769	811	858

Zródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W latach 2020–2024 liczba podmiotów gospodarczych w gminie Szczytno rosła systematycznie. Największy przyrost liczbowy odnotowano w grupie pozostała działalność (wzrost o 149 podmiotów) oraz w kategorii przemysł i budownictwo (wzrost o 85 podmiotów). Jednocześnie liczba podmiotów związanych z rolnictwem, leśnictwem, łowiectwem i rybactwem pozostawała względnie stabilna. Potwierdza to, że rozwój przedsiębiorczości w gminie koncentrował się przede wszystkim w sektorach pozarolniczych.

Tabela 7. Liczba podmiotów gospodarczych z podziałem na sektory w latach 2020-2024

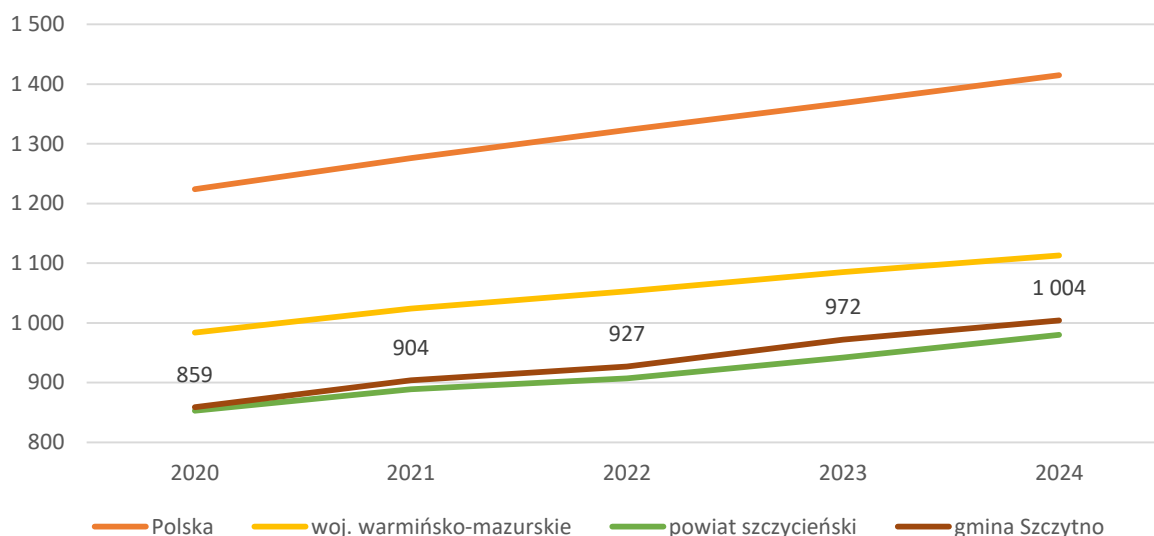
	2020	2021	2022	2023	2024
sektor publiczny	12	15	14	14	15
sektor prywatny	1 123	1 191	1 232	1 300	1 353

Zródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W dominującej większości działalność gospodarczą na terenie gminy prowadzą podmioty z sektora prywatnego. W całym analizowanym okresie liczba takich podmiotów systematycznie rosła – z 1 123 w 2020 r. do 1 353 w 2024 r. Liczba podmiotów sektora publicznego pozostawała natomiast niska i względnie stabilna. Oznacza to, że rozwój gospodarczy gminy opiera się przede wszystkim na aktywności prywatnych przedsiębiorców.

Odczyt poziomu przedsiębiorczości mierzonego liczbą zarejestrowanych w rejestrze REGON podmiotów na 10 tys. mieszkańców wskazuje, że wartość ta dla gminy Szczytno wzrosła z 859 w 2020 r. do 1 004 w 2024 r. W 2024 r. wskaźnik ten był wyższy niż średnia dla powiatu szczycieńskiego (980), lecz nadal niższy niż średnia dla województwa warmińsko-mazurskiego (1 113) i Polski (1 415). Jednocześnie tempo wzrostu tego wskaźnika w gminie było nieco wyższe niż w powiecie, województwie i kraju, co świadczy o stopniowym wzmocnianiu lokalnej przedsiębiorczości.

Wykres 4. Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W całym okresie 2020–2024 gmina Szczytno utrzymywała poziom przedsiębiorczości nieznacznie wyższy od średniej powiatowej, ale nadal niższy od poziomu wojewódzkiego i krajowego. Pozytywnie należy ocenić fakt, że różnica względem średniej wojewódzkiej nieco się zmniejsza, a sam wskaźnik dla gminy wzrósł w analizowanym okresie o 16,9%.

Tabela 8. Formy organizacyjne prowadzenia działalności gospodarczej w latach 2020-2024 za bazą REGON

	2020	2021	2022	2023	2024
sektor prywatny ogółem	1 123	1 191	1 232	1 300	1 353
osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	990	1 051	1 089	1 153	1 185
spółki handlowe	51	55	57	54	62
spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego	7	7	7	8	8
spółdzielnie	2	2	2	2	2
fundacje	5	4	4	4	6
stowarzyszenia i podobne organizacje społeczne	33	34	37	41	42

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W zakresie form organizacyjnych zdecydowanie dominują osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą, których liczba wzrosła z 990 do 1 185. Rosła także liczba spółek handlowych oraz stowarzyszeń i podobnych organizacji społecznych, co świadczy o stopniowym różnicowaniu form aktywności gospodarczej i społecznej. Na stabilnym poziomie utrzymywała się natomiast liczba spółdzielni oraz spółek handlowych z udziałem kapitału zagranicznego.

Tabela 9. Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON wg klas wielkości

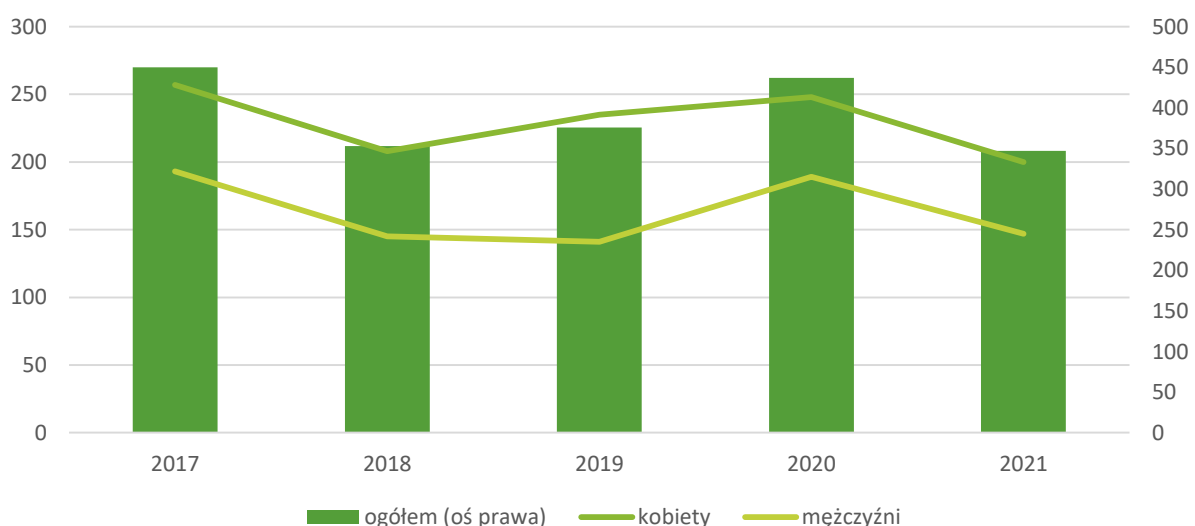
	2020	2021	2022	2023	2024
0–9	1 110	1 182	1 223	1 293	1 347
10–49	22	21	21	21	22
50–249	6	6	6	5	5

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Struktura wielkości przedsiębiorstw w gminie Szczytno pozostaje typowa dla gmin wiejskich – zdecydowaną większość stanowią mikroprzedsiębiorstwa, zatrudniające do 9 osób. W 2024 r. było ich 1 347, co stanowiło około 98% wszystkich podmiotów wpisanych do rejestru REGON. Liczba podmiotów małych pozostawała stabilna, natomiast liczba przedsiębiorstw średnich była niska i w końcowym roku analizy wyniosła 5. Oznacza to, że lokalna gospodarka opiera się przede wszystkim na niewielkich podmiotach, które tworzą podstawę przedsiębiorczości, ale jednocześnie dysponują ograniczonym potencjałem skali. Największe podmioty zatrudniające na terenie gminy związane są przede wszystkim z działalnością produkcyjną, budowlaną oraz z funkcjonowaniem infrastruktury transportowej i lotniczej.

Rynek pracy

Zanim dokonana zostanie analiza sytuacji na rynku pracy w gminie Szczytno, warto wskazać szersze uwarunkowania regionalne. W latach 2020–2024 sytuacja na rynku pracy w województwie warmińsko-mazurskim stopniowo poprawiała się po pandemicznym załamaniu, jednak region nadal należy do obszarów o relatywnie trudniejszej sytuacji niż przeciętnie w kraju. Na koniec 2024 r. stopa bezrobocia rejestrowanego w województwie warmińsko-mazurskim wyniosła 8,3%, podczas gdy w Polsce 5,1%. Jednocześnie w powiecie szczycieńskim wskaźnik ten był jeszcze wyższy i osiągnął 11,1%, co potwierdza, że lokalny rynek pracy funkcjonuje w otoczeniu o podwyższonym ryzyku bezrobocia. Charakterystyczną cechą regionu pozostaje także sezonowość zatrudnienia, związana m.in. z istotną rolą rolnictwa, turystyki i prac sezonowych; wyjątkiem od typowego przebiegu zmian był rok 2020, kiedy rynek pracy został silnie zaburzony przez skutki pandemii COVID-19.

Wykres 5. Bezrobotni zarejestrowani wg płci na koniec grudnia w latach 2020-2024

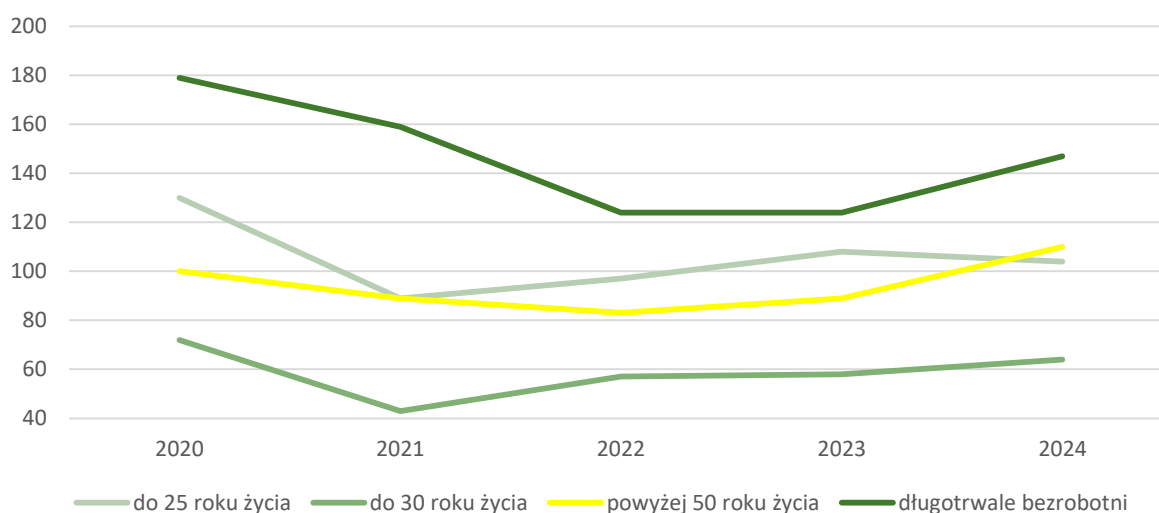
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Szczytnie.

W gminie Szczytno liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych na koniec grudnia spadła z 437 w 2020 r. do 332 w 2022 r., co odzwierciedlało odbudowę rynku pracy po okresie pandemicznym. W kolejnych latach nastąpiło jednak ponowne pogorszenie sytuacji – w 2023 r. liczba bezrobotnych wzrosła do 356,

a w 2024 r. do 415 osób. Mimo tego poziom bezrobocia pozostawał nadal nieco niższy niż w 2020 r. W całym analizowanym okresie wyższa była liczba bezrobotnych kobiet, chociaż ich udział w ogólnej liczbie bezrobotnych nieznacznie się zmniejszył. Na koniec 2024 r. w gminie zarejestrowanych było 231 bezrobotnych kobiet, co stanowiło ok. 55,7% ogółu bezrobotnych.

W analizowanym okresie zmniejszyła się także liczba osób znajdujących się w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy, choć w 2024 r. widoczne było ponowne pogorszenie części wskaźników. Liczba osób długotrwale bezrobotnych spadła z 179 w 2020 r. do 147 w 2024 r., a liczba bezrobotnych do 30 roku życia zmniejszyła się z 130 do 104. Jednocześnie pogorszeniu uległa sytuacja osób starszych – liczba bezrobotnych powyżej 50 roku życia wzrosła ze 100 do 110. Oznacza to, że choć sytuacja ludzi młodych pozostaje relatywnie lepsza niż w okresie pandemicznym, coraz większym wyzwaniem staje się aktywizacja zawodowa starszych grup mieszkańców.

Wykres 6. Bezrobotni zarejestrowani wg grup na koniec grudnia w latach 2020-2024

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Szczytnie.

Poziom bezrobocia w gminie dobrze obrazuje udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym. Wskaźnik ten zmniejszył się z 5,3% w 2020 r. do 4,0% w 2022 r., po czym ponownie wzrósł do 4,9% w 2024 r. W całym analizowanym okresie wyższe wartości notowano wśród kobiet niż mężczyzn. Oznacza to, że po okresie wyraźnej poprawy sytuacji na lokalnym rynku pracy w latach 2021–2022, w ostatnich dwóch latach obserwowane było częściowe osłabienie tej tendencji. Nadal jednak skala bezrobocia w gminie wiejskiej pozostaje umiarkowana na tle trudniejszej sytuacji notowanej w całym powiecie.

Uzupełniając warto wskazać, że aktualne prognozy Barometru Zawodów dla powiatu szczycieńskiego wskazują na deficyty pracowników m.in. w budownictwie, transporcie, ochronie zdrowia, edukacji oraz w wybranych zawodach technicznych i mechanicznych. Jest to istotna wskazówka dla lokalnej polityki edukacyjnej, szkoleniowej i aktywizacyjnej, ponieważ pokazuje kierunki, w których powinno następować lepsze dopasowanie kompetencji mieszkańców do potrzeb pracodawców.

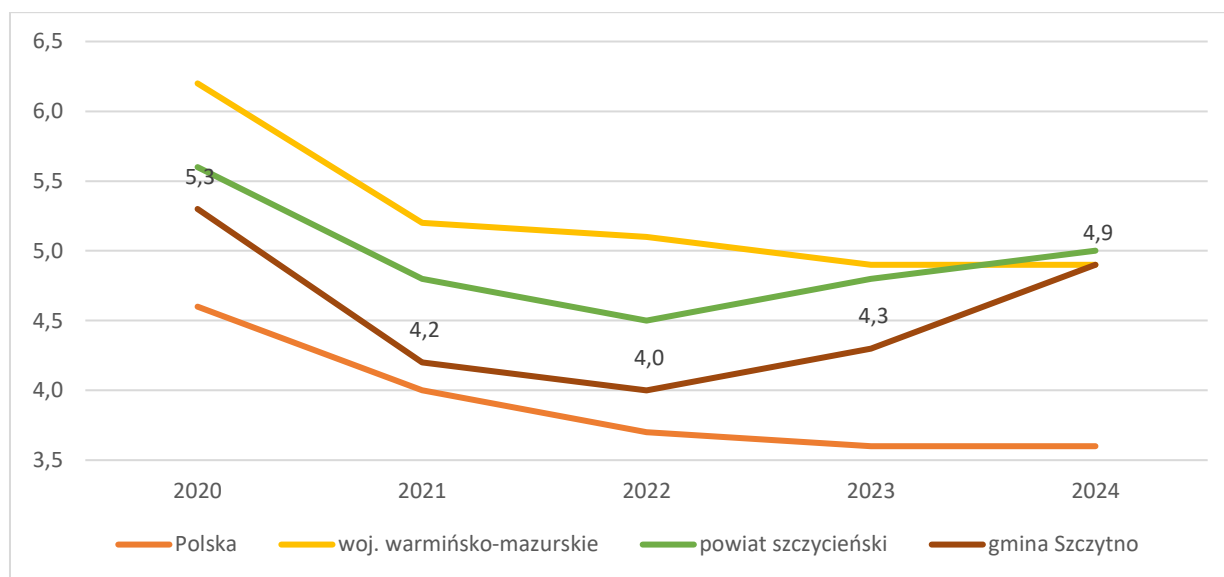
Tabela 10. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym wg płci na koniec roku w latach 2020-2024

	2020	2021	2022	2023	2024
ogółem	5,3%	4,2%	4,0%	4,3%	4,9%
mężczyźni	4,3%	3,3%	3,2%	3,4%	4,1%
kobiety	6,5%	5,2%	4,9%	5,3%	5,9%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS oraz Powiatowego Urzędu Pracy w Szczytnie.

W latach 2020–2024 udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w gminie wiejskiej Szczytno najpierw wyraźnie się obniżył – z 5,3% w 2020 r. do 4,0% w 2022 r. – co wskazywało na poprawę sytuacji na lokalnym rynku pracy po okresie pandemicznym. W kolejnych dwóch latach nastąpiło jednak ponowne pogorszenie sytuacji: wskaźnik wzrósł do 4,3% w 2023 r. i 4,9% w 2024 r. Oznacza to, że w 2024 r. poziom bezrobocia rejestrowanego, odnoszony do ludności w wieku produkcyjnym, powrócił niemal do poziomu z początku analizowanego okresu.

Wykres 7. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w gminie na tle powiatu, województwa i kraju na koniec roku (dane w %)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Na tle otoczenia gmina Szczytno prezentowała się w badanym okresie korzystniej niż województwo warmińsko-mazurskie oraz zazwyczaj także nieco lepiej niż powiat szczycieński. W 2024 r. wskaźnik dla gminy wyniósł 4,9%, podczas gdy dla powiatu było to 5,0%, a dla województwa również 4,9%. Jednocześnie sytuacja w gminie była mniej korzystna niż średnio w kraju, gdzie wskaźnik w 2024 r. wynosił 3,6%. Warto również zauważyć, że w 2024 r. poziom wskaźnika w gminie wiejskiej Szczytno zrównał się z wartością notowaną w mieście Szczytno.

Dane te wskazują, że lokalny rynek pracy cechuje się relatywnie umiarkowaną skalą bezrobocia na tle regionu, jednak w ostatnich latach widoczne było osłabienie wcześniejszej poprawy. Z punktu widzenia polityki rozwoju oznacza to potrzebę dalszego wzmacniania lokalnej przedsiębiorczości, wspierania aktywizacji zawodowej mieszkańców oraz lepszego dopasowania kwalifikacji pracowników do potrzeb lokalnych pracodawców.

Tereny inwestycyjne

Na terenie gminy funkcjonuje obszar inwestycyjny związany z Warmińsko-Mazurską Specjalną Strefą Ekonomiczną w Korpelach. Aktualny wykaz inwestorów publikowany przez WMSSE potwierdza obecność działających tu podmiotów produkcyjnych i budowlanych, m.in. Sanit Plast Filipczak sp. j., Mackiewicz Prefabrykacja sp. z o.o., Doradca Komplex sp. z o.o. oraz Fortress Poland sp. z o.o. Wskazuje to na utrzymanie gospodarczej funkcji obszaru gminy Szczytno jako miejsca lokalizacji działalności przemysłowej, budowlanej i przetwórczej.

Istotnym zasobem rozwojowym gminy i jej otoczenia pozostają także tereny inwestycyjne związane z Portem Lotniczym Olsztyn-Mazury w Szymanach. Oficjalna oferta inwestycyjna samorządu województwa wskazuje na dostępność blisko 59 ha terenów inwestycyjnych w bezpośrednim sąsiedztwie lotniska, przeznaczonych pod działalność produkcyjną i usługową. Lokalizacja ta, ze względu na położenie przy lotnisku oraz dostępność infrastruktury transportowej, stwarza warunki rozwoju działalności logistycznej, usług lotniczych i nowoczesnej przedsiębiorczości. Dodatkowo dokumenty wdrożeniowe programu Fundusze Europejskie dla Warmii i Mazur przewidują preferencje dla projektów MŚP realizowanych w obrębie Strefy RESA (Integrator Mazurski), co wzmacnia potencjał tego obszaru jako przyszłego bieguna aktywności gospodarczej.

Środowisko naturalne i infrastruktura

Walory środowiska naturalnego, przyrodnicze i krajobrazowe, różnorodność biologiczna¹²

Klimat

Obszar gminy Szczytno znajduje się w mazurskim regionie klimatycznym, we wschodnio-bałtyckiej dzielnicy klimatycznej, chłodniejszej od sąsiadującej od zachodu dzielnicy zachodnio-bałtyckiej, lecz cieplejszej niż przyległa od południa dzielnica mazurska. Implikuje to niekorzystne warunki klimatyczne i stosunkowo niską temperaturę roczną – 6,6 stopnia C (przy średniej lipca 17,7 stopnia C, a stycznia minus 2,5 stopnia C), co czyni gminę jednym z najchłodniejszych miejsc w Polsce. Przeciętna roczna liczba dni z temperaturą poniżej 0 stopni C (przymrozki i mrozy) wynosi 140 dni, co powoduje relatywnie krótki okres wegetacji.

Dominują wiatry z kierunku zachodniego oraz północnego i wschodniego. Rozkład wiatrów decyduje, że większej uciążliwości należy się spodziewać po stronie północnej, północno-wschodniej i wschodniej. Pewne obniżenie stopnia uciążliwości możliwe jest z kierunków, gdzie obserwuje się wyższe średnie prędkości wiatru. Opady są stosunkowo wysokie – średnio 600 mm, co jest charakterystyczne dla całej strefy pojezierzy północno-wschodnich Polski. W ciągu roku opady atmosferyczne rozkładają się nierównomiernie. Najmniejsza ilość opadów przypada na okres od stycznia do marca, w miesiącach następnych wysokość opadu zwiększa się, osiągając maksimum w lipcu i sierpniu. W okresie jesiennym spada dwukrotnie więcej opadów niż w okresie wiosennym. Pokrywa śnieżna pojawia się przeciętnie w drugiej dekadzie listopada, a czas jej trwania wynosi 80 – 90 dni.

Wody powierzchniowe i wody podziemne¹³

Podstawową jednostką gospodarki wodnej w myśl polskiego prawa, zgodnie z Ramową Dyrektywą Wodną jest Jednolita Część Wód (JCW). Jednolite części wód dzielimy na Jednolite Części Wód Powierzchniowych (JCWP) i Jednolite Części Wód Podziemnych (JCWPd).

Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Infrastruktury z dnia 4 listopada 2022 r. w sprawie Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły (Dz. U z 2023 r. poz. 300), gmina Szczytno, położona na obszarze Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Białymstoku, znajduje się, w zasięgu zlewni następujących jednolitych części wód:

1) Jednolite Części Wód Powierzchniowych (JCWP):

- RW2000182643699 (Krutynia do jez. Bełdany);
- RW2000182654299 (Sawica);
- RW2000102654549 (Lejkowska Struga);
- RW2000102654699 (Trybówka);
- RW2000112652999 (Rozoga);
- LW30312 (Długie);
- LW30313 (Sasek Mały);
- LW30321 (Łęsk);
- RW200010265449 (Wałpusza);
- LW30324 (Wałpusz);

¹² Wykorzystano badania prowadzone na potrzeby Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Szczytno uchwalonego 30 grudnia 2021 roku.

¹³ W niniejszej strategii rozwoju uwzględniono uwarunkowania wynikające z wymienionych w art. 315 pkt. 1-3 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. – Prawo wodne (Dz. U. z 2021 r. poz. 624, z późn. zm.) dokumentów, tj. z planów gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy, planów zarządzania ryzykiem powodziowym oraz planu przeciwdziałania skutkom suszy.

- LW30279 (Marksoby);
 - LW30300 (Sasek Wielki);
 - LW30307 (Grom);
 - LW30311 (Sędańskie).
- 2) Jednolite części wód podziemnych (JCWPd):
- GW200050;
 - GW200031.

Wszystkie gminne jednolite części wód powierzchniowych scharakteryzowane są w tabeli 11.

Sieć hydrograficzna gminy jest urozmaicona. Składają się na nią liczne jeziora, rzeki i kanały oraz wiele uzupełniających je licznych mniejszych cieków oraz rowy melioracyjne.

Tabela 11. Wyniki oceny stanu jakościowego i zasobów wód powierzchniowych na terenie gminy Szczytno¹⁴

Nazwa JCWP	Kod JCWP	Stan (ogólny)	Stan chemiczny	Stan/potencjał ekologiczny	Ocena ryzyka nieosiągn. celów środ.
Krutynia do jez. Beldany	RW2000182643699	brak danych	brak danych	nie można dokonać oceny st./pot. (brak badań biologicznych w JCWP)	niezagrożona
Sawica	RW2000182654299	brak danych	dobry	j.w.	niezagrożona
Lejkowska Struga	RW2000102654549	brak danych	dobry	j.w.	zagrożona
Trybówka	RW2000102654699	zły stan wód	poniżej dobrego	zły	zagrożona
Rozoga	RW2000112652999	zły stan wód	poniżej dobrego	umiarkowany	zagrożona
Długie	LW30312	zły stan wód	poniżej dobrego	brak danych	zagrożona
Sasek Mały	LW30313	zły stan wód	poniżej dobrego	dobry	zagrożona
Łęsk	LW30321	zły stan wód	poniżej dobrego	brak danych	zagrożona
Wałpusza	RW200010265449	zły stan wód	dobry	slaby	zagrożona
Wałpusz	LW30324	zły stan wód	poniżej dobrego	brak danych	zagrożona
Marksoby	LW30279	brak danych	dobry	brak danych	niezagrożona
Sasek Wielki	LW30300	zły stan wód	poniżej dobrego	zły	zagrożona
Grom	LW30307	zły stan wód	poniżej dobrego	brak danych	niezagrożona
Sędańskie	LW30311	brak danych	dobry	brak danych	niezagrożona

Zródło: Dane z kart charakterystyk JCPW dostępnych w ramach portalu Informatycznego Systemu Ochrony Kraju <https://wody.isok.gov.pl/>.

Główne ciekі płynące przez teren gminy to rzeka Sawica, Wałpusza i Radostówka.

- Sawica - lewy dopływ Omulwi, który bierze początek na terenach wokół jeziora Sawica, a także w jeziorach powyżej. Rzeka następnie wpływa do jeziora Natać, po wypłynięciu łączy się z rzeką Saska, następnie wpływa do Jeziora Sędańskiego, dalej jeziora Sasek Mały i na terenie Wielbarka wpada do Omulwi.

¹⁴ Informacje dotyczące jednolitych części wód powierzchniowych i podziemnych przedstawiono zgodnie z obowiązującym rozporządzeniem Ministra Infrastruktury z dnia 4 listopada 2022 r. w sprawie Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły (Dz. U. z 2023 r. poz. 300). Karty charakterystyk jednolitych części wód oraz mapa jednolitych części wód dostępne są pod linkiem: <http://karty.apgw.gov.pl:4200/informacje> oraz na Hydroportalu: <https://isok.gov.pl/hydroportal.html> w sekcji Plany gospodarowania wodami.

- Wałpusza - lewy dopływ Omulwi o całkowitej długości wraz z jeziorem Wałpusz 65,7 km. Cały bieg rzeki znajduje się na terenie powiatu szczycieńskiego. Wałpusza wypływa z jeziora Wałpusz, płynie z północy na południe i na południowej granicy powiatu wpływa do Omulwi. Przy trasie tworzy niewielkie rozlewisko zwane Młyńskim Stawem. Na prawie całej długości jest rzeką w dużym stopniu uregulowaną.
- Radostówka - struga, która wypływa z bagnistych łąk w pobliżu wsi Olszyny o długości ok. 27 km, po połączeniu z Jerutką (wypływa z jeziora Marksoby) tworzy rzekę Rozoga, która później uchodzi do Narwi powyżej Ostrołęki.

Jeziora na terenie gminy koncentrują się w północnej jej części oraz przy zachodniej granicy. Główne jeziora na terenie gminy (lub w bezpośrednim sąsiedztwie) to Sasek Wielki, Wałpusz, Sędańskie i Marksoby.

Jak wskazano w powyższej tabeli, stan jednolitych części wód powierzchniowych (JCWP) na terenie gminy Szczytno jest zróżnicowany. Zgodnie z zapisami Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły, presje determinujące stan wód na jeziorach i ciekach są zróżnicowane. W jeziorze Marksoby (LW30279) oraz Sędańskim (LW30311) nie zidentyfikowano znaczących presji, przy czym obie zlewnie charakteryzują się bardzo wysokim udziałem terenów leśnych (79%). Jezioro Sasek Wielki (LW30300) obciążone jest presjami CHEM_B (na elementy chemiczne biota), FIZ (na elementy fizykochemiczne) oraz OCH (na obszary chronione), pochodzącymi głównie z rozproszonych źródeł związanych z rozwojem obszarów zurbanizowanych (transport, turystyka, odpływ miejski) oraz nieznanych źródeł substancji zakazanych. Jezioro Grom (LW30307) poddane jest presji CHEM_B z rozproszonych źródeł urbanizacyjnych (transport, turystyka, odpływ miejski). Jezioro Długie (LW30312) narażone jest na presje CHEM (na elementy chemiczne), FIZ (na elementy fizykochemiczne) oraz OCH (na obszary chronione), w tym presje troficzne z rolnictwa i depozycji, syntetycznych i niesyntetycznych z odpływu miejskiego oraz chemiczne z rozproszonego rozwoju obszarów zurbanizowanych (transport, turystyka, odpływ miejski). Jezioro Sasek Mały (LW30313) obciążone jest presjami CHEM_B i OCH pochodzącymi z rozproszonych źródeł urbanizacyjnych (transport, turystyka, odpływ miejski) oraz nieznanych źródeł substancji zakazanych. Jezioro Łęsk (LW30321) podlega presjom CHEM i OCH o charakterze rozproszonym związanym z rozwojem obszarów zurbanizowanych (transport, turystyka, odpływ miejski). Jezioro Wałpusz (LW30324) obciążone jest presjami CHEM wynikającymi z rozproszonych źródeł urbanizacyjnych (transport, turystyka, odpływ miejski), źródeł punktowych (przemysłowe, komunalne, odcieki ze składowisk) oraz rozproszonej depozycji atmosferycznej. Wśród cieków rzeka Wałpusza (RW200010265449) podlega presjom BIO_HM (na elementy biologiczne zależne od hydromorfologii), CHEM (na elementy chemiczne), IL (na stan ilościowy wód) oraz OCH (na obszary chronione), w tym hydromorfologicznym z budowli piętrzących (rzeki główne i pozostałe) oraz chemicznym z rozproszonych źródeł urbanizacyjnych (transport, turystyka, odpływ miejski). Lejkowska Struga (RW2000102654549) obciążona jest presjami BIO_HM i OCH związanymi z budowlami piętrzącymi (rzeki główne). Rzeką Trybówka (RW2000102654699) wykazuje szeroki zakres presji: BIO_FIZ (na elementy biologiczne zależne od fizykochemii), BIO_HM, CHEM, CHEM_B, CHEM_SZ (na elementy chemiczne substancje zakazane) oraz OCH, wynikające z prostowania koryta (rzeki główne i pozostałe), budowli piętrzących (rzeki główne) oraz rozproszonych źródeł urbanizacyjnych (transport, turystyka, odpływ miejski) i nieznanych substancji zakazanych. Rzeką Rozoga (RW2000112652999) podlega presjom BIO_HM, CHEM_B, FIZ i OCH, w tym presjom troficznym ze źródeł przemysłowych oraz źródeł bytowych i komunalnych (punktowych i rozproszonych), hydromorfologicznym z prostowania koryta i budowli piętrzących (rzeki główne i pozostałe) oraz chemicznym z rozproszonych źródeł urbanizacyjnych i nieznanych substancji zakazanych. Rzeką Krutynia do jez. Beldany (RW2000182643699) i Sawica (RW2000182654299) obciążone są przede wszystkim presjami OCH oraz hydromorfologicznymi w postaci prostowania koryta (rzeki główne i pozostałe) i budowli piętrzących (odpowiednio rzeki główne oraz rzeki pozostałe). Presje te wynikają z zróżnicowanego użytkowania zlewni, w tym znaczącego

udziału terenów rolniczych i zurbanizowanych w niektórych JCWP oraz działalności turystycznej i transportowej na obszarze gminy Szczytno.

Sieć hydrograficzna gminy wiejskiej Szczytno, obejmująca liczne jeziora mazurskie oraz naturalne ciek, jak Rozoga czy Sawica, pełni kluczowe funkcje ekologiczne, gospodarcze i turystyczne, jednak presje ludzkie powodują, że większość analizowanych JCWP nie osiąga dobrego stanu ekologicznego, co sygnalizuje pilną konieczność realizacji programów ochronnych, w tym redukcji wpływów biogenów z rolnictwa, poprawy systemów oczyszczania ścieków, renaturalizacji koryt rzecznych oraz promocji turystyki zrównoważonej, aby zapobiec dalszej degradacji wód powierzchniowych i wspierać bioróżnorodność regionu.

Gmina Szczytno znajduje się na jednolitej części wód podziemnych nr 50 oraz w niewielkiej (północno-wschodniej) części nr 31.

W obrębie JCWPd 50 wyróżniono dwa piętra wodonośne: czwartorzędowe i paleogeńsko-neogeńskie. W obrębie czwartorzędowego piętra wodonośnego wyróżniono trzy poziomy wodonośne o nieciągłym rozprzestrzenieniu, rozdzielone utworami słabo przepuszczalnymi. Zasilanie utworów czwartorzędu odbywa się poprzez infiltrację wód opadowych w strefach wododziałowych, które w dużej zgodności pokrywają się z granicami jednostki. Przepływ wód podziemnych odbywa się kierunku większych rzek, którymi w tej jednostce są: Szkwa, Rozoga, Omulew, Róż, Różanica, Orzyc i Pełta. Lokalne systemy krążenia wód podziemnych determinowane są przez dopływy Narwi, jednakże występowanie znacznej ilości jezior w tym rejonie sprawia, że przepływ wód podziemnych wymuszony jest także drenującym charakterem największych jezior. Przepływ wód odbywa się generalnie w kierunku południowo-wschodnim, ku głównej bazie drenażu, którą jest Narew. Poziom ten jest bardzo powszechnie eksploatowany na potrzeby bytowo – gospodarcze. Zalegające niżej poziomy wodonośne zasilane są na drodze przesączania wód przez utwory trudno przepuszczalne poziomu izolującego, a przy jego braku – zasilanie jest bezpośrednie z wyżej ległego poziomu. Istotną rolę w zasilaniu niżej zalegających poziomów odgrywają również okna hydrogeologiczne. Piętro paleogeńsko-neogeńskie nie zachowuje ciągłości w obrębie całej jednostki, ponadto wykazuje znaczne zróżnicowanie pod względem głębokości występowania i miąższości warstw. Piętro to zasilane jest na drodze przesączania wód przez utwory trudno przepuszczalne, a jego bazą drenażu, podobnie jak płytszych poziomów czwartorzędowych jest Narew.

Status chemiczny i ilościowy tych wód podziemnych (por. tabela 12), według rozporządzenia z 2019 r.¹⁵, jest dobry, bez dominujących problemów związanych z presjami antropogenicznymi, takimi jak pobory wód czy zanieczyszczenia, co prowadzi do dobrego stanu chemicznego i ilościowego w obu częściach. PLGW200031 (nr 31) wykazuje dobry stan chemiczny i ilościowy, bez wskaźników determinujących stan słaby, narażony na minimalne presje z rolnictwa i urbanizacji, co podkreśla potrzebę kontynuacji monitoringu i ochrony przed potencjalnymi wpływami biogenów. PLGW200050 (nr 50) osiąga dobry stan chemiczny i ilościowy, bez presji determinujących stan słaby, obciążony niskim stopniem wykorzystania zasobów (ok. 8%), co wskazuje na konieczność zrównoważonego zarządzania poborami i zapobiegania ingresji wód słonych. Oba JCWPd prezentują brak ryzyka nieosiągnięcia celów środowiskowych, z brakiem odstępstw od celów, co wymaga utrzymania istniejących praktyk ochronnych i inwestycji w monitoring.

Tabela 12. Wyniki oceny stanu jakościowego i zasobów wód podziemnych na terenie gminy Szczytno¹⁶

¹⁵ Rozporządzenie Ministra Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej z dnia 11 października 2019 r. w sprawie kryteriów i sposobu oceny stanu jednolitych części wód podziemnych (Dz.U. 2019 poz. 2148).

¹⁶ Ibidem.

Kod JCWPd	Stan chemiczny	Stan ilościowy	Stan JCWPd	Ocena ryzyka nieosiągnięcia celu środowiskowego
PLGW200031	dobry	dobry	dobry	niezagrożona
PLGW200050	dobry	dobry	dobry	niezagrożona

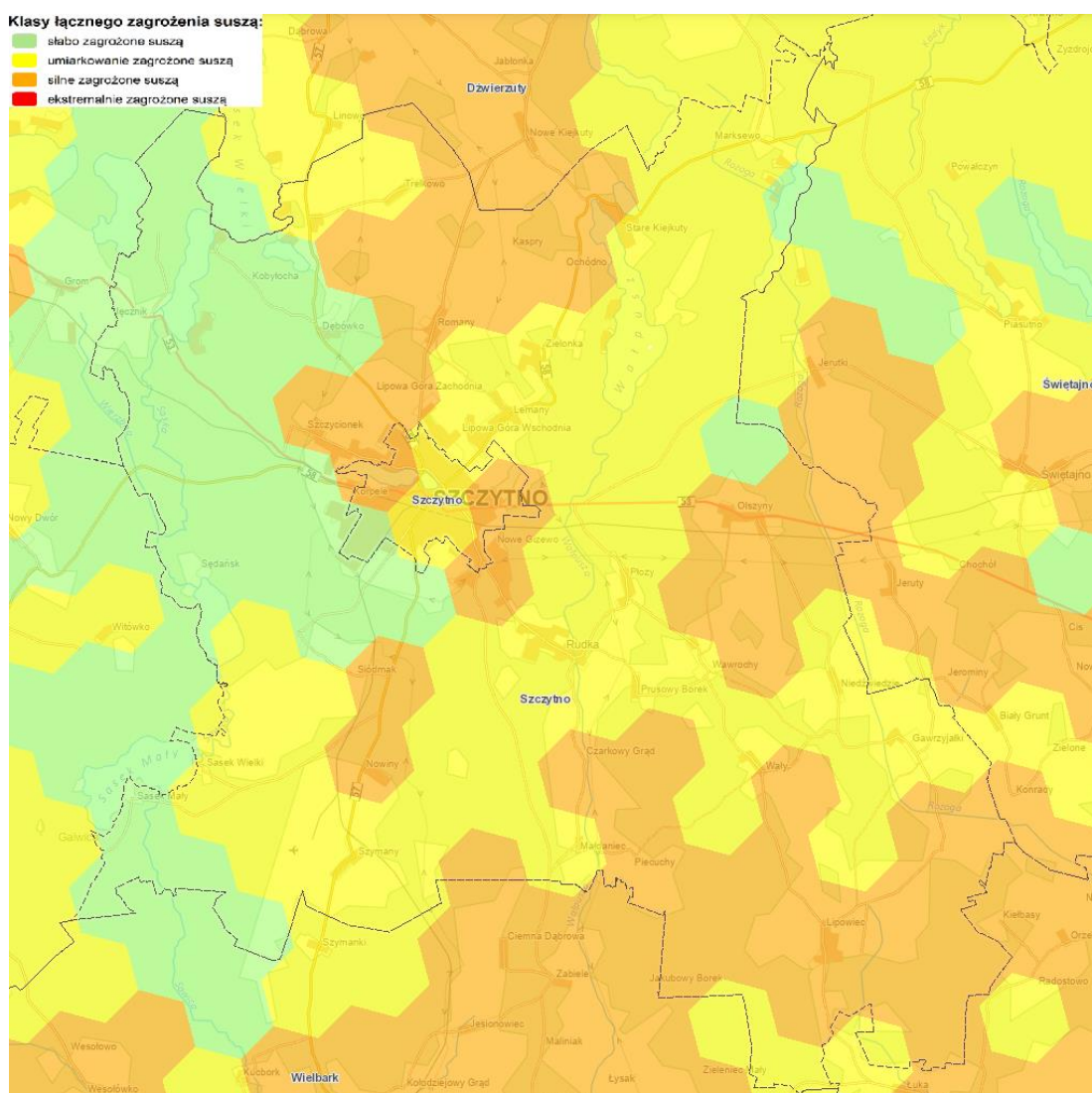
Zródło: Dane z kart charakterystyk JCPW dostępnych w ramach portalu Informatycznego Systemu Oslony Kraju <https://wody.isok.gov.pl/>.

Część obszaru gminy znajduje się w zasięgu zbiornika wód podziemnych wyznaczonych w utworach czwartorzędowych: GZWP 213 – Zbiornik międzymorenowy Olsztyn. Południowa część arkusza znajduje się w zasięgu nieudokumentowanego zbiornika w utworach trzeciorzędowych: GZWP 215 – Subniecka Warszawska, którego udokumentowanie wymaga szeroko zakrojonych prac i wierceń badawczych. Zbiornik nr 213 został udokumentowany w wyniku szczegółowego rozpoznania hydrogeologicznego. Szacunkowe zasoby dyspozycyjne tego zbiornika wynoszą 290 tys. m³/d. Na terenie gminy nie występują obszary ochronne GZWP.

Wody gruntowe są na ogół gorszej jakości niż wody wgłębne, głównie ze względu na czynniki antropogeniczne. Jakość płytko zalegających wód podziemnych ujmowanych przez studnie kopane odpowiada obowiązującym normom wody do picia. W wielu studniach pojawiają się zanieczyszczenia bakteriologiczne i chemiczne (głównie azotany).

Na podstawie Mapy łącznego zagrożenia suszą (1987-2018)¹⁷ opracowanej w ramach Planu Przeciwdziałania Skutkom Suszy stwierdzono, że na terenie gminy Szczytno dominuje klasa umiarkowanego zagrożenia suszą z udziałem klasy słabego oraz silnego zagrożenia.

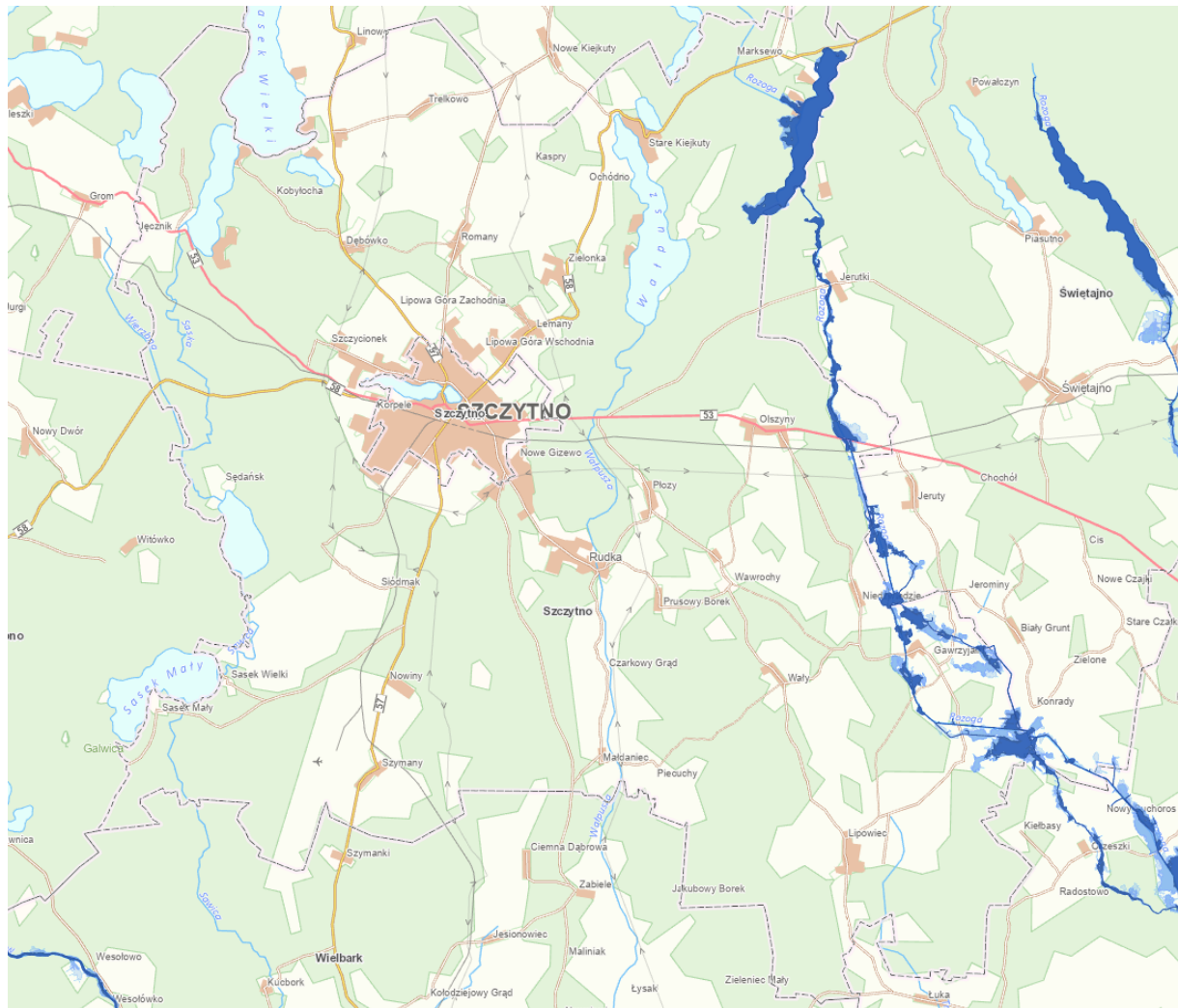
¹⁷ Suma klas zagrożenia suszą rolniczą, hydrologiczną i hydrogeologiczną.

Rysunek 7. Klasy łącznego zagrożenia suszą z uwzględnieniem lokalizacji gminy Szczytno

Źródło: opracowanie własne na podstawie Mapy łącznego zagrożenia suszą (1987-2018).

Priorytetowym kierunkiem działań na rzecz przeciwdziałania skutkom suszy na terenie gminy Szczytno jest kontynuacja zadań inwestycyjnych wynikających z Krajowego Planu Przeciwdziałania Skutkom Suszy (PPSS). Kluczowe znaczenie ma modernizacja retencji w zlewni Rozogi poprzez odbudowę i budowę nowych jazów oraz przepustów z funkcją piętrzenia (m.in. w Gawrzyżkach położonych na terenie gminy Szczytno), co bezpośrednio zwiększy retencję korytową i dolinową na terenie gminy. W perspektywie najbliższych lat planuje się dalszy rozwój małej retencji krajobrazowej, kompleksową renaturyzację koryt rzek (Rozoga, Wałpusza, Sawica, Lejkowska Struga, Krutynia), odtwarzanie mokradeł i torfowisk, modernizację systemów melioracyjnych z funkcją retencyjną oraz budowę systemów zagospodarowania wód opadowych i nawadniania precyzyjnego w gospodarstwach rolnych. Realizacja tych inwestycji, finansowana m.in. z programów NFOŚiGW, Funduszy Europejskich oraz nowych środków krajowych podniesie odporność gminy na suszę rolniczą i hydrologiczną, poprawi bilans wodny oraz ochroni bioróżnorodność ekosystemów Pojezierza Mazurskiego.

Rysunek 8. Mapa zagrożenia powodzią uwzględniająca obszary szczególnego zagrożenia powodzią Q1% i Q10% wg danych ISOK

Źródło: opracowanie własne na podstawie Hydroportal, Mapy zagrożenia powodziowego: <https://wody.isok.gov.pl/>.

Analiza terenu gminy Szczytno na podstawie odpowiednich arkuszy map zagrożenia powodziowego, udostępnionych do publicznej wiadomości na Biuletynie Informacji Publicznej Ministerstwa Infrastruktury w dniu 7 września 2022 r., prowadzi do wniosku, że na terenie gminy, we wschodniej jej części (por. rysunek 8), znajdują się obszary szczególnego zagrożenia powodzią od rzeki Rozogi dla zalewu wodą Q1% oraz dla zalewu wodą Q10%¹⁸. Obszary szczególnego zagrożenia powodzią zostały zdefiniowane w art. 16 pkt. 34 ustawy Prawo wodne (Dz. U. z 2025 r. poz. 960 t.j.).

Zgodnie z tymi definicjami, za obszary szczególnego zagrożenia powodzią uważa się:

- obszary, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest średnie i wynosi raz na 100 lat,
- obszary, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest wysokie i wynosi raz na 10 lat,

¹⁸ Pokazany na mapie dodatkowy scenariusz powodzi o prawdopodobieństwie 0,2% (raz na 500 lat) wynika z implementacji Dyrektywy 2007/60/WE i obowiązku sporządzania map zagrożenia powodziowego (art. 172 ust. 3 ustawy – Prawo wodne). Nie jest to jednak obszar szczególnego zagrożenia powodzią w rozumieniu art. 16 pkt 34 ustawy – Prawo wodne.

- obszary między linią brzegu a wałem przeciwpowodziowym lub naturalnym wysokim brzegiem, w który wbudowano wał przeciwpowodziowy, a także wyspy i przymuliska, o których mowa w art. 224, stanowiące działki ewidencyjne,
- pas techniczny.

Tereny znajdujące się w ramach obszarów szczególnego zagrożenia powodzią podlegają określone mu zagospodarowaniu, gdzie zgodnie z art. 166 pkt. 10 ustawy Prawo wodne planowane zagospodarowanie nie może m.in. naruszać ustaleń planu zarządzania ryzykiem powodziowym czy stanowić zagrożenia dla ochrony zdrowia ludzi czy środowiska oraz utrudniać zarządzanie ryzykiem powodziowym. Ponadto w Rozporządzeniu Ministra Infrastruktury z dnia 18 października 2022 r. w sprawie przyjęcia Planu zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Wisły (Dz. U. 2022. poz. 2739), zostały zidentyfikowane główne cele zarządzania ryzykiem powodziowym, w tym cel główny obejmujący zapewnienie racjonalnego gospodarowania obszarami zagrożenia powodziowego.

W przypadku lokalizowania na obszarach szczególnego zagrożenia powodzią m.in. nowych obiektów budowlanych oraz gromadzenia ścieków, niezbędne jest uzyskanie pozwolenia wodnoprawnego zgodnie z art. 390 ust. 1 ustawy Prawo wodne.

W ramach *Planu zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Wisły* (2023) w granicach gminy Szczytno nie przewidziano do realizacji żadnych działań technicznych.

Gmina Szczytno nie figuruje również na mapach SOPO (System Osłony Przeciwośuwiskowej). Na terenie gminy nie ma zidentyfikowanych osuwisk ani terenów zagrożonych.¹⁹

Zgodnie z II aktualizacją Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły (IIaPGW) z dnia 4 listopada 2022 r. (Dz.U. 2023 poz. 300), gminy odpowiadają za realizację działań podstawowych (obowiązkowych, wynikających z ramowej dyrektywy wodnej – RDW, oraz prawa krajowego) oraz działań uzupełniających (dodatkowych, w przypadku ryzyka nieosiągnięcia celów środowiskowych). W kontekście gminy Szczytno są to:

- Uporządkowanie i poprawa infrastruktury związanej z gospodarką ściekową na obszarze gminy poza aglomeracjami (działania podstawowe: LW30321);
- Analizy techniczno-ekonomiczne gospodarowania ściekami w obszarze gminy poza aglomeracjami (działania uzupełniające: LW30312, LW30321);
- Aktualizacja programu ochrony środowiska pod kątem poprawy efektywności dotyczącej ograniczania dopływu zanieczyszczeń do JCWP (działania uzupełniające: LW30313, LW30321, LW30324).²⁰

W obecnie obowiązującym²¹ Programie Planowanych Inwestycji²² ujęto następujące zadania inwestycyjne zlokalizowane na terenie gminy Szczytno:

- Poprawa retencji w zlewni rzeki Wałpusza, pow. szczycieński.
Opracowanie dokumentacji projektowej wraz z uzyskaniem wszystkich niezbędnych opinii/uzgodnień/pozwoleń/decyzji umożliwiających realizację zadania; regulację spraw własnościowych; pełnienie nadzoru inwestorskiego oraz roboty budowlane związane z odbudową jazów na rz. Wałpusza w km 9+990 w m. Borki, 21 +590 w m. 24+ 700 w m. Płozy,

¹⁹ Na podstawie danych Państwowego Instytutu Geologicznego, Centrum Geozagrożeń, Nowa aplikacja SOPO: <https://www.pgi.gov.pl/osuwiska/123/aplikacja.html> (dostęp 25.08.2025 r.)

²⁰ Zgodnie z zapisami z kart charakterystyki JCWP i JCWPd.

²¹ Zgodnie z pismem PGW Wody Polskie B.RZP.412.13.2026 z dnia 4 maja 2026 r. zawierającym opinię do projektu niniejszej Strategii Rozwoju Gminy Szczytno.

²² Program Planowanych Inwestycji PGW Wody Polskie to oficjalny, wieloletni dokument (aktualizowany co roku), w którym Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie zbiera i planuje wszystkie inwestycje w zakresie gospodarki wodnej, za które jest odpowiedzialne jako zarządca wód Skarbu Państwa.

gm. Szczytno, w celu spowolnienia spływu wód w rzece, a tym samym wzrost retencji dolinowej.

- Poprawa retencji w zlewni rzeki Rozoga poprzez odbudowę jazów i przepustów z piętrzeniem, pow. szczycieński.

Zakres inwestycji obejmuje: opracowanie dokumentacji projektowej wraz z uzyskaniem wszystkich niezbędnych opinii/uzgodnień/pozwoleń/decyzji umożliwiających realizację zadania; regulację spraw własnościowych; pełnienie nadzoru inwestorskiego oraz roboty budowlane związane z poprawą retencji w zlewni rzeki Rozoga polegającą na spowolnieniu spływu wód w rzece poprzez odbudowę jazu w km 56+870 w m. Konrady, gm. Rozogi, przepustu z piętrzeniem w km 65+400 w m. Gawrzyjałki gm. Szczytno, w km 66+ 200 w m. Jeruty. gm. Świętajno. Inwestycja przyczyni się do ochrony terenów przyległych do rzeki przed skutkami suszy oraz poprawi warunki hydrauliczno-glebowe, siedliskowe i mikroklimatyczne.

Gleby²³

Zagospodarowanie terenu gminy ma charakter rolniczo-leśny. Gleby gminy zostały ukształtowane przez zlodowacenia. W wyniku oddziaływania wielu czynników glebotwórczych, na terenie gminy spotyka się najczęściej gleby piaszczyste, choć spore fragmenty terenu zajmują również gleby pochodzenia organicznego, w większości torfowe, a także murszowe i mułowo-glejowe bielcowe i brunatne.

Gleby chronione mineralne rozwinęły się przeważnie na glinach. Pod względem typologicznym są to gleby brunatne wyługowane i pseudobielcowe. Pośród gleb pochodzenia organicznego w przewadze występują gleby torfowe.

Gleby na obszarze gminy zalicza się przede wszystkim do gleb lekkich, słabo zbielcowanych, wytworzonych na glinach i piaskach. Do najlepszych gleb na terenie gminy – z punktu widzenia rolnictwa – należą gleby brunatne (III i IV klasa bonitacyjna). Obszary o najniższych klasach bonitacyjnych gleb znajdują się w obrębach Rudka, Niedźwiedzie, Piecuchy, Lemany i Zielonka. Struktura poszczególnych użytków rolnych zawarta została w poniższej tabeli.

Szczegółowe informacje dotyczące użytkowania powierzchni ziemi na terenie gminy przedstawia tabela 13.

²³ Program Ochrony Środowiska dla Gminy Szczytno..., op. cit.

Tabela 13. Użytkowanie powierzchni ziemi na terenie gminy Szczytno wg stanu na 15 czerwca 2021 roku

Lp.	Nazwa	Wartość (ha)	Udział w powierzchni
1.	użytki rolne - razem	14214	41,07%
	użytki rolne - grunty orne	7231	20,89%
	użytki rolne - sady	8	0,02%
	użytki rolne - łąki trwałe	3386	9,78%
	użytki rolne - pastwiska trwałe	2436	7,04%
	użytki rolne - grunty rolne zabudowane	336	0,97%
	użytki rolne - grunty pod rowami	128	0,37%
2.	grunty leśne -razem	17479	50,51%
	grunty leśne - lasy	17475	50,49%
	grunty leśne - grunty zadrzewione i zakrzewione	4	0,01%
3.	grunty pod wodami razem	1210	3,50%
	grunty pod wodami powierzchniowymi płynącymi	1260	3,64%
	grunty pod wodami powierzchniowymi stojącymi	50	0,14%
4.	grunty zabudowane i zurbanizowane razem	1492	4,31%
	grunty zabudowane i zurbanizowane - tereny mieszkaniowe	301	0,87%
	grunty zabudowane i zurbanizowane - tereny przemysłowe	31	0,09%
	grunty zabudowane i zurbanizowane - inne tereny zabudowane	138	0,40%
	grunty zabudowane i zurbanizowane - tereny zurbanizowane niezabudowane	31	0,09%
	grunty zabudowane i zurbanizowane - tereny rekreacyjno - wypoczynkowe	21	0,06%
	grunty zabudowane i zurbanizowane - tereny komunikacyjne - drogi	705	2,04%
	grunty zabudowane i zurbanizowane - tereny komunikacyjne - kolejowe	90	0,26%
	grunty zabudowane i zurbanizowane - użytki kopalniane	1	0,00%
5.	tereny różne	213	0,62%
6.	nieużytki	364	1,05%
	POWIERZCHNIA OGÓŁEM	34608	

Źródło: Starostwo Powiatowe w Szczytnie za: Program Ochrony Środowiska dla Gminy Szczytno na lata 2021-2024 wraz z perspektywą na lata 2025-2028.

Lasy i różnorodność biologiczna

Najpowszechniejszym ekosystemem na terenie gminy Szczytno są lasy. Ziemia Szczycieńska zaliczana jest do najbardziej wartościowych biologicznie obszarów Pojezierza Mazurskiego. Dzięki zetknięciu się dwóch form geomorfologicznych: moreny czołowej i sandry, obok okolic pagórkowatych usianych jeziorami, spotykamy duże równinne obszary zalesione borami sosnowymi i pokryte łąkami stanowiącymi uzupełnienie tego krajobrazu. Tak wielka różnorodność ukształtowania terenu pozwala na ogromne bogactwo zasobów fauny i flory. Ma to swoje odzwierciedlenie w liczbie gatunków zwierząt, w tym także łownych, takich jak jelenie, sarny, dziki, lisy, zające oraz chronionych - bobry, wilki, wydry, rysie. Występuje tu również 222 gatunków ptaków, z czego wiele z nich można spotkać tylko na tym terenie.

Pod względem geobotanicznym obszar gminy Szczytno leży w Prowincji Środkowoeuropejskiej:

- Dziale Północnym Mazursko-Białoruskim, Krainie Mazurskiej:
 - w Okręgu Olsztyńsko-Szczytnowskim, podokręgu Pasymsko-Szczytnowskim (F.1a.1.d);
 - w Okręgu Puszczy Napiwodzkiej, podokręgu Kobyloski (F.1a.2.d), podokręgu Piduńsko-Wielbarski (F.1a.2.c);
 - w Okręgu Puszczy Piskiej (F.1a.5.a);
- Dziale Mazowiecko-Poleskim, Krainie Północnomazowiecko-Kurpiowskiej, w Podkrainie Kurpiowskiej, w Okręgu Zielonej Puszczy Kurpiowskiej, w podokręgu Chorzelsko-Lipowieckim (E.2b.7.a).

Świat roślin na terenie gminy jest bardzo urozmaicony ze względu na duże zalesienie. Kompleksy leśne na terenie gminy przynależą do Puszczy Napiwodzko-Ramuckiej (część zachodnia gminy) oraz Puszczy Piskiej (część południowo-wschodnia i północno-wschodnia gminy).

Na rozległych równinach sandrowych z ubogimi bielcowymi glebami piaszczystymi i niskim poziomem wód gruntowych dominują siedliska borów sosnowych. Głównym gatunkiem tu występującym jest sosna z domieszką świerka. Nieco żyzniejsze mineralne siedliska zajmują bory mieszane sosnowo-dębowo-świerkowe. W drzewostanach występują także domieszki gatunków liściastych: lipa, dąb, wierzba, brzoza, olcha.

W podszycie występują: leszczyna, kalina, jarzębina, dereń, trześnia, bez, glóg, maliny, jeżyny.

Do najcenniejszych gatunków roślin tego obszaru można zaliczyć:

- rośliny zespołów torfowiskowych, takie jak np. brzoza niska, bagno zwyczajne, turzyce,
- rośliny świetlistych borów sosnowych: lepnica zielonawa, kuklik sztywny, koniczyna łubinowata, dzwoniecznik wonny,
- rośliny wodne, wśród których najpiękniejsze to grzybień północny, grzybień biały, grązele, osoka aloesowata.

Przepisy unijne przewidują ochronę 360 gatunków roślin, w Polsce możemy odnaleźć 44 spośród nich. Wraz z siedliskami przyrodniczymi i dyrektywowymi gatunkami zwierząt są one podstawą wyznaczania Specjalnych Obszarów Ochrony. Na obszarze gminy Szczytno spotkamy gatunki takie jak np. sasanka otwarta, haczykowiec błyszczący, lipiennik Loesela. Na terenie gminy występuje łącznie kilkadziesiąt gatunków roślin chronionych, z czego większość to rośliny zielne. Duży udział chronionych gatunków roślin związany jest z torfowiskami i obszarami podmokłymi.

Ukształtowanie terenu oraz występujące lasy, jeziora oraz tereny podmokłe sprawiają, że obszar gminy posiada dogodne warunki do swobodnego przenikania różnych elementów faunistycznych. Można stwierdzić, że jest to typowa fauna Niżu Polskiego. Większość zwierząt pospolitych występujących w Polsce, reprezentowanych jest również na tym terenie.

Ostoją zwierząt są przede wszystkim kompleksy leśne Puszczy Napiwodzko-Ramuckiej oraz Puszczy Piskiej – stanowiące razem korytarze łączące lasy Puszczy Rominckiej i Puszczy Piskiej oraz Puszczy Napiwodzko-Ramuckiej z Niziną Pruską. Z większych zwierząt występują tu m.in.: łoś, jeleń szlachetny, sarna i dzik; z drapieżników: lis, tchórz, jenot, kuna domowa (kamionka) i leśna, gronostaj, łasica oraz borsuk. Pospolity jest zając.

W gminie Szczytno odnajdujemy również następujące gatunki chronionych przez Naturę 2000 zwierząt:

- bobry,
- wydry,
- wilki,
- traszki,

- kumaki nizinne.

Ponadto występują wydry i norki amerykańskie. W ostatnich latach znacznie zwiększyła się ich liczebność, co może wyrządzać znaczne straty w rybostanie oraz szkody wśród ptactwa wodno-błotnego.

Drobne gryzonie reprezentują m.in. mysz polna, nornica ruda i nornik zwyczajny, z większych wymienić można wiewiórkę, piżmaka i karczownika. Występuje również kilka gatunków nietoperzy. Spotykane ssaki owadożerne, to: jeż europejski, ryjówka aksamitna i malutka, kret, rzęsorek rzeczek.

Wśród występujących tu gadów najliczniejsze są jaszczurki: zwinka, żyworódka i padalec. Z węży obecne są: zaskroniec (dość liczny) i żmija zygzakowata. Liczni są przedstawiciele płazów m.in. gatunki żab i ropuch (żaba jeziorkowa, trawna, śmieszka, kumak nizinny, ropucha szara i zielona). W wodach powierzchniowych powszechnie występują ryby: szczupak, okoń, sandacz, jazgarz, płoć, wzdręga, leszcz, krap, karp, lin, karaś, węgorz, kleń, jaź, miętus, ukleja, słonecznica, ciernik, cierniczek itd. W większych i głębszych jeziorach występują głąbielowate: sieja i sielawa. Fauna bezkręgowców jest bogata i stosunkowo dobrze poznana.

Urozmaicony jest świat ptaków, w lasach gminy Szczytno stwierdzono występowanie następujących gatunków ptaków znajdujących się na dyrektywowych listach:

- bocian czarny,
- bielik,
- orlik krzykliwy,
- żuraw,
- muchołówka mała,
- dzięcioł średni,
- kania ruda,
- kania czarna.

Ponadto występują różne gatunki kaczki (m.in. krzyżówka, cyranka, cyraneczka, gągoł); gęsi: gęgawa, białoczelna i zbożowa (na przelotach), kormoran i mewy. Można spotkać: perkozy, sieweczkę rzeczną, czajkę, brodziec krwawodziobego i samotnego, bąka, derkacza, łabędzia niemego, bociana białego czy czapłę siwą. Na polach i łąkach występują m.in. kuropatwy, bażanty i przepiórki. Poza tym z ptaków drapieżnych występują również: jastrząb, myszołów, krogulec, kobuz, pustułka, rybołów, błotniak stawowy. Z sów spotkać można: sowę uszatą, płomykówkę, puszczyka, pójdzkę. Spośród ptaków leśnych licznie reprezentowane są: dzięcioły: czarny, duży, zielony i dzięciołek, a poza tym gil i dziwon. Największymi osobliwościami ornitofauny są: cietrzew i puchacz.

Ochrona przyrody

Powierzchnia obszarów prawnie chronionych²⁴ w gminie w 2024 r. wynosiła ogółem 14409,63 ha - w tym obszary chronionego krajobrazu 14392,99 ha, zespoły przyrodniczo-krajobrazowe 16,64 ha (dane BDL GUS). Na terenie gminy Szczytno zlokalizowane są następujące formy ochrony przyrody:

- Zespół przyrodniczo-krajobrazowy „Rzeka Babant i Jezioro Białe” - powstał w trosce o zachowanie naturalnego krajobrazu oraz w celu ochrony zlewni rzeki Krutyni, a także jezior: Babant Wielki i Mały, Tejsowo, Krawno, Krawienko i rzek Babanckiej i Krawieńskiej Strugi. Zespół swoim zasięgiem wchodzi na północno-wschodnią część gminy, znajduje się na terenie Nadleśnictwa Strzałowo, a jego całkowita powierzchnia wynosi 12 458,00 ha.

²⁴ GUS podając powierzchnię obszarów prawnie chronionych, w celu wyeliminowania podwójnego liczenia tej samej powierzchni nie uwzględnia rezerwatów przyrody, stanowisk dokumentacyjnych, użytków ekologicznych i zespołów przyrodniczo-krajobrazowych położonych w granicach parków krajobrazowych i obszarów chronionego krajobrazu. Dane dotyczące powierzchni o szczególnych walorach przyrodniczych prawnie chronionej nie uwzględniają informacji o obszarach Natura 2000.

- Spychowski Obszar Chronionego Krajobrazu - charakteryzuje się znacznym urozmaicheniem rzeźby terenu, jego powierzchnia, ukształtowana przez ostatnie zlodowacenie, jest pagórkowata z najwyższym szeregim wzniesień występującym w okolicy Gór Jabłońskich. Zasadniczym elementem określającym krajobraz Obszaru jest duży udział powierzchniowy wód, który zajmuje ponad 11%. Występują tu jeziora: Rańskie, Łęsk, Wałpusz, Marksoby, Nożyce, Piasutno oraz Świętajno. Cennym fragmentem przyrody Spychowskiego OChK są wielkie kompleksy leśne zajmujące ponad 67% jego powierzchni. Duże znaczenie dla atrakcyjności przyrodniczej Obszaru mają również występujące na jego terenie rezerваты przyrody. Powołany dla ochrony starodrzewu mieszanego złożonego z świerka, sosny, dębu i buka rezerwat przyrody „Pupy” oraz rezerwat przyrody „Kulka” utworzony dla zachowania roślinności stepowej, fragmentu lasu i roślin chronionych. Część Obszaru położona jest w północno-wschodniej części gminy. Całkowita powierzchnia to 12 188,86 ha.
- Obszar Chronionego Krajobrazu Pojezierza Olsztyńskiego – swoim zasięgiem obejmuje północno-zachodnie tereny gminy. Jego całkowita powierzchnia to 40 796,95 ha.
- Obszar Chronionego Krajobrazu Puszczy Napiwodzko-Ramuckiej - krajobraz tego Obszaru został uformowany podczas ostatniego zlodowacenia. Rzeźba terenu jest bardzo urozmaicona. W północno-wschodniej części dominuje krajobraz morenowy z głębokimi rynkami i zagłębieniami wytopiskowymi, natomiast na południu znajdują się rozległe, lekko wyniesione sandry oraz ostańcowe wzgórza morenowe wśród których znajduje się najwyższe wzniesienie na Obszarze - Złota Góra (229 m n.p.m.). Cechą charakterystyczną Obszaru jest duży udział powierzchniowy lasów, który wynosi ok. 70%. Przeważają tu bory sosnowe i sosnowo-swierkowe, większe zbiorowiska lasów liściastych zachowały się w północnej części Obszaru. Kolejnym walorem potwierdzającym ogromną wartość przyrodniczą są liczne jeziora. Największymi jeziorami są: Łańskie, Pluszne, Kośno i Omulew. Ponadto znajdują się tu liczne rzeki i strumienie, bezodpływowe jeziorka, oczka wodne, torfowiska niskie oraz torfowiska przejściowe. W granicach obszaru znajduje się kilka rezerwatów przyrody, m.in.: Bagno Nadrowskie, Galwica, Jezioro Kośno, Las Warmiński im. prof. Benona Polakowskiego, Źródła rzeki Łyny im. prof. Romana Kobendzy. W gminie Szczytno zlokalizowany jest w zachodniej i południowo-zachodniej części. Powierzchnia całkowita tego Obszaru to 131 278,30 ha.
- Obszar specjalnej ochrony ptaków Puszcza Napiwodzko-Ramucka PLB280007 - obejmuje duży kompleks lasów Puszczy Napiwodzko-Ramuckiej. Elementem charakterystycznym i unikalnym w skali kraju są przebiegające procesy sufozyjne, których efektem są m.in. leje sufozyjne występujące w południowo-zachodniej części kompleksu. Główne rzeki płynące przez Puszcę Napiwodzko-Ramucką to Łyna, dopływ Pregoty, odwadniająca północno-zachodnią część obszaru, oraz Omulew, dopływ Narwi, odwadniająca południowo-wschodnią omawianego obszaru. Cechą ostoi jest duża liczba jezior, około 100 z nich ma powierzchnię ponad 1 ha, jednak większość to niewielkie i średniej wielkości zbiorniki. Lasy zajmują około 75 proc. powierzchni obszaru. Puszcza Napiwodzko-Ramucka jest ostoją ptasią o randze europejskiej. Stwierdzono w niej występowanie przynajmniej 35 gatunków ptaków z Załącznika I Dyrektywy Ptasiej oraz 14 gatunków ptaków znajdujących się w Polskiej Czerwonej Księdze Zwierząt. Jest jedną z najważniejszych w kraju ostoi lęgowych ptaków drapieżnych. Obszar swoim zasięgiem obejmuje zachodnią część gminy Szczytno. Całkowita powierzchnia Obszaru – 116 604,69 ha.
- Obszar specjalnej ochrony ptaków Puszcza Piska PLB280008 - Obszar należy do największych krajowych obszarów Natura 2000, obejmuje Puszcę Piską, jeden z najrozleglejszych w Polsce kompleksów leśnych, położony na pograniczu Krainy Wielkich Jezior Mazurskich i Równiny Mazurskiej, oraz tereny przyległe wraz z fragmentem Pojezierza Mrągowskiego. Prócz zwartego kompleksu Puszczy Piskiej w jego skład wchodzi wiele jezior, w tym największe polskie jezioro - Śniardwy, a także obszary rolne i łąkowe. Główne rzeki przepływające przez omawiany teren to Krutynia, wpadająca do jeziora Beldany oraz – łącząca Wielkie Jezioro Mazurskie z Narwią – Pisa. Około 60 proc. powierzchni obszaru pokrywają lasy. OSOP Puszcza

Piska jest ostoją ptasią o randze krajowej i europejskiej. Występują tu co najmniej 34 lęgowe gatunki ptaków z Załącznika I Dyrektywy Ptasiej oraz 12 gatunków z Polskiej Czerwonej Księgi Zwierząt. Puszcza Piska stanowi jedną z najważniejszych w skali kraju ostoi ptaków drapieżnych i sów. Gniazduje tu 5 rzadkich gatunków drapieżników. Obszar swoim zasięgiem obejmuje niewielki fragment północno-wschodniej oraz południowo-wschodniej części gminy Szczytno. Całkowita powierzchnia Obszaru – 172 802,21 ha.

- Specjalny obszar ochrony siedlisk Ostoja Napiwodzko-Ramucka PLH280052 - obejmuje znaczną część Puszczy Napiwodzko-Ramuckiej położonej w południowej części Pojezierza Olsztyńskiego. Głównym celem ochrony jest zachowanie różnorodnego charakteru roślinności Puszczy Napiwodzko-Ramuckiej, w szczególności ekosystemów jeziornych, torfowiskowych, lasów grądowych, świetlistej dąbrowy i otwartego charakteru zbiorowisk napiaskowych i łąk na byłym poligonie Muszaki. Spełnienie tego warunku umożliwi utrzymanie się zasobnych populacji licznych i cennych gatunków flory i fauny. Na terenie ostoi stwierdzono występowanie co najmniej 23 siedlisk przyrodniczych z Załącznika I Dyrektywy Siedliskowej, 15 gatunków zwierząt i 3 gatunki roślin z Załącznika II. Granice Obszaru przebiegają przez południowo-zachodnią część gminy. Powierzchnia całkowita – 32 612,78 ha.
- Obszar mający znaczenie dla Wspólnoty Ostoja Piska PLH280048 - położony jest na terenie trzech mezoregionów geograficznych. Są to: Pojezierze Mrągowskie, Kraina Wielkich Jezior Mazurskich i Równina Mazurska. Zasadniczym celem ochrony jest utrzymanie największego bogactwa przyrodniczego Pojezierza Mazurskiego, a w szczególności powierzchni i składu gatunkowego występujących tu siedlisk przyrodniczych z Załącznika I Dyrektywy Siedliskowej, oraz zachowanie in situ gatunków roślin i zwierząt z Załącznika II DS. Obszar swoim zasięgiem obejmuje niewielki fragment północno-wschodniej części gminy Szczytno. Całkowita powierzchnia Obszaru – 57 826,61 ha.
- Pomniki przyrody.

Na ww. formach ochrony przyrody obowiązują ograniczenia zawarte w następujących aktach prawnych: rozporządzeniu nr 26 Wojewody Warmińsko-Mazurskiego z dnia 9 sierpnia 2007 r. w sprawie zespołu przyrodniczo-krajobrazowego „Rzeka Babant i Jezioro Białe” (Dz. Urz. Woj. Warm.-Maz. z 2007 r. Nr 122 poz. 1700, ze zm.), uchwale Nr XXXIV/743/18 Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego z dnia 19 lutego 2018 r. w sprawie Spychowskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu (Dz.U.Woj.Warm.-Maz. poz. 1322), uchwale Nr XX/470/16 Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego z dnia 27 września 2016 r. w sprawie Obszaru Chronionego Krajobrazu Pojezierza Olsztyńskiego (Dz.U.Woj.Warm.-Maz. poz. 4171), uchwale Nr XXX/669/17 Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego z dnia 26 września 2017 r. w sprawie Obszaru Chronionego Krajobrazu Puszczy Napiwodzko-Ramuckiej (Dz.Urz.Woj.Warm.-Maz. Poz. 4143) oraz art. 33 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz.U. z 2021 r., poz. 1098) w stosunku do obszarów Natura 2000. Ponadto w przypadku obszarów Natura 2000 obowiązującymi są również ustalenia rozporządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Olsztynie w sprawie ustanowienia planów zadań ochronnych wymienionych obszarów Natura 2000.

Cały teren gminy znajduje się w granicach obszaru funkcjonalnego Zielone Płuca Polski (ZPP). Celem istnienia ZPP jest promowanie rozwoju proekologicznego, utrzymanie zrównoważonych struktur przestrzennych dla zapewnienia wysokiego standardu środowiska przyrodniczego.

Infrastruktura sieciowa

Podstawowym zadaniem gminy w zakresie bezpieczeństwa komunalnego pozostaje utrzymanie oraz sukcesywna rozbudowa sieci i urządzeń wodociągowych oraz kanalizacyjnych. W latach 2020–2024 długość sieci wodociągowej w gminie Szczytno wzrosła z 279,6 km do 299,6 km, a liczba przyłączy z 3 511 do 3 877. W tym samym czasie liczba mieszkańców korzystających z sieci wodociągowej zwiększyła się z 12 055 do 12 581 osób. Rozbudowa systemu była wspierana inwestycjami gminnymi, obejmującymi m.in. rozbudowę i przebudowę sieci wodociągowych i kanalizacyjnych w

miejsowościach Kamionek, Rudka, Lipowa Góra Wschodnia, Lipowa Góra Zachodnia, Romany, Trelkówko, Lemany i Korpele, a także modernizację stacji uzdatniania wody w Wawrochach, Olszynach i Szymanach (2024 r.) oraz Lipowcu (2025 r.). W 2025 r. realizowano ponadto kolejne zadania rozbudowy sieci wodociągowej i kanalizacyjnej na terenie gminy.

Ujęcia wody w gminie Szczytno:

- Kamionek - zaopatruje w wodę miejscowości: Kamionek, Lipowa Góra Zachodnia, Szczycione, Dębówko, Piece, Jęcznik, Korpele, Janowo, Sędańsk, Siódma, Wólka Szczycieńska, Leśny Dwór,
- Olszyny - zaopatruje w wodę miejscowość Olszyny,
- Wawrochy - zaopatruje w wodę miejscowości: Wawrochy, Płozy, Prusowy Borek, Rudka, Nowe Gizewo, Czarkowy Grąd, Małdaniec, Piecuchy,
- Szymany - zaopatruje w wodę miejscowości: Szymany, Szymanki, Nowiny, Sasek Mały, Sasek Wielki,
- Trelkowo - zaopatruje w wodę miejscowości: Trelkowo, Trelkówko, Kobyłocha,
- Romany - zaopatruje w wodę miejscowości: Romany, Lipowa Góra Zachodnia, Lipowa Góra Wschodnia, Lemany, Zielonka, Wałpusz, Stare Kiejkuty,
- Lipowiec - zaopatruje w wodę miejscowości: Lipowiec, Lipowiec Mały, Wały, Pużary, Gawrzyjałki, Niedźwiedzie.

Na obszarze gminy w obrębie Lipowa Góra Wschodnia zlokalizowane jest ujęcie wody dla miasta Szczytno - ujęcie „LEMANY”.

Równolegle rozwijano sieć kanalizacyjną, jednak jej poziom rozwoju nadal pozostaje wyraźnie niższy niż sieci wodociągowej. W latach 2020–2024 długość czynnej sieci kanalizacyjnej wzrosła z 91,6 km do 113,3 km, a liczba mieszkańców korzystających z kanalizacji z 6 148 do 6 674 osób. Oznacza to wzrost zasięgu systemu, ale także utrzymywanie się istotnej luki infrastrukturalnej pomiędzy zaopatrzeniem w wodę a odprowadzaniem ścieków. W 2024 r. z sieci wodociągowej korzystało 91,9% mieszkańców gminy, natomiast z sieci kanalizacyjnej 48,7%. O ile poziom zwodociągowania był tylko nieznacznie niższy od średniej krajowej i powiatowej, o tyle skanalizowanie pozostawało zdecydowanie słabsze niż w powiecie, województwie i kraju. Wynika to w dużej mierze z wiejskiego charakteru gminy, rozproszenia zabudowy oraz wysokich kosztów rozbudowy infrastruktury na terenach o niskiej gęstości osadniczej.

Z każdym rokiem zarówno sieć wodociągowa, jak i kanalizacyjna w gminie jest rozbudowywana, dzięki czemu coraz liczniejsze grono mieszkańców może z niej korzystać (por. tabela 14 i 15).

Tabela 14. Parametry sieci wodociągowej w gminie Szczytno w latach 2020-2024

	2020	2021	2022	2023	2024
długość eksploatowanej sieci wodociągowej (km)	279,6	284,7	288,9	296,3	299,6
przyłącza prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania	3 511	3 631	3 720	3 806	3 877
awarie sieci wodociągowej	42	68	73	71	42
woda dostarczona (dam ³)	499,1	494,9	524,7	554,9	568,5
ludność korzystająca z sieci wodociągowej	12 055	12 208	12 340	12 445	12 581

Zródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W analizowanym okresie sieć wodociągowa rozwijała się w sposób systematyczny. Pozytywnie należy ocenić zarówno wzrost długości sieci, jak i liczby przyłączy oraz mieszkańców korzystających z wodociągów. Jednocześnie uwagę zwraca podwyższona liczba awarii w latach 2021–2023, co może wskazywać na potrzebę dalszej modernizacji części infrastruktury technicznej.

Tabela 15. Parametry sieci kanalizacyjnej w gminie Szczytno w latach 2020-2024

	2020	2021	2022	2023	2024
długość czynnej sieci kanalizacyjnej (km)	91,6	103,4	106,4	108,3	113,3
przyłącza prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania	1 390	1 431	1 475	1 513	1 543
awarie sieci kanalizacyjnej	55	50	185	158	101
ścieki bytowe odprowadzone siecią kanalizacyjną (dam ³)	381,1	388,0	394,2	397,4	182,1
ludność korzystająca z sieci kanalizacyjnej	6 148	6 294	6 437	6 554	6 674

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W latach 2020–2024 rozwój kanalizacji był relatywnie szybszy niż rozwój wodociągów, jednak punkt wyjścia pozostawał znacznie niższy. Liczba korzystających z kanalizacji wzrosła o 526 osób, a długość sieci o 21,7 km. Nadal jednak skanalizowanie gminy pozostaje umiarkowane. Dodatkowo wysoka liczba awarii w latach 2022–2024 wskazuje, że poza rozbudową konieczne jest również wzmacnianie niezawodności istniejącego systemu.

Tabela 16. Korzystający z instalacji wodociągowej w % ogółu ludności

	2020	2021	2022	2023	2024
Polska	92,2	92,4	92,5	92,6	92,7
woj. warmińsko-mazurskie	95,1	95,2	95,3	95,3	95,3
powiat szczycieński	93,3	93,5	93,6	93,7	93,8
gmina Szczytno	91,0	91,3	91,5	91,7	91,9

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Wskaźnik korzystania z instalacji wodociągowej w gminie Szczytno systematycznie wzrastał, jednak przez cały okres pozostawał niższy niż średnia dla powiatu, województwa i kraju. Różnice te nie są jednak duże, co oznacza, że poziom zwodociągowania gminy można ocenić jako relatywnie wysoki.

Tabela 17. Korzystający z instalacji kanalizacyjnej w % ogółu ludności

	2020	2021	2022	2023	2024
Polska	71,6	71,9	72,3	72,6	72,9
woj. warmińsko-mazurskie	75,2	75,4	75,6	75,9	76,0
powiat szczycieński	62,3	62,6	62,7	62,9	63,0
gmina Szczytno	46,4	47,1	47,7	48,3	48,7

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W przypadku kanalizacji dystans dzielący gminę Szczytno od wartości referencyjnych jest nadal wyraźny. W 2024 r. różnica względem średniej krajowej wynosiła 24,2 pkt proc., a względem powiatu 14,3 pkt proc. Potwierdza to, że rozbudowa kanalizacji powinna pozostać jednym z kluczowych kierunków działań infrastrukturalnych gminy.

Na podstawie uchwały nr XXIV/158/2025 z dnia 30.12.2025 r. Rada Gminy Szczytno przyjęła *Aktualizację założeń do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe dla Gminy Szczytno*.

Wedle wskazanego wyżej dokumentu, potrzeby ciepłne gminy pokrywane są ze źródeł energetyki indywidualnej, a w roku bazowym 2024 całkowite zużycie energii cieplnej końcowej we wszystkich sektorach wyniosło 475 745 GJ/rok, czyli ok. 475,7 TJ/rok. Dokument prognozuje zmiany zapotrzebowania na ciepło do 2040 r. w dwóch scenariuszach. W scenariuszu optymistycznym, mimo

przewidywanego wzrostu powierzchni ogrzewanej o ok. 35,0%, zużycie energii końcowej spadnie do 381 931 GJ/rok, tj. o ok. 19,7% względem roku bazowego. Z kolei w scenariuszu zaniechania zapotrzebowanie na ciepło wzrośnie do 572 066 GJ/rok, czyli o ok. 20,3% względem stanu obecnego. Zmiany te wynikają przede wszystkim ze skali termomodernizacji budynków, wymiany źródeł ciepła, poprawy sprawności systemów grzewczych oraz wzrostu wykorzystania odnawialnych źródeł energii.

Na terenie gminy Szczytno nie funkcjonują przedsiębiorstwa ciepłownicze ani centralny system ciepłowniczy. Dokument wskazuje, że budynki jednorodzinne stanowią zdecydowaną większość zabudowy, a z uwagi na jej znaczne rozproszenie uruchomienie przedsiębiorstwa ciepłowniczego byłoby ekonomicznie nieuzasadnione. Z tego względu zaopatrzenie w ciepło nadal opiera się i w perspektywie planistycznej będzie opierać się na indywidualnych źródłach ciepła. W strukturze zużycia energii cieplnej dominują biomasa (ok. 45,7%) i węgiel (ok. 27,4%), a kolejnym istotnym nośnikiem jest gaz (ok. 14,5%); łączne wykorzystanie odnawialnych źródeł energii na potrzeby cieplne wynosi ok. 3,8% ogółu zużywanej energii. Dokument wskazuje zarazem na potrzebę wymiany przestarzałych kotłów oraz zwiększenia wykorzystania pomp ciepła i kolektorów słonecznych.

W zakresie gazyfikacji gminy widoczna jest stopniowa poprawa. Liczba mieszkańców korzystających z sieci gazowej wzrosła z 2 582 w 2020 r. do 3 133 w 2024 r., liczba czynnych przyłączy do budynków mieszkalnych z 692 do 837, a liczba gospodarstw domowych ogrzewających mieszkania gazem z 538 do 695. Mimo tego poziom dostępności gazu pozostaje niski na tle jednostek porównawczych, dlatego dalsza rozbudowa sieci gazowej może nadal stanowić istotny instrument ograniczania emisji z indywidualnych źródeł ciepła. Teren gminy leży w obszarze działania Polskiej Spółki Gazownictwa Sp. z o.o. Oddział Zakład Gazowniczy w Olsztynie. System dystrybucji gazu zasilający teren gminy składa się z sieci gazowych średniego ciśnienia.

Jak wskazują dane, poziom gazyfikacji gminy Szczytno pozostaje wyraźnie niższy niż średnia krajowa, wojewódzka i powiatowa, mimo obserwowanego wzrostu w całym okresie 2020–2024. Oznacza to, że rozwój sieci gazowej nadal powinien być traktowany jako istotny kierunek poprawy bezpieczeństwa energetycznego i jakości powietrza.

Tabela 18. Korzystający z sieci gazowej w % ogółu ludności

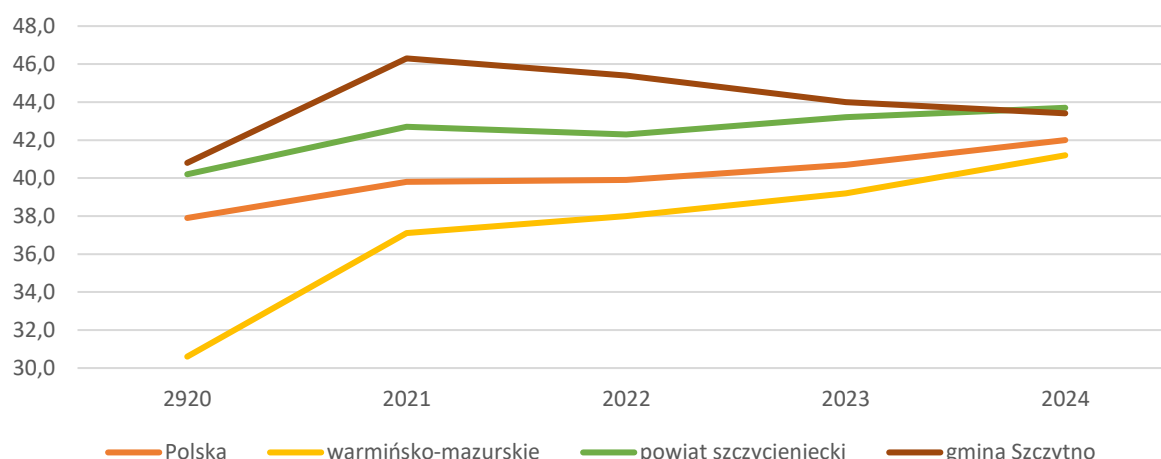
	2020	2021	2022	2023	2024
Polska	54,8	55,6	55,9	56,3	56,6
woj. warmińsko-mazurskie	43,3	43,6	43,3	43,6	44,3
powiat szczycieński	33,8	34,4	34,1	34,2	33,6
gmina Szczytno	19,5	20,8	21,2	22,6	22,9

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Sieć elektroenergetyczna eksploatowana jest przez spółkę Enea Operator Sp. z o.o. Jest to napowietrzna sieć średniego i niskiego napięcia. Całkowite roczne zużycie energii elektrycznej wynosi 10 tys. MWh na rok i dla poszczególnych wariantów rozwoju (progresywny, stabilny, pasywny), zgodnie z szacunkami do roku 2036 wzrost zapotrzebowania na energię elektryczną wyniesie kolejno o ok. 756,9; 378,4 i 45,4 MWh/rok. Największy udział w zużyciu energii elektrycznej mają gospodarstwa domowe (oświetlenie, sprzęt gospodarstwa domowego) oraz oświetlenie budynków publicznych i ulic. Zużycie energii elektrycznej na potrzeby ogrzewnictwa jest marginalne. Dla potrzeb sporządzenia oszacowania zmian zapotrzebowania na energię elektryczną założono, iż zależy ono przede wszystkim od tempa przyrostu nowych odbiorców oraz zmian tempa wzrostu rozwoju gospodarczego, zgodnie z założeniami Polityki energetycznej Polski do 2040 roku.

Odpady

Odpady komunalne na terenie gminy powstają głównie w gospodarstwach domowych, przedsiębiorstwach handlowych oraz obiektach użyteczności publicznej.

Wykres 8. Odpady zebrane selektywnie w relacji do ogółu odpadów w latach 2020-2024

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Gminny punkt selektywnego zbierania odpadów komunalnych zlokalizowany w Kamionku.

W latach 2023–2024 system gospodarki odpadami obejmował odpowiednio 11 335 i 11 388 mieszkańców oraz 786 i 811 nieruchomości rekreacyjno-wypoczynkowych. Łączna masa odebranych odpadów komunalnych pozostawała stabilna: 2 861,8 Mg w 2023 r. i 2 865,62 Mg w 2024 r. Jednocześnie ilość odpadów zmieszanych spadła z 1 547,9 Mg do 1 496,6 Mg, a poziom przygotowania do ponownego użycia i recyklingu wzrósł z 36,91% do 42,71%, co należy ocenić pozytywnie.

Jednocześnie rosną koszty funkcjonowania systemu. W 2021 r. koszty systemu wyniosły 1,99 mln zł, przy wpływach 1,89 mln zł; w 2023 r. było to już odpowiednio 2,50 mln zł i 2,44 mln zł, a w 2024 r. 2,82 mln zł i 2,58 mln zł. Oznacza to narastającą presję finansową na system gospodarki odpadami. Dodatkowo w 2024 r. zaległości z tytułu opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi wynosiły 284,3 tys. zł. W ujęciu strategicznym oznacza to potrzebę dalszego wzmacniania selektywnej zbiórki, stabilizacji kosztów systemu oraz utrzymywania wysokiej aktywności mieszkańców w zakresie segregacji i kompostowania bioodpadów.

Dane GUS wskazują, że w latach 2020–2024 gmina Szczytno utrzymywała relatywnie wysoki udział odpadów zebranych selektywnie w relacji do ogółu odpadów, wyższy niż średnio w Polsce, województwie warmińsko-mazurskim i porównywalny z tym w powiecie szczycieńskim. Wskaźnik ten wzrósł z 40,8% w 2020 r. do 46,3% w 2021 r., a następnie obniżył się do 43,4% w 2024 r. Mimo spadku po 2021 r., poziom selektywnej zbiórki w gminie pozostawał korzystny na tle jednostek porównawczych. Oznacza to, że mieszkańcy gminy w stosunkowo dużym stopniu uczestniczą w segregacji odpadów, choć w ostatnich latach widoczne było pewne osłabienie tej tendencji.

Kultura i dziedzictwo kulturowe

Instytucje kultury

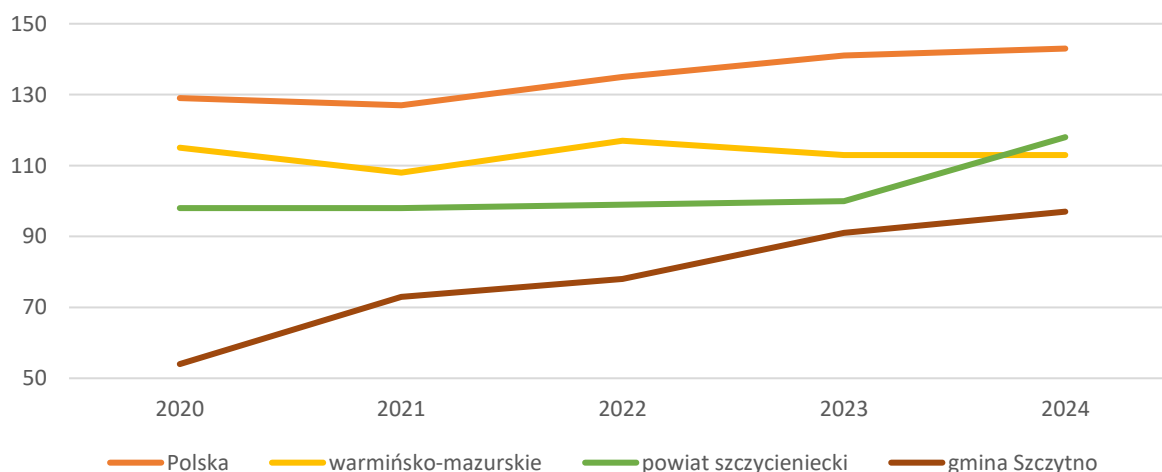
Sektor kultury w gminie wiejskiej Szczytno odgrywa istotną rolę w kształtowaniu lokalnej tożsamości, wzmacnianiu kapitału społecznego oraz poprawie jakości życia mieszkańców. Stanowi także ważny element atrakcyjności gminy jako miejsca zamieszkania i rozwoju turystyki. Podstawowym i najważniejszym podmiotem prowadzącym działalność kulturalną jest Gminna Biblioteka Publiczna w Lipowcu, która funkcjonuje wraz z filiami w Szymanach, Olszynach i Kamionku. Biblioteka jest kluczowym ośrodkiem upowszechniania czytelnictwa, edukacji kulturalnej oraz organizacji różnorodnych wydarzeń. Istotnym uzupełnieniem sieci infrastruktury kulturalnej są liczne świetlice wiejskie, zlokalizowane w większości sołectw gminy. Obiekty te pełnią wielofunkcyjną rolę centrów integracji społeczności lokalnej, aktywizacji mieszkańców oraz realizacji inicjatyw rekreacyjno-kulturalnych. Gmina Szczytno konsekwentnie inwestuje w ich remonty i modernizację, stopniowo podnosząc standard i funkcjonalność tych obiektów.

Samorząd gminy aktywnie wspiera także inicjatywy trzeciego sektora, przyznając corocznie dotacje organizacjom pozarządowym na realizację zadań z zakresu kultury, sztuki oraz ochrony dóbr kultury i dziedzictwa narodowego.

Lata 2020–2021 były okresem wyraźnego ograniczenia aktywności kulturalnej z powodu pandemii COVID-19 – wiele imprez cyklicznych zostało odwołanych, a dostęp do instytucji kultury znacząco ograniczony. Od 2022 r. nastąpiło jednak dynamiczne ożywienie życia kulturalnego. Powróciły i są kontynuowane wydarzenia cykliczne, m.in. Dożynki Gminne, festyny rodzinne, Pikniki Rodzinne, Senioriady, Lipowa Zabawa w Lipowcu oraz akcje promujące czytelnictwo (m.in. Narodowe Czytanie).

W okresie 2020–2024 w gminie Szczytno odnotowano bardzo wyraźny i systematyczny wzrost zainteresowania ofertą biblioteczną. Liczba czytelników bibliotek publicznych na 1000 mieszkańców wzrosła z 54 osób w 2020 r. do 97 osób w 2024 r. – jest to wzrost o blisko 80% w ciągu czterech lat. Dynamika wzrostu była konsekwentna i należy ją uznać za ważny pozytywny trend społeczny w gminie.

Wykres 9. Czytelnicy bibliotek publicznych na 1000 ludności w latach 2020-2024

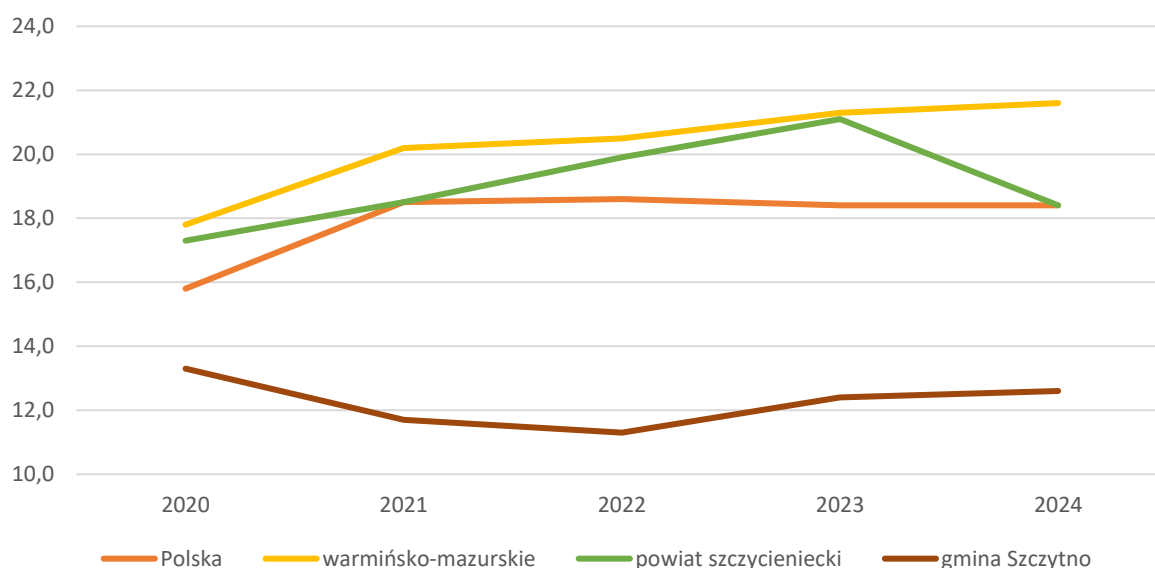

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Jednak drugi kluczowy wskaźnik – średnia liczba wypożyczeń księgozbioru na jednego czytelnika – pozostaje na wyjątkowo niskim poziomie. W 2024 r. wyniósł on zaledwie 12,6 woluminów i jest znacząco niższy od średniej powiatu szczycieńskiego (18,4), województwa warmińsko-mazurskiego (21,6) oraz

średniej krajowej (18,4). Różnica ta wskazuje na ograniczoną intensywność korzystania z zasobów kulturalnych.

Wykres 10. Wypożyczenia księgozbioru na 1 czytelnika w woluminach w latach 2020-2024

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Publikowane dane wskazują, że kluczowe będzie przejście od modelu opartego głównie na utrzymaniu i modernizacji infrastruktury do modelu aktywnej animacji kultury, dywersyfikacji programu oraz lepszego dopasowania oferty do potrzeb różnych grup wiekowych – ze szczególnym uwzględnieniem młodzieży i rodzin. Tylko w ten sposób kultura może stać się rzeczywistym narzędziem wzmacniania kapitału społecznego, przeciwdziałania depopulacji oraz zwiększania atrakcyjności gminy jako miejsca zamieszkania i rozwoju.

Obiekty zabytkowe

Pełna lista obiektów zabytkowych wskazana została w Gminnej Ewidencji Zabytków, dostępnej na stronach internetowych BIP Urzędu Gminy²⁵. W rejestrze znajdują się obiekty architektoniczne o charakterze mieszkalnym, gospodarskim, sakralnym i militarnym.

Z obiektów wpisanych do rejestru zabytków warto wymienić m.in.: XIX-wieczny kościół w Lipowcu, kościół murowany z elementami drewnianymi z 1938 r. i młodszą o 10 lat kaplicę baptystów w Szymanach, a także kościół ewangelicki (obecnie katolicki) z 1757 r. w Trelkowie.

Tereny gminy są poznaczone śladami I wojny światowej. Zachowało się wiele cmentarzy z tamtych czasów i kilka pomników. Jednym z nich jest tak zwany kamień Hindenburga, stojący obok drogi Jęcznik – Elganowo w powiecie szczycieńskim.

Cennymi zabytkami są też na terenie gminy Szczytno drewniane domy (około 30) we wsiach: Lemany, Lipowiec, Romany, Rudka, Wawrochy, Zielonka.

Na terenie Gminy Szczytno zlokalizowanych jest 170 stanowisk archeologicznych. Występują one w miejscowościach: Jęcznik, Kobyłocha, Dębówko, Kasprzy, Romany, Trelkowo, Marksoby, Stare Kiejkut, Jęcznik, Sawica, Dębówko, Lemany, Romany, Szczycione, Zielonka, Olszyny, Sędańsk, Siódmak, Nowe Gizewo, Rudka, Siódmak, Niedźwiedzie, Olszyny, Płozy, Prusowy Borek, Wawrochy,

²⁵ http://bip.ug.szczytno.pl/cms/15139/gminna_ewidencja_zabytkow

Sasek Mały, Sasek Wielki, Czarkowy Grąd, Szymany, Lipowiec, Piecuchy, Piecuchy, Wały, Gawrzyjałki, Lipowiec.

Sport, rekreacja i turystyka

Sport i rekreacja

Gmina Szczytno, w ramach przypisanych jej zadań, podejmuje liczne działania polegające na upowszechnianiu kultury fizycznej wśród dzieci, młodzieży i osób dorosłych. Prowadzony jest szereg imprez sportowych mających na celu bardziej aktywne i atrakcyjne spędzanie wolnego czasu. Efektem tych działań jest zwiększanie aktywności fizycznej wśród mieszkańców i poprawianie świadomości o potrzebie aktywności ruchowej w każdym wieku.

Dominującymi dyscyplinami są: piłka nożna, tenis ziemny oraz siatkówka plażowa. Najmłodsi mieszkańcy mają do swojej dyspozycji nowoczesne place zabaw, funkcjonują także orliki i siłownie plenerowe. W ramach infrastruktury sportowej, zasoby gminy stanowią sale gimnastyczne w Lipowcu, Olszynch, Wawrochach, Rudce i Szymanach, 16 boisk sportowych:

- Boisko Orlik 2012 w Lipowcu;
- Boisko Lekkoatletyczne Orlik w Lipowcu;
- Boisko wielofunkcyjne w Olszynch;
- Boisko wielofunkcyjne w Szymanach;
- Boisko wielofunkcyjne w Wawrochach;
- Moje Boisko Orlik 2012 w Kamionku;
- Boisko do siatkówki plażowej w Nowym Gizewie;
- Boisko do piłki nożnej w Olszynch;
- Kompleks boisk w Lemanach;
- Boisko wielofunkcyjne w Romanach;
- Boisko wielofunkcyjne w Gawrzyżkach;
- Boisko do tenisa ziemnego w Nowym Gizewie;
- Boisko wielofunkcyjne w Leśnym Dworze;
- Boisko wielofunkcyjne w Płozach;
- Boisko do siatkówki plażowej w Kamionku (zbudowane w 2023 r.);
- Boisko do siatkówki plażowej w Olszynch (zbudowane w 2024 r.);

oraz siłownie sportowe (plenerowe) w miejscowościach: Lipowiec, Prusowy Borek, Kamionek, Olszyny, Romany, Szymany, Dębówko, Rudka, Płozy, Nowe Gizewo, Lemany, Czarkowy Grąd, Stare Kiejkuty, Wawrochy, Marksewo, Olszyny.

Tabela 19. Dotacje przyznane w 2024 r. w zakresie wspierania i upowszechniania kultury fizycznej

Nazwa oferenta	Nazwa zadania	Przyznana dotacja
Gminny Klub Sportowy Szczytno	GieKSa 2024	70 000 PLN
Stowarzyszenie Sportowe Mazury	Trenuj z Mistrzem	13 000 PLN
Stowarzyszenie Sportowe Mazury	Cross Triathlon Szczytno	3 000 PLN
Klub Biegacza Jurand	33 Maraton Juranda	28 000 PLN
Akademia Sportu Masuria Szczytno	Z Nami w Gminie sport nie zginie. Edycja 2024	10 500 PLN
Fundacja SUMUS	Zajęcia capoiery dla dzieci i młodzieży z Gminy Szczytno	3 925 PLN
Akademia Rozwoju i Aktywności Sportowej - Nogore	Szkolenie sportowe w zakresie Karate Kyokushin	7 500 PLN
Fundacja Szalony Krasnolud	Otwarty Turniej Szachowy o Puchar Wójta Gminy Szczytno	4 075 PLN

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy.

W Nowym Gizewie powstały dwa korty do gry w tenisa ziemnego – jeden do gry pojedynczej, drugi do gry w debla. Miłośnicy biegania mają do dyspozycji leśną ścieżkę nordic walking w Nowym Gizewie, która ma kształt pętli i została wyznaczona leśnymi drogami gruntowymi. Atrakcją stanowią też ścieżki pieszo-rowerowe Kamionek – Szczycionek oraz wokół jeziora Domowego Dużego w Szczytnie.

W gminie działa klub piłkarski GKS Szczytno. Samorząd finansuje również, w formie dotacji celowej, realizację przedsięwzięć z zakresu wspierania i upowszechniania kultury fizycznej przez kluby i stowarzyszenia sportowe (por. tabela 19).

Turystyka

Lokalizacja gminy Szczytno daje możliwość uprawiania na jej terenie licznych form turystyki. Znaczenie dla turystycznej wartości regionu ma także obecność Portu Lotniczego Olsztyn – Mazury.

Gmina oferuje szlaki turystyczne zarówno lokalne, jak i wykraczające zasięgiem poza jej granice. Szlaki te można przemierzać pieszo, na rowerze, konno lub za pomocą sprzętu pływającego. Istnieją tu także ścieżki dydaktyczne, które, poza przyjemnością czerpaną ze spaceru, dają możliwość poszerzenia wiedzy o lokalnym środowisku naturalnym. Warto wymienić:

- szlak Tatarski;
- szlak Mazursko-Kurpiowski;
- trasę Rybitwy;
- trasę Młyński Staw;
- trasę Wielkich Jałowców;
- leśną ścieżkę przyrodniczo-dydaktyczną Aleja Jałowców w Lipowcu;
- ścieżkę przyrodniczo-dydaktyczną Droga do Przyrody przy leśniczówce Lipnik;
- leśną ścieżkę przyrodniczo-dydaktyczną Jęczniki w leśnictwie Jęcznik;
- leśną ścieżkę edukacyjną Szkołka Leśna w Dębówku.

Turyści mogą odwiedzić wsie letniskowe: Jęcznik, Marksewo, Stare Kiejkuty, Sędańsk, Wałpusz, Sasek Mały, Kobyłocha, Janowo. Między innymi w tych wsiach funkcjonują gospodarstwa agroturystyczne oraz istnieją duże kompleksy domów letniskowych, z których znaczna część oferowana jest całorocznie turystom. Właściciele tych obiektów, w ramach wydłużania sezonu turystycznego, wychodząc naprzeciw oczekiwaniom gości organizują grzybobrania, kuligi i inne imprezy towarzyszące. W gminie funkcjonuje wiele malowniczo położonych ośrodków wypoczynkowych. Gospodarstwa agroturystyczne działające na terenie gminy nieustannie szukają nowych możliwości rozwoju. Jedną z nich jest prowadzenie działalności edukacyjnej w tzw. zagrodach edukacyjnych, czyli poprzez naukę i zabawę na wsi. Przykładem zagrody edukacyjnej w gminie Szczytno jest gospodarstwo agroturystyczne KAMEZ.

Z perspektywy strategicznej oznacza to, że turystyka w gminie Szczytno opiera się na połączeniu walorów przyrodniczych, rekreacji aktywnej, rozproszonej bazy noclegowej oraz wyjątkowej dostępności transportowej związanej z portem lotniczym. Dalszy rozwój tego sektora powinien koncentrować się na wzmacnianiu oferty całorocznej, lepszej promocji lokalnych produktów turystycznych, rozwoju infrastruktury rekreacyjnej przy jeziorach i szlakach oraz wspieraniu agroturystyki i usług towarzyszących.

Planowanie i zagospodarowanie przestrzenne

Akty planowania przestrzennego

Najważniejszymi aktami planowania przestrzennego w gminie są Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Szczytno uchwalone w 30 grudnia 2021 r. (Uchwała nr L/360/2021) oraz miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego.

Obszar gminy Szczytno jest częściowo objęty miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego (MPZP) przyjętymi uchwałami²⁶:

- Uchwała Nr XXIII/178/97 Rady Gminy Szczytno z dnia 17.10.1997 r. w sprawie uchwalenia zmiany miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego gminy Szczytno, w obrębie Zielonka;
- Uchwała Nr XXV/200/98 Rady Gminy Szczytno z dnia 25.03.1998 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenów usług turystyczno - rekreacyjnych w obrębie Marksewo (Dz. Urz. Woj. Olsztyńskiego nr 9 z dnia 30 kwietnia 1998 r., poz. 118);
- Uchwała Nr V/26/99 Rady Gminy Szczytno z dnia 26.02.1999 r. w sprawie uchwalenia zmiany miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego gminy Szczytno, w obrębie Marksewo;
- Uchwała Nr V/27/99 Rady Gminy Szczytno z dnia 26.02.1999 r. w sprawie uchwalenia zmiany miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego gminy Szczytno, w obrębie Marksewo;
- Uchwała Nr V/28/99 Rady Gminy Szczytno z dnia 26.02.1999 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego zabudowy lotniskowej w obrębie Jęcznik gm. Szczytno (Dz. Urz. Woj. Warmińsko-Mazurskiego nr 33 z 1999 r., poz. 568);
- Uchwała Nr XVII/112/2000 Rady Gminy Szczytno z dnia 04.04.2000 r. w sprawie uchwalenia zmiany miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego gminy Szczytno, w obrębie Marksewo;
- Uchwała Nr XXI/126/2000 Rady Gminy Szczytno z dnia 29.05.2000 r. w sprawie uchwalenia zmiany miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego gminy Szczytno, w obrębie Jęcznik;
- Uchwała Nr XXVI/170/2001 Rady Gminy Szczytno z dnia 27.02.2001 r. w sprawie uchwalenia zmiany miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego fragmentu gminy Szczytno w obrębie Korpele;
- Uchwała Nr XLII/243/02 Rady Gminy Szczytno z dnia 15.05.2002 r. w sprawie uchwalenia zmiany miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego gminy Szczytno w obrębie Lipowa Góra Zachodnia i Szczycioneł dotyczącej zabudowy mieszkalnej, usługowej i sportowo- wypoczynkowej (Dz. Urz. Woj. Warmińsko-Mazurskiego nr 72, poz. 1101 z dnia 18 czerwca 2002 r.);
- Uchwała Nr XLV/250/02 Rady Gminy Szczytno z dnia 16.08.2002 r. w sprawie uchwalenia zmiany miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego gminy Szczytno w obrębie geodezyjnym Trelkowo (Dz. Urz. Woj. Warmińsko-Mazurskiego nr 119 z dnia 20 września 2002 r., poz. 1739);
- Uchwała Nr XI/88/03 Rady Gminy Szczytno z dnia 26.08.2003 r. w sprawie uchwalenia zmiany miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego gminy Szczytno w obrębach geodezyjnych: Dębówko, Lipowa Góra Zachód, Małdaniec, Piecuchy, Romany, Zielonka, Czarkowy Grąd, Marksewo, Niedźwiedzie, Nowiny, Nowe Gizewo, Prusowy Borek, Siódmak, Trelkowo, Wały, Wawrochy;

²⁶ Stan na 31 grudnia 2024 r.

- Uchwała nr XI/89/03 Rady Gminy Szczytno z dnia 26.08.2003 r. w sprawie uchwalenia zmiany miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego gminy Szczytno w obrębie geodezyjnym Kobyłocha;
- Uchwała nr XI/90/03 Rady Gminy Szczytno z dnia 26.08.2003 r. w sprawie uchwalenia zmiany miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego gminy Szczytno w obrębie geodezyjnym Zielonka;
- Uchwała nr XI/91/03 Rady Gminy Szczytno z dnia 26.08.2003 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenów zabudowy rekreacyjnej i mieszkaniowej w Trelkowie gmina Szczytno (Dz. Urz. Woj. Warmińsko-Mazurskiego nr 155 z dnia 30 września 2003);
- Uchwała nr XLV/271/06 Rady Gminy Szczytno z dnia 30 maja 2006 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w obrębie geodezyjnym Trelkowo (Dz. Urz. Woj. Warmińsko-Mazurskiego nr 97, poz. 1590);
- Uchwała nr XXI/143/2008 Rady Gminy Szczytno z dnia 18.06.2008 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Szczytno w obrębach geodezyjnych Zielonka, Stare Kiejkuty, Marksewo;
- Uchwała nr VIII/51/07 Rady Gminy Szczytno z dnia 27 maja 2007 r. Korpele, Siódmak, Nowe Gizewo, Nowiny, Szymany (Dz. Urz. Woj. Warmińsko-Mazurskiego z dnia 18 czerwca 2007 r., nr 88, poz. 1339);
- Uchwała nr XXX/184/09 Rady Gminy Szczytno z dnia 04.03.2009 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w obrębie geodezyjnym Nowe Gizewo (Dz. Urz. Woj. Warmińsko-Mazurskiego nr 63 z dnia 14 maja 2009 r., poz. 1004);
- Uchwała nr XXX/185/09 Rady Gminy Szczytno z dnia 04.03.2009 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w obrębie geodezyjnym Lipowa Góra Zachód, Szczycionek (Dz. Urz. Woj. Warmińsko-Mazurskiego nr 63 z dnia 14 maja 2009 r., poz. 1005);
- Uchwała nr VIII/57/2011 Rady Gminy Szczytno z dnia 27.05.2011 r. w sprawie uchwalenia zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w obrębie geodezyjnym Nowe Gizewo (Dz. Urz. Woj. Warmińsko-Mazurskiego nr 105 z dnia 29 lipca 2011 r., poz. 1741);
- Uchwała nr LI/370/2014 Rady Gminy Szczytno z dnia 29.08.2014 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania w obrębach geodezyjnych Zielonka, Jęcznik (Dz. Urz. Woj. Warmińsko-Mazurskiego z dnia 25 listopada 2014 r., poz. 3896);
- Uchwała nr VI/34/15 Rady Gminy Szczytno z dnia 11.03.2015 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla dwutorowej linii elektroenergetycznej nn 400 kv Ostrołęka – Olsztyn Mątki na terenie gminy Szczytno (Dz. Urz. Woj. Warmińsko-Mazurskiego z dnia 11 marca 2015 r., poz. 1412);
- Uchwała nr XIII/81/2015 Rady Gminy Szczytno z dnia 28.09.2015 r. w sprawie uchwalenia zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w obrębach geodezyjnych Zielonka, Stare Kiejkuty, Marksewo, Nowe Gizewo gmina Szczytno (Dz. Urz. Woj. Warmińsko-Mazurskiego z dnia 23 listopada 2015 r., poz. 4226);
- Uchwała nr XVII/130/2016 Rady Gminy Szczytno z dnia 18.02.2016 r. w sprawie uchwalenia zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w obrębach geodezyjnych Zielonka, Stare Kiejkuty, Marksewo gmina Szczytno dla części działki nr 105 obręb geodezyjny Stare Kiejkuty (Dz. Urz. Woj. Warmińsko-Mazurskiego z dnia 14 marca 2016 r., poz. 1188);
- Uchwała nr XXXVII/272/2017 Rady Gminy Szczytno z dnia 27.07.2017 r. w sprawie uchwalenia zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w części obrębu geodezyjnego Jęcznik, gmina Szczytno (Dz. Urz. Woj. Warmińsko-Mazurskiego z dnia 4 września 2017 r., poz. 3516);
- Uchwała nr XXXVII/276/2017 Rady Gminy Szczytno z dnia 27.07.2017 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w części obrębów

geodezyjnych Zielonka i Marksewo, gmina Szczytno (Dz. Urz. Woj. Warmińsko-Mazurskiego z dnia 14 września 2017 r., poz. 3638);

- Uchwała nr XXXIX/283/2017 Rady Gminy Szczytno z dnia 29.09.2017 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w części obrębów geodezyjnych Marksewo, Zielonka, gmina Szczytno (Dz. Urz. Woj. Warmińsko-Mazurskiego z dnia 9 listopada 2017 r., poz. 4382);
- Uchwała nr II/16/2018 Rady Gminy Szczytno z dnia 30.11.2018 r. w sprawie uchwalenia zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w części obrębu geodezyjnego Lipowa Góra Zachodnia i Szczycionek, gmina Szczytno (Dz. Urz. Woj. Warmińsko-Mazurskiego z dnia 13 lutego 2019 r. poz. 900);
- Uchwała nr V/43/2019 Rady Gminy Szczytno z dnia 28.02.2019 r. uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w części obrębu geodezyjnego Szymany, gmina Szczytno (Dz. Urz. Woj. Warmińsko-Mazurskiego z dnia 18 kwietnia 2019 r. poz. 2165);
- Uchwała nr XIII/102/2019 Rady Gminy Szczytno z dnia 30.09.2019 r. w sprawie uchwalenia zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w części obrębu geodezyjnego Nowe Gizewo, gmina Szczytno (Dz. Urz. Woj. Warmińsko-Mazurskiego z dnia 4 listopada 2019 r., poz. 5240);
- Uchwała nr XIII/103/2019 Rady Gminy Szczytno z dnia 30.09.2019 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego części obrębu geodezyjnego Małdaniec, Niedźwiedzie, Wawrochy gmina Szczytno (Dz. Urz. Woj. Warmińsko-Mazurskiego z dnia 12 listopada 2019 r., poz. 5422);
- Uchwała nr XIII/104/2019 Rady Gminy Szczytno z dnia 30.09.2019 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego części obrębu geodezyjnego Siódmak, gmina Szczytno (Dz. Urz. Woj. Warmińsko-Mazurskiego z dnia 12 listopada 2019 r., poz. 5423);
- Uchwała nr XXIII/172/2020 Rady Gminy Szczytno z dnia 24.04.2020 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w części obrębu geodezyjnego Lipowa Góra Zachodnia, gmina Szczytno (Dz. Urz. Woj. Warmińsko-Mazurskiego z dnia 16 czerwca 2020, poz. 2619);
- Uchwała nr XXIII/173/2020 Rady Gminy Szczytno z dnia 24.04.2020 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w części obrębu geodezyjnego Marksewo, gmina Szczytno (Dz. Urz. Woj. Warmińsko-Mazurskiego z dnia 16 czerwca 2020, poz. 2620);
- Uchwała nr XXXVIII/262/2021 Rady Gminy Szczytno z dnia 24.04.2020 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w części obrębu geodezyjnego Lipowa Góra Zachodnia, gmina Szczytno (Dz. Urz. Woj. Warmińsko-Mazurskiego z dnia 5 marca 2021 r. poz. 925);
- Uchwała nr LVIII/419/2022 Rady Gminy Szczytno z dnia 29.06.2022 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w części obrębu geodezyjnego Nowe Gizewo, gmina Szczytno (Dz. Urz. Woj. Warmińsko-Mazurskiego z dnia 19 września 2022 r., poz. 3952);
- Uchwała nr LXIV/451/2022 Rady Gminy Szczytno z dnia 07.12.2022 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w części obrębu geodezyjnego Marksewo, gmina Szczytno (Dz. Urz. Woj. Warmińsko-Mazurskiego z dnia 23 stycznia 2023 r., poz. 512);
- Uchwała nr LXXI/514/2023 Rady Gminy Szczytno z dnia 28.04.2023 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w części obrębu geodezyjnego Szczycionek, gmina Szczytno (Dz. Urz. Woj. Warmińsko-Mazurskiego z dnia 6 czerwca 2023 r., poz. 3203);

- Uchwała nr LXXI/513/2023 Rady Gminy Szczytno z dnia 28.04.2023 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w części obrębu geodezyjnego Nowe Gizewo, gmina Szczytno (Dz. Urz. Woj. Warmińsko-Mazurskiego z dnia 6 czerwca 2023 r., poz. 3202);
- Uchwała nr LXXVI/555/2023 Rady Gminy Szczytno z dnia 27.09.2023 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w części obrębu geodezyjnego Trelkowo, gmina Szczytno (Dz. Urz. Woj. Warmińsko-Mazurskiego z dnia 6 listopada 2023 r., poz. 5351);
- Uchwała nr LXXX/587/2023 Rady Gminy Szczytno z dnia 28.12.2023 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w części obrębu geodezyjnego Nowe Gizewo, gmina Szczytno (Dz. Urz. Woj. Warmińsko-Mazurskiego z dnia 16 kwietnia 2024 r., poz. 2222);
- Uchwała nr LXXXII/596/2024 Rady Gminy Szczytno z dnia 28.03.2024 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w części obrębu geodezyjnego Zielonka, gmina Szczytno (Dz. Urz. Woj. Warmińsko-Mazurskiego z dnia 9 maja 2024 r., poz. 2704).

Zgodnie z obowiązującymi przepisami, na sesji w dniu 28 marca 2024 r., Rada Gminy Szczytno podjęła uchwałę nr LXXXII/605/2024 w sprawie przystąpienia do sporządzenia planu ogólnego gminy Szczytno.

Założenia planistyczne i struktura funkcjonalno-przestrzenna

Dotychczasowe założenia planistyczne gminy Szczytno kształtowały się w oparciu o kilka równoległych porządków dokumentacyjnych i danych źródłowych: Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego z 2021 r., obowiązujące miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, a obecnie także ustalenia przygotowywanego planu ogólnego. Istotne znaczenie miało również wykorzystanie baz danych przestrzennych oraz rejestrów dotyczących m.in. form ochrony przyrody, terenów zamkniętych, gruntów rolnych klas I-III, gruntów leśnych, infrastruktury technicznej i komunikacyjnej oraz innych ograniczeń formalnoprawnych. Oznacza to, że polityka przestrzenna gminy była dotąd prowadzona w formule silnie uwarunkowanej zasobami środowiskowymi, stanem istniejącego zagospodarowania oraz dostępnością infrastrukturalną, a nie wyłącznie przez dążenie do wyznaczania nowych terenów inwestycyjnych.

Analiza wskazanych dokumentów prowadzi do wniosku, że podstawową logiką dotychczasowego planowania było podporządkowanie rozwoju nowej zabudowy istniejącej strukturze osadniczej oraz już uruchomionym procesom zagospodarowania. W pierwszej kolejności uwzględniano obszary, dla których w miejscowych planach określono przeznaczenie umożliwiające realizację funkcji mieszkaniowej, a także obszary uzupełnienia zabudowy w ramach istniejących układów osadniczych. Takie podejście wskazuje na preferowanie kontynuacji i dopełniania istniejącej struktury przestrzennej, a nie jej ekstensywnego rozpraszania. Jednocześnie ważnym kryterium planistycznym pozostawały: wyposażenie w infrastrukturę społeczną i techniczną, dostęp do dróg publicznych, bilans zapotrzebowania na nową zabudowę oraz wynikająca z przepisów konieczność uwzględniania ograniczeń środowiskowych i funkcjonalnych.

Istotną cechą dotychczasowych założeń planistycznych jest jednocześnie występowanie niskiego stopnia pokrycia gminy planami miejscowymi i stosunkowo dużej rezerwy terenów przeznaczonych pod rozwój funkcji mieszkaniowych. Na terenie gminy obowiązują 42 miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, które obejmują 1277,3 ha, czyli około 3,7% powierzchni gminy. W ich granicach wyznaczono 574,80 ha terenów umożliwiających realizację funkcji mieszkaniowej, z czego 391,11 ha przypada na zabudowę jednorodzinną, 11,45 ha na wielorodzinną, 6,35 ha na zagrodową, a 165,89 ha na zabudowę letniskową lub rekreację indywidualną. Pokazuje to, że dotychczasowe instrumenty planistyczne nie miały charakteru powszechnego i kompleksowego, lecz raczej punktowy i selektywny

- koncentrowały się na wybranych obszarach rozwojowych, w tym także silnie związanych z funkcją rekreacyjną.

Z punktu widzenia diagnozy strategicznej szczególnie ważny jest fakt, że skala już uruchomionych rezerw terenowych przewyższa prognozowane potrzeby mieszkaniowe gminy. W perspektywie 20 lat zapotrzebowanie na nową zabudowę mieszkaniową oszacowano na 7133 osoby, natomiast chłonność terenów niezabudowanych przeznaczonych pod funkcję mieszkaniową - wraz z lukami w istniejącej zabudowie - wynosi 10 866 osób, czyli 152% obliczonego zapotrzebowania. Oznacza to, że głównym problemem przestrzennym gminy nie jest obecnie niedobór terenów rozwojowych, lecz ich nadmiar w relacji do przewidywanych potrzeb oraz wynikająca z tego konieczność bardziej selektywnego i porządkującego zarządzania rozwojem zabudowy. Z perspektywy strategii rozwoju jest to istotna przesłanka diagnostyczna: dalsza polityka przestrzenna powinna koncentrować się przede wszystkim na racjonalnym wykorzystaniu istniejących rezerw oraz ograniczaniu rozpraszania osadnictwa.

Obecna struktura funkcjonalno-przestrzenna gminy ma charakter wyraźnie wiejski, mozaikowy i wielofunkcyjny. Dominują w niej grunty leśne, zadrzewione i zakrzewione, oraz rolnicza przestrzeń produkcyjna. Zabudowa ma charakter rozproszony, lecz nie jest rozmieszczona przypadkowo - koncentruje się przede wszystkim w miejscowościach wiejskich, na terenach już przeznaczonych pod zabudowę mieszkaniową i rekreację indywidualną oraz wzdłuż głównych ciągów komunikacyjnych. Oprócz funkcji mieszkaniowej i rolniczej istotne znaczenie mają funkcje turystyczne, rekreacyjne i usługowe, wzmacniane przez obecność jezior, lasów i wysokiej jakości krajobrazu. W efekcie gmina posiada strukturę opartą na współwystępowaniu dwóch silnych komponentów przestrzennych: osadniczo-rolniczego oraz przyrodniczo-rekreacyjnego.

Funkcjonalnie gmina Szczytno łączy trzy podstawowe role, które są rozmieszczone w przestrzeni w sposób częściowo nakładający się, ale z widoczną przewagą określonych funkcji w poszczególnych częściach gminy:

- Rola produkcyjna opiera się na rolnictwie i leśnictwie, co znajduje odzwierciedlenie w strukturze użytkowania terenu: około 41% powierzchni zajmuje rolnicza przestrzeń produkcyjna, a około 49–51% lasy, grunty zadrzewione i zakrzewione; w ujęciu przestrzennym większe znaczenie funkcji rolniczej zaznacza się przede wszystkim w części zachodniej, natomiast część południowa i wschodnia jest silniej związana z kompleksem leśnym i gospodarką leśną.
- Rola mieszkaniowa koncentruje się głównie w istniejących wsiach oraz wzdłuż głównych ciągów komunikacyjnych, przy czym podstawową formą osadnictwa pozostaje zabudowa jednorodzinna i zagrodowa, typowa dla gminy wiejskiej. Najsilniejsze skupiska tej funkcji występują w miejscowościach o największej liczbie mieszkańców i najlepszym powiązaniu z miastem Szczytno, zwłaszcza w pasie obejmującym m.in. Lipową Górę Zachodnią, Rudkę, Nowe Gizewo, Olszyny, Lipowiec i Lipową Górę Wschodnią; potwierdza to zarówno struktura ludnościowa, jak i zasięg Aglomeracji Szczytno oraz dotychczasowe wyznaczanie terenów mieszkaniowych w planach miejscowych.
- Rola turystyczno-rekreacyjna rozwija się przede wszystkim w strefach powiązanych z najwyższymi walorami przyrodniczo-krajobrazowymi, tj. w sąsiedztwie największych jezior – Sasek Wielki, Wałpusz, Sędańskie i Marksoby – oraz w dolinach i otoczeniu rzek Sawica, Wałpusza i Radostówka. Jej koncentracja jest widoczna zwłaszcza w obrębach i miejscowościach związanych z terenami jeziornymi i leśnymi, takich jak Marksewo, Zielonka–Wałpusz, Jęcznik–Sasek, Sędańsk czy Trelkowo, gdzie od lat wyznaczano w planach miejscowych tereny usług turystyczno-rekreacyjnych, zabudowy lotniskowej oraz rekreacji indywidualnej. W efekcie struktura funkcjonalno-przestrzenna gminy ma charakter wielofunkcyjny: część zachodnia i centralna jest silniej związana z osadnictwem i rolnictwem,

natomiast obszary jeziorno-leśne wzmacniają funkcję rekreacyjną i turystyczną, stanowiąc jeden z najważniejszych zasobów rozwojowych gminy.

Na sposób organizacji tej struktury w istotnym stopniu wpływa układ transportowy oraz rozmieszczenie usług publicznych. Gmina otacza miasto Szczytno i jest powiązana z otoczeniem poprzez drogi krajowe nr 53, 57 i 58, a także sieć dróg wojewódzkich, powiatowych i gminnych. Przez jej obszar przebiegają również linie kolejowe nr 35 i 219. Infrastruktura transportowa determinuje dostępność komunikacyjną poszczególnych miejscowości, a tym samym warunkuje możliwość ich dalszego rozwoju. Równocześnie infrastruktura społeczna koncentruje się głównie w większych miejscowościach, co wzmacnia ich rolę jako lokalnych biegunów obsługi mieszkańców i sprzyja dalszej koncentracji zabudowy właśnie w tych jednostkach. Obecna struktura funkcjonalno-przestrzenna gminy ma więc charakter hierarchiczny: obok rozległych terenów otwartych i przyrodniczych funkcjonują miejscowości o silniejszej koncentracji funkcji mieszkaniowych i usługowych, powiązane siecią transportową z miastem Szczytno i szerszym układem regionalnym.

Struktura ta pozostaje jednocześnie silnie ograniczona przez czynniki środowiskowe i formalnoprawne. Znaczny udział terenów objętych ochroną przyrody, wysoki udział gruntów leśnych, występowanie gruntów rolnych wysokich klas, a także obecność terenów zamkniętych - wojskowych i kolejowych - ograniczają swobodę ekspansji zabudowy i wymuszają selektywny sposób gospodarowania przestrzenią. W sensie diagnostycznym oznacza to, że gmina Szczytno nie dysponuje jednolitą, łatwo dostępną przestrzenią inwestycyjną, lecz przestrzenią silnie zróżnicowaną, w której rozwój może następować przede wszystkim przez porządkowanie istniejących układów osadniczych, lepsze wykorzystanie terenów już przeznaczonych pod zabudowę oraz utrzymywanie równowagi między funkcją osadniczą, rolniczą, przyrodniczą i rekreacyjną.

Bezpieczeństwo publiczne

System bezpieczeństwa na terenie gminy Szczytno opiera się na dwóch podstawowych filarach: lokalnym potencjale ratowniczo-gaśniczym ochotniczych straży pożarnych oraz obsłudze porządku publicznego realizowanej przez Komendę Powiatową Policji w Szczytnie. Aktualnie w gminnym systemie funkcjonuje siedem jednostek OSP: w Gawrzyżkach, Lipowcu, Olszynch, Płozach, Romanach, Szymanach i Trelkowie. Jednocześnie cztery z nich są obecnie włączone do Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego: OSP Lipowiec, OSP Olszyny, OSP Szymany i OSP Trelkowo. Oznacza to, że istotna część potencjału ratowniczego gminy posiada znaczenie nie tylko lokalne, ale również ponadlokalne, stanowiąc element szerszego systemu reagowania na zagrożenia w skali powiatu.

Z punktu widzenia diagnozy istotne jest, że bezpieczeństwo przeciwpożarowe w gminie nie opiera się wyłącznie na formalnym istnieniu jednostek, lecz jest wzmacniane przez konsekwentne inwestowanie w ich wyposażenie i infrastrukturę. W 2021 r. gmina sfinansowała m.in. zakup średnich samochodów ratowniczo-gaśniczych dla OSP Szymany, OSP Lipowiec i OSP Trelkowo oraz modernizację obiektów OSP w Szymanach, Lipowcu, Olszynch i Romanach. W 2022 r. zakupiono lekkie samochody ratowniczo-gaśnicze dla OSP Szymany i OSP Olszyny. Z kolei w 2024 r. wydatki w obszarze bezpieczeństwa objęły zakup lekkich samochodów ratowniczo-gaśniczych dla OSP Szymany i OSP Trelkowo, rozbudowę i przebudowę budynku OSP Trelkowo oraz zakup sprzętu strażackiego, co łącznie oznaczało nakłady przekraczające 2,23 mln zł w jednym roku. Wskazuje to, że rozwój zaplecza ratowniczego ma w gminie charakter ciągły i stanowi trwały element polityki samorządowej, a nie działanie incydentalne.

Ważnym uzupełnieniem funkcji ratowniczej jest społeczny i wychowawczy wymiar działalności OSP. Potwierdzają to wyniki gminnych zawodów sportowo-pożarniczych z 2024 r., w których w gminie Szczytno rywalizowało pięć męskich drużyn pożarniczych, jedna kobieca drużyna pożarnicza oraz młodzieżowe drużyny pożarnicze. Aktywność młodzieżowych drużyn odnotowano w szczególności w Olszynch, Gawrzyżkach i Lipowcu. Oznacza to, że OSP pełnią na terenie gminy nie tylko funkcję interwencyjną, ale również integracyjną, szkoleniową i wspólnotową, wzmacniając lokalny kapitał społeczny oraz ciągłość kadr ochotniczego pożarnictwa

W zakresie porządku publicznego gmina jest obsługiwana przez Komendę Powiatową Policji w Szczytnie, przy czym jej obszar podzielony jest na dwa rejony dzielnicowych: Rejon 5 i Rejon 6. Rejon 5 obejmuje miejscowości położone m.in. w części północnej, centralnej i południowo-wschodniej gminy, natomiast Rejon 6 obejmuje miejscowości z części zachodniej, południowo-zachodniej oraz jezioro-leśnej. Aktualne plany działań priorytetowych dzielnicowych pokazują, że dominujące problemy porządku publicznego mają charakter lokalny i sytuacyjny. W Rejonie 5 działania koncentrują się obecnie na terenie przy stacji PKP w Szymanach, gdzie identyfikowane są przypadki spożywania alkoholu, zaśmiecania terenu i niewłaściwego korzystania z infrastruktury. W Rejonie 6 priorytet dotyczy terenu przyległego do plaży wiejskiej w Szczycionku, gdzie wskazuje się na spożywanie alkoholu, zakłócanie porządku publicznego i łamanie zakazu wjazdu pojazdami na teren plaży. Taki profil zagrożeń wskazuje, że w gminie dominują problemy typowe dla obszarów wiejskich i rekreacyjnych, związane przede wszystkim z ładem publicznym w przestrzeniach wspólnych, a nie z wysoką koncentracją ciężkich zagrożeń kryminalnych.

W ujęciu strategicznym można stwierdzić, że gmina Szczytno dysponuje relatywnie dobrze rozwiniętym, terytorialnie rozproszonym, ale funkcjonalnie spójnym systemem bezpieczeństwa lokalnego. Jego mocną stroną jest obecność siedmiu jednostek OSP, rosnący udział jednostek w KSRG, systematyczne doposażanie zaplecza ratowniczego oraz trwałe zakorzenienie straży pożarnych w życiu społecznym gminy. Po stronie wyzwań pozostaje natomiast utrzymanie wysokiej gotowości operacyjnej wszystkich jednostek, dalsza modernizacja infrastruktury oraz ograniczanie powtarzających się zagrożeń porządkowych w miejscach publicznych i rekreacyjnych. Z perspektywy strategii rozwoju

oznacza to potrzebę dalszego wspierania zarówno potencjału technicznego służb, jak i działań prewencyjnych oraz edukacyjnych, zwłaszcza w miejscowościach pełniących funkcje transportowe i wypoczynkowe.

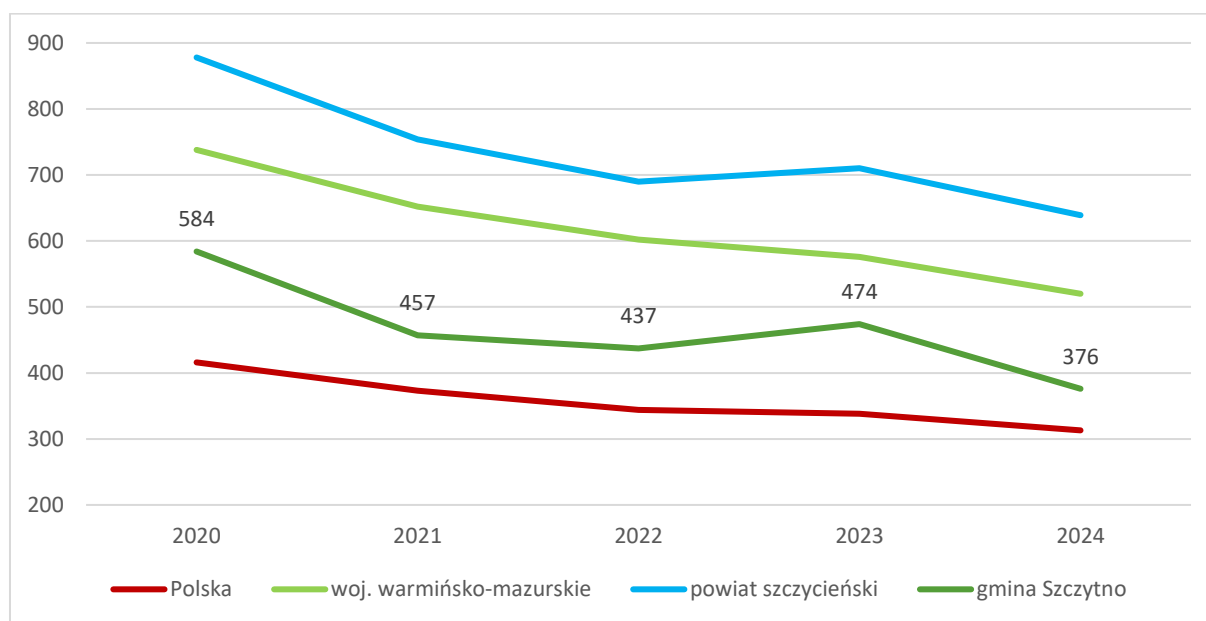
Polityka społeczna

Pomoc społeczna²⁷

System pomocy społecznej w gminie Szczytno opiera się przede wszystkim na działalności Gminnego Centrum Usług Społecznych w Szczytnie (CUS), który pozostaje podstawową jednostką organizacyjną gminy odpowiedzialną za realizację zadań własnych i zleconych z zakresu pomocy społecznej oraz wspierania rodziny. W ujęciu instytucjonalnym CUS odpowiada zarówno za przyznawanie i wypłatę świadczeń, jak i za pracę socjalną, analizę potrzeb społecznych, rozwój niezbędnej infrastruktury socjalnej oraz wdrażanie nowych form wsparcia i samopomocy. Funkcjonowanie ośrodka pozostaje powiązane z realizacją Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Szczytno na lata 2021–2027, przyjętej uchwałą Rady Gminy w 2021 r. i kontynuowanej również w 2024 r.

Zakres lokalnego systemu wsparcia wykracza poza klasycznie rozumianą pomoc społeczną i obejmuje również działania z obszaru przeciwdziałania uzależnieniom, przemocy domowej i poradnictwa specjalistycznego. W strukturze organizacyjnej wsparcia ważną rolę pełnią Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Punkt Konsultacyjno-Informacyjny dla Osób Uzależnionych, Współuzależnionych oraz dotkniętych przemocą w rodzinie. W 2024 r. w punkcie tym zrealizowano 47 dyżurów GKRPA, podczas których przyjęto 79 osób i udzielono 206 porad; ponadto odbyło się 48 spotkań z prawnikiem, z których skorzystały 182 osoby, oraz 48 dyżurów psychologa, w ramach których przeprowadzono 94 konsultacje dla 37 osób. Dane te pokazują, że lokalny system wsparcia nie ogranicza się do transferów świadczeń, lecz obejmuje także pomoc psychologiczną, prawną i interwencyjną. W 2024 r. obowiązywał już nowy Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2024–2026.

Wykres 11. Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności w latach 2020-2024

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

W porównaniu z latami wcześniejszymi widoczny jest wzrost intensywności części działań interwencyjnych i poradniczych. W 2021 r. w ramach dyżurów GKRPA przyjęto 59 osób i udzielono 114 porad, w 2022 r. było to 56 osób i 183 porady, natomiast w 2024 r. już 79 osób i 206 porad. Wzrosła także liczba wniosków o wszczęcie procedury związanej z orzeczeniem obowiązku leczenia odwykowego: z 24 w 2022 r. do 36 w 2024 r. Może to świadczyć nie tyle o prostym wzroście skali

²⁷ Na podstawie: Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Szczytno na lata 2021 -2027.

problemów społecznych, ile również o większej dostępności i rozpoznawalności lokalnych form wsparcia oraz o aktywniejszym kierowaniu mieszkańców do pomocy specjalistycznej.

Z perspektywy danych statystycznych GUS zasadniczy obraz pomocy społecznej w gminie Szczytno pozostaje relatywnie korzystny. W latach 2020–2024 liczba beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności spadła z 584 do 376 (por. wykres 11), czyli o ok. 35,6%. W tym samym czasie zasięg korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej obniżył się z 5,8% do 3,8%, a w grupie osób korzystających poniżej kryterium dochodowego z 3,9% do 2,2% (por. tabela 20). Oznacza to, że w dłuższym okresie zmniejsza się skala korzystania z podstawowych form pomocy społecznej, choć w 2023 r. widoczne było krótkotrwałe, niewielkie odbicie wskaźnika ogólnego. Na tle powiatu szczycieńskiego i województwa warmińsko-mazurskiego gmina Szczytno utrzymuje korzystniejszą sytuację, ponieważ udział beneficjentów pomocy środowiskowej jest tu niższy niż w otoczeniu ponadlokalnym.

Tabela 20. Zasięg korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej w latach 2020-2024

	ogółem (w %)					poniżej kryterium dochodowego (w %)				
	2020	2021	2022	2023	2024	2020	2021	2022	2023	2024
Polska	4,2	3,7	3,4	3,4	3,1	2,4	2,2	2,2	2,0	1,7
woj. warmińsko-mazurskie	7,4	6,5	6,0	5,8	5,2	4,8	4,4	4,4	3,7	2,9
powiat szczycieński	8,8	7,5	6,9	7,1	6,4	6,0	5,3	5,1	4,7	3,7
gmina Szczytno	5,8	4,6	4,4	4,7	3,8	3,9	3,3	2,9	2,8	2,2

Zródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Równolegle silnie zmniejsza się skala korzystania ze świadczeń rodzinnych (por. tabela 21). Liczba rodzin otrzymujących zasiłki rodzinne na dzieci spadła z 475 w 2020 r. do 227 w 2024 r., a więc o ponad połowę. W tym samym okresie liczba dzieci, na które pobierano zasiłek rodzinny, zmniejszyła się z 992 do 517, natomiast liczba dzieci w wieku do 17 lat objętych tym świadczeniem z 922 do 481. Udział dzieci do 17. roku życia, na które rodzice otrzymywali zasiłek rodzinny, obniżył się z 29,9% do 16,3%. W diagnozie należy to interpretować jako potwierdzenie malejącej skali uzależnienia gospodarstw domowych od podstawowych świadczeń rodzinnych, ale jednocześnie jako sygnał, że system wsparcia w coraz większym stopniu powinien koncentrować się na problemach jakościowych i selektywnych — takich jak przemoc domowa, uzależnienia, kryzysy opiekuńczo-wychowawcze czy potrzeba poradnictwa specjalistycznego — a nie wyłącznie na szerokim wsparciu dochodowym.

Ważnym uzupełnieniem systemu są także świadczenia o charakterze socjalnym kierowane do uczniów. W 2024 r. złożono 75 wniosków o stypendium szkolne, wszystkie rozpatrzone pozytywnie, a łączna kwota wypłaconych stypendiów wyniosła 68 872,34 zł. Dla porównania w 2022 r. było to 123 pozytywnie rozpatrzone wnioski i 117 355,72 zł, a w 2021 r. 111 pozytywnie rozpatrzonych wniosków i 107 398,03 zł. Oznacza to, że również w tym obszarze widoczna jest tendencja do zmniejszania skali wsparcia socjalnego kierowanego do rodzin z dziećmi.

Tabela 21. Dystrybucja zasiłków rodzinnych na dzieci w latach 2020-2024

	2020	2021	2022	2023	2024
rodziny otrzymujące zasiłki rodzinne na dzieci	475	401	341	287	227
dzieci, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny – ogółem	992	851	746	645	517
dzieci w wieku do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny	922	795	695	606	481

udział dzieci w wieku do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku (w %)	29,9	25,9	22,8	20,3	16,3
---	------	------	------	------	------

Zródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Z punktu widzenia strategii rozwoju oznacza to, że gmina Szczytno dysponuje stabilnym i wieloelementowym systemem pomocy i wsparcia społecznego, którego rdzeniem pozostaje CUS, a funkcję uzupełniającą pełnią instrumenty profilaktyczne, poradnicze i interwencyjne. Jednocześnie dane wskazują na spadek skali korzystania z tradycyjnych świadczeń środowiskowej pomocy społecznej i świadczeń rodzinnych. W konsekwencji jednym z kluczowych kierunków dalszych działań powinno być wzmacnianie usług społecznych o charakterze środowiskowym i specjalistycznym, rozwój wsparcia dla rodzin przeżywających trudności opiekuńczo-wychowawcze oraz dalsza integracja działań pomocowych, profilaktycznych i edukacyjnych. Dodatkowym wyzwaniem pozostaje stosunkowo ograniczone włączanie organizacji pozarządowych w realizację zadań z zakresu pomocy społecznej — w 2024 r. gmina przewidziała na ten cel 5 tys. zł, jednak nie wpłynęła żadna oferta.

Ochrona zdrowia

Zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty samorządowej w zakresie ochrony zdrowia należy do podstawowych zadań własnych gminy, jednak w przypadku gminy Szczytno lokalny system ochrony zdrowia ma przede wszystkim charakter podstawowy i ambulatoryjny. Na terenie gminy funkcjonują dwa podmioty zapewniające mieszkańcom dostęp do podstawowej opieki zdrowotnej: Samodzielny Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „POMOC” LIPOWIEC BOGUSŁAWA OLCZYK oraz Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej VITA-MED.

Jednocześnie na terenie gminy nie funkcjonują apteki ani punkty apteczne, co oznacza, że dostęp do części usług zdrowotnych i farmaceutycznych wymaga korzystania z oferty miasta Szczytno.

Z punktu widzenia diagnozy istotne jest, że lokalna infrastruktura zdrowotna ma ograniczoną skalę i nie tworzy pełnego, samowystarczalnego systemu opieki medycznej. O ile podstawowa opieka zdrowotna jest dostępna bezpośrednio na obszarze gminy, o tyle dostęp do świadczeń specjalistycznych, diagnostyki i leczenia szpitalnego koncentruje się poza jej obszarem, przede wszystkim w Szczytnie. W praktyce oznacza to funkcjonalne uzależnienie mieszkańców gminy od zaplecza usług zdrowotnych miasta powiatowego. W warunkach rozproszonego osadnictwa i wiejskiego charakteru gminy szczególnego znaczenia nabiera więc nie tylko sama obecność placówek POZ, ale również ich dostępność komunikacyjna oraz powiązanie z ponadlokalnym systemem ochrony zdrowia. Wniosek ten wynika także z faktu braku aptek i punktów aptecznych na terenie gminy oraz z utrzymywania się niezmiennej, bardzo ograniczonej liczby placówek ambulatoryjnych.

W latach 2020–2024 liczba porad lekarskich w podstawowej opiece zdrowotnej wzrosła z 5 267 do 13 626 rocznie, przy czym najwyższą wartość odnotowano w 2023 r. – 15 130 porad (por. tabela 22). Oznacza to, że w 2024 r. liczba porad była wprawdzie niższa niż rok wcześniej o ok. 9,9%, ale jednocześnie była ponad 2,5-krotnie wyższa niż w 2020 r. Dane te wskazują raczej na wzrost intensywności korzystania z lokalnej podstawowej opieki zdrowotnej niż na jej regres. Ostrożniej należy interpretować zjawisko teleporad, których liczba po wysokich wartościach notowanych w poprzednich latach spadła w 2024 r. do 838. Pokazuje to, że po okresie silniejszego wykorzystywania zdalnych form kontaktu ciężar świadczeń ponownie koncentruje się przede wszystkim na bezpośrednich poradach ambulatoryjnych. Źródła statystyczne nie pozwalają jednak jednoznacznie przesądzić, w jakim stopniu zmiany te wynikają ze wzrostu potrzeb zdrowotnych mieszkańców, a w jakim ze zmian organizacyjnych lub sprawozdawczych.

Tabela 22. Opieka zdrowotna – liczba udzielonych porad

	2020	2021	2022	2023	2024
--	------	------	------	------	------

Podstawowa opieka zdrowotna - porady	porady ogółem	5267	7243	7324	15130	13626
---	---------------	------	------	------	-------	-------

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

W ujęciu strategicznym kluczowym wyzwaniem dla gminy nie jest więc samo utrzymanie istniejących dwóch placówek podstawowej opieki zdrowotnej, lecz poprawa realnej dostępności usług zdrowotnych w szerszym znaczeniu. Dotyczy to zwłaszcza mieszkańców miejscowości bardziej oddalonych od głównych ośrodków usługowych, osób starszych oraz gospodarstw domowych o ograniczonej mobilności. W diagnozie należy zatem przyjąć, że system ochrony zdrowia na terenie gminy Szczytno jest wystarczający w zakresie podstawowej opieki ambulatoryjnej, ale niewystarczający z punktu widzenia pełnej dostępności usług specjalistycznych i farmaceutycznych. Oznacza to potrzebę dalszego wzmacniania powiązań transportowych i organizacyjnych z miejskim zapleczem zdrowotnym, a także wspierania rozwiązań poprawiających dostępność usług dla mieszkańców obszarów peryferyjnych.

Źródło: strona internetowa DPS w Szczytnie

Edukacja i wychowanie

Prowadzenie i utrzymanie szkół oraz placówek oświatowych należy do podstawowych zadań własnych gminy. Obecna sieć edukacyjna gminy Szczytno ma charakter rozproszony, ale relatywnie dobrze dostosowany do wiejskiego układu osadniczego. W systemie funkcjonuje obecnie 7 szkół podstawowych, w tym 5 szkół publicznych prowadzonych przez gminę: Szkoła Podstawowa im. K. I. Gałczyńskiego w Lipowcu, Szkoła Podstawowa im. Mikołaja Kopernika w Szymanach, Szkoła Podstawowa w Olszynach, Szkoła Podstawowa w Rudce oraz Szkoła Podstawowa w Wawrochach, a także 2 szkoły niepubliczne: w Romanach i Trelkowie. W warstwie organizacyjnej istotne znaczenie mają zespoły szkolno-przedszkolne w Lipowcu i Szymanach. W stosunku do wcześniejszej wersji diagnozy należy uwzględnić, że placówka w Gawrzyżkach została zlikwidowana i nie jest już elementem aktualnej sieci oświatowej gminy.

Równolegle funkcjonuje sieć wychowania przedszkolnego obejmująca gminne przedszkola w Kamionku, Lipowcu, Nowinach i Szczytnie, oddziały przedszkolne przy szkołach podstawowych w Olszynach, Rudce i Wawrochach, a także placówki niepubliczne w Romanach i Trelkowie. Szczególnie istotną zmianą ostatnich lat było uruchomienie Gminnego Przedszkola w Szczytnie, co wzmacnia dostępność usług edukacji przedszkolnej oraz rozszerza lokalną ofertę opiekuńczo-wychowawczą. Jednocześnie, podobnie jak w przypadku szkolnictwa podstawowego, z sieci placówek przedszkolnych zniknęła jednostka w Gawrzyżkach.

Z punktu widzenia diagnozy najważniejszą cechą systemu oświaty w gminie Szczytno jest silne powiązanie funkcjonalne z miastem Szczytno. Potwierdzają to wskaźniki skolaryzacji. W latach 2022–2024 współczynnik skolaryzacji brutto w szkołach podstawowych wynosił odpowiednio 46,44%, 42,70% i 45,88%, natomiast współczynnik netto wynosił 45,96%, 42,30% i 45,47%. Oznacza to, że znaczna część dzieci zamieszkających na obszarze gminy realizuje obowiązek szkolny poza jej granicami, przede wszystkim w mieście powiatowym. Zjawisko to nie wynika wyłącznie z lokalnej podaży szkół, lecz także z położenia gminy wokół miasta Szczytna, codziennych powiązań komunikacyjnych oraz preferencji części rodzin. Skalę tego procesu potwierdzają również wydatki gminy na dofinansowanie edukacji dzieci uczęszczających do szkół miejskich.

Tabela 23. Wartość współczynnika skolaryzacji w wybranych jednostkach samorządu terytorialnego

	współczynnik skolaryzacji brutto (%)					współczynnik skolaryzacji netto (%)				
	2020	2021	2022	2023	2024	2020	2021	2022	2023	2024
pow. szczeciński	90,32	91,57	89,28	86,70	94,08	88,95	89,94	87,97	85,50	92,80
miasto Szczytno	136,60	144,38	141,58	142,50	157,99	133,58	140,63	138,24	139,60	154,92
gmina Szczytno	50,99	47,98	46,44	42,70	45,88	50,28	47,71	45,96	42,30	45,47

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Drugim istotnym procesem jest spadek liczby uczniów szkół podstawowych, powiązany z niekorzystnymi zmianami demograficznymi. Liczba uczniów zmniejszyła się z 740 w 2018 r. do 628 w 2023 r., a więc o około 15%. Oznacza to rosnącą presję na racjonalizację kosztów utrzymania sieci oświatowej oraz lepsze wykorzystanie istniejącej infrastruktury. W praktyce oznacza to, że wyzwaniem dla gminy staje się nie tyle rozbudowa sieci szkolnej, ile utrzymanie jej jakości i efektywności organizacyjnej przy malejącej liczbie dzieci.

Odwrotny kierunek zmian widoczny jest natomiast w obszarze wychowania przedszkolnego. Odsetek dzieci w wieku 3–6 lat objętych wychowaniem przedszkolnym wzrósł z 57,8% w 2022 r. do 62,7% w

2023 r., co wskazuje na poprawę dostępności tego typu usług oraz większe wykorzystanie oferty instytucjonalnej przez rodziny. Tendencję tę wzmacniają działania inwestycyjne gminy, w tym rozbudowa i przebudowa przedszkola w Kamionku oraz uruchomienie nowego przedszkola gminnego w Szczytnie. W ujęciu strategicznym oznacza to, że gmina stopniowo wzmacnia przede wszystkim ten segment edukacji, który z perspektywy lokalnych potrzeb społecznych ma obecnie największe znaczenie dostępnościowe i rozwojowe.

Na ocenę systemu oświaty nie należy jednak patrzeć wyłącznie przez pryzmat liczby placówek i uczniów. Znaczenie mają także wyniki edukacyjne oraz instrumenty wspierające jakość kształcenia. W latach 2022–2024 wyniki egzaminu ósmoklasisty poprawiły się z języka polskiego, natomiast pogorszyły z matematyki i nieznacznie z języka angielskiego. Wskazuje to na relatywnie dobrą kondycję kompetencji humanistycznych, ale jednocześnie na potrzebę wzmacniania działań w zakresie przedmiotów ścisłych i językowych. Gmina utrzymuje również instrumenty wspierania uczniów, w tym stypendia motywacyjne i socjalne, co oznacza, że lokalna polityka edukacyjna łączy funkcję organizacyjną z funkcją jakościową i wyrównawczą.

W rezultacie system oświaty w gminie Szczytno należy ocenić jako stabilny instytucjonalnie, ale funkcjonujący w warunkach silnej presji demograficznej i ponadlokalnej konkurencji edukacyjnej ze strony miasta Szczytna. Kluczowym wyzwaniem rozwojowym nie jest obecnie zwiększanie liczby szkół, lecz utrzymanie jakości nauczania i racjonalności finansowej przy malejącej liczbie uczniów, dalsze wzmacnianie edukacji przedszkolnej oraz lepsze dopasowanie oferty edukacyjnej do oczekiwań rodzin, tak aby ograniczać odpływ części uczniów do placówek miejskich. Jednocześnie obecność 7 szkół podstawowych, rozwijającej się sieci przedszkoli oraz instrumentów stypendialnych stanowi ważny zasób społeczny gminy i podstawę dla dalszych działań w obszarze usług publicznych.

Uzupełnieniem zasobów dostępnych dla mieszkańców gminy Szczytno w zakresie edukacji, wychowania i opieki specjalnej są instytucje funkcjonujące na szczeblu powiatowym w Szczytnie, w tym Zespół Szkół nr 1 im. Stanisława Staszica, Zespół Szkół nr 2 im. Jędrzeja Śniadeckiego, Zespół Szkół nr 3 im. Jana III Sobieskiego oraz Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy im. Janusza Korczaka. Istotnym elementem ponadlokalnego zaplecza edukacyjnego jest również Akademia Policji w Szczytnie.

Kapitał społeczny

Organizacje pozarządowe

Aktywność społeczna mieszkańców gminy Szczytno znajduje wyraz w funkcjonowaniu organizacji pozarządowych oraz innych podmiotów prowadzących działalność pożytku publicznego, które działają zarówno bezpośrednio na obszarze gminy, jak i na rzecz jej mieszkańców. W diagnozie strategicznej istotne jest jednak nie tylko samo istnienie trzeciego sektora, lecz także jego skala i trwałość. Na podstawie załączonych danych GUS można wskazać, że liczba fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych wpisanych do rejestru REGON wzrosła w gminie z 38 w 2020 r. do 48 w 2024 r., w tym liczba fundacji z 5 do 6, a stowarzyszeń i organizacji społecznych z 33 do 42. Oznacza to wzrost o ponad jedną czwartą w ciągu czterech lat. Równocześnie wskaźnik liczby takich podmiotów wzrósł z 2,87 do 3,51 na 1000 mieszkańców, co potwierdza stopniowe wzmacnianie lokalnego potencjału obywatelskiego.²⁸

Z perspektywy funkcjonalnej sektor pozarządowy w gminie koncentruje się przede wszystkim w obszarach sportu, edukacji, kultury, integracji lokalnej i aktywizacji mieszkańców. Potwierdzają to zarówno raporty o stanie gminy, jak i wyniki ostatnich konkursów ofert. W 2024 r. gmina współpracowała z organizacjami m.in. w zakresie wspierania i upowszechniania kultury fizycznej, nauki i edukacji, kultury i dziedzictwa oraz pomocy społecznej, a beneficjentami działań było łącznie około 1000 osób. Wśród organizacji, których aktywność została potwierdzona w ostatnich konkursach, znalazły się m.in. Gminny Klub Sportowy Szczytno, Stowarzyszenie Sportowe Mazury, Fundacja SUMUS, Fundacja Kreolia, Stowarzyszenie TAKA RUDKA, Stowarzyszenie Przyjaciół Wsi Płozy, Stowarzyszenie Nasze Nowe Gizewo oraz Stowarzyszenie Uniwersytet Trzeciego Wieku w Szczytnie. Oznacza to, że bardziej trafne jest ujmowanie trzeciego sektora jako sieci podmiotów wspierających rozwój społeczny gminy, a nie wyłącznie jako zbioru organizacji mających siedzibę w jej granicach.

Istotnym instrumentem współpracy samorządu z organizacjami pozarządowymi pozostaje coroczny program współpracy, uchwalany przez Radę Gminy. Program na 2026 rok został przyjęty Uchwałą Nr XXII/142/2025 Rady Gminy Szczytno z dnia 20 listopada 2025 r. i obejmuje organizacje prowadzące działalność pożytku publicznego na terenie gminy lub na rzecz jej mieszkańców. Określa on cele, zasady i formy współpracy oraz priorytetowe zadania publiczne. W praktyce współpraca ma charakter zarówno finansowy, jak i pozafinansowy: gmina udziela dotacji w trybie otwartych konkursów ofert, a także zapewnia wsparcie organizacyjne, informacyjne i możliwość korzystania z gminnych obiektów, w tym świetlic wiejskich.

Analiza ostatnich lat pokazuje, że znaczenie trzeciego sektora w realizacji zadań publicznych rośnie. Łączna kwota dotacji przekazanych organizacjom pozarządowym wzrosła z 126,45 tys. zł w 2021 r. do 145,46 tys. zł w 2022 r. i 214,9 tys. zł w 2024 r. Jednocześnie zwiększyła się liczba składanych ofert i zawieranych umów: z 16 ofert w 2021 r. do 17 w 2022 r. i 23 w 2024 r. Oznacza to wyraźne wzmocnienie współpracy finansowej gminy z organizacjami oraz rosnącą zdolność trzeciego sektora do realizacji zadań publicznych. Strukturę tej współpracy zdominowały zadania sportowe i rekreacyjne, które w 2024 r. otrzymały 140 tys. zł, a więc zdecydowanie największą część środków. Silną pozycję zachowały także zadania edukacyjne oraz kulturalne i integracyjne.

W diagnozie należy jednak wskazać również ograniczenia tego sektora. Mimo rosnącej aktywności organizacji, ich udział w realizacji zadań z zakresu pomocy społecznej pozostaje słaby. W 2024 r. gmina przewidziała środki na ten cel, ale nie wpłynęła żadna oferta, co pokazuje, że aktywność organizacji koncentruje się głównie w sferze sportu, edukacji i integracji społeczno-kulturalnej, a znacznie słabiej w obszarze usług opiekuńczych i pomocy społecznej. Z punktu widzenia strategii rozwoju oznacza to

²⁸ Za: <https://ug.szczytno.pl/wykaz-stowarzyszen-dzialajacych-na-terenie-gminy-szczytno>

potrzebę dalszego wzmacniania potencjału lokalnych organizacji, zwłaszcza w tych dziedzinach, w których mogłyby one uzupełniać działania gminnych instytucji społecznych.

W rezultacie sektor pozarządowy w gminie Szczytno należy ocenić jako rozwijający się i coraz lepiej włączany w realizację polityk publicznych, ale jednocześnie nadal nierównomierny funkcjonalnie. Jego mocną stroną jest rosnąca liczba podmiotów, wzrost skali współpracy finansowej z gminą oraz zdolność do animowania aktywności sportowej, edukacyjnej i kulturalnej. Słabszą stroną pozostaje ograniczone zaangażowanie organizacji w obszarach bardziej wymagających organizacyjnie i usługowo, zwłaszcza w pomocy społecznej. W perspektywie strategicznej pożądane jest więc dalsze wspieranie lokalnych liderów społecznych, wzmacnianie organizacji zakorzenionych w konkretnych miejscowościach oraz rozwijanie partnerstw, które zwiększą udział trzeciego sektora w świadczeniu usług społecznych i budowaniu kapitału społecznego gminy.

Frekwencja w wyborach

Frekwencja wyborcza jest jednym z użytecznych wskaźników aktywności obywatelskiej mieszkańców, choć nie powinna być interpretowana w sposób uproszczony jako jedyny miernik „dojrzałości politycznej” społeczności lokalnej. Pokazuje ona przede wszystkim skalę mobilizacji mieszkańców wokół spraw publicznych i gotowość do udziału w procedurach demokratycznych. Jej poziom zależy jednak nie tylko od świadomości obywatelskiej, ale również od rangi danych wyborów, stopnia polaryzacji sporu publicznego, konkurencyjności kandydatów oraz poczucia realnego wpływu głosu na wynik.

Na tym tle gmina Szczytno prezentuje relatywnie dobry poziom mobilizacji wyborczej w wyborach ogólnokrajowych. W wyborach do Sejmu i Senatu w 2023 r. frekwencja w gminie Szczytno wyniosła 69,04%, a więc była wyższa niż w województwie warmińsko-mazurskim (67,85%), choć niższa od średniej krajowej (74,31%). Oznacza to, że mieszkańcy gminy dość aktywnie uczestniczą w wyborach postrzeganych jako najważniejsze z punktu widzenia kierunków polityki państwa i podziału władzy na szczeblu centralnym.

Wysoka mobilizacja utrzymała się także w wyborach prezydenckich. W ponownym głosowaniu w wyborach Prezydenta RP w 2025 r. frekwencja w gminie Szczytno wyniosła 65,41%. Jest to wynik potwierdzający, że społeczność gminy pozostaje zdolna do silnej mobilizacji również wtedy, gdy wybory mają wyraźnie personalny charakter i są odbierane jako bezpośrednio wpływające na sytuację polityczną kraju. W diagnozie strategicznej można to interpretować jako przejaw stosunkowo wysokiej gotowości mieszkańców do uczestnictwa w życiu publicznym wtedy, gdy stawka wyborów jest postrzegana jako wysoka i zrozumiała.

Inaczej wygląda sytuacja w wyborach o niższej randze mobilizacyjnej. W wyborach do Parlamentu Europejskiego w 2024 r. frekwencja w skali kraju wyniosła 40,65%, natomiast w powiecie szczycieńskim 31,98%. Z kolei w wyborach samorządowych w 2024 r. frekwencja w wyborach do sejmików województw wyniosła 51,94% w skali kraju oraz 49,42% w województwie warmińsko-mazurskim. Dane te pokazują, że uczestnictwo wyborcze mieszkańców otoczenia gminy — podobnie jak w większości kraju — jest wyraźnie zróżnicowane w zależności od rodzaju elekcji: najwyższe w wyborach parlamentarnych i prezydenckich, umiarkowane w samorządowych, a wyraźnie słabsze w europejskich.

W kontekście aktywności społecznej oznacza to, że mieszkańców gminy Szczytno nie należy postrzegać jako społeczności biernej obywatelsko. Bardziej trafna jest ocena, że jest to społeczność o selektywnej, ale realnej aktywności publicznej: skłonna do silniejszego udziału wtedy, gdy wybory są postrzegane jako szczególnie ważne, zrozumiałe i bezpośrednio wpływające na codzienne życie. Z punktu widzenia strategii rozwoju jest to istotna przesłanka diagnostyczna, ponieważ wskazuje na istniejący potencjał mobilizacji społecznej, który może być wykorzystywany nie tylko w procedurach wyborczych, ale

również w konsultacjach społecznych, działaniach partycypacyjnych, inicjatywach sołeckich i innych formach współdecydowania o sprawach lokalnych.

Finanse samorządowe

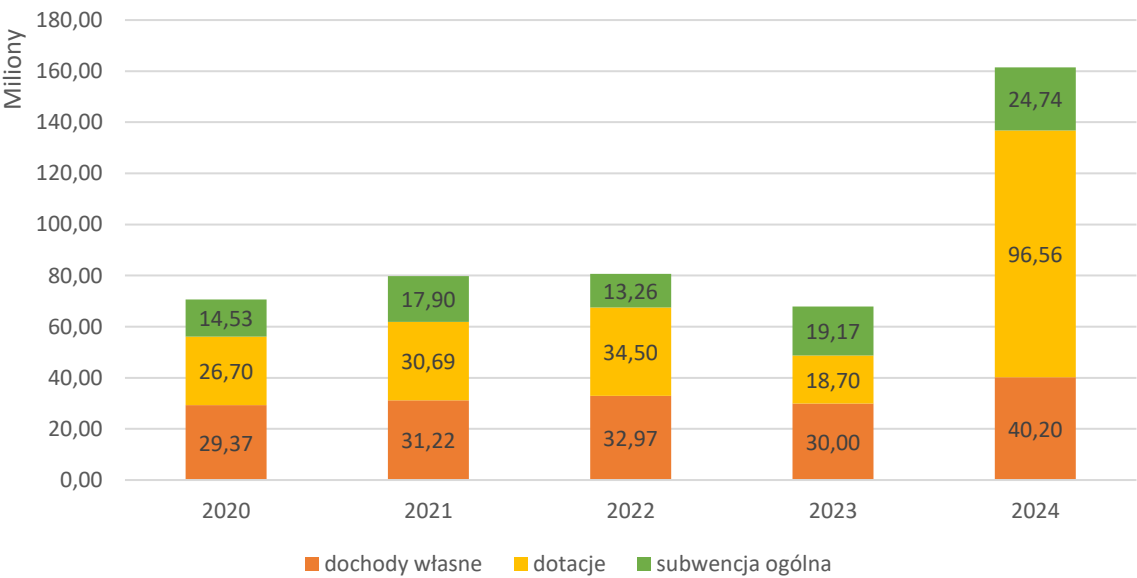
Możliwości realizacji polityki rozwojowej gminy są bezpośrednio uzależnione od jej sytuacji finansowej, w szczególności od poziomu dochodów własnych, zdolności pozyskiwania środków zewnętrznych, struktury wydatków oraz skali obciążeń związanych z zadłużeniem. W przypadku gminy Szczytno analiza lat 2020–2024 pokazuje wyraźnie, że był to okres bardzo dynamicznych zmian budżetowych, przy czym rok 2024 miał charakter zdecydowanie niestandardowy i istotnie zmienia obraz całej pięcioletniej sekwencji.

Dochody

Dochody gminy można podzielić na trzy grupy: dochody własne, dotacje i subwencje.

W latach 2020–2022 dochody gminy utrzymywały się na relatywnie stabilnym, rosnącym poziomie – od 70,6 mln zł w 2020 r. do 80,7 mln zł w 2022 r. W 2023 r. nastąpił wyraźny spadek dochodów do 67,9 mln zł, po czym w 2024 r. odnotowano ich skokowy wzrost do 161,5 mln zł. Oznacza to, że w porównaniu z 2020 r. dochody budżetowe były w 2024 r. wyższe o blisko 129%. Tego rodzaju skala wzrostu nie wynika jednak ze stopniowego, organicznego powiększania lokalnej bazy dochodowej, lecz przede wszystkim z bardzo silnego wzrostu środków zewnętrznych, zwłaszcza o charakterze majątkowym i inwestycyjnym. Potwierdza to także raport o stanie gminy za 2024 r., który wskazuje na wyjątkowo wysoki poziom dochodów majątkowych oraz bardzo dużą skalę wydatków majątkowych w tym roku.

Wykres 12. Zrealizowane dochody gminy w podziale na kategorie w latach 2020-2024

Źródło: opracowanie własne.

Z punktu widzenia trwałości finansów samorządowych kluczowe znaczenie mają dochody własne, ponieważ najlepiej odzwierciedlają realną samodzielność finansową gminy. W gminie Szczytno dochody własne wzrosły z 29,4 mln zł w 2020 r. do 40,2 mln zł w 2024 r., a więc o ok. 36,9%. Jednocześnie ich udział w dochodach ogółem nie był stabilny: wynosił 41,6% w 2020 r., 39,1% w 2021 r., 40,8% w 2022 r., 44,2% w 2023 r., po czym spadł do 24,9% w 2024 r. Spadek ten nie oznacza jednak osłabienia własnej bazy dochodowej, lecz przede wszystkim efekt gwałtownego wzrostu dotacji zewnętrznych, które w 2024 r. zdominowały strukturę dochodów.

Tabela 24. Dochody własne gminy w podziale na kategorie dochodów w latach 2020-2024

	2020	2021	2022	2023	2024
Razem	29 372 905,63	31 222 408,82	32 974 330,33	30 001 925,74	40 198 136,72
dochody podatkowe – podatek rolny	425 830,58	435 959,92	429 366,06	516 821,28	612 485,39
dochody podatkowe – podatek leśny	579 232,84	579 425,98	639 004,36	969 229,59	977 200,10
dochody podatkowe – podatek od nieruchomości	9 599 342,10	9 985 519,42	8 620 190,33	9 464 971,35	8 881 985,70
dochody podatkowe – podatek od środków transportowych	242 044,40	280 580,10	317 242,00	352 762,00	361 354,00
dochody podatkowe – podatek od spadków i darowizn	70 070,00	63 441,00	76 910,00	129 571,00	35 050,00
dochody podatkowe – podatek od czynności cywilnoprawnych	1 135 869,24	1 375 120,74	1 147 228,96	1 112 724,25	1 417 598,13
dochody podatkowe – podatek od działalności gospodarczej osób fizycznych, opłacany w formie karty podatkowej	33 299,00	37 028,40	76 270,71	61 450,05	87 511,12
dochody podatkowe – ustalone i pobierane na podstawie odrębnych ustaw	12 085 688,16	12 757 075,56	11 306 212,42	12 607 529,52	12 373 184,44
udziały w podatkach stanowiących dochody budżetu państwa razem	9 365 552,07	10 458 772,31	12 227 737,85	9 187 252,00	13 744 514,00
udziały w podatkach stanowiących dochody budżetu państwa – podatek dochodowy od osób fizycznych	8 888 318,00	10 075 726,00	11 837 839,57	8 560 268,00	13 083 784,00
udziały w podatkach stanowiących dochody budżetu państwa – podatek dochodowy od osób prawnych	477 234,07	383 046,31	389 898,28	626 984,00	660 730,00
wpływy z opłaty skarbowej	57 805,00	74 801,00	65 043,60	61 325,40	52 769,00
wpływy z opłaty eksploatacyjnej	0,00	0,00	10 080,00	4 969,00	20 285,00
pozostałe dochody – wpływy z usług	173 258,23	181 121,71	254 626,38	280 831,37	433 878,52
wpływy z opłaty targowej	0,00	0,00	535,00	615,00	730,00
wpływy z innych lokalnych opłat pobieranych na podstawie odrębnych ustaw	2 169 007,42	2 228 998,65	2 212 119,36	2 676 481,41	2 581 809,76
dochody z majątku	797 602,26	1 141 781,40	597 385,63	1 235 961,76	772 039,04
dochody z majątku – dochody z najmu i dzierżawy składników majątkowych JST oraz innych umów o podobnym charakterze	145 372,92	271 537,77	324 919,37	381 527,70	388 260,18
pozostałe dochody – środki na dofinansowanie własnych zadań pozyskane z innych źródeł – razem	502 116,13	1 467 232,90	3 301 092,12	17 111,68	3 487 472,20
pozostałe dochody – środki na dofinansowanie własnych zadań pozyskane z innych źródeł – inwestycyjne	313 865,00	421 875,99	3 052 002,47	0,00	3 463 048,30

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań finansowych gminy oraz danych GUS.

W strukturze dochodów własnych podstawowe znaczenie utrzymywały dwie kategorie: udziały w podatku dochodowym od osób fizycznych oraz podatek od nieruchomości. W latach 2020–2023 odpowiadały one łącznie za ok. 60–64% dochodów własnych, a więc nadal stanowiły główny filar dochodów lokalnych. W 2024 r. ich udział spadł do 54,6%, ale stało się to przy jednoczesnym wzroście całej puli dochodów własnych i silniejszym znaczeniu innych źródeł, w tym opłat lokalnych oraz środków pozyskanych z innych źródeł.

Tabela 25. Dotacje otrzymywane w latach 2020-2024 z wyróżnieniem dotacji inwestycyjnych (inw.)

	Ty p	2020	2021	2022	2023	2024
dotacje ogółem (celowe + dotacje §§ 200, 620 + dotacje §§ 205, 625)		26 703 733,97	30 687 970,88	34 500 497,02	18 701 412,33	96 557 240,29
dotacje ogółem (celowe + dotacje §§ 200, 620 + dotacje §§ 205, 625)	inw.	170 033,58	3 916 400,00	7 395 557,78	5 810 166,94	80 108 640,23
dotacje celowe		26 703 733,97	30 687 970,88	33 604 259,11	18 578 612,33	95 058 931,66
dotacje celowe	inw.	170 033,58	3 916 400,00	7 363 557,78	5 687 366,94	79 163 229,61
dotacje celowe z budżetu państwa		26 527 700,39	26 477 816,22	18 429 075,79	13 798 282,92	15 300 920,11
dotacje celowe z budżetu państwa	inw.	0,00	0,00	0,00	1 743 366,94	0,00
dotacje celowe z budżetu państwa na zadania z zakresu administracji rządowej		24 833 962,11	24 849 173,93	16 501 518,09	10 042 503,37	11 905 539,02
dotacje celo z budżetu państwa na zadania własne		1 693 738,28	1 628 642,29	1 927 557,70	3 554 084,15	2 985 514,09
dotacje celowe z budżetu państwa na zadania wł.	inw.	0,00	0,00	0,00	1 743 366,94	0,00
dotacje celowe z budżetu państwa na zad. realizowane na podst. porozumień z organami administracji rządowej		0,00	0,00	0,00	201 695,40	409 867,00
dotacje cel. otrzymane z funduszy celowych		65 033,58	1 551 400,00	0,00	0,00	0,00
dotacje cel. otrzymane z funduszy celowych	inw.	65 033,58	1 551 400,00	0,00	0,00	0,00
dotacje celowe na zadania realizowane na podst. porozumień między JST		111 000,00	59 000,00	26 000,00	1 357 324,70	7 382 116,75
dotacje celowe na zadania realizowane na podst. porozumień między JST	inw.	105 000,00	50 000,00	20 000,00	1 344 000,00	7 379 116,75
dotacje celowe z tytułu pomocy finansowej udzielanej między JST na dofinansowanie własnych zadań		0,00	0,00	108 270,00	0,00	0,00
dotacje celowe z tytułu pomocy finansowej udzielanej między jst na dofinansowanie własnych zadań	inw.	-	-	108 270,00	0,00	0,00
dotacje §§ 200, 620		0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
dotacje §§ 205, 625		0,00	0,00	896 237,91	122 800,00	1 498 308,63
dotacje §§ 205, 625	inw.	0,00	0,00	32 000,00	122 800,00	945 410,62

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań finansowych gminy oraz danych GUS.

Po stronie dochodów własnych pozytywnie należy ocenić szczególnie wzrost udziałów w PIT – z 8,89 mln zł w 2020 r. do 13,08 mln zł w 2024 r. – co wskazuje na rosnącą bazę dochodową powiązaną z aktywnością mieszkańców i podmiotów gospodarczych.

Drugim podstawowym komponentem dochodów były dotacje. W latach 2020–2022 ich wartość wzrosła z 26,7 mln zł do 34,5 mln zł, w 2023 r. spadła do 18,7 mln zł, po czym w 2024 r. wzrosła aż do 96,6 mln zł.²⁹ Zmiana ta przesądziła o całkowitej przebudowie struktury dochodów budżetu. W 2024 r. dotacje stanowiły już 59,8% wszystkich dochodów gminy, podczas gdy w latach 2020–2023 ich udział mieścił się w przedziale od 27,6% do 42,7%. Szczególnie istotny był wzrost dotacji inwestycyjnych, które według danych zestawionych w pliku źródłowym osiągnęły ponad 80,1 mln zł. Oznacza to, że budżet gminy w 2024 r. w bardzo dużym stopniu opierał się na zewnętrznym finansowaniu przedsięwzięć rozwojowych.

Subwencja ogólna stanowiła trzeci segment dochodów. Jej wartość wzrosła z 14,5 mln zł w 2020 r. do 24,7 mln zł w 2024 r., czyli o ponad 70%. Największe znaczenie przez cały analizowany okres miała część oświatowa, która wzrosła z 8,38 mln zł do 12,38 mln zł. W 2024 r. wyraźnie wzrosła także część wyrównawcza, osiągając 10,38 mln zł, a dodatkowo pojawiła się część rozwojowa. W praktyce oznacza to, że obok rosnącej aktywności inwestycyjnej gmina pozostawała również silnie wspierana transferami redystrybucyjnymi z budżetu państwa.

Tabela 26. Subwencje w podziale na części

	2020	2021	2022	2023	2024
Subwencja ogólna – razem	14 525 105,00	17 900 073,00	13 260 477,00	19 167 934,55	24 744 268,00
Subwencja ogólna – część oświatowa	8 375 961,00	8 639 462,00	8 611 643,00	9 618 589,00	12 377 185,00
Subwencja ogólna – uzupełnienie subwencji ogólnej	0,00	3 314 996,00	0,00	3 813 979,55	666 318,00
Subwencja ogólna – część wyrównawcza	6 149 144,00	5 945 615,00	4 628 385,00	5 696 614,00	10 384 624,00
Subwencja ogólna – część równoważąca	0,00	0,00	20 449,00	38 752,00	568 305,00
Subwencja ogólna – część rozwojowa	–	–	–	–	747 836,00

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań finansowych gminy oraz danych GUS.

Wydatki

Po stronie wydatków widać jeszcze silniejszą dynamikę niż po stronie dochodowej. Wydatki ogółem wzrosły z 64,3 mln zł w 2020 r. do 150,8 mln zł w 2024 r., a więc o ponad 134%. Szczególnie istotna była zmiana struktury wydatków. W 2020 r. wydatki inwestycyjne stanowiły 16,6% wydatków ogółem, w 2021 r. 22,1%, w 2022 r. 21,2%, w 2023 r. już 35,8%, a w 2024 r. aż 59,0%. Oznacza to, że w ostatnim roku analizy gmina przeznaczała na inwestycje większą część budżetu niż na bieżące funkcjonowanie. Jest to sytuacja wyjątkowa w skali samorządów lokalnych i świadczy o bardzo silnej koncentracji polityki finansowej na rozwoju infrastrukturalnym. Skalę tej zmiany potwierdza raport za 2024 r., według którego wydatki majątkowe przekroczyły 89,3 mln zł.

W ujęciu rocznym wynik budżetu pozostawał zmienny. Lata 2020 i 2021 zakończyły się wyraźną nadwyżką budżetową, 2022 r. zamknął się niewielkim deficytem, 2023 r. przyniósł już znaczący deficyt

²⁹ Skokowy wzrost dotacji w 2024 r. był przede wszystkim efektem kumulacji środków zewnętrznych na inwestycje infrastrukturalne, w tym w szczególności finansowania z Rządowego Funduszu Polski Ład – Program Inwestycji Strategicznych. W 2024 r. do budżetu wpłynęła bardzo wysoka pula środków przeznaczonych na zadania majątkowe, co przełożyło się na skok dochodów majątkowych oraz dotacji ogółem. Kluczową pozycją po stronie dotacji była realizacja i rozliczanie inwestycji „Uzbrojenie terenów przemysłowych w miejscowości Szymany”, która stanowiła największe przedsięwzięcie inwestycyjne gminy i była wprost wskazywana jako dofinansowana z Polskiego Ładu. Wzrost dotacji w 2024 r. nie wynikał więc z trwałej zmiany dochodów bieżących, lecz miał charakter „projektowy” – był konsekwencją pozyskania i rozliczenia dużych środków inwestycyjnych (w tym na uzbrojenie terenów inwestycyjnych), a także realizacji pakietu mniejszych zadań infrastrukturalnych (m.in. wod.-kan., drogowych oraz obiektów publicznych), które w tym samym roku wygenerowały wysokie wpływy dotacyjne.

na poziomie 11,75 mln zł, natomiast w 2024 r. ponownie odnotowano wysoką nadwyżkę – 10,73 mln zł. Układ ten wskazuje na silne przesunięcia czasowe między napływem dochodów zewnętrznych a realizacją wydatków, zwłaszcza inwestycyjnych. Można to interpretować jako efekt etapowania i rozliczania projektów współfinansowanych ze źródeł zewnętrznych: rok 2023 był okresem szczególnie wysokiego obciążenia wydatkowego, natomiast 2024 r. okresem kulminacji finansowania i rozliczeń.

Tabela 27. Wydatki w podziale na kategorie

	2020	2021	2022	2023	2024
ogółem	64 324 482,02	74 157 106,62	80 860 395,59	79 618 177,00	150 773 411,35
wydatki majątkowe ogółem	10 852 036,24	16 403 040,29	20 125 325,07	28 595 194,61	89 299 181,94
wydatki majątkowe inwestycyjne	10 702 036,24	16 403 040,29	17 125 325,07	28 520 194,61	88 899 181,94
udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem (w %)	16,6	22,1	21,2	35,8	59,0
wydatki bieżące ogółem	53 472 445,78	57 754 066,33	60 735 070,52	51 022 982,39	61 474 229,41
wydatki bieżące na wynagrodzenia	11 979 420,49	12 805 827,92	14 525 151,21	16 523 791,96	21 937 538,15
wydatki bieżące na pochodne od wynagrodzeń	2 125 812,31	2 362 495,56	2 519 609,73	3 097 290,21	4 067 181,05
wydatki bieżące na zakup materiałów i usług	8 180 940,59	11 307 126,85	12 840 551,24	12 766 845,50	13 645 217,86
dotacje ogółem	3 590 080,83	3 646 765,56	3 959 643,19	4 338 698,50	5 088 666,67
świadczenia na rzecz osób fizycznych	25 712 330,52	25 573 642,89	24 808 773,90	11 078 439,91	12 980 111,43
wydatki bieżące jednostek budżetowych ogółem	24 040 416,24	28 437 994,23	31 730 961,71	35 212 894,18	43 060 424,50
wydatki na obsługę długu (obsługa długu publicznego bez wypłat z tytułu gwarancji i poręczeń)	112 161,05	95 663,65	235 691,72	392 949,80	345 026,81

Zródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań finansowych gminy oraz danych GUS.

Wzrost wydatków majątkowych w 2024 r. był bezpośrednim skutkiem realizacji bardzo dużego pakietu inwestycji, z dominującym znaczeniem zadania „Uzbrojenie terenów przemysłowych w miejscowości Szymany”. Wydatki inwestycyjne gminy osiągnęły w 2024 r. wyjątkowo wysoki poziom, a sama inwestycja w Szymanach – o łącznym koszcie ok. 63,94 mln zł – stanowiła około 3/4 całych wydatków inwestycyjnych wykonanych w roku. Projekt obejmował kompleksowe uzbrojenie obszaru inwestycyjnego: budowę układu drogowego (drogi o nawierzchni asfaltowej o łącznej długości 2 466 mb), budowę sieci kanalizacji deszczowej (3 306 mb), wodociągowej (3 600 mb) i sanitarnej (3 600 mb), modernizację stacji uzdatniania wody, budowę oświetlenia drogowego oraz kanału technologicznego (światłowod). Równolegle realizowano także inne inwestycje o mniejszej skali, m.in. przebudowy wybranych odcinków dróg gminnych, zadania wodno-kanalizacyjne poza projektem w Szymanach, przebudowę budynku na potrzeby GOPS w Szczytnie, rozbudowę i przebudowę OSP Trelkowo oraz budowę świetlic wiejskich. Oznacza to, że skok wydatków majątkowych w 2024 r. wynikał przede wszystkim z uzbrajania terenów inwestycyjnych i kumulacji robót infrastrukturalnych w jednym roku budżetowym, wzmacnianej przez wysokie dofinansowanie zewnętrzne.

Z perspektywy bezpieczeństwa finansowego ważne jest, że mimo bardzo wysokiej aktywności inwestycyjnej gmina nie utraciła kontroli nad zadłużeniem. Z raportów o stanie gminy wynika, że dług wynosił 5,63 mln zł na koniec 2020 r., 6,69 mln zł na koniec 2021 r., 5,49 mln zł na koniec 2022 r. oraz 5,34 mln zł na koniec 2024 r. O ile więc nominalnie zadłużenie utrzymywało się na umiarkowanym poziomie, o tyle jego relacja do dochodów wyraźnie malała – z 7,97% w 2020 r. i 8,39% w 2021 r. do 3,30% w 2024 r. W warunkach silnego wzrostu dochodów i wysokiej nadwyżki budżetowej oznacza to poprawę zdolności finansowej gminy i relatywnie bezpieczny poziom obciążenia długiem.

W ujęciu strategicznym sytuację finansową gminy Szczytno należy ocenić jako rozwojową, ale silnie zróżnicowaną między latami. Z jednej strony gmina dysponuje rosnącą bazą dochodów własnych oraz utrzymuje bezpieczny poziom zadłużenia. Z drugiej strony lata 2023–2024 pokazały bardzo dużą zależność tempa rozwoju od środków zewnętrznych, zwłaszcza inwestycyjnych. Oznacza to, że w kolejnych latach jednym z głównych wyzwań będzie utrzymanie zdolności inwestycyjnej także po wygaszeniu obecnej fali finansowania zewnętrznego oraz zachowanie równowagi między ambitnym programem inwestycyjnym a stabilnością budżetu bieżącego.

Analiza SWOT

Analiza SWOT stanowi syntetyczne podsumowanie diagnozy i narzędzie przejścia od opisu stanu istniejącego do formułowania celów oraz kierunków działań w strategii rozwoju gminy Szczytno. Jej rolą nie jest powielanie pełnej diagnozy, lecz wskazanie tych uwarunkowań, które w największym stopniu determinują zdolność gminy do prowadzenia trwałej polityki rozwojowej: zarówno w obszarze jakości życia mieszkańców, jak i rozwoju gospodarczego, infrastruktury oraz usług publicznych.

Poniższą tabelę opracowano w oparciu o zestaw danych ilościowych za lata 2020–2024 (m.in. demografia, przedsiębiorczość, rynek pracy, infrastruktura techniczna, finanse samorządowe) oraz wnioski z materiałów jakościowych, w tym z badania ankietowego mieszkańców (2022) i raportów o stanie gminy.

W analizie przyjęto klasyczny podział na czynniki wewnętrzne i zewnętrzne, co ma znaczenie praktyczne dla dalszych etapów strategii. Mocne i słabe strony obejmują te elementy, na które samorząd może realnie oddziaływać poprzez decyzje organizacyjne, inwestycyjne, regulacyjne i partnerskie (np. standard usług, ukierunkowanie inwestycji, współpraca z NGO, zarządzanie przestrzenią). Z kolei szanse i zagrożenia to uwarunkowania zewnętrzne – wynikające z procesów demograficznych, gospodarczych i klimatycznych, zmian prawnych, dostępności środków zewnętrznych czy działań podmiotów ponadlokalnych – które mogą wzmacniać lub ograniczać rozwój gminy, mimo że nie pozostają pod jej bezpośrednią kontrolą. Tak rozumiana SWOT umożliwia nie tylko identyfikację kluczowych przewag i barier, ale także wskazanie obszarów, w których gmina powinna koncentrować interwencję, aby maksymalizować wykorzystanie szans i minimalizować ryzyka.

Tabela 28. Analiza SWOT dla gminy Szczytno

SILNE STRONY	SŁABE STRONY
- Wyjątkowe zasoby przyrodnicze i krajobrazowe (lasy, jeziora, rzeki) sprzyjające rozwojowi funkcji rekreacyjno-turystycznej i poprawiające jakość życia. - Atrakcyjność osiedleńcza i dodatnie saldo migracji – wzrost liczby mieszkańców w ostatnich latach jest w dużej mierze podtrzymywany przez napływ ludności (suburbanizacja wokół miasta Szczytno). - Relatywnie korzystniejsza struktura wieku na tle miasta Szczytno i regionu, mimo rosnącego trendu starzenia (niższe obciążenie demograficzne niż w otoczeniu). - Wzrost lokalnej przedsiębiorczości – rosnąca liczba podmiotów gospodarczych, dywersyfikacja działalności, dominacja aktywności sektora prywatnego. - Istnienie i rozwój obszarów inwestycyjnych (m.in. Korpele/WMSSE) oraz wzmocnienie infrastruktury terenów przemysłowych w Szymanach. - Strategiczna inwestycja w uzbrojenie terenów przemysłowych w Szymanach jako realne podniesienie konkurencyjności inwestycyjnej (drogi + sieci + infrastruktura techniczna).	- Ujemny trend urodzeń i narastające starzenie demograficzne – spadek liczby urodzeń i wzrost populacji w wieku poprodukcyjnym zwiększają przyszłą presję na usługi zdrowotne i opiekuńcze. - Silna zależność funkcjonalna od miasta Szczytno (model „obwarzanka”): koncentracja usług publicznych w mieście ogranicza samowystarczalność gminy i wzmacnia odpływ użytkowników usług. - Bardzo niski poziom dostępności transportu zbiorowego oraz wysoka zależność od transportu indywidualnego; wykluczenie komunikacyjne mniejszych miejscowości. - Deficyty infrastruktury drogowej i okołodrogowej (chodniki, oświetlenie, bezpieczeństwo w obszarach zabudowanych) – stale wskazywane jako priorytet przez mieszkańców. - Niska dostępność infrastruktury rowerowej i ciągów pieszo-rowerowych w relacji do potencjału rekreacyjnego oraz potrzeb codziennej mobilności. - Znaczna luka między zwodociągowaniem a skanalizowaniem – rozwój kanalizacji postępuje, ale nadal obejmuje ok. połowę

• Bardzo wysoka aktywność inwestycyjna gminy w 2023–2024 r. oraz zdolność do absorpcji środków zewnętrznych. • Bezpieczny poziom zadłużenia i utrzymywanie przestrzeni fiskalnej mimo dużych inwestycji (poprawa relacji długu do dochodów). • Relatywnie dobrze rozwinięty system bezpieczeństwa lokalnego: 7 OSP, w tym 4 w KSRRG; modernizacje, doposażenie, aktywność MDP. • Rozwijająca się sieć wodociągowa (wysoki poziom zwodociągowania, wzrost długości sieci i liczby przyłączy). • Rosnąca aktywność społeczna części mieszkańców i instytucji: wzrost liczby NGO w rejestrach, rosnące dotacje dla III sektora; dobre kanały komunikacji cyfrowej. • Dostępność ponadgminnych usług w mieście Szczytno (edukacja ponadpodstawowa, szpital, poradnie specjalistyczne, instytucje powiatowe) przy bliskości przestrzennej.	mieszkańców; dodatkowo widoczne są problemy niezawodności (awarie). • Niski poziom gazyfikacji i brak systemu ciepłowniczego – utrzymywanie rozproszonych źródeł ciepła i ryzyka „niskiej emisji”. • Bariery cyfrowe: białe plamy i nierównomierny dostęp do internetu szerokopasmowego, co ogranicza atrakcyjność osiedleńczą i rozwój usług. • Niedostateczna dostępność usług zdrowotnych w gminie: tylko 2 placówki POZ, brak aptek/punktów aptecznych; największą luką jest dostęp do specjalistów (wskazywany przez mieszkańców). • Niski współczynnik skolaryzacji w szkołach podstawowych gminy – znaczna część dzieci uczy się poza gminą; równolegle presja demograficzna na sieć szkół (spadek liczby uczniów). • Nierównomierna oferta spędzania czasu wolnego (zwłaszcza dla młodzieży) i relatywnie słabsza oferta „na niepogodę”; sygnał z ankiety o deficycie zajęć pozalekcyjnych. • Ograniczona aktywność NGO w usługach społecznych (opieka, pomoc społeczna) – sektor jest silny w sporcie i wydarzeniach, słabszy w zadaniach wymagających profesjonalizacji.
SZANSE	ZAGROŻENIA
• Kontynuacja finansowania inwestycji publicznych (UE 2021–2027, KPO, programy krajowe) – możliwość domknięcia luk infrastrukturalnych (drogi lokalne, wod.-kan., energetyka, cyfryzacja). • Rozwój otoczenia gospodarczego portu lotniczego Olsztyn–Mazury i stref okołolotniskowych (logistyka, usługi, przemysł, specjalizacje lotnicze) – impuls dla rynku pracy. • Wykorzystanie uzbrojonych terenów przemysłowych w Szymanach do pozyskania inwestorów i tworzenia miejsc pracy (w tym w sektorach nowoczesnych i usługach okołoprzemysłowych). • Trend migracji z miast na obszary podmiejskie i wiejskie (zdalna praca, poszukiwanie jakości środowiska) – szansa na dalszy napływ mieszkańców i rozwój budownictwa mieszkaniowego. • Wzrost popytu na turystykę przyrodniczą i aktywną (rower, kajaki, bieganie,	• Ograniczenie dostępności środków zewnętrznych lub pogorszenie warunków finansowania inwestycji (koszty, wkład własny) – ryzyko utraty tempa inwestycyjnego po 2024 r. • Zmiany systemowe w finansach JST (podatki, subwencje, reguły fiskalne) mogą osłabiać stabilność dochodów bieżących i ograniczać zdolność do utrzymania usług. • Trwała depopulacja urodzeń i przyspieszenie starzenia – ryzyko presji na usługi zdrowotne, opiekuńcze oraz spadku popytu na część usług edukacyjnych. • Wzrost kosztów usług publicznych (energia, odpady, wynagrodzenia) – ryzyko obciążenia budżetu bieżącego i ograniczenia elastyczności finansowej. • Utrzymywanie się wykluczenia transportowego w mniejszych miejscowościach – ryzyko nierówności w dostępie do usług i spadku atrakcyjności osiedleńczej części obszaru.

wędkarstwo) – możliwość wydłużania sezonu i budowy produktów całorocznych. • Rozwój usług społecznych w modelu środowiskowym (opieka senioralna, usługi sąsiedzkie, wsparcie rodzin) – możliwość pozyskiwania finansowania i poprawy jakości życia. • Cyfryzacja i programy rozbudowy sieci szerokopasmowych – redukcja białych plam, wzrost atrakcyjności inwestycyjnej i osiedleńczej. • Transformacja energetyczna (OZE, termomodernizacja, efektywność energetyczna) – szansa na redukcję kosztów energii i poprawę jakości powietrza. • Współpraca ponadlokalna (miasto-gmina-powiat-województwo) w planowaniu usług i transportu – szansa na realne wzmocnienie mobilności i dostępności usług. • Rozwój edukacji przedszkolnej i opieki nad dziećmi jako czynnik konkurencyjności osiedleńczej (utrzymanie/pozyskanie rodzin).	• Presja na środowisko i konflikty przestrzenne (Natura 2000, obszary chronione, JCWP o ryzyku nieosiągnięcia celów) – ryzyko wydłużania procedur i ograniczeń inwestycyjnych. • Ryzyka klimatyczne (susze, ekstremalne zjawiska pogodowe) – zagrożenie dla rolnictwa, zasobów wodnych i infrastruktury. • Konkurencja innych obszarów turystycznych regionu oraz sezonowość popytu – ryzyko niewykorzystania potencjału i słabej rentowności części usług. • Wahania koniunktury gospodarczej i sytuacji na rynku pracy w regionie (powiat o podwyższonym ryzyku bezrobocia) – ryzyko wzrostu bezrobocia i odpływu młodych. • Niedostateczna absorpcja inwestorów mimo uzbrojenia terenów – ryzyko „infrastruktury bez efektu gospodarczego” (jeśli nie pojawi się popyt inwestycyjny).
--	--

Źródło: opracowanie własne

STRATEGIA

**Część programowa strategii rozwoju
gminy Szczytno**

Misja i wizja

Wizja i misja gminy są podstawą określenia konkretnych celów i kierunków działań. Wizja jest wyrazem aspiracji społeczeństwa i władz gminy oraz ich wyobrażeń dotyczących przyszłości, jest opisem gminy w dalekiej przyszłości przy założeniu wystąpienia korzystnych uwarunkowań. Wizja ma za zadanie inspirować oraz motywować do działania i podejmowania kolejnych wyzwań. Wizja przyjęta w Strategii Rozwoju Gminy jest spójna z wizją rozwoju formułowaną w pozostałych, aktualnych dokumentach strategicznych przyjmowanych na poziomie gminy.

WIZJA GMINY SZCZYTNO W 2035 ROKU

Gmina Szczytno to gmina o wysokiej jakości życia i silnej atrakcyjności osiedleńczej, z nowoczesną infrastrukturą transportową, komunalną i cyfrową, rozwijająca przedsiębiorczość i tereny inwestycyjne w sposób zrównoważony, przy zachowaniu ład przestrzennego i walorów środowiskowych oraz w ścisłej współpracy z samorządami sąsiednimi.

Osiągnięciu przedstawionego w wizji pożądanego stanu docelowego ma służyć misja, czyli kierunek i sposób działania na najbliższe lata. W misji ujęte są wartości ważne dla gminy, które mają za zadanie ujednolicić sposoby działania władz samorządowych w sprawach istotnych dla społeczności lokalnej.

MISJA GMINY SZCZYTNO DO 2035 ROKU

Zapewniać mieszkańcom wysoką jakość usług publicznych i bezpieczeństwo, domykać kluczowe luki infrastrukturalne, wzmacniać usługi społeczne i zdrowotne oraz wspierać rozwój gospodarczy i inwestycje, wykorzystując zasoby gminy i środki zewnętrzne w sposób efektywny, odpowiedzialny finansowo i przestrzennie.

Przyjęta wizja i misja wyznaczają ramy dla dalszych elementów Strategii, w szczególności dla sformułowania celów strategicznych i operacyjnych oraz określenia kierunków działań i projektów priorytetowych do 2035 roku. W kolejnych częściach dokumentu zostaną one przełożone na spójny układ interwencji publicznej, obejmujący zarówno rozwój infrastruktury i gospodarki, jak i wzmacnianie usług społecznych, ochronę środowiska oraz zarządzanie przestrzenią.

Cele strategiczne rozwoju w wymiarze społecznym, gospodarczym i przestrzennym. Kierunki działań podejmowanych dla osiągnięcia celów strategicznych. Oczekiwane rezultaty planowanych działań oraz wskaźniki ich osiągnięcia

Na podstawie przeprowadzonej diagnozy stanu gminy określono trzy główne cele strategiczne, których realizacja doprowadzić ma do osiągnięcia stanu docelowego przedstawionego w wizji gminy. Cele te dotyczą trzech głównych wymiarów rozwoju: społecznego, gospodarczego i terytorialnego. Rozwój w każdym z tych wymiarów niesie za sobą pozytywne skutki dla wszystkich pozostałych.

Wszystkie cele zostały wyznaczone w zgodzie z koncepcją SMART, określającą cechy poprawnie zdefiniowanych celów. Nazwa tej metody jest skrótem od pierwszych liter angielskich słów, ponadto samo słowo smart oznacza mądry, błyskotliwy.

Rysunek 9. Cechy celów zgodnie z koncepcją SMART

S	• Simple, czyli proste i konkretne - cele nie mogą być nadmiernie rozbudowane lub opisane w niejasny sposób
M	• Measurable, czyli mierzalne - do każdego z celów powinno być możliwe wyznaczenie wskaźnika umożliwiającego ocenę stopnia jego realizacji
A	• Acceptable, czyli akceptowalne - cele powinny być jasne i uznane za ważne przez społeczność lokalną, pracowników urzędu oraz inne osoby zaangażowane w ich realizację
R	• Realistic, czyli realistyczne - wszystkie z celów powinny być możliwe do realizacji przy posiadanych zasobach
T	• Time-bounded, czyli określone w czasie

Źródło: opracowanie własne.

Cele strategiczne zostały sformułowane zgodnie z zasadą SMART. Jednocześnie zaplanowano je w sposób umożliwiający osiąganie spójnego rozwoju w trzech najważniejszych wymiarach polityki regionalnej: społecznym, gospodarczym i terytorialnym.

CELE STRATEGICZNE

- 1. Rozwój społeczny – stworzenie warunków sprzyjających poprawie jakości życia mieszkańców**

2. Rozwój gospodarczy – zwiększenie skali przedsiębiorczości opartej na atutach regionu

3. Rozwój przestrzenny – rozwinięcie i zrównoważenie jakości infrastruktury oraz poprawa ładu przestrzennego

Trzy cele strategiczne wyznaczają jedynie ogólny kierunek, w jakim zmierzać będą działania zarządu gminy. Aby osiągnąć przyjętą wizję gminy, konieczne jest zaplanowanie i realizacja wyraźnie ukierunkowanych działań. Dlatego celom strategicznym przyporządkowano bardziej szczegółowe cele operacyjne, które wskazują konieczne obszary koncentracji ograniczonych zasobów gminy. Należy również pamiętać o zakresie zadań samorządu gminnego, na który może on przeznaczać środki finansowe i kierować wysiłki urzędników. Powoduje to, że część aspektów rozwoju lokalnego, jakkolwiek istotnych, to wykraczających poza obszar działań gminy, nie znalazło bezpośredniego odbicia w niniejszej analizie celów. Przykładem może być polityka rynku pracy, która jest zadaniem samorządu powiatowego. Choć przeciwdziałanie bezrobociu nie znalazło się wśród zaproponowanych celów, to realizacja planowanych działań (szczególnie ukierunkowanych na rozwój turystyki czy wzrost atrakcyjności inwestycyjnej) pośrednio przyczyni się do poprawy sytuacji na lokalnym rynku pracy. Dzięki temu, przyjęty zestaw celów nie jest „koncertem życzeń”, ale podstawą przyszłych, realnych działań.

1. Rozwój społeczny – stworzenie warunków sprzyjających poprawie jakości życia mieszkańców	2. Rozwój gospodarczy – zwiększenie skali przedsiębiorczości opartej na atutach regionu	3. Rozwój przestrzenny – rozwinięcie i zrównoważenie jakości infrastruktury oraz poprawa ładu przestrzennego
• 1.1. Większa sprawność oraz dostępność infrastruktury technicznej • 1.2. Poszerzenie oferty i poziomu oddziaływania instytucji kultury i oświaty • 1.3. Zwiększenie aktywności społecznej wszystkich grup mieszkańców (także osób z niepełnosprawnością, starszych oraz zagrożonych wykluczeniem społecznym)	• 2.1. Wsparcie rozwoju działalności gospodarczej • 2.2. Zwiększenie atrakcyjności turystycznej przez poprawę infrastruktury rekreacyjnej • 2.3. Rozwój systemów odnawialnych źródeł energii (OZE)	• 3.1. Poprawa spójności zagospodarowania przestrzennego • 3.2. Poprawa dostępności komunikacyjnej • 3.3. Poprawa bezpieczeństwa publicznego

Cele strategiczne i operacyjne wyznaczają obszary, w których koncentrować się będą środki i wysiłki gminy w nadchodzących latach. Poniższy schemat przedstawia kierunki planowanych działań, których realizacja przybliży gminę do osiągnięcia zamierzonych celów, a także oczekiwane rezultaty planowanych działań oraz wskaźniki osiągnięcia działań.

CEL STRATEGICZNY: 1. ROZWÓJ SPOŁECZNY – STWORZENIE WARUNKÓW SPRZYJAJĄCYCH POPRAWIE JAKOŚCI ŻYCIA MIESZKAŃCÓW		
CEL OPERACYJNY: 1.1. POPRAWA SPRAWNOŚCI ORAZ DOSTĘPNOŚCI INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ		
Kierunki działań	Rezultaty działań	Wskaźniki osiągnięcia celów
1) Rozbudowa i modernizacja sieci kanalizacji sanitarnej (wraz z przyłączami) w miejscowościach o największej koncentracji zabudowy.	Zwiększenie liczby mieszkańców objętych kanalizacją zbiorczą oraz ograniczenie presji na środowisko (mniej zrzutów niekontrolowanych).	Długość rozbudowanej sieci kanalizacyjnej (m)
2) Budowa/rozbudowa oczyszczalni ścieków w Płozach wraz z infrastrukturą	Zapewnienie docelowej przepustowości oczyszczania ścieków dla obszaru obsługi oraz stabilniejsza praca systemu kanalizacyjnego.	Ilość ścieków oczyszczonych w oczyszczalni w Płozach (dm ³ /rok)

towarzyszącą (dopływy, zasilanie, automatyka).		
3) Program wsparcia budowy przydomowych oczyszczalni ścieków na obszarach rozproszonych i peryferyjnych.	Poprawa standardu gospodarki ściekowej w zabudowie rozproszonej oraz zmniejszenie obciążenia zbiorników bezodpływowych.	Liczba oczyszczalni przydomowych (szt.)
4) Modernizacja, uszczelnianie oraz odtwarzanie parametrów technicznych sieci wodociągowej (w tym ograniczanie strat wody).	Zwiększenie niezawodności dostaw wody i ograniczenie strat przesyłowych, co przekłada się na niższe koszty utrzymania systemu.	Długość zmodernizowanej sieci wodociągowej (m)
5) Modernizacja i rozwój ujęć wody oraz stacji uzdatniania wody (SUW), w tym automatyzacja i monitoring jakości.	Poprawa bezpieczeństwa zaopatrzenia w wodę oraz stabilniejsza jakość wody dostarczanej mieszkańcom.	Liczba zmodernizowanych ujęć/SUW (szt.)
6) Rozwój systemów zagospodarowania wód opadowych i roztopowych (SUDS, mała retencja, ogrody deszczowe, zbiorniki).	Ograniczenie podtopień i przeciążeń odwodnienia oraz zwiększenie lokalnej retencji i odporności na suszę.	Objętość retencjonowanej wody (m ³)
7) Modernizacja i rozbudowa kanalizacji deszczowej oraz urządzeń odwodnieniowych w obszarach zabudowanych i przy drogach.	Sprawniejsze odwodnienie terenów zabudowanych i dróg oraz ograniczenie szkód po intensywnych opadach.	Długość wybudowanej/zmodernizowanej kanalizacji deszczowej (m)
8) Wspieranie (w granicach kompetencji gminy) rozbudowy sieci gazowej wraz z infrastrukturą towarzyszącą oraz przyłączami.	Zwiększenie dostępności paliw niskoemisyjnych oraz stopniowe ograniczanie ogrzewania paliwami stałymi.	Liczba nowych przyłączy gazowych (szt.)
9) Rozwój niskoemisyjnych alternatyw dla gazu (pompy ciepła, kotłownie lokalne, magazyny ciepła) w obiektach publicznych i społecznych.	Redukcja kosztów energii w obiektach publicznych oraz spadek emisji zanieczyszczeń z ogrzewania.	Liczba obiektów publicznych z wymienionym źródłem ciepła na niskoemisyjne (szt.)
10) Wspieranie rozbudowy sieci szerokopasmowego Internetu oraz likwidacja „białych plam” (we współpracy z operatorami i programami krajowymi/UE).	Wzrost atrakcyjności osiedleńczej i inwestycyjnej oraz lepszy dostęp do usług cyfrowych i pracy zdalnej.	Wskaźnik penetracji budynkowej Internetem szerokopasmowym (%)
11) Cyfryzacja usług komunalnych i obsługi mieszkańca (eBOK, e-zgłoszenia, e-odczyty, monitoring awarii).	Szybsza obsługa spraw mieszkańców oraz sprawniejsze zarządzanie awariami i utrzymaniem infrastruktury.	Liczba uruchomionych e-usług publicznych/komunalnych (szt.)
12) Wzmocnienie infrastruktury systemu gospodarki odpadami (PSZOK, selektywna zbiórka, kompostowanie, edukacja odpadowa).	Wyższy poziom selektywnej zbiórki i stabilniejszy system gospodarki odpadami przy ograniczaniu kosztów.	Poziom przygotowania do ponownego użycia i recyklingu (%)

13) Przygotowanie analizy techniczno-ekonomicznej gospodarowania ściekami w obszarze nieurbanizowanym na obszarze gminy w celu ograniczenia dopływu zanieczyszczeń komunalnych do wód. ³⁰	Identyfikacja najbardziej racjonalnych i kosztowo-efektywnych rozwiązań dla terenów rozproszonej zabudowy, co pozwoli na dalsze zmniejszenie presji zanieczyszczeń komunalnych na jeziora i cieki (JCWP).	Opracowana i przyjęta analiza techniczno-ekonomiczna (tak/nie); liczba zaleceń wdrożonych (szt.).
14) Aktualizacja programu ochrony środowiska pod kątem poprawy efektywności dotyczącej ograniczania dopływu zanieczyszczeń do JCWP. ³¹	Zwiększenie skuteczności i spójności instrumentów ochrony środowiska w zakresie poprawy stanu wód poprzez dostosowanie programu do aktualnych presji antropogenicznych zidentyfikowanych w kartach charakterystyki JCWP oraz wymagań Ramowej Dyrektywy Wodnej.	Zaktualizowany i uchwalony Program Ochrony Środowiska uwzględniający presje na JCWP (tak/nie).
CEL OPERACYJNY: 1.2. POSZERZENIE OFERTY I POZIOMU ODDZIAŁYWANIA INSTYTUCJI KULTURY I OŚWIATY		
Kierunki działań	Rezultaty działań	Wskaźniki osiągnięcia celów
1) Modernizacja i doposażenie szkół (sale, pracownie, sport).	Poprawa warunków kształcenia i bezpieczeństwa zajęć poprzez unowocześnienie przestrzeni dydaktycznych i sportowych.	Liczba zmodernizowanych pomieszczeń (szt.)
2) Program zajęć pozalekcyjnych (STEM, języki, sport, kultura).	Większa i bardziej zróżnicowana oferta rozwojowa dla dzieci i młodzieży, w tym wyrównywanie kompetencji.	Liczba zajęć/tydzień (szt.)
3) Rozwój „oferty na niepokodę” (świetlice, biblioteka, hale).	Zwiększenie całorocznej aktywności mieszkańców dzięki dostępnej ofercie w przestrzeniach zamkniętych.	Liczba wydarzeń całorocznych (szt./rok)
4) Rozwój kompetencji kadry (szkolenia, kwalifikacje do zajęć specjalistycznych).	Wyższa jakość nauczania i wsparcia specjalistycznego dzięki podniesieniu kwalifikacji nauczycieli i instruktorów.	Liczba nauczycieli przeszkolonych (os.)
5) Wsparcie rodziców (warsztaty, konsultacje, programy wychowawcze).	Lepsza współpraca szkoła–rodzice oraz wzmocnienie kompetencji wychowawczych i profilaktycznych rodzin.	Liczba spotkań/warsztatów (szt.)
6) Dostosowanie przedszkoli do potrzeb rodziców (godziny, opieka, oferta).	Wyższa dostępność usług przedszkolnych i lepsze dopasowanie organizacji pracy placówek do potrzeb rodzin.	Liczba miejsc przedszkolnych (szt.)
7) Dostępność i inkluzywność (podjazdy, pętle indukcyjne, asystencja).	Równość dostępu do edukacji i oferty kulturalnej poprzez ograniczanie barier architektonicznych i komunikacyjnych.	Liczba obiektów dostosowanych (szt.)

³⁰ Wskazane działanie zostało przypisane do realizacji przez Gminę Szczytno w Planie gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły. Plan gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły jest dokumentem strategicznym w zakresie gospodarki wodnej wyznaczającym kierunki działań w gospodarce wodnej i zawierającym szereg działań, które należy podjąć w celu osiągnięcia założonych celów środowiskowych.

³¹ Ibidem.

8) Program współpracy instytucji kultury i NGO (partnerstwa, granty lokalne).	Silniejsza animacja kultury i większa liczba działań oddolnych dzięki stałym partnerstwom i małym grantom.	Liczba projektów partnerskich (szt.)
9) Rozwój biblioteki jako centrum kompetencji (e-zasoby, warsztaty, klub młodzieżowy).	Większa aktywność mieszkańców i lepszy dostęp do kompetencji (także cyfrowych) poprzez rozwój usług bibliotecznych.	Czytelnicy/1000 mieszkańców (os.)
10) Modernizacja i sieciowanie świetlic wiejskich (sprzęt, zaplecze, harmonogram).	Lepsze miejsca integracji i regularniejsza oferta działań w sołectwach dzięki doposażeniu i wspólnemu standardowi.	Liczba świetlic z doposażeniem (szt.)
11) Edukacja ekologiczna i wodna (jeziora, lasy, klimat).	Wzrost świadomości mieszkańców i szkół w obszarze ochrony środowiska oraz adaptacji do zmian klimatu.	Liczba uczestników działań (os./rok)
12) Rozwijanie oferty kulturalnej dla młodzieży (muzyka, e-sport, maker, media).	Zatrzymanie młodych w gminie poprzez atrakcyjną, współtworzoną ofertę oraz rozwój pasji i kompetencji.	Liczba inicjatyw młodzieżowych (szt.)
CEL OPERACYJNY: 1.3. ZWIĘKSZENIE AKTYWNOŚCI SPOŁECZNEJ WSZYSTKICH GRUP MIESZKAŃCÓW (TAKŻE OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIĄ, STARSZYCH ORAZ ZAGROŻONYCH WYKLUCZENIEM SPOŁECZNYM)		
Kierunki działań	Rezultaty działań	Wskaźniki osiągnięcia celów
1) Wsparcie rodzin i rodzicielstwa (asystent, poradnictwo, mediacje).	Wzmocnienie kompetencji opiekuńczo-wychowawczych oraz szybsze rozwiązywanie kryzysów rodzinnych dzięki wsparciu specjalistycznemu.	Liczba rodzin objętych wsparciem (szt.)
2) Rozwój usług senioralnych (kluby, dzienny dom, usługi sąsiedzkie).	Aktywizacja i poprawa bezpieczeństwa seniorów poprzez dostęp do usług blisko miejsca zamieszkania.	Liczba uczestników/seniorów (os.)
3) Teleopieka i „silver-tech” (opaski, monitoring, wsparcie zdalne).	Szybsza reakcja na zagrożenia zdrowotne i większe poczucie bezpieczeństwa osób starszych i samotnych.	Liczba osób objętych teleopieką (os.)
4) Opieka wytchnieniowa dla opiekunów osób zależnych.	Odciążenie rodzin i ograniczenie ryzyka wypalenia opiekunów poprzez realne wsparcie czasowe.	Liczba godzin wsparcia (h/rok)
5) Programy zdrowotne i profilaktyka (mobilne badania, szczepienia, edukacja).	Wcześniejsze wykrywanie chorób i wzrost świadomości zdrowotnej mieszkańców dzięki działaniom profilaktycznym.	Liczba badań profilaktycznych (szt.)
6) Poprawa dostępności ochrony zdrowia (teleporady, punkty konsultacyjne).	Krótszy czas dostępu do konsultacji i lepsza dostępność świadczeń dla mieszkańców miejscowości peryferyjnych.	Liczba dyżurów/specjalistów (szt.)
7) Program integracji i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami.	Większe uczestnictwo społeczne i ograniczenie barier w dostępie do wydarzeń, usług i infrastruktury.	Liczba wydarzeń dostępnych (szt.)
8) Wspieranie NGO i wolontariatu (mikrogranty, szkolenia, infrastruktura).	Silniejszy kapitał społeczny i więcej inicjatyw oddolnych dzięki wsparciu organizacyjnemu i finansowemu.	Liczba inicjatyw NGO (szt./rok)

9) Lokalne centra aktywności (świetlice + harmonogram usług).	Więcej działań „blisko domu” i lepsze wykorzystanie świetlic jako punktów usług i integracji w sołectwach.	Liczba działań/sołectwo (szt.)
10) Program dla młodzieży (liderzy, rada młodzieżowa, mentoring).	Większa partycypacja młodych i rozwój kompetencji liderkich poprzez stałe mechanizmy współdecydowania.	Liczba projektów młodzieżowych (szt.)
11) Profilaktyka uzależnień i przemocy (programy, wsparcie psychologiczne).	Ograniczenie dysfunkcji społecznych i poprawa bezpieczeństwa rodzin dzięki profilaktyce i dostępnemu wsparciu.	Liczba uczestników programów (os.)
12) Rozwój ekonomii społecznej (spółdzielnie, CIS/KIS, usługi społeczne).	Więcej lokalnych usług i aktywizacji zawodowej osób zagrożonych wykluczeniem poprzez rozwój podmiotów ES.	Liczba podmiotów ES (szt.)
CEL STRATEGICZNY: 2. ROZWÓJ GOSPODARCZY – ZWIĘKSZENIE SKALI PRZEDSIĘBIORCZOŚCI OPARTEJ NA ATUTACH REGIONU		
CEL OPERACYJNY: 2.1. WSPARCIE ROZWOJU DZIAŁALNOŚCI GOSPODARCZEJ		
Kierunki działań	Rezultaty działań	Wskaźniki osiągnięcia celów
1) Aktywna obsługa inwestora (standard „one-stop-shop”, opiekun inwestora).	Skrócenie ścieżki decyzyjnej i zwiększenie skuteczności pozyskiwania inwestorów dzięki spójnej obsłudze i opiekunowi procesu.	Liczba zapytań inwestorskich (szt.)
2) Publiczna baza terenów i lokali (uzbrojenie, MPZP, dojazd).	Przejrzysta oferta inwestycyjna i łatwiejsze porównanie lokalizacji przez inwestorów dzięki aktualnej bazie danych.	Liczba ofert w bazie (szt.)
3) Promocja i komercjalizacja terenów w Szymanach i Korpelach (WMSSE).	Napływ firm i miejsc pracy poprzez aktywną promocję uzbrojonych terenów i współpracę z otoczeniem instytucjonalnym.	Liczba nowych inwestorów (szt.)
4) Wykorzystanie potencjału lotniska (cargo, usługi okołolotniskowe).	Dywersyfikacja gospodarki i rozwój usług logistycznych/okołolotniskowych w oparciu o infrastrukturę portu lotniczego.	Liczba firm w otoczeniu lotniska (szt.)
5) „Informator dla firm” (uwarunkowania środowiskowe, formalne, infrastrukturalne).	Mniej korekt i krótsze procedury po stronie inwestorów dzięki klarownej informacji o wymaganiach i ograniczeniach.	Liczba pobrań/odsłon (szt.)
6) Monitoring satysfakcji przedsiębiorców i „aftercare”.	Lepsze dopasowanie polityk gminy do potrzeb firm oraz utrzymanie inwestorów dzięki działaniom posprzedażowym.	Wynik satysfakcji (pkt)
7) Sieciowanie firm i rolników (B2B, kooperacje, krótkie łańcuchy dostaw).	Wspólne oferty i większa skala sprzedaży dzięki kooperacjom lokalnym i krótkim łańcuchom dostaw.	Liczba spotkań B2B (szt.)
8) Wsparcie MŚP w cyfryzacji (e-commerce, automatyzacja, cyber).	Wyższa konkurencyjność firm poprzez wdrażanie narzędzi cyfrowych, automatyzacji i podstaw cyberbezpieczeństwa.	Liczba firm objętych wsparciem (szt.)

9) Przestrzenie coworkingowe / praca zdalna z szybkim internetem.	Utrzymanie talentów i przyciąganie osób pracujących zdalnie dzięki infrastrukturze pracy i usługom wspierającym.	Liczba stanowisk (szt.)
10) Promocja produktów lokalnych i marka lokalna (targi, e-sprzedaż).	Wzrost rozpoznawalności i sprzedaży produktów lokalnych dzięki wspólnej marce oraz kanałom promocji i dystrybucji.	Liczba producentów w marce (szt.)
11) Zielone standardy dla biznesu (GOZ, energia, woda, odpady).	Niższe koszty i emisje w firmach poprzez wdrażanie rozwiązań GOZ i efektywności zasobowej.	Liczba firm wdrażających standardy (szt.)
12) Współpraca biznes–edukacja (staże, praktyki, dopasowanie kompetencji).	Lepsze dopasowanie kompetencji uczniów i mieszkańców do potrzeb pracodawców dzięki partnerstwom i praktykom.	Liczba partnerstw (szt.)
CEL OPERACYJNY: 2.2. ZWIĘKSZENIE ATRAKCYJNOŚCI TURYSTYCZNEJ PRZEZ POPRAWĘ INFRASTRUKTURY REKREACYJNEJ		
Kierunki działań	Rezultaty działań	Wskaźniki osiągnięcia celów
1) Kompleksowe zagospodarowanie wybranych stref jeziornych (pomosty, plaże, sanitariaty).	Wyższy standard rekreacji i większa funkcjonalność stref jeziornych dzięki infrastrukturze przyjaznej rodzinom i turystom.	Liczba obiektów (szt.)
2) Bezpieczeństwo kąpielisk i ratownictwo (sezonowe i stałe rozwiązania).	Mniej zdarzeń niebezpiecznych i wyższe poczucie bezpieczeństwa dzięki organizacji ratownictwa i standardów kąpielisk.	Liczba zabezpieczonych kąpielisk (szt.)
3) Porządkowanie i ochrona brzegów jezior (ład, odpady, zakazy wjazdu).	Mniejsza degradacja środowiska i uporządkowana rekreacja dzięki egzekwowaniu zasad oraz utrzymaniu czystości.	Liczba interwencji/mandatów (szt.)
4) Likwidacja dzikich wysypisk + akcje sprzątania szlaków.	Lepszy wizerunek gminy i poprawa stanu środowiska dzięki eliminacji odpadów w terenach cennych przyrodniczo.	Liczba zlikwidowanych wysypisk (szt.)
5) Oznakowanie atrakcji + spójny system informacji turystycznej.	Łatwiejsza nawigacja i lepsze doświadczenie turysty dzięki czytelnej informacji w terenie i online.	Liczba punktów oznakowania (szt.)
6) Nowe i odnowione szlaki piesze (pętle, łączniki, standardy).	Większa oferta aktywna i lepsza dostępność tras o zróżnicowanym poziomie trudności.	Długość szlaków (km)
7) Sieć tras rowerowych (codziennych i turystycznych) + węzły usług (MOR).	Bezpieczniejszy ruch rowerowy i rozwój usług okołoturystycznych dzięki spójnym trasom i miejscom obsługi rowerzystów.	Długość tras (km)
8) Włączenie tras w układy ponadlokalne (regionalne/europejskie).	Większy zasięg promocji i napływ turystów dzięki wpięciu tras w rozpoznawalne sieci szlaków.	Liczba węzłów wpięcia (szt.)
9) Rozwój oferty całorocznej (nordic walking, biegi zimowe, edukacja leśna).	Wydłużenie sezonu i bardziej stabilny popyt na usługi dzięki ofercie całorocznej.	Liczba wydarzeń całorocznych (szt.)
10) Wsparcie agroturystyki i bazy noclegowej (standard, promocja, szkolenia).	Więcej noclegów i wyższa jakość usług dzięki podnoszeniu standardu i wspólnej promocji.	Liczba miejsc noclegowych (szt.)

11) Produkty turystyki wodnej (kajaki, SUP, wędkarstwo – z limitem presji).	Lepsze wykorzystanie wód przy ograniczaniu presji na ekosystemy dzięki organizacji punktów i zasad użytkowania.	Liczba punktów wodowania (szt.)
12) Cyfrowa promocja (mapa atrakcji, kalendarz, rezerwacje).	Większa widoczność online i łatwiejsze planowanie pobytu dzięki narzędziom cyfrowym i aktualnym treściom.	Odsłony serwisów (szt.)
CEL OPERACYJNY: 2.3. ROZWÓJ SYSTEMÓW ODNAWIALNYCH ŹRÓDEŁ ENERGII (OZE)		
Kierunki działań	Rezultaty działań	Wskaźniki osiągnięcia celów
1) OZE na budynkach publicznych (PV/solar/HP).	Niższe koszty energii gminy i większa niezależność energetyczna obiektów publicznych dzięki instalacjom OZE.	Moc zainstalowana (kWp)
2) Termomodernizacje budynków publicznych (szkoły, świetlice, OSP).	Mniejsza energochłonność i poprawa komfortu użytkowania budynków dzięki modernizacji przegród i instalacji.	Liczba obiektów (szt.)
3) Program wymiany źródeł ciepła (antysmogowy) dla mieszkańców.	Spadek „niskiej emisji” i poprawa jakości powietrza dzięki modernizacji źródeł ciepła w gospodarstwach domowych.	Liczba wymienionych źródeł (szt.)
4) Magazyny energii (pilotaże w obiektach gminnych).	Większa autokonsumpcja i stabilniejsza praca instalacji OZE dzięki magazynowaniu energii.	Pojemność magazynów (kWh)
5) Modernizacja oświetlenia ulicznego LED + sterowanie.	Oszczędności energii i poprawa bezpieczeństwa po zmroku dzięki LED i inteligentnemu sterowaniu.	Liczba punktów LED (szt.)
6) Rozwój elektromobilności (ładowarki, e-pojazdy gminne).	Mniej emisji z transportu i lepsza dostępność ładowania dzięki rozwojowi infrastruktury i floty gminnej.	Liczba ładowarek (szt.)
7) Wspólne projekty OZE z gminami ościennymi (większa skala).	Lepsza efektywność projektów i większa szansa finansowania dzięki partnerstwom i efektowi skali.	Liczba projektów partnerskich (szt.)
8) Spółdzielnia energetyczna / klaster energii (analiza + wdrożenia).	Lokalne bilansowanie energii i stabilizacja kosztów poprzez organizację wspólnoty energetycznej.	Liczba członków (szt.)
9) OZE i efektywność na terenach inwestycyjnych (Szymany/lotnisko).	Wyższa atrakcyjność dla firm dzięki dostępności „zielonej energii” i niższym kosztom operacyjnym.	Liczba firm korzystających (szt.)
10) Edukacja energetyczna (koszty, dotacje, dobre praktyki).	Większa liczba inwestycji prywatnych dzięki lepszej wiedzy o kosztach, dotacjach i rozwiązaniach technicznych.	Liczba uczestników (os.)
11) Monitoring jakości powietrza i raportowanie.	Lepsze zarządzanie interwencją i celowanie działań antysmogowych dzięki danym i raportom.	Liczba punktów pomiaru (szt.)
12) Zarządzanie energią w gminie (system, audyty, standardy).	Stała redukcja kosztów poprzez audyty, standardy zakupowe i systemowe zarządzanie energią.	Oszczędność energii (MWh/rok)
CEL STRATEGICZNY: 3. ROZWÓJ PRZESTRZENNY – ROZWINIĘCIE I ZRÓWNOWAŻENIE JAKOŚCI INFRASTRUKTURY ORAZ POPRAWA ŁADU PRZESTRZENNEGO		

CEL OPERACYJNY: 3.1. POPRAWA SPÓJNOŚCI ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO		
Kierunki działań	Rezultaty działań	Wskaźniki osiągnięcia celów
1) Sporządzenie i wdrożenie planu ogólnego + porządkowanie polityki przestrzennej.	Lepszy ład przestrzenny i przewidywalność rozwoju dzięki jednolitym regułom zagospodarowania.	Uchwalony plan (tak/nie)
2) Aktualizacja/uzupełnianie MPZP w kluczowych strefach presji inwestycyjnej.	Mniej rozproszenia zabudowy i mniej konfliktów inwestycyjnych dzięki planowaniu w strefach presji.	Pokrycie MPZP (%)
3) Standardy urbanistyczne dla nowych osiedli (drogi, zieleń, retencja, usługi).	Wyższa jakość nowych inwestycji i lepsza obsługa mieszkańców dzięki wymaganiom standardom infrastruktury i zieleni.	Liczba standardów uchwalonych (szt.)
4) Rewitalizacja i tworzenie przestrzeni publicznych w sołectwach.	Lepsza integracja i estetyka dzięki odnowionym miejscom wspólnym oraz poprawie funkcjonalności przestrzeni.	Powierzchnia przestrzeni (ha)
5) Rozwój zielonej infrastruktury (skwery, aleje, zadrzewienia).	Lepszy mikroklimat i komfort życia dzięki zwiększeniu zieleni urządzonej i zacienienia.	Pow. nowych terenów zieleni (m ² /ha)
6) Rozwój niebieskiej infrastruktury (mała retencja, mokradła, oczka wodne).	Wyższa odporność na suszę i podtopienia dzięki retencji krajobrazowej i odtwarzaniu funkcji wodnych.	Objętość retencji (m ³)
7) Ochrona wód i zlewni (bufory, kontrola zrzutów, ograniczanie biogenów).	Poprawa jakości wód poprzez ograniczenie dopływu zanieczyszczeń i lepsze zarządzanie zlewniami.	Liczba działań/odcinków (szt.)
8) Renaturyzacja cieków i dolin (w partnerstwie z podmiotami właściwymi).	Lepsze funkcje ekosystemów i retencja dolinowa dzięki przywracaniu naturalnych procesów w ciekach.	Długość odcinków (km)
9) Ochrona krajobrazu i korytarzy ekologicznych (w tym Natura 2000).	Mniej konfliktów inwestycyjnych i lepsza ochrona walorów dzięki spójnym zasadom ochrony krajobrazu.	Liczba uzgodnień/planów (szt.)
10) Ograniczanie presji na środowisko w turystyce (ład na brzegach, dojazdy).	Zrównoważona rekreacja i mniejsza degradacja brzegów dzięki porządkowi, regulacjom i lepszej organizacji dojazdów.	Liczba wdrożonych regulacji (szt.)
11) Cyfryzacja planowania (GIS, dane przestrzenne, geoportal).	Szybsze procedury i lepsza przejrzystość danych przestrzennych dla mieszkańców i inwestorów.	Liczba usług GIS (szt.)
12) Rozwój zagospodarowania „infill” i brownfield (zamiast ekspansji).	Racjonalne wykorzystanie rezerw terenowych i ograniczenie rozpraszania zabudowy dzięki priorytetowi dla terenów już przekształconych.	Liczba terenów przywróconych (ha)
CEL OPERACYJNY: 3.2. POPRAWA DOSTĘPNOŚCI KOMUNIKACYJNEJ		
Kierunki działań	Rezultaty działań	Wskaźniki osiągnięcia celów
1) Modernizacja dróg gminnych (priorytetyzacja odcinków).	Lepszy dojazd do usług i miejsc pracy oraz poprawa komfortu podróży dzięki modernizacji priorytetowych odcinków.	Długość dróg (km)

2) Współpraca z powiatem/województwem przy drogach wyższych kategorii.	Spójność układu komunikacyjnego dzięki wspólnemu przygotowaniu i realizacji inwestycji.	Liczba projektów partnerskich (szt.)
3) Chodniki i ciągi pieszo-jezdne w obszarach zabudowanych.	Bezpieczniejszy ruch pieszy i lepsza dostępność do usług w miejscowościach.	Długość chodników (km)
4) Infrastruktura rowerowa (codzienna i turystyczna).	Większa mobilność bez samochodu i bezpieczniejszy ruch rowerowy w relacjach lokalnych i turystycznych.	Długość tras (km)
5) Węzły przesiadkowe i parkingi (P&R / B&R) przy kluczowych punktach.	Łatwiejsze łączenie środków transportu oraz uporządkowanie ruchu i parkowania w punktach węzłowych.	Liczba węzłów (szt.)
6) Transport gminny do szkół i dla seniorów (w tym elastyczny/on-demand).	Mniejsze wykluczenie komunikacyjne oraz lepszy dostęp do edukacji i usług dla osób o ograniczonej mobilności.	Liczba kursów/rok (szt.)
7) Integracja rozkładów i informacji (aplikacja, tablice, standard przystanków).	Przewidywalność podróży i lepsza informacja pasażerska dzięki spójnym standardom i narzędziom.	Liczba przystanków w standardzie (szt.)
8) Uspokojenie ruchu i poprawa bezpieczeństwa (progi, wyniesione przejścia).	Mniej zdarzeń drogowych w strefach zabudowy i przy szkołach dzięki rozwiązaniom BRD.	Liczba wdrożeń (szt.)
9) Poprawa zimowego utrzymania dróg i odwodnienia.	Większa przejezdność i bezpieczeństwo zimą oraz mniejsza degradacja nawierzchni dzięki sprawnemu utrzymaniu i odwodnieniu.	Liczba interwencji/zgłoszeń (szt.)
10) Rozwój dróg dojazdowych do terenów inwestycyjnych i usług.	Lepsza obsługa gospodarki i skrócenie dojazdów dla firm oraz użytkowników usług.	Długość dróg dojazdowych (km)
11) Dostępność transportowa miejsc rekreacji (dojazdy, parkingi, drogi serwisowe).	Bezpieczna turystyka i mniejsza presja na środowisko dzięki uporządkowaniu dojazdów i parkowania.	Liczba usprawnień (szt.)
12) Plan mobilności gminnej (cele, standardy, monitoring).	Spójna polityka transportowa i możliwość oceny postępów dzięki przyjętym celom i wskaźnikom.	Przyjęcie dokumentu (tak/nie)
CEL OPERACYJNY: 3.3. POPRAWA BEZPIECZEŃSTWA PUBLICZNEGO		
Kierunki działań	Rezultaty działań	Wskaźniki osiągnięcia celów
1) Modernizacja i doposażenie jednostek OSP (sprzęt, pojazdy, remizy).	Wyższa gotowość ratownicza i krótszy czas reakcji dzięki doposażeniu oraz poprawie warunków funkcjonowania OSP.	Liczba doposażonych OSP (szt.)
2) Wzmacnianie MDP i szkoleń (ciągłość kadr).	Większa liczba przeszkolonych i lepsza ciągłość kadr w OSP dzięki rozwojowi MDP i systemowi szkoleń.	Liczba szkoleń/uczestników (szt./os.)
3) Rozwój monitoringu (CCTV) w punktach ryzyka (plaże, węzły).	Skuteczniejsza prewencja i lepsze egzekwowanie porządku publicznego w miejscach wrażliwych.	Liczba kamer (szt.)
4) Modernizacja oświetlenia ulicznego w newralgicznych miejscach.	Wyższe bezpieczeństwo po zmroku i lepsza widoczność w strefach ruchu pieszego i rekreacji.	Liczba punktów (szt.)
5) Bezpieczne przejścia dla pieszych (doświetlenie, wyniesienia, azyle).	Mniej potarceń i kolizji oraz poprawa bezpieczeństwa dojeżdż do szkół i usług.	Liczba przejść (szt.)

6) Chodniki i ciągi pieszo-rowerowe przy drogach o dużym ruchu.	Ochrona pieszych i rowerzystów dzięki separacji ruchu i lepszej ciągłości tras.	Długość ciągów (km)
7) Współpraca z Policją (patrole, działania priorytetowe, profilaktyka).	Mniej wykroczeń i wyższe poczucie bezpieczeństwa dzięki ukierunkowanym działaniom i profilaktyce.	Liczba wspólnych akcji (szt.)
8) Bezpieczeństwo w turystyce (regulacje wjazdu, porządek, ratownictwo).	Mniej zdarzeń i szkód w strefach rekreacji dzięki regulacjom, porządkowi i zabezpieczeniu sezonu.	Liczba interwencji (szt.)
9) System wczesnego ostrzegania i zarządzanie kryzysowe (SMS, procedury).	Szybsza reakcja na zdarzenia i lepsza koordynacja służb dzięki sprawnym procedurom i komunikacji.	Liczba testów systemu (szt./rok)
10) Działania dot. ryzyk klimatycznych (podtopienia, susza, pożary lasów).	Większa odporność gminy na zdarzenia ekstremalne dzięki działaniom adaptacyjnym i prewencji.	Liczba zadań adaptacyjnych (szt.)
11) Sieć AED + szkolenia pierwszej pomocy w sołectwach.	Krótszy czas udzielenia pomocy i większe szanse przeżycia w nagłych zdarzeniach dzięki AED i szkoleniom.	Liczba AED (szt.)
12) Program bezpieczeństwa ruchu (edukacja, kampanie, „bezpieczna droga do szkoły”).	Spadek liczby wypadków oraz wzrost świadomości uczestników ruchu dzięki działaniom edukacyjnym i kampaniom.	Liczba działań/uczestników (szt./os.)

Źródło: opracowanie własne.

Model struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy

Przesłanki formułowania polityki przestrzennej gminy

Polityka przestrzenna gminy Szczytno musi być formułowana w oparciu o kilka nakładających się na siebie uwarunkowań. Po pierwsze są to przesłanki wynikające z kształtu sieci osadniczej i struktury użytkowania terenu. Gmina ma charakter wiejski, obejmuje 32 sołectwa, liczy ponad 13 tys. mieszkańców i przestrzennie otacza miasto Szczytno, które w praktyce pełni funkcję głównego ośrodka zewnętrznego dla znacznej części mieszkańców gminy. Struktura użytkowania terenu ma wyraźnie przyrodniczo-rolniczy charakter: około połowę powierzchni zajmują grunty leśne, zadrzewione i zakrzewione, a 41% stanowi rolnicza przestrzeń produkcyjna. Osadnictwo skupia się w miejscowościach wiejskich oraz wzdłuż głównych ciągów komunikacyjnych, co oznacza, że rozwój przestrzenny powinien opierać się na wzmacnianiu istniejących jednostek osadniczych, a nie na ich dalszym rozpraszaniu.

Drugą zasadniczą przesłanką jest zgodność polityki przestrzennej z dokumentami nadrzędnymi i lokalnymi.

Polityka przestrzenna gminy Szczytno jest formułowana w ścisłym powiązaniu z wielopoziomowym systemem dokumentów planistycznych i strategicznych, zarówno o charakterze ponadlokalnym, jak i lokalnym, zgodnie z wymogami ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz.U. z 2024 r. poz. 1130 z późn. zm.). Kluczowym punktem odniesienia jest Strategia Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Województwa Warmińsko-Mazurskiego do roku 2030, przyjęta Uchwałą Nr XIV/243/20 Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego z dnia 18 lutego 2020 r. Dokument ten definiuje wizję regionu jako „Warmii i Mazur – regionu, w którym warto żyć”, koncentrując się na trzech priorytetach: społeczeństwie, gospodarce i relacjach. W centrum strategii znajduje się mieszkaniec, a działania samorządów regionalnych i lokalnych mają na celu podnoszenie jakości kapitału ludzkiego i społecznego, co bezpośrednio przekłada się na atrakcyjność inwestycyjną oraz jakość życia. Strategia wyznacza obszary strategicznej interwencji (OSI), których realizacja jest ściśle powiązana z Planem Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Warmińsko-Mazurskiego, przyjętym Uchwałą Nr XXXIX/832/18 Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego z dnia 28 sierpnia 2018 r. (Dz. Urz. Woj. Warm.-Maz. z 2018 r., poz. 4173).

Równolegle polityka przestrzenna uwzględnia wnioski wynikające z realizacji dotychczasowej wersji Strategii Rozwoju Gminy Szczytno na lata 2022-2030, przyjętej Uchwałą Nr LXIV/450/2022 Rady Gminy Szczytno z dnia 7 grudnia 2022 r., której cele strategiczne obejmują rozwój społeczny (tworzenie warunków poprawiających jakość życia mieszkańców), rozwój gospodarczy (zwiększenie skali przedsiębiorczości opartej na atutach regionu) oraz rozwój przestrzenny (rozwinięcie i zrównoważenie jakości infrastruktury oraz poprawa ładu przestrzennego).

Założenia projektu Planu Ogólnego Gminy Szczytno (sporządzonego na podstawie Uchwały Nr LXXXII/605/2024 Rady Gminy Szczytno z dnia 28 marca 2024 r.) stanowią bezpośrednią podstawę do aktualizacji strategii na lata 2026-2035. Plan Ogólny stanowi akt prawa miejscowego i zawiera ustalenia uwzględniające uwarunkowania rozwoju przestrzennego gminy, w szczególności: politykę przestrzenną określoną w strategii rozwoju gminy i strategii ponadlokalnej, ustalenia Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Warmińsko-Mazurskiego, formy ochrony przyrody i ich otuliny, obszary szczególnego zagrożenia powodzią, obszary gruntów zmeliorowanych, strefy ochronne ujęć wody, tereny górnicze i filary ochronne, udokumentowane złoża kopalin, zabytki objęte formami ochrony lub ujęte w ewidencjach, tereny zamknięte i ich strefy ochronne, obszary ograniczonego użytkowania, obszary wymagające rekultywacji, grunty rolne klas I-III oraz grunty leśne, rozmieszczenie infrastruktury społecznej, transportowej i technicznej, rekomendacje audytu krajobrazowego, krajobrazy priorytetowe, opracowanie ekofizjograficzne oraz zapotrzebowanie na nową zabudowę mieszkaniową obliczone na podstawie prognoz demograficznych GUS.

Trzecią przesłanką jest wynik bilansu rozwojowego przyjętego w planie ogólnym. Mieszkaniowe strefy planistyczne wyznaczano po analizie zapotrzebowania na nową zabudowę, chłonności terenów niezabudowanych i obszarów uzupełnienia zabudowy. Dokument wprost wskazuje, że suma chłonności terenów niezabudowanych w obowiązujących miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego przekroczyła wyliczony poziom zapotrzebowania, a obszary uzupełnienia zabudowy mają służyć przede wszystkim wypełnianiu luk i porządkowaniu istniejącej struktury osadniczej. Z tego wynika zasadniczy wniosek strategiczny: polityka przestrzenna powinna koncentrować nową zabudowę w obrębie istniejących wsi i ich bezpośredniego otoczenia, zamiast otwierać rozległe nowe tereny inwestycyjne na obszarach otwartych.

Czwartą przesłanką są silne ograniczenia i wartości środowiskowe. Rozwój gminy jest w znacznym stopniu determinowany przez formy ochrony przyrody, korytarze ekologiczne, układ jezior i cieków, obszary zmeliorowane, strefy ochronne ujęć wody, główne zbiorniki wód podziemnych, obszary zagrożenia powodzią oraz wysoką wartość krajobrazową terenów leśnych i wodnych. W planie ogólnym przyjęto więc katalog stref planistycznych obejmujący zarówno strefy zabudowy mieszkaniowej, usługowej i gospodarczej, jak i strefy produkcji rolniczej, infrastrukturalne, zieleni i rekreacji, górnictwa, cmentarzy, otwarte i komunikacyjne. Taka konstrukcja oznacza, że polityka przestrzenna gminy ma być polityką selektywnej dostępności terenów, a nie polityką powszechnej urbanizacji.

Struktura sieci osadniczej wraz z rolą i hierarchią jednostek osadniczych

Sieć osadnicza Gminy Szczytno ma charakter wieloelementowy, lecz wyraźnie podporządkowany relacji z miastem Szczytno, które pełni funkcję głównego ośrodka ponadlokalnego dla mieszkańców gminy. Na tym tle obszar gminy tworzy układ zaplecza mieszkaniowego, usługowego, rekreacyjnego i częściowo gospodarczego, którego intensywność jest największa w strefie bezpośrednio związanej z miastem oraz w większych wsiach wyposażonych w usługi publiczne. Na potrzeby strategii przyjmuje się trójstopniową hierarchię funkcjonalną jednostek osadniczych.

Poziom I – strefa bezpośredniego oddziaływania miasta Szczytno oraz głównej koncentracji funkcji mieszkaniowych i podmiejskich obejmuje miejscowości: Lipowa Góra Zachodnia wraz z Kamionkiem, Lipowa Góra Wschodnia, Korpele, Nowe Gizewo, Leśny Dwór oraz Szczycione. Są to jednostki położone w bezpośrednim sąsiedztwie miasta lub wyraźnie z nim powiązane funkcjonalnie i komunikacyjnie. Ich znaczenie wynika z relacji przestrzennej z miastem Szczytno, z przebiegu powiązań drogowych oraz, w części przypadków, z relatywnie dużej liczby mieszkańców. Największą skalę demograficzną w tej grupie mają Lipowa Góra Zachodnia z Kamionkiem – 1221 mieszkańców, Nowe Gizewo – 1060 mieszkańców oraz Lipowa Góra Wschodnia – 767 mieszkańców (dane Urzędu Gminy Szczytno na koniec 2024 r.). Dodatkowo Kamionek pełni funkcję przedszkolną i biblioteczną, zaś Nowe Gizewo i Leśny Dwór posiadają elementy infrastruktury sportowej, co wzmacnia ich znaczenie w strefie podmiejskiej.

Miejscowości poziomu pierwszego należy traktować jako podstawową strefę koncentracji rozwoju mieszkaniowego, usług podstawowych oraz infrastruktury komunalnej, przy czym rozwój ten powinien polegać przede wszystkim na porządkowaniu i dogęszczaniu istniejących struktur, a nie na ich niekontrolowanym rozszerzaniu. Z punktu widzenia modelu funkcjonalno-przestrzennego jest to obszar najsilniej powiązany z codziennymi dojazdami, obsługą usługową oraz układem transportowym miasta Szczytno.

Poziom II – lokalne ośrodki wielofunkcyjne obejmuje miejscowości: Rudka, Olszyny, Lipowiec, Szymany, Romany, Trelkowo oraz Wawrochy. Są to jednostki, które pełnią istotną rolę obsługi mieszkańców w skali lokalnej, ponieważ koncentrują infrastrukturę społeczną, przede wszystkim oświatową, sportową i kulturalną. W dokumentach źródłowych wskazano, że szkoły podstawowe funkcjonują w Rudce, Wawrochach i Olszynach, natomiast zespoły szkolno-przedszkolne w Lipowcu, Szymanach, Trelkowie i Romanach. Dodatkowo Lipowiec jest siedzibą Gminnej Biblioteki Publicznej,

a filie biblioteczne działają w Olszynch, Kamionku i Szymanach. W grupie tej znajdują się również miejscowości o znaczącej liczbie mieszkańców: Rudka – 1159 mieszkańców, Olszyny – 924 mieszkańców, Lipowiec – 855 mieszkańców, Romany – 598 mieszkańców, Szymany – 564 mieszkańców, Trelkowo – 425 mieszkańców i Wawrochy – 424 mieszkańców.

Szczególną pozycję w tej grupie zajmują Szymany, których rola wykracza poza klasyczną funkcję lokalnego ośrodka wiejskiego, ponieważ miejscowość ta pozostaje związana z portem lotniczym Olsztyn-Mazury, a dokumenty strategiczne gminy wskazują wykorzystanie potencjału lotniska jako jeden z kierunków wsparcia rozwoju działalności gospodarczej. Z kolei Rudka, Olszyny, Lipowiec, Romany, Trelkowo i Wawrochy tworzą sieć lokalnych biegunów obsługi społecznej, które powinny być wzmacniane jako miejsca koncentracji usług codziennych, edukacji, aktywności społecznej i sportu.

Miejscowości poziomu drugiego należy uznać za podstawowe lokalne ośrodki stabilizujące strukturę osadniczą gminy poza strefą bezpośrednio podmiejską. To w nich zasadne jest wzmacnianie przestrzeni publicznych, infrastruktury społecznej, bezpieczeństwa ruchu, ciągów pieszych i rowerowych oraz usług lokalnych. Powinny one stanowić główne punkty organizujące codzienne funkcjonowanie mieszkańców w różnych częściach gminy.

Poziom III – pozostałe jednostki osadnicze o funkcjach uzupełniających, mieszkaniowych, rolniczych, rekreacyjnych i krajobrazowych obejmuje miejscowości: Czarkowy Grąd; Dębówko, Kobyłocha, Ułężki; Gawrzyjałki, Pużary; Jęcznik, Sasek, Piece; Lemany; Małdaniec, Lipnik; Marksewo; Niedźwiedzie; Nowiny; Piecuchy; Płozy, Mińsko; Prusowy Borek; Sasek Mały; Sasek Wielki; Sędańsk, Sawica, Janowo; Siódmak, Wólka Szczycieńska; Stare Kiejkuty; Wały, Żytkowizna; Zielonka, Wałpusz. Są to miejscowości o mniejszej liczbie mieszkańców lub o słabszej koncentracji usług publicznych, których rola w strukturze funkcjonalno-przestrzennej wiąże się głównie z funkcją zamieszkania, rolnictwem, rekreacją indywidualną, obsługą terenów jeziornych i leśnych oraz utrzymaniem ciągłości osadnictwa wiejskiego. W wielu z nich występują pojedyncze elementy infrastruktury społecznej lub sportowej, jednak nie tworzą one tak silnych lokalnych biegunów obsługi jak miejscowości poziomu drugiego.

W odniesieniu do jednostek poziomu trzeciego polityka przestrzenna powinna mieć przede wszystkim charakter ochronno-uzupełniający. Oznacza to wspieranie poprawy warunków życia mieszkańców, utrzymania dostępności komunikacyjnej i podstawowego wyposażenia infrastrukturalnego, ale bez generowania silnej presji urbanizacyjnej i bez dopuszczania do rozpraszania zabudowy w przestrzeni otwartej. W tej grupie miejscowości szczególnego znaczenia nabiera ochrona krajobrazu, systemu przyrodniczo-wodnego oraz zachowanie wiejskiego charakteru zabudowy.

W ujęciu całościowym sieć osadnicza Gminy Szczytno ma zatem charakter wieloośrodkowy, lecz niesymetryczny. Najsilniejszą pozycję funkcjonalną posiada strefa bezpośrednio związana z miastem Szczytno, drugą warstwę tworzą lokalne ośrodki wielofunkcyjne rozlokowane w różnych częściach gminy, natomiast trzeci poziom obejmuje wsie i zespoły osadnicze pełniące funkcje uzupełniające. Taki układ powinien być podstawą różnicowania polityki przestrzennej, skali inwestycji publicznych oraz kierunków koncentracji nowej zabudowy.

Główne korytarze i elementy sieci transportowych, w tym pieszych i rowerowych

Podstawowy układ transportowy Gminy Szczytno tworzą korytarze drogowe i kolejowe o znaczeniu ponadlokalnym oraz sieć dróg wojewódzkich, powiatowych i gminnych. Najważniejsze znaczenie mają drogi krajowe nr 53, 57 i 58, które zapewniają powiązania gminy z układem regionalnym i krajowym. Uzupełnieniem tego systemu jest droga wojewódzka nr 600 oraz rozbudowany układ dróg powiatowych i gminnych, który zapewnia obsługę poszczególnych miejscowości i ich powiązanie z miastem Szczytno. Dokumenty źródłowe podkreślają, że obszar gminy jest dobrze skomunikowany pod

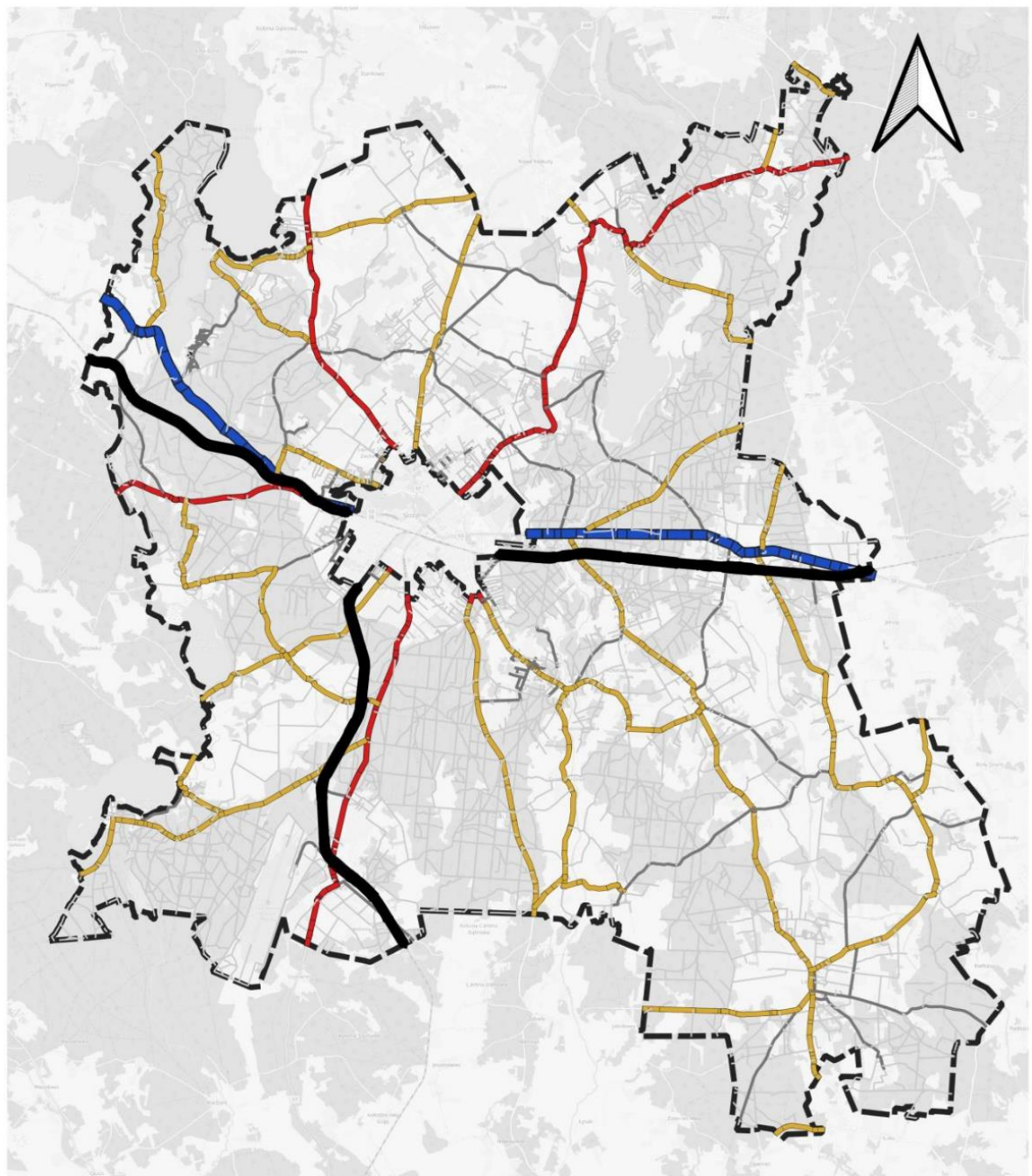
względem dostępności drogowej, a sieć drogowa jest wystarczająca dla potrzeb bytowych i gospodarczych gminy.

Znaczącym elementem systemu transportowego są także linie kolejowe nr 35 Ostrołęka – Szczytno na odcinku Wielbark – Szczytno oraz nr 219 Olsztyn Główny – Ełk na odcinku Szczytno – Pisz. Linie te wzmacniają dostępność zewnętrzną gminy i stanowią element ponadlokalnej sieci powiązań komunikacyjnych. W materiałach źródłowych wskazano również planowaną do realizacji obwodnicę miasta Szczytno oraz przedsięwzięcia ponadlokalne związane z przebudową odcinka DK 53 oraz pracami na linii kolejowej, co potwierdza znaczenie gminy w regionalnym układzie transportowym.

W dokumentach źródłowych nie wyodrębniono szczegółowej inwentaryzacji istniejącej sieci pieszej i rowerowej w układzie kartograficznym porównywalnym z siecią drogową i kolejową. Wskazano jednak jednoznacznie kierunki jej rozwoju oraz miejsce tej infrastruktury w polityce przestrzennej gminy. Plan ogólny przewiduje możliwość realizacji terenów komunikacji obejmujących komunikację pieszą i rowerową, co jest zgodne z zapisami strategii rozwoju gminy (wskazuje kierunki działań związane z rozbudową infrastruktury ścieżek rowerowych wraz z infrastrukturą towarzyszącą poprawiającą bezpieczeństwo rowerzystów, budowę i modernizację chodników, w tym ciągów pieszo-jezdných, tworzenie bezpiecznych przejść dla pieszych, a także wyznaczanie nowych szlaków pieszych, odnowę istniejących oraz budowę ścieżek rowerowych we współpracy z sąsiednimi gminami).

W modelu struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy należy zatem przyjąć, że główne korytarze transportowe mają charakter drogowo-kolejowy, natomiast układ pieszy i rowerowy powinien być rozwijany jako system wspierający dostępność wewnętrzną, bezpieczeństwo ruchu oraz funkcje rekreacyjne i turystyczne. Szczególne znaczenie powinno mieć tworzenie powiązań pieszych i rowerowych pomiędzy większymi miejscowościami, obiektami usług publicznych, terenami rekreacyjnymi i jeziorami oraz w obrębie stref osadniczych o najwyższym natężeniu ruchu lokalnego. Rozwój tej infrastruktury powinien pozostawać powiązany z poprawą bezpieczeństwa ruchu drogowego i jakością przestrzeni publicznych.

Rysunek 10. Sieć komunikacyjna gminy Szczytno

LEGENDA

- kolej
- droga główna ruchu przyspieszonego
- droga główna
- droga zbiorcza
- droga lokalna

0 3 6 9 km

Źródło: opracowanie własne na podstawie schematu z Planu Ogólnego

System powiązań przyrodniczych i wodnych w tym system obszarów chronionych

System powiązań przyrodniczych i wodnych Gminy Szczytno stanowi podstawowy szkielet jej struktury funkcjonalno-przestrzennej i jeden z najważniejszych czynników warunkujących sposób

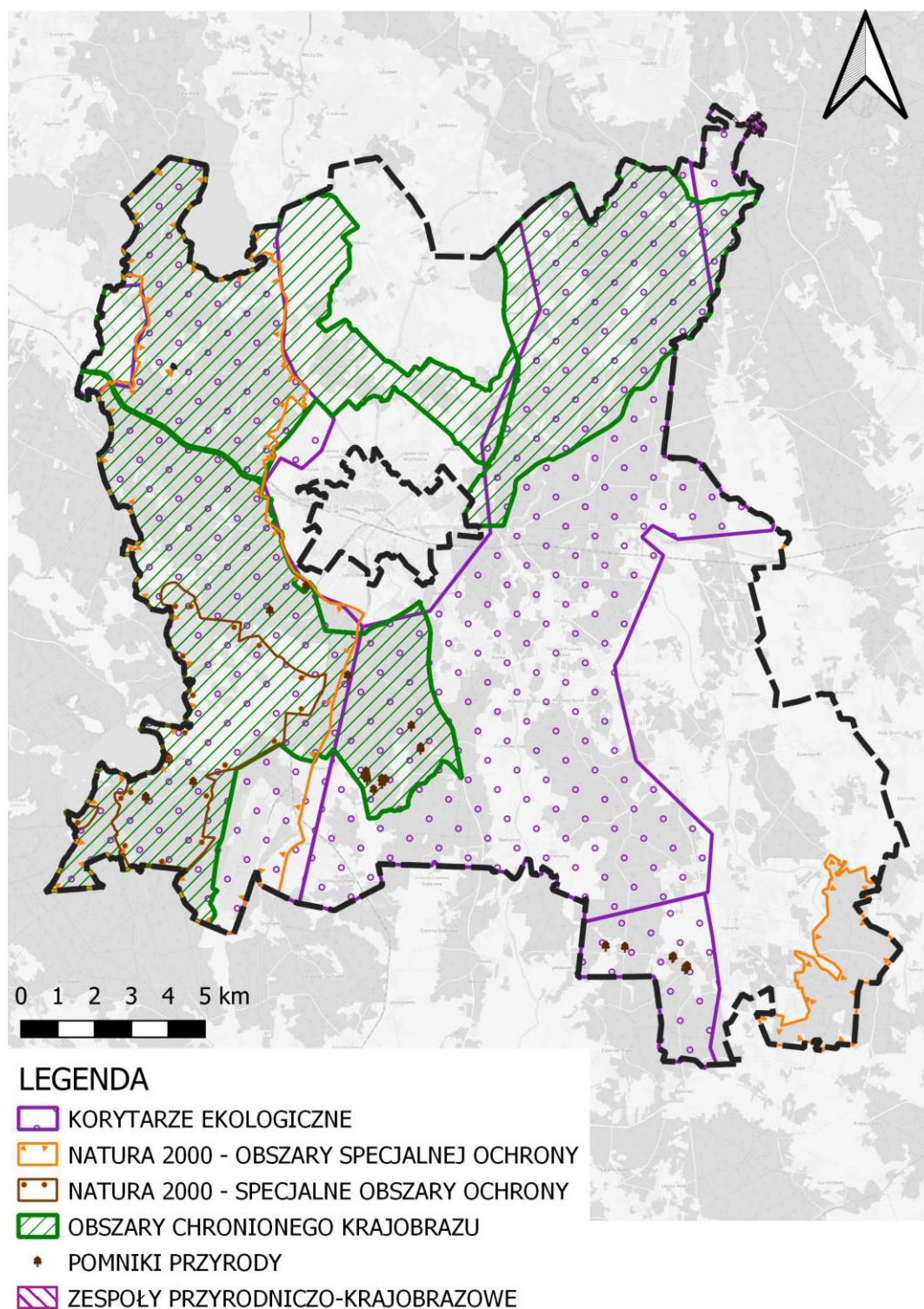
zagospodarowania przestrzeni. Układ ten tworzą przede wszystkim rozległe kompleksy leśne, jeziora, ciekі, tereny podmokłe, obszary zmeliorowane, zasoby wód podziemnych oraz obszary objęte ochroną prawną. Z dokumentów źródłowych wynika jednoznacznie, że gmina ma wyraźnie przyrodniczo-rolniczy charakter: grunty leśne, zadrzewione i zakrzewione zajmują około 51% powierzchni, a rolnicza przestrzeń produkcyjna około 41%, przy czym osadnictwo skupia się głównie w miejscowościach oraz wzdłuż głównych ciągów komunikacyjnych. Oznacza to, że przestrzeń przyrodnicza nie pełni wyłącznie funkcji tła dla zabudowy, lecz stanowi podstawowy element organizujący relacje osadnicze, krajobrazowe i środowiskowe w skali całej gminy.

Układ przyrodniczy gminy ma charakter ciągły i wielkoprzestrzenny, ponieważ opiera się na rozległych kompleksach leśnych oraz mozaice terenów otwartych, wodnych i wilgotnych. W uzasadnieniu planu ogólnego podkreślono wysoki udział lasów, a w prognozie środowiskowej wskazano, że na terenie gminy występują cenne zbiorowiska leśne i siedliskowe charakterystyczne dla obszaru Pojezierza Mazurskiego. Tak ukształtowana struktura przyrodnicza pełni równocześnie funkcje ekologiczne, klimatyczne, hydrologiczne i krajobrazowe, a także wzmacnia potencjał rekreacyjny gminy. Z punktu widzenia modelu funkcjonalno-przestrzennego oznacza to konieczność zachowania ciągłości kompleksów leśnych, powiązań pomiędzy jeziorami i ciekami oraz ochrony przestrzeni otwartej jako nośnika procesów przyrodniczych.

Szczególnie ważnym elementem systemu powiązań przyrodniczych są formy ochrony przyrody występujące na terenie gminy. W granicach gminy występują obszarowe i punktowe formy ochrony przyrody, w tym: Spychowski Obszar Chronionego Krajobrazu, Obszar Chronionego Krajobrazu Puszczy Napiwodzko-Ramuckiej, Obszar Chronionego Krajobrazu Pojezierza Olsztyńskiego, obszar specjalnej ochrony ptaków Natura 2000 Puszcza Piska PLB280008, obszar specjalnej ochrony ptaków Natura 2000 Puszcza Napiwodzko-Ramucka PLB280007, specjalny obszar ochrony siedlisk Ostoja Piska PLH280048, specjalny obszar ochrony siedlisk Ostoja Napiwodzko-Ramucka PLH280052 oraz pomniki przyrody. Tak szeroki zakres ochrony prawnej potwierdza ponadlokalną rangę zasobów przyrodniczych gminy oraz przesądza o potrzebie prowadzenia polityki przestrzennej z zachowaniem wysokiej dyscypliny lokalizacyjnej.

Poszczególne formy ochrony przyrody obejmują obszary o szczególnie wysokiej wartości środowiskowej. Spychowski Obszar Chronionego Krajobrazu charakteryzuje się dużym udziałem kompleksów leśnych oraz obecnością jezior, w tym Wałpusza i Marksob, a jego atrakcyjność przyrodniczą wzmacniają również rezerваты przyrody. Obszar Chronionego Krajobrazu Puszczy Napiwodzko-Ramuckiej wyróżnia się bardzo dużym udziałem lasów, licznymi jeziorami, rzekami, oczkami wodnymi i torfowiskami. Z kolei Obszar Chronionego Krajobrazu Pojezierza Olsztyńskiego rozszerza system ochrony na północno-zachodnią część powiązań przyrodniczych gminy. W ujęciu strategicznym oznacza to, że obszary chronione nie powinny być traktowane jako bierne strefy ograniczeń, lecz jako aktywne elementy systemu ekologicznego i krajobrazowego, które wzmacniają tożsamość przestrzenną gminy oraz warunkują możliwości rozwoju funkcji turystycznych i rekreacyjnych.

O randze systemu przyrodniczego gminy przesądza również przebieg korytarzy ekologicznych, które zapewniają spójność przestrzenną pomiędzy obszarami cennymi przyrodniczo w skali ponadlokalnej. Przez teren gminy przebiegają: korytarz ekologiczny Puszcza Napiwodzko-Ramucka GKPN-9, korytarz ekologiczny Puszcza Piska GKPN-8, korytarz ekologiczny Puszcza Napiwodzko-Ramucka – Nizina Pruska KPN-11C, korytarz ekologiczny Puszcza Piska – Puszcza Napiwodzko-Ramucka GKPN-8A oraz korytarz ekologiczny Puszcza Napiwodzko-Ramucka GKPN-8C. Sieć ta służy zapewnieniu łączności ekologicznej, umożliwia przemieszczanie się organizmów oraz przepływ genów pomiędzy obszarami przyrodniczo cennymi, w tym obszarami Natura 2000. W konsekwencji korytarze ekologiczne należy traktować jako element nadrzędny wobec nowych przekształceń przestrzennych, wymagający ograniczania fragmentacji zabudową, infrastrukturą liniową lub innymi funkcjami kolizyjnymi.

Rysunek 11. Formy ochrony przyrody w gminie Szczytno

Źródło: opracowanie własne na podstawie schematu z Planu Ogólnego

Istotnym komponentem tego systemu jest układ wód powierzchniowych (opisany szerzej w części diagnostycznej strategii – podrozdział Środowisko naturalne i infrastruktura). Przez obszar gminy przebiegają rzeki Sawica, Wałpusza i Radostówka, a do największych jezior należą Sasek Wielki, Wałpusz, Sędańskie i Marksoby. W połączeniu z licznymi mniejszymi zbiornikami wodnymi, obniżeniami terenowymi i obszarami wilgotnymi tworzą one sieć powiązań hydrologicznych i krajobrazowych, która wpływa zarówno na warunki środowiskowe, jak i na atrakcyjność rekreacyjną

gminy. Warto podkreślić także istotne znaczenie wód i terenów wilgotnych dla funkcji ekologicznych, krajobrazowych, turystycznych i społecznych, co uzasadnia traktowanie systemu wodnego jako jednego z głównych zasobów rozwojowych gminy.

Z punktu widzenia funkcjonowania gminy szczególnie istotne są także zasoby wód podziemnych oraz ich ochrona. Obszar gminy znajduje się w granicach dwóch głównych zbiorników wód podziemnych: GZWP 215 Subniecka Warszawska oraz GZWP 213 Olsztyn. Jednocześnie na terenie gminy funkcjonują ujęcia wody w miejscowościach Szymany, Olszyny, Wawrochy, Lipowiec, Trelkowo, Romany oraz Kamionek, objęte ochroną na podstawie przepisów prawa wodnego. Lokalizacja tych ujęć została uwzględniona przy prowadzeniu polityki przestrzennej w celu przeciwdziałania negatywnemu oddziaływaniu późniejszego zagospodarowania na jakość i ilość wód. Oznacza to, że system wodny gminy należy rozumieć nie tylko jako układ cieków i jezior, lecz również jako strategiczny zasób zaopatrzenia mieszkańców w wodę, wymagający szczególnej ostrożności lokalizacyjnej i ograniczania potencjalnych źródeł zanieczyszczeń.

Ważnym elementem systemu przyrodniczo-wodnego są również obszary szczególnego zagrożenia powodzią, grunty zmeliorowane oraz tereny o wysokim poziomie wód gruntowych. Na terenie gminy występują obszary zagrożenia powodziowego o prawdopodobieństwie wystąpienia powodzi $Q=10\%$, $Q=1\%$ (por. rysunek 8) oraz $Q=0,2\%$, a większość gruntów wokół istniejącej zabudowy i rzek stanowią grunty zmeliorowane. Obszary te wyznaczają ograniczenia dla zabudowy (opisane w podrozdziale Środowisko naturalne i infrastruktura) oraz stanowią utrudnione warunki techniczne dla posadowienia nowych obiektów. Z tego względu strefy planistyczne umożliwiające realizację nowej zabudowy mieszkaniowej oraz obszary uzupełnienia zabudowy zostały wyznaczone poza terenami zalewu wodą $Q1\%$ powyżej 0,5 m oraz poza terenami zalewu wodą $Q10\%$.

Na obszarze gminy Szczytno obowiązują ustalenia Audytu Krajobrazowego Województwa Warmińsko-Mazurskiego³², przyjętego Uchwałą Nr XI/183/25 Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego z dnia 25 marca 2025 r. Na terenie gminy zidentyfikowano 38 krajobrazów, zakwalifikowanych do 6 typów krajobrazu. Na terenie gminy nie występują krajobrazy priorytetowe.

Znaczenie systemu przyrodniczo-wodnego należy rozpatrywać nie tylko w wymiarze ochronnym, ale również funkcjonalnym. Lasy, wody, obszary wilgotne i korytarze ekologiczne współtworzą zasób przyrodniczy warunkujący jakość życia mieszkańców, pełnią funkcje retencyjne i klimatyczne, wspierają ochronę gleb i wód, a jednocześnie budują potencjał rekreacyjny, turystyczny i edukacyjny gminy. Lasy i wody pełnią również funkcje społeczne związane z rekreacją, turystyką, edukacją oraz tworzeniem miejsc pracy. Oznacza to, że system przyrodniczo-wodny gminy powinien być traktowany jako trwały kapitał rozwojowy, wymagający ochrony integralności przestrzennej i jakościowej, a nie jako rezerwa terenowa pod ekspansję zabudowy.

W modelu struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy system powiązań przyrodniczych i wodnych należy zatem uznać za układ nadrzędny wobec procesów urbanizacyjnych. Powinien on wyznaczać granice dopuszczalnych przekształceń przestrzeni, zasady lokalizacji nowej zabudowy, kierunki rozwoju funkcji turystycznych i rekreacyjnych oraz priorytety w zakresie ochrony krajobrazu, retencji, jakości wód i ciągłości ekologicznej. W praktyce oznacza to konieczność ochrony kompleksów leśnych, jezior i dolin cieków, ograniczania presji inwestycyjnej na tereny wilgotne i strefy brzegowe, zachowania ciągłości korytarzy ekologicznych, uwzględniania stref ochronnych ujęć wody oraz podporządkowania decyzji przestrzennych warunkom hydrologicznym i środowiskowym. Tylko taki

³² Audyt krajobrazowy określa rekomendacje i wnioski sformułowane dla poszczególnych krajobrazów, adekwatnie do charakterystyki, wartości i zagrożeń zidentyfikowanych dla możliwości zachowania wartości krajobrazów. Rekomendacje i wnioski stanowią sformułowane na poziomie ogólnym wytyczne, zalecenia i postulaty wskazujące, w jaki sposób powinna być zagospodarowana przestrzeń, aby zachować i chronić walory krajobrazowe, utrzymać ich jakość oraz atrakcyjność, a także zachować specyfikę i wyróżniki krajobrazowe.

sposób prowadzenia polityki przestrzennej pozwoli utrzymać spójność przyrodniczą gminy i jednocześnie wykorzystać jej walory jako trwałą podstawę rozwoju.

Główne elementy infrastruktury technicznej i społecznej

Główne elementy infrastruktury technicznej i społecznej Gminy Szczytno tworzą jeden z podstawowych komponentów jej struktury funkcjonalno-przestrzennej. Ich rozmieszczenie, dostępność i stopień rozwoju wpływają bezpośrednio na jakość życia mieszkańców, możliwości prowadzenia działalności gospodarczej, skalę i kierunki rozwoju zabudowy oraz poziom spójności przestrzennej całego obszaru gminy. Infrastruktura społeczna, transportowa i techniczna, podobnie jak walory środowiskowe i krajobrazowe, należy do kluczowych czynników kształtujących kierunki i intensywność rozwoju przestrzennego gminy, a zarazem generuje określone ograniczenia w zagospodarowaniu terenów, wynikające z przepisów odrębnych oraz wymogów technicznych i funkcjonalnych.

W zakresie infrastruktury społecznej zasadnicze znaczenie ma sieć obiektów oświaty, kultury, sportu, ochrony zdrowia, administracji publicznej i pomocy społecznej, zlokalizowanych głównie w większych miejscowościach gminy. Rozmieszczenie tych obiektów wpływa na dostępność usług publicznych oraz koncentrację zabudowy mieszkaniowej, a potrzeba zapewnienia przestrzeni pod rozwój usług publicznych i ochronę istniejących obiektów została uwzględniona w ustaleniach projektu planu ogólnego poprzez wyznaczenie odpowiednich stref planistycznych. Oznacza to, że infrastruktura społeczna nie pełni wyłącznie funkcji usługowej, lecz jest także jednym z podstawowych czynników porządkujących sieć osadniczą gminy i wzmacniających rangę wybranych miejscowości jako lokalnych ośrodków obsługi mieszkańców.

Najważniejszym elementem tej infrastruktury jest system oświaty i wychowania, który obejmuje placówki funkcjonujące na poziomie żłobka, przedszkola i szkoły podstawowej. Na terenie gminy zlokalizowane są: Gminny Żłobek w Szczytnie, Gminne Przedszkole w Kamionku „Jasia i Małgosi”, Gminne Przedszkole w Szczytnie, Szkoła Podstawowa w Rudce, Szkoła Podstawowa w Wawrochach, Szkoła Podstawowa w Olszynach, Zespół Szkolno-Przedszkolny w Lipowcu, Zespół Szkolno-Przedszkolny w Szymanach, Zespół Szkolno-Przedszkolny im. Wandy Chotomskiej w Trelkowie oraz Zespół Szkolno-Przedszkolny w Romanach. Rozmieszczenie tych placówek wzmacnia znaczenie Rudki, Wawroch, Olszyn, Lipowca, Szyman, Trelkowa i Roman jako lokalnych biegunów życia społecznego i edukacyjnego.

Ważnym elementem infrastruktury społecznej są również instytucje kultury, skoncentrowane przede wszystkim wokół Gminnej Biblioteki Publicznej w Lipowcu oraz jej filii w Olszynach, Kamionku i Szymanach. Układ ten ma istotne znaczenie funkcjonalne, ponieważ wzmacnia pozycję Lipowca jako lokalnego centrum kultury oraz potwierdza znaczenie Kamionka, Olszyn i Szyman jako miejscowości pełniących funkcje ponadpodstawowe w skali gminy.

Rozbudowany i przestrzennie zróżnicowany jest także system infrastruktury sportowej i rekreacyjnej. Na terenie gminy funkcjonują między innymi: „Moje Boisko Orlik 2012” w Lipowcu, boisko wielofunkcyjne w Szymanach, boisko do piłki nożnej w Olszynach, kompleks boisk w Lemanach, boisko wielofunkcyjne w Romanach, boisko wielofunkcyjne w Gawrzyżkach, boisko do tenisa ziemnego w Nowym Gizewie, boisko wielofunkcyjne w Leśnym Dworze, boisko wielofunkcyjne w Płozach, boisko w Rudce przy szkole podstawowej, boisko do siatkówki plażowej w Dębówku, boisko do siatkówki plażowej w Kamionku, boisko do siatkówki plażowej w Olszynach, boisko do piłki nożnej w Piecuchach, boisko w Sasku Małym, boisko w Wawrochach, boisko w Wałach, boisko w Sędańsku, boisko w Sasku Wielkim oraz boisko w Jęczniku. Tak szerokie rozmieszczenie infrastruktury sportowej potwierdza, że układ społeczny gminy nie jest oparty wyłącznie na jednym ośrodku, lecz na sieci lokalnych punktów aktywności. Z punktu widzenia modelu funkcjonalno-przestrzennego szczególne

znaczenie mają te miejscowości, w których infrastruktura sportowa współwystępuje z infrastrukturą oświatową i kulturalną, ponieważ właśnie tam tworzą się lokalne centra integracji społecznej.

Uzupełnieniem infrastruktury społecznej są elementy pomocy społecznej, ochrony zdrowia i administracji publicznej. Pomocą społeczną na terenie gminy zajmuje się Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Szczytnie. Na terenie gminy nie występują apteki i punkty apteczne, co z punktu widzenia polityki przestrzennej i jakości życia mieszkańców stanowi istotne ograniczenie dostępności części usług podstawowych.

W zakresie infrastruktury technicznej podstawowe znaczenie mają systemy zaopatrzenia w wodę, odprowadzania i oczyszczania ścieków, sieci elektroenergetyczne, gazowe, telekomunikacyjne oraz gospodarka cieplna i odpadowa. Rozmieszczenie i stopień rozwoju tej infrastruktury mają istotny wpływ na możliwości zagospodarowania terenów, intensywność zabudowy oraz kierunki rozwoju gminy. Oznacza to, że dalsze procesy przestrzenne powinny być ściśle powiązane z rzeczywistą możliwością technicznej obsługi nowych terenów inwestycyjnych, a nie jedynie z formalnym dopuszczeniem określonych funkcji.

Najbardziej rozwiniętym elementem infrastruktury technicznej pozostaje system wodociągowy. Ujęcia wody zaopatrujące gminę znajdują się w Kamionku, Olszynie, Wawrochach, Szymanach, Trelkowie, Romanach oraz Lipowcu. Rozmieszczenie tych ujęć wzmacnia znaczenie wymienionych miejscowości w układzie infrastrukturalnym gminy, a zarazem wprowadza konieczność respektowania stref ochronnych i ograniczeń w zagospodarowaniu ich otoczenia.

Znacznie słabiej rozwinięta, choć sukcesywnie rozbudowywana, jest infrastruktura kanalizacyjna i system gospodarki ściekowej. Gmina obsługiwana jest przez jedną komunalną oczyszczalnię ścieków zlokalizowaną w Nowym Gizewie, należącą do miasta Szczytno, o średniej przepustowości 5000 m³/d, maksymalnej 8000 m³/d i nominalnej wydajności 68 000 RLM; odbiornikiem oczyszczonych ścieków jest rzeka Sawica. Gmina przynależy do Aglomeracji Szczytno, do której w części gminnej należą Janowo, Korpele, Lemany, Leśny Dwór, Lipowa Góra Wschodnia, Lipowa Góra Zachodnia, Nowiny, Szczycone, Szymany, Nowe Gizewo, Rudka i Kamionek. Jednocześnie rośnie liczba zbiorników bezodpływowych oraz przydomowych oczyszczalni ścieków, co wskazuje na utrzymujące się zróżnicowanie standardu obsługi komunalnej i potwierdza, że dalszy rozwój zabudowy powinien być silnie uzależniony od możliwości objęcia jej efektywnym systemem kanalizacyjnym.

Istotne znaczenie dla modelu przestrzennego gminy ma również system elektroenergetyczny. Przez teren gminy przebiegają napowietrzne linie wysokiego napięcia 110 kV relacji GPZ Olsztyn1 – GPZ Korpele – GPZ Szczytno – GPZ Nida oraz GPZ Korpele – GPZ Wielbark, a także napowietrzne i kablowe linie średniego napięcia 15 kV i niskiego napięcia 0,4 kV. Gmina zasilana jest ze stacji GPZ Szczytno i GPZ Korpele, a dodatkowo przez jej obszar przebiega napowietrzna dwutorowa linia przesyłowa 2x400 kV relacji Ostrołęka – Olsztyn Młki. Wszyscy mieszkańcy gminy mają zapewnioną dostawę energii elektrycznej, ale jednocześnie obowiązują pasy ochrony funkcyjnej dla poszczególnych linii, stanowiące przestrzeń z ograniczeniami w zabudowie i zagospodarowaniu terenów. W praktyce oznacza to, że infrastruktura elektroenergetyczna ma charakter zarówno rozwojowy, jak i restrykcyjny: wzmacnia potencjał obsługi nowych terenów, ale zarazem wyznacza obszary, w których możliwości lokalizacyjne są ograniczone.

Podobny charakter ma sieć gazowa, obejmująca na terenie gminy sieci wysokiego, średniego i niskiego ciśnienia. Jednocześnie dla gazociągów obowiązują strefy kontrolowane określone przepisami odrębnymi, które muszą być uwzględniane na etapie planowania miejscowego i wydawania decyzji o warunkach zabudowy. W modelu struktury funkcjonalno-przestrzennej oznacza to, że sieć gazowa wzmacnia potencjał rozwojowy części miejscowości, ale równocześnie narzuca określone ograniczenia przestrzenne wymagające respektowania w polityce lokalizacyjnej.

Gospodarka ciepła gminy opiera się na kotłowniach lokalnych i indywidualnych, wykorzystujących głównie opał stały, a częściowo także gaz i olej opałowy; wiele firm korzysta również ze źródeł odnawialnych, najczęściej pochodzących z zagospodarowania odpadów drzewnych. Gmina jest ponadto pokryta zasięgiem radiowym i telewizyjnym. Z punktu widzenia strategii oznacza to, że infrastruktura techniczna gminy ma w znacznej mierze charakter rozproszony i zdecentralizowany, co odpowiada wiejskiemu charakterowi gminy, ale zarazem wymaga stopniowej modernizacji i uzupełniania w tych częściach obszaru, gdzie przewidywany jest dalszy rozwój osadniczy i gospodarczy.

W ujęciu funkcjonalno-przestrzennym infrastruktura techniczna i społeczna gminy Szczytno ma zatem charakter sieciowy i wielośrodkowy. Jej główne węzły koncentrują się w większych miejscowościach, zwłaszcza tam, gdzie nakładają się na siebie funkcje edukacyjne, kulturalne, sportowe, wodociągowe lub transportowe. Szczególne znaczenie mają w tym układzie Rudka, Olszyny, Lipowiec, Szymany, Romany, Trelkowo, Wawrochy, Kamionek, Nowe Gizewo oraz miejscowości strefy podmiejskiej związanej z miastem Szczytno. To właśnie tam infrastruktura wzmacnia koncentrację osadnictwa, jakość życia mieszkańców oraz zdolność do pełnienia funkcji usługowych wobec otoczenia. Dalszy rozwój przestrzenny gminy powinien być prowadzony w ścisłym powiązaniu z możliwościami rozbudowy sieci technicznych i ochroną istniejących obiektów infrastrukturalnych.

Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w gminie

Układ niniejszego rozdziału wynika bezpośrednio z wymogów ustawowych dotyczących treści strategii rozwoju gminy. Zgodnie z art. 10e ust. 3 pkt 5 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. z 2025 r. poz. 1153, z późn. zm.), strategia rozwoju gminy obejmuje „ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w gminie” odnoszące się do dziesięciu grup zagadnień, wskazanych przez ustawodawcę w lit. a–j. Z tego względu niniejszy rozdział został uporządkowany według ustawowego katalogu, tak aby zachować zgodność dokumentu z wymaganiami prawa oraz zapewnić pełne i przejrzyste odniesienie do wszystkich elementów, które powinny zostać uwzględnione w części strategicznej dotyczącej polityki przestrzennej gminy.

Przyjmuje się, że polityka przestrzenna gminy Szczytno powinna być prowadzona w zgodności z ustaleniami planu ogólnego, który jako akt prawa miejscowego wyznaczać będzie podstawowe ramy zagospodarowania przestrzennego gminy, w szczególności poprzez określenie stref planistycznych, profili funkcjonalnych, gminnych standardów urbanistycznych oraz obszarów uzupełnienia zabudowy. Prowadzenie polityki przestrzennej powinno zatem służyć zachowaniu ładu przestrzennego, racjonalnemu wykorzystaniu przestrzeni oraz równoważeniu potrzeb rozwojowych z wymogami ochrony środowiska, dziedzictwa kulturowego, bezpieczeństwa oraz dostępności infrastrukturalnej.

a) Zasady ochrony środowiska i jego zasobów, w tym ochrony powietrza, przyrody i krajobrazu

Ustala się, że w polityce przestrzennej gminy nadrzędne znaczenie powinno mieć poszanowanie zasobów środowiska przyrodniczego oraz ograniczeń wynikających z występowania form ochrony przyrody i terenów o szczególnych zasadach zagospodarowania. Szczęólnego uwzględnienia wymagają obszary chronionego krajobrazu, obszary Natura 2000, korytarze ekologiczne, zespoły przyrodniczo-krajobrazowe, pomniki przyrody, obszary szczególnego zagrożenia powodzią, grunty zmeliorowane, strefy ochronne ujęć wody, a także rekomendacje wynikające z audytu krajobrazowego. Rozwiązania przyjęte w planie ogólnym nie mogą naruszać przepisów odrębnych z zakresu ochrony przyrody, natomiast uszczegółowienie zasad zagospodarowania terenów powinno następować na etapie planów miejscowych oraz decyzji o warunkach zabudowy. W polityce przestrzennej gminy należy zatem ograniczać presję inwestycyjną na obszarach cennych przyrodniczo, zachowywać ciągłość struktur ekologicznych oraz uwzględniać uwarunkowania wodne i krajobrazowe przy lokalizowaniu nowej zabudowy i nowych funkcji.

b) Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej

Ustala się, że polityka przestrzenna gminy powinna zapewniać trwałą ochronę dziedzictwa kulturowego poprzez respektowanie obiektów i obszarów objętych ochroną konserwatorską, rejestru zabytków, gminnej ewidencji zabytków oraz stanowisk archeologicznych. Ustalenia planu ogólnego powinny zostać sformułowane z poszanowaniem historycznej tkanki zabudowy, układów urbanistycznych, linii zabudowy, gabarytów obiektów budowlanych położonych w sąsiedztwie zabytków oraz przeznaczenia terenów. W konsekwencji rozwój przestrzenny gminy powinien być prowadzony w sposób nienaruszający wartości kulturowych i tożsamości lokalnej.

c) Kierunki zmian w strukturze zagospodarowania terenów, w tym określenie szczególnych potrzeb w zakresie nowej zabudowy mieszkaniowej

Przyjmuje się, że kierunki zmian w strukturze zagospodarowania terenów powinny opierać się na porządkowaniu i uzupełnianiu istniejącej struktury osadniczej, a nie na jej rozpraszaniu. Przy wyznaczaniu stref planistycznych umożliwiających realizację funkcji mieszkaniowej uwzględniać należy w pierwszej kolejności obszary objęte miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego, w których dopuszczono funkcję mieszkaniową, oraz obszary uzupełnienia zabudowy w ramach

istniejącej zabudowy, po wcześniejszej analizie zapotrzebowania na nową zabudowę i chłonności terenów niezabudowanych. Oznacza to, że polityka przestrzenna gminy powinna preferować koncentrację nowej zabudowy mieszkaniowej w obrębie terenów już zurbanizowanych, planowanych do urbanizacji albo funkcjonalnie powiązanych z istniejącym osadnictwem. Szczególne potrzeby w zakresie nowej zabudowy mieszkaniowej zostały wyodrębnione, uzasadnione i scharakteryzowane w formie dodatkowego podrozdziału w ramach niniejszych *Ustaień i rekomendacji w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w gminie*.

d) Zasady lokalizacji obiektów handlu wielkopowierzchniowego

Nie wprowadza się odrębnych, szczegółowych zasad lokalizacji obiektów handlu wielkopowierzchniowego jako samodzielnej kategorii funkcjonalnej, lecz operuje systemem stref planistycznych oraz profili funkcjonalnych. W związku z tym ewentualna lokalizacja tego rodzaju obiektów może być rozpatrywana wyłącznie w granicach stref, których profil funkcjonalny dopuszcza funkcje usługowe lub handlowe, z poszanowaniem wszystkich ograniczeń wynikających z ochrony środowiska, krajobrazu, układu komunikacyjnego, infrastruktury technicznej oraz ład przestrzennego. Szczegółowe rozstrzygnięcia w tym zakresie powinny następować na etapie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego lub decyzji o warunkach zabudowy.

e) Zasady lokalizacji kluczowych inwestycji celu publicznego

Przyjmuje się, że kluczowe inwestycje celu publicznego powinny być lokalizowane w sposób zapewniający spójność funkcjonalną gminy, właściwą obsługę mieszkańców oraz zgodność z istniejącym i planowanym systemem infrastruktury społecznej, transportowej i technicznej. Kształtując politykę przestrzenną gminy należy uwzględniać zarówno znaczenie rozmieszczenia infrastruktury dla rozwoju przestrzennego gminy, jak i inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym przewidziane do realizacji na jej terenie, obejmujące w szczególności inwestycje drogowe, kolejowe, elektroenergetyczne, kanalizacyjne oraz związane z gospodarką odpadami. W polityce przestrzennej gminy należy zatem zapewniać pierwszeństwo lokalizacji inwestycji celu publicznego w miejscach najlepiej powiązanych z układem osadniczym i sieciami infrastrukturalnymi.

f) Kierunki rozwoju systemów komunikacji, infrastruktury technicznej i społecznej

Ustala się, że rozwój systemów komunikacji oraz infrastruktury technicznej i społecznej powinien wzmacniać dostępność wewnętrzną i zewnętrzną gminy, poprawiać jakość życia mieszkańców oraz obsługiwać tereny już zabudowane i przeznaczone do dalszego rozwoju. Przez teren gminy przebiegają drogi krajowe nr 53, 57 i 58, a lokalną sieć transportową tworzą także drogi wojewódzkie, powiatowe i gminne. Jednocześnie rozmieszczenie istniejących i planowanych obiektów infrastruktury społecznej, transportowej i technicznej jest jednym z podstawowych uwarunkowań rozwoju przestrzennego gminy. Oznacza to, że polityka przestrzenna powinna wspierać rozwój infrastruktury w sposób skoordynowany z układem osadniczym, potrzebami mieszkańców oraz docelowymi kierunkami zagospodarowania terenów.

g) Zasady lokalizacji urządzeń wytwarzających energię o mocy zainstalowanej przekraczającej 500 kW

Nie formułuje się odrębnych zasad lokalizacji urządzeń wytwarzających energię wyłącznie według kryterium progu mocy 500 kW, lecz rozstrzyga dopuszczalność poszczególnych funkcji w ramach systemu stref planistycznych i ich profili funkcjonalnych. W związku z tym lokalizacja urządzeń energetycznych powinna następować wyłącznie na terenach, których przeznaczenie i profil funkcjonalny na to pozwalają, z zachowaniem ograniczeń wynikających z ochrony przyrody, krajobrazu, zasobów wodnych, gruntów rolnych i leśnych, a także z wymogów infrastrukturalnych i technicznych. Szczegółowe warunki realizacji takich inwestycji powinny być każdorazowo badane na dalszych etapach planistycznych i inwestycyjnych.

h) Zasady lokalizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko

Ustala się, że niniejsza strategia nie wyznacza nowych terenów, obszarów ani lokalizacji przeznaczonych pod przedsięwzięcia mogące znacząco oddziaływać na środowisko, nie przesądza ich usytuowania, rodzaju, skali, parametrów ani zasięgu oddziaływania, a jej postanowienia w tym zakresie mają wyłącznie charakter ogólnych zasad ochrony przestrzeni i środowiska oraz nie stanowią samoistnej podstawy do realizacji takich przedsięwzięć.

Przyjmuje się, że ewentualna dopuszczalność lokalizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko może wynikać wyłącznie z ustaleń planu ogólnego oraz – w przypadkach wymaganych prawem – z miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach i innych rozstrzygnięć podejmowanych na podstawie przepisów odrębnych.

Ustala się ponadto, że na etapie realizacji polityki przestrzennej gminy przedsięwzięcia tego rodzaju nie mogą być traktowane jako domyślnie dopuszczalne ani preferowane, a ich ewentualne rozpatrywanie wymaga każdorazowo wykazania pełnej zgodności z ograniczeniami i wymogami wynikającymi z ochrony przyrody, zasobów wodnych, krajobrazu, gruntów rolnych i leśnych, dziedzictwa kulturowego, bezpieczeństwa ludzi oraz ładu przestrzennego.

W szczególności nie rekomenduje się lokalizacji takich przedsięwzięć na obszarach objętych formami ochrony przyrody, na obszarach wrażliwych przyrodniczo i hydrologicznie, na terenach szczególnego zagrożenia powodzią, w strefach ochronnych ujęć wody, w obszarach pełniących funkcje korytarzy ekologicznych oraz wszędzie tam, gdzie mogłoby dojść do naruszenia ograniczeń wynikających z planu ogólnego albo przepisów odrębnych.

Realizacja przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko może być rozważana wyłącznie wtedy, gdy wynika to wprost z właściwych aktów planowania przestrzennego lub decyzji administracyjnych wydawanych na podstawie prawa, po przeprowadzeniu wymaganych prawem analiz, uzgodnień i ocen, w tym ocen oddziaływania na środowisko, jeżeli są wymagane.

Przyjmuje się jednocześnie, że ustalenie to ma charakter ograniczający i porządkujący, a nie alokacyjny lub inwestycyjny.

i) Zasady kształtowania rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej

Przyjmuje się, że rolnicza i leśna przestrzeń produkcyjna powinna pozostać trwałym i istotnym elementem struktury przestrzennej gminy. Gmina ma charakter wiejski, a dominującą formą użytkowania terenów są grunty leśne, zadrzewione i zakrzewione oraz rolnicza przestrzeń produkcyjna. W planie ogólnym powinny zostać uwzględnione grunty rolne klas I-III, grunty leśne, urządzenia melioracji wodnych oraz inne uwarunkowania wpływające na przydatność terenów do zagospodarowania. W polityce przestrzennej gminy należy zatem chronić przestrzeń rolną i leśną przed nieuzasadnioną urbanizacją, ograniczać rozpraszanie zabudowy oraz prowadzić zmiany przeznaczenia terenów w sposób racjonalny i podporządkowany zasadzie ładu przestrzennego.

j) Zasady kształtowania zagospodarowania przestrzennego na obszarach zdegradowanych i obszarach rewitalizacji oraz obszarach wymagających przekształceń, rehabilitacji, rekultywacji lub remediacji

Nie wyznaczono odrębnych kierunków polityki przestrzennej dla obszarów zdegradowanych i obszarów rewitalizacji. Nie wskazuje się występowania w gminie Szczytno takich obszarów jako samodzielnego przedmiotu aktywnej interwencji przestrzennej. Jednocześnie zidentyfikowano tereny i obszary górnicze oraz udokumentowane złoża kopalin, dla których ustanowione powinny być strefy górnictwa, umożliwiające ochronę złóż, ich eksploatację, gospodarowanie oraz późniejszą rekultywację w określonych kierunkach. W związku z tym przyjmuje się, że w obecnym stanie nie zachodzi potrzeba wyodrębniania osobnej polityki rewitalizacyjnej w ramach niniejszego rozdziału, przy jednoczesnym zachowaniu możliwości działań rekultywacyjnych na terenach związanych z eksploatacją kopalin.

Szczególne potrzeby w zakresie nowej zabudowy mieszkaniowej

Szczególne potrzeby w zakresie nowej zabudowy mieszkaniowej w gminie Szczytno wynikają nie tylko z bieżących potrzeb mieszkańców, lecz także z przyjętego kierunku rozwoju gminy jako obszaru o rosnącej atrakcyjności osiedleńczej, silnie powiązanego funkcjonalnie z miastem Szczytno. Gmina pełni i będzie wzmacniać rolę zaplecza mieszkaniowego, usługowego i rekreacyjnego dla miasta, a trwały dodatni bilans migracyjny potwierdza, że proces osiedlania się ludności na obszarach wiejskich otaczających Szczytno ma charakter realny i utrwalony. Z tego względu polityka mieszkaniowa powinna być traktowana jako jeden z kluczowych instrumentów rozwoju społecznego i przestrzennego gminy.

Potrzeby mieszkaniowe należy wiązać przede wszystkim z napływem nowych mieszkańców z miasta Szczytno i innych obszarów miejskich, którzy poszukują miejsca zamieszkania oferującego wyższą jakość środowiska, większy komfort przestrzenny, kontakt z przyrodą oraz możliwość codziennego korzystania z usług i rynku pracy zlokalizowanych w mieście. Strategia gminy wskazuje, że atrakcyjność osiedleńcza jest jednym z głównych atutów rozwojowych Szczytna, a analiza SWOT wprost identyfikuje suburbanizację wokół miasta jako jedno z podstawowych zjawisk kształtujących współczesny rozwój gminy. Oznacza to, że popyt na zabudowę mieszkaniową będzie utrzymywał się przede wszystkim w miejscowościach położonych w strefie bezpośredniego oddziaływania miasta oraz wzdłuż głównych powiązań komunikacyjnych.

Szczególne potrzeby mieszkaniowe wynikają także z celów strategicznych gminy, które obejmują poprawę jakości życia mieszkańców, rozwój przedsiębiorczości oraz rozwinięcie i zrównoważenie jakości infrastruktury. Dokumenty strategiczne i planistyczne przewidują dalszą rozbudowę infrastruktury wodno-kanalizacyjnej, wspieranie rozwoju sieci gazowej i szybkiego internetu, poszerzanie oferty edukacyjnej, kulturalnej i społecznej oraz wzmacnianie aktywności wszystkich grup mieszkańców. Rozwój nowej zabudowy mieszkaniowej powinien więc następować tam, gdzie możliwe jest zapewnienie mieszkańcom realnego dostępu do usług publicznych i infrastruktury, a nie wyłącznie formalne przeznaczenie terenów pod budownictwo.

Istotnym czynnikiem wzmacniającym potrzeby mieszkaniowe jest również rozwój lokalnej gospodarki. Obecność obszaru inwestycyjnego w Korpelach, rozwój terenów związanych z lotniskiem w Szymanach oraz wzrost aktywności inwestycyjnej gminy zwiększają jej potencjał jako miejsca zamieszkania dla osób pracujących lokalnie lub dojeżdżających do pracy. Z punktu widzenia polityki przestrzennej oznacza to potrzebę utrzymania odpowiedniej podaży terenów mieszkaniowych, zwłaszcza dla zabudowy jednorodzinnej i mieszkaniowo-usługowej, odpowiadającej profilowi osiedleńczemu gminy.

Jednocześnie potrzeby te muszą być realizowane w sposób zgodny z ustaleniami projektu planu ogólnego. Szczególne potrzeby w zakresie nowej zabudowy mieszkaniowej nie powinny być interpretowane jako konieczność nieograniczonego otwierania nowych terenów budowlanych na obszarach otwartych, lecz jako potrzeba racjonalnego uruchamiania, uzbrajania, etapowania i porządkowania terenów już przewidzianych do rozwoju mieszkaniowego.

Z tego względu szczególne potrzeby mieszkaniowe gminy Szczytno należy rozumieć przede wszystkim jako potrzebę:

- zapewnienia możliwości uzupełniania zabudowy w istniejących jednostkach osadniczych,
- wypełniania luk w zabudowie,
- rozwoju terenów przyległych do zwartych struktur wsi,
- kierowania nowej zabudowy na obszary wyposażone lub możliwe do wyposażenia w infrastrukturę techniczną i komunikacyjną,
- a także ochrony terenów otwartych, rolniczych, leśnych i przyrodniczo cennych przed niekontrolowaną presją inwestycyjną.

Obszary uzupełnienia zabudowy mają służyć koncentracji rozwoju w granicach istniejącej struktury osadniczej oraz zachowaniu ładu przestrzennego

Podsumowując, uwzględnienie dodatkowych terenów pod nową zabudowę mieszkaniową jest uzasadnione koniecznością realizacji strategicznych celów rozwoju, szczególnie w zakresie podniesienia jakości życia, integracji społecznej oraz zwiększenia atrakcyjności gminy dla nowych mieszkańców i inwestorów. Działania te są zgodne z aktualnymi przepisami prawa dotyczącymi planowania przestrzennego, które wymagają m.in. racjonalnego wykorzystania przestrzeni oraz uwzględniania długoterminowych potrzeb społeczności lokalnej.

Dodatkowym czynnikiem, który powinien zostać uwzględniony w powyższym wymiarze, jest niedoskonałość prognoz GUS w zakresie przyszłej liczby ludności (a w szczególności wartość wskaźnika M20). Niekorzystna dla gminy Szczytno prognoza GUS zakłada umiarkowany wzrost ludności, jednak jej niedoszacowanie jest wysoce prawdopodobne ze względu na:

- nieuwzględnienie efektów lokalnych strategii inwestycyjnych i społecznych;
- brak pełnego uwzględnienia dynamicznych zmian społeczno-ekonomicznych oraz migracji zewnętrznych i wewnętrznych (szczególnie suburbanizacji z miasta Szczytno);
- ignorowanie wpływu intensywnych działań prorozwojowych i proinwestycyjnych podejmowanych przez samorząd lokalny;
- fakt, że wielu nowych mieszkańców gminy nie zmienia meldunku z miasta Szczytno, co powoduje, iż rzeczywista presja demograficzna i zapotrzebowanie na nową zabudowę jest wyższe niż wskazują dane meldunkowe.

Jak wskazano w podrozdziale Ludność i procesy demograficzne, osiągnięcie prognozowanego w Strategii wzrostu populacji do poziomu 16 713 mieszkańców (dla 2035 r.), 20 035 (dla 2045 r.) i 21 936 (dla 2050 r.) jest nie tylko możliwe, ale również realistyczne przy wdrożeniu wskazanych działań strategicznych. Proaktywna polityka demograficzna, konsekwentne inwestycje infrastrukturalne oraz społeczne, a także odpowiednie wsparcie dla rodzin i przedsiębiorców stanowią kluczowe czynniki sukcesu realizacji tego scenariusza bazującego w dużej mierze na zwiększaniu atrakcyjności osiedleńczej – nie ujętej w prognozach GUS. Przeprowadzona w cytowanym wyżej podrozdziale analiza dowodzi, że pozytywne trendy migracyjne już są widoczne, a dalsze dobrze zaplanowane i konsekwentnie realizowane działania lokalnego samorządu mogą skutecznie podtrzymać obecnie widoczne zmiany w zakresie demografii, co uzasadnia szczególne potrzeby w zakresie nowej zabudowy mieszkaniowej.

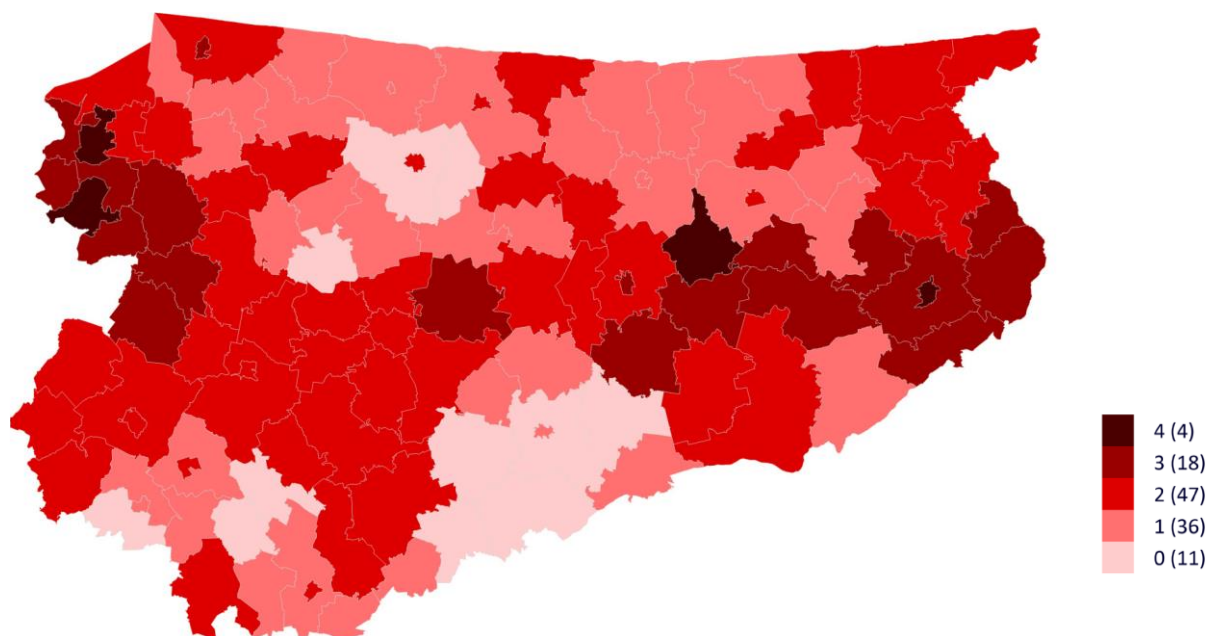
Obszary strategicznej interwencji określone w strategii rozwoju województwa warmińsko-mazurskiego wraz z zakresem planowanych działań

Obszary strategicznej interwencji w województwie warmińsko-mazurskim

Gmina Szczytno nie kwalifikuje się do żadnego z obszarów strategicznej interwencji (OSI) w województwie warmińsko-mazurskim.

Terytorialny wymiar realizacji Strategii rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego przejawia się poprzez ukierunkowanie celów na OSI. Nie oznacza to, że inne obszary (nie objęte zasięgiem OSI) nie będą przedmiotem zainteresowania polityki rozwoju. Wyróżnienie OSI wynika z faktu, iż polityka rozwoju regionu będzie dążyła do wywołania określonych zmian w przestrzeni OSI, które będą wpływały na osiąganie celów Strategii i jednocześnie będą miały szerszy zasięg terytorialny (wykraczający często poza nakreślone granice OSI).³³

Rysunek 12. Obszary strategicznej interwencji - liczba OSI, do których należą poszczególne gminy

Źródło: Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego do 2030 roku.

Obszary strategicznej interwencji zostały wyróżnione poprzez integrację dwóch podejść – regionalnego i krajowego. W Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Warmińsko-Mazurskiego wskazano kilka obszarów funkcjonalnych, których zasięgi odpowiadają celom realizacji polityki rozwoju województwa. Bazując na tym podejściu, jako OSI traktowane są obszary funkcjonalne Olsztyna, Elbląga i Ełku, a także obszar funkcjonalny Wielkich Jezior Mazurskich i strefa oddziaływania Kanału Elbląskiego. Drugie, regionalne kryterium wyodrębnienia OSI opiera się o wieloletnią współpracę partnerów/jednostek samorządu terytorialnego.

³³ Rozdział opracowano z wykorzystaniem fragmentów dokumentu: Warmińsko-Mazurskie 2030. Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego.

W wyniku tak przeprowadzonego procesu delimitacji obszarów strategicznej interwencji można wskazać zarówno gminy, które występują w największej liczbie OSI, czyli w czterech i są to gminy: Miasto Elbląg, miasto Ełk, gmina miejsko-wiejska Ryn oraz gmina wiejska Markusy.

Z kolei jedenaście gmin nie klasyfikuje się do żadnego OSI i są to gminy wiejskie: Dąbrówno, Janowo, Jedwabno, Kiwity, Kurzętnik, Lidzbark Warmiński, Rybno, Szczytno, Świątki, Świątajno oraz gmina miejsko-wiejska Wielbark.

Na terenie gminy Szczytno nie dokonano identyfikacji obszarów strategicznej interwencji kluczowych dla gminy (ze względu na brak OSI).

Spójność strategii rozwoju gminy Szczytno ze strategią rozwoju województwa

Z perspektywy planowania rozwoju niezmiernie istotne jest zagwarantowanie spójności dokumentów strategicznych na wszystkich poziomach ich realizacji. Dokumentem nadrzędnym w relacji do strategii rozwoju gminy Szczytno jest strategia rozwoju województwa warmińsko-mazurskiego. Z tego powodu, w tabeli poniżej, dokonano zestawienia spójnych celów ze strategii rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego do 2030 roku i zaktualizowanej strategii rozwoju gminy Szczytno.

Wszystkie cele zdefiniowane w strategii gminy Szczytno wpisują się w cele operacyjne strategii rozwoju społeczno-gospodarczego na poziomie województwa warmińsko-mazurskiego.

Tabela 29. Zestawienie spójnych celów z dokumentów strategicznych na poziomie gminy i województwa

Cel	
Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego do 2030 roku	Zaktualizowana Strategia rozwoju gminy Szczytno
Cele strategiczne i operacyjne	Cele operacyjne
Kompetencje przyszłości	
Użyteczne kwalifikacje i kompetencje	1.2. Poszerzenie oferty i poziomu oddziaływania instytucji kultury i oświaty
Nowoczesne usługi	2.1. Wsparcie rozwoju działalności gospodarczej 1.3. Zwiększenie aktywności społecznej wszystkich grup mieszkańców (także osób z niepełnosprawnością, starszych oraz zagrożonych wykluczeniem społecznym)
Profesjonalne organizacje	1.1. Większa sprawność oraz dostępność infrastruktury technicznej 1.3. Zwiększenie aktywności społecznej wszystkich grup mieszkańców (także osób z niepełnosprawnością, starszych oraz zagrożonych wykluczeniem społecznym)
Inteligentna produktywność	
Satysfakcjonująca praca	2.1. Wsparcie rozwoju działalności gospodarczej
Inteligentna specjalizacja	2.2. Zwiększenie atrakcyjności turystycznej przez poprawę infrastruktury rekreacyjnej 2.3. Rozwój systemów odnawialnych źródeł energii (OZE)
Wysoka konkurencyjność	2.1. Wsparcie rozwoju działalności gospodarczej
Kreatywna aktywność	
Inspirująca twórczość	1.2. Poszerzenie oferty i poziomu oddziaływania instytucji kultury i oświaty

	1.3. Zwiększenie aktywności społecznej wszystkich grup mieszkańców (także osób z niepełnosprawnością, starszych oraz zagrożonych wykluczeniem społecznym)
Efektywna współpraca	2.2. Zwiększenie atrakcyjności turystycznej przez poprawę infrastruktury rekreacyjnej
Ukształtowana tożsamość	1.3. Zwiększenie aktywności społecznej wszystkich grup mieszkańców (także osób z niepełnosprawnością, starszych oraz zagrożonych wykluczeniem społecznym)
Mocne fundamenty	
Silny kapitał społeczny	1.2. Poszerzenie oferty i poziomu oddziaływania instytucji kultury i oświaty 1.3. Zwiększenie aktywności społecznej wszystkich grup mieszkańców (także osób z niepełnosprawnością, starszych oraz zagrożonych wykluczeniem społecznym)
Optymalna infrastruktura rozwoju	1.1. Większa sprawność oraz dostępność infrastruktury technicznej 3.2. Poprawa dostępności komunikacyjnej 3.3. Poprawa bezpieczeństwa publicznego
Wyjątkowe środowisko przyrodnicze	2.2. Zwiększenie atrakcyjności turystycznej przez poprawę infrastruktury rekreacyjnej 3.1. Poprawa spójności zagospodarowania przestrzennego

Źródło: opracowanie własne.

System realizacji strategii, w tym wytyczne do sporządzenia dokumentów wykonawczych

Skuteczna i efektywna realizacja przyjętych założeń aktualizacji Strategii rozwoju gminy Szczytno będzie możliwa dzięki odpowiedniemu systemowi jej wdrażania, a następnie monitoringowi oraz ewaluacji i ewentualnej aktualizacji w związku ze zmianami zachodzącymi w gminie lub jej otoczeniu. Podobnie jak inne jednostki samorządu terytorialnego na szczeblu gminy wdrażające strategię rozwoju, Urząd Gminy Szczytno będzie gromadził i na bieżąco analizował dane dotyczące realizacji celów strategicznych, operacyjnych i kierunków działania. Wprowadzony zostanie system stałej kontroli i oceny efektów realizacji ustaleń Strategii. Pozwoli on na wczesne zdiagnozowanie nieprawidłowości, a następnie przeciwdziałanie im oraz zapobieganie ich negatywnym skutkom w przyszłości.

Należy pamiętać, że niniejszy dokument ma charakter ponadkadencyjny. Planowanie strategiczne jest procesem ciągłym, wymagającym ciągłej pracy nad wprowadzeniem zmian i podnoszeniem jego jakości. Niezwykle istotne jest partnerstwo ponadgminne. Wdrażanie wytyczonych planów zakłada potrzebę nie tylko inwestycji, ale też zmiany mentalności, stosunków społecznych oraz kultury lokalnej, co jest procesem rozłożonym na wiele lat.

Podstawowym elementem wdrażania niniejszej Strategii będzie obowiązek pracowników Urzędu Gminy oraz jednostek organizacyjnych do zapoznania się z dokumentem oraz wyznaczenie obszarów odpowiedzialności. Dodatkowo, wskazane jest przyjęcie lub aktualizacja szczegółowych planów i programów określających dokładny zakres działań koniecznych do realizacji każdego celu strategicznego.

Wskazane wyżej działania mogą rodzić w przyszłości konieczność rewizji dokumentów o charakterze strategicznym zarówno wielorocznych, jak i jednorocznych. Na dzień tworzenia niniejszej strategii jest ona zgodna z dokumentami strategicznymi funkcjonującymi w przestrzeni instytucjonalnej gminy.

Ważna dla powodzenia procesu realizacji strategii będzie dobra współpraca z otoczeniem społeczno-gospodarczym (m.in. lokalnymi organizacjami pozarządowymi, a także z innymi jednostkami samorządu terytorialnego i administracją rządową). Ponadto gmina powinna aktywnie uczestniczyć w konsultacjach strategii rozwoju oraz innych dokumentów strategicznych przyjmowanych przez podmioty z jej otoczenia, w tym szczególnie gminy sąsiednie oraz powiat elbląski. Da to możliwość zagwarantowania spójności wszystkich przyjmowanych w otoczeniu gminy programów rozwoju. W chwili przyjęcia dokumentów przez ww. podmioty, gmina może nadal weryfikować zgodność z nimi zapisów swojej strategii rozwoju i w razie potrzeby dokonać jej aktualizacji.

Dla wdrożenia zasady angażowania organizacji pozarządowych we wspólne przedsięwzięcia na rzecz rozwoju gminy (partycypacji podmiotów trzeciego sektora), wybrane projekty mogą być realizowane w partnerstwach z NGO. Da to szansę na dotarcie do i aktywację większej liczby odbiorców.

System monitorowania strategii będzie pełnił zadania kontrolne oraz służył weryfikacji skuteczności wdrażanych przedsięwzięć. Efekty realizacji Strategii mogą być monitorowane i opisywane w corocznym Raporcie o stanie gminy, który jest obowiązkowym dokumentem zgodnie z art. 28aa ust. 1 ustawy o samorządzie gminnym. Jednocześnie monitorowanie strategii umożliwi także rzetelne informowanie podmiotów zewnętrznych o uzyskanych wynikach, zrealizowanych działaniach, osiągniętych celach i planowanych strategicznych inwestycjach czy projektach.

Dodatkowo gmina może dążyć do wprowadzenia rozwiązań związanych z inteligentnym zarządzaniem, wykorzystując nowoczesne technologie teleinformatyczne, które są coraz bardziej dostępne nawet dla niewielkich podmiotów wśród jednostek samorządu terytorialnego. Narzędzia te mogą wpływać na sprawną pracę Urzędu, jednostek podległych, ale również usprawniać ochronę środowiska i dawać możliwości pomiaru jakości życia w gminie.

W zakresie systemu realizacji strategii proponowany jest następujący podział kompetencji:

W przypadku pojawiania się nowych wyzwań rozwojowych Wójt Gminy Szczytno we współpracy z odpowiednimi referatami Urzędu Gminy może identyfikować potrzebę aktualizacji zapisów Strategii. W celu zapewnienia wsparcia merytorycznego oraz uspołecznienie procesu oceny realizacji Strategii proces ten może być działaniem sformalizowanym lub prowadzonym ad hoc. W takiej sytuacji zadaniem wójta lub zespołu może być określenie propozycji aktualizacji Strategii. Podstawą ewentualnych zmian będą wnioski poszczególnych referatów realizujących zadania oraz wyniki monitoringu i raport z realizacji Strategii. Propozycje weryfikacji Strategii przedstawiane będą przez Wójta Radzie Gminy w formie projektu zmian, zgodnie z procedurą wprowadzania zmiany do uchwały po przeprowadzeniu konsultacji społecznych i zebraniu w jej wyniku wniosków i uwag.

Należy podkreślić, że celowo w niniejszej Strategii nie narzuca się nadmiernie sformalizowanych procedur, wymagających tworzenia stałych komisji czy zespołów. Ich istnienie w wielu samorządach ma charakter fasadowy, utrudniający oddolne inicjatywy czy sprawne realizowanie zmian.

Strategia powinna stanowić główny punkt odniesienia przy tworzeniu lub aktualizowaniu gminnych dokumentów strategicznych, planistycznych lub operacyjnych. Z założenia, tworzone w przyszłości dokumenty powinny być zgodne z treścią Strategii – mają one bowiem w stosunku do Strategii charakter dokumentów wykonawczych.

Ramy finansowe i źródła finansowania

Ze względu na uwarunkowania wynikające z ograniczonej wysokości dochodów własnych gmina Szczytno na bieżąco szuka, i będzie w przyszłości kontynuować ten proces, możliwości pozyskania zewnętrznych źródeł finansowania działalności, w tym kierunków działań przewidzianych w Strategii Rozwoju Gminy Szczytno na lata 2026–2035, zarówno stanowiących wydatki bieżące, jak i majątkowe. Analizy te obejmują badanie możliwości aplikowania o środki z następujących źródeł:

- z funduszy unijnych w perspektywie 2021–2027 (Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego, Fundusze Europejskie dla Polski Wschodniej, Fundusze Europejskie na Rozwój Cyfrowy, Fundusze Europejskie dla Nowoczesnej Gospodarki oraz program regionalny Fundusze Europejskie dla Województwa Warmińsko-Mazurskiego – FEWM), w tym nabory na efektywność energetyczną budynków, rozwój szlaków turystycznych, poprawę dostępności, cyfryzację usług publicznych oraz inwestycje w infrastrukturę drogową i wodno-kanalizacyjną;
- z Krajowego Planu Odbudowy i Zwiększania Odporności (KPO) m.in nabory na poprawę efektywności energetycznej budynków wielorodzinnych, wymianę źródeł ciepła oraz inwestycje wodorowe;
- z Planu Strategicznego Wspólnej Polityki Rolnej (WPR) na lata 2023–2027 – wsparcie dla obszarów wiejskich, modernizacja gospodarstw, rozwój przetwórstwa rolno-spożywczego, działania prośrodowiskowe i inwestycje w infrastrukturę rolniczą;
- z programów rządowych, w tym m.in.:
 - Rządowy Fundusz Rozwoju Dróg (RFRD);
 - Program Aktywny Maluch 2022–2029;
 - programy Senior+, Dostępność+ oraz Od Zależności Ku Samodzielności;
 - programy w obszarze ochrony środowiska, bezpieczeństwa publicznego, sportu, kultury, edukacji i turystyki (w tym granty na edukację ekologiczną, upowszechnianie sportu osób z niepełnosprawnościami oraz inwestycje lokalne);
- z programów jednostek samorządu terytorialnego wyższych szczebli, w szczególności samorządu województwa warmińsko-mazurskiego, w tym:
 - Niebiesko-zielone granty dla Warmii i Mazur;
 - Granty Marszałka dla Kół Gospodyń Wiejskich;
 - Bon Warmia Mazury 2026;
 - nabory regionalne z FEWM;
- z innych, nieunijnych funduszy międzynarodowych, w tym nowej IV edycji Funduszy Norweskich i EOG 4.0 (2021–2028) (m.in. na zieloną transformację, współpracę dwustronną, rozwój lokalny i społeczeństwo obywatelskie);
- z innych zwrotnych i bezzwrotnych źródeł finansowania dystrybuowanych przez podmioty publiczne (np. Bank Gospodarstwa Krajowego, Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, Narodowy Instytut Wolności – programy NOWEFIO i PROO) oraz prywatne (fundacje korporacyjne, partnerstwa publiczno-prywatne).

Jak w innych polskich gminach, powyższe instrumenty finansowe oraz środki własne gminy to potencjalne źródła finansowania Strategii. Najprawdopodobniej dominującymi źródłami finansowania przedsięwzięć rozwojowych będą dochody własne gminy, w szczególności udział w podatku dochodowym od osób fizycznych (PIT) oraz podatek od nieruchomości. Większość zadań przewidzianych w Strategii realizowanych będzie w ramach bieżącej działalności poszczególnych komórek Urzędu Gminy oraz jednostek organizacyjnych gminy Szczytno (ośrodki kultury, szkoły, jednostki pomocy społecznej).

Realizacja części zadań przewidzianych w Strategii może wymagać również współpracy z gminami sąsiednimi (Dźwierzuty, Jedwabno, Pasym, Wielbark, Rozogi, Świętajno), powiatem szczycieńskim, województwem warmińsko-mazurskim i ich jednostkami organizacyjnymi, a także związkami

międzygminnymi, spółkami komunalnymi (np. w zakresie gospodarki wodno-ściekowej) i stowarzyszeniami, których członkiem jest gmina Szczytno, Warmińsko-Mazurski Związek Samorządów (WMSSE) lub strefa RESA. Współpraca ta może obejmować także wymiar finansowy, w tym przekazywanie dotacji celowych na realizację powierzonych zadań lub wspólne aplikowanie o środki w trybie partnerstwa.

Podstawę do określenia ram finansowych działań strategicznych stanowić będzie budżet gminy oraz Wieloletnia Prognoza Finansowa (WPF). W WPF będą określane finansowane długookresowe cele strategiczne, limity zadłużenia oraz planowane inwestycje majątkowe (w tym z udziałem środków zewnętrznych). Gmina będzie na bieżąco monitorować oferty wsparcia na portalach funduszeuropejskie.gov.pl, mapadotacji.gov.pl oraz stronach wojewódzkich i rządowych, dostosowując wnioski aplikacyjne do aktualnych naborów i priorytetów Strategii.

Powyższe podejście pozwoli na maksymalne wykorzystanie dostępnych w latach 2026–2035 źródeł zewnętrznych, przy jednoczesnym zachowaniu stabilności finansowej gminy i zgodności z zasadami zrównoważonego rozwoju.

Załączniki

Załącznik 1. Wzór ankiety

1. Płeć:

- ☐ kobieta
☐ mężczyzna

2. Wiek:

- ☐ 18 – 24
☐ 25 – 34
☐ 35 – 44
☐ 45 – 54
☐ 55 – 64
☐ 65 i więcej

3. Wykształcenie:

- ☐ podstawowe
☐ zawodowe
☐ średnie
☐ wyższe

4. Zatrudnienie:

- ☐ instytucja publiczna
☐ przedsiębiorstwo prywatne
☐ własna działalność gospodarcza
☐ rolnik
☐ emeryt/rencista
☐ uczeń/student
☐ osoba bezrobotna
☐ inne (jakie?):

5. Miejsce zatrudnienia:

- ☐ gmina Szczytno
☐ poza gminą (gdzie?):

6. Sołectwo (miejsce zamieszkania):

- ☐ Do wyboru z listy

7. Od ilu lat mieszka Pan/i w gminie Szczytno?

- ☐ mniej niż roku
☐ 1-5 lat
☐ 6-10 lat
☐ 11-20 lat
☐ powyżej 20 lat

8. Gdzie wcześniej Pan/i mieszkał (powiat lub województwo)?

9. Czy interesuje się Pan/i tym co dzieje się na terenie gminy?

- [illegible]

[illegible]

15. Z jakiego środka komunikacji najczęściej Pan/i korzysta?

- ☐ własny samochód
- ☐ komunikacja zbiorowa
- ☐ samochód znajomych, sąsiadów (pomoc sąsiedzka)
- ☐ rower
- ☐ skuter/motocykl
- ☐ inne (jakie?):

16. Czy wśród domowników jest dziecko / są dzieci w wieku przedszkolnym?

- ☐ tak
- ☐ nie

17. Jeżeli tak, to czy uczęszcza do przedszkola na terenie gminy?

- ☐ tak
- ☐ nie

18. Czy wśród domowników jest dziecko / są dzieci w wieku szkolnym?

- ☐ tak
- ☐ nie

19. Jeżeli tak, to czy uczęszcza do szkoły na terenie gminy?

- ☐ tak
- ☐ nie

20. Jak ocenia Pan/i w gminie Szczytno:

[illegible]

21. Jak ocenia Pan/i w gminie Szczytno:

[illegible]

dostęp do lekarzy pierwszego kontaktu	☐	☐	☐	☐	☐	☐
dostęp do lekarzy specjalistów	☐	☐	☐	☐	☐	☐
funkcjonowanie aptek	☐	☐	☐	☐	☐	☐

22. Czy korzysta Pan/Pani z jakiejś formy pomocy społecznej?

- ☐ tak
☐ nie

23. Jak ocenia Pan/i w gminie Szczytno:

	bardzo źle	źle	średnio	dobrze	bardzo dobrze	nie wiem
działalność gminnych instytucji kultury	☐	☐	☐	☐	☐	☐
działalność bibliotek (np. ofertę, aktywność)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
możliwość udziału w imprezach sportowych jako widz	☐	☐	☐	☐	☐	☐
możliwość czynnego uprawiania sportu	☐	☐	☐	☐	☐	☐
możliwości podejmowania działań artystycznych (np. śpiewania w chórze, grania w zespole, uczestniczenia w warsztatach malarskich itp.)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
możliwości czynnego uczestnictwa w różnych działaniach społecznych (np. w organizacjach społecznych)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
dostępność (istnienie) miejsc, w których dorośli mogą spędzać czas wolny poza domem (np. klubów, świetlic, kawiarni, itp.)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
dostęp do miejsc rekreacji (wypoczynku na łonie natury) w najbliższej okolicy Pana/Pani zamieszkania	☐	☐	☐	☐	☐	☐

24. Jakich wydarzeń kulturalnych/ rozrywkowych brakuje na terenie gminy?

25. Jak ocenia Pan/i w gminie Szczytno:

	bardzo źle	źle	średnio	dobrze	bardzo dobrze	nie wiem
dostępność miejsc pracy	☐	☐	☐	☐	☐	☐
możliwość założenia własnego biznesu	☐	☐	☐	☐	☐	☐
wsparcie udzielane przedsiębiorcom przez gminę	☐	☐	☐	☐	☐	☐

26. Jak ocenia Pan/i w gminie Szczytno:

	bardzo źle	źle	średnio	dobrze	bardzo dobrze	nie wiem
dostępność do terenów inwestycyjnych do prowadzenia działalności gospodarczej	☐	☐	☐	☐	☐	☐
dostępność do terenów inwestycyjnych do zamieszkania (działki budowlane)	☐	☐	☐	☐	☐	☐

27. Czy gmina Szczytno jest dobrze promowana na zewnątrz?

- ☐ zdecydowanie tak
☐ tak
☐ średnio
☐ nie
☐ zdecydowanie nie

28. Prawo nakłada na gminę obowiązek równoczesnej realizacji wielu zadań. Nie można z żadnego zrezygnować, ale przy planowaniu budżetu można niektóre z nich traktować jako ważniejsze. Które

dziedziny, Pana/i zdaniem, powinny być szczególnie wspierane? Prosimy zaznaczyć nie więcej niż trzy najważniejsze pozycje na prezentowanej liście:

- ☐ bezpieczeństwo publiczne
- ☐ pomoc społeczna
- ☐ infrastruktura drogowa
- ☐ oświata i opieka przedszkolna
- ☐ sport i rekreacja
- ☐ wodociągi i kanalizacja
- ☐ zajęcia pozalekcyjne dla dzieci
- ☐ ochrona i profilaktyka zdrowia
- ☐ rozwój turystyki
- ☐ działalność instytucji kultury
- ☐ tereny zielone, rekreacyjne
- ☐ wsparcie organizacji społecznych
- ☐ czystość ulic i terenów publicznych
- ☐ inna sfera (jaka?)

29. Proszę wymienić priorytetowe inwestycje do zrealizowania w gminie:

30. Co jest dla Pana/i największym problemem związanym z życiem w gminie?

31. Jaki według Pana/i jest największy atut gminy?

32. Czy chciałby Pan/i zwrócić uwagę Władzom Gminy na jakąś sprawę, która nie została poruszona w tej ankiecie?

UZASADNIENIE

Na podstawie art. 10e ust. 1 oraz art. 10f ust. 4 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. z 2026 r. poz. 662, z późn. zm.), a także art. 3 pkt 3 oraz art. 9 pkt 5 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (t.j. Dz. U. z 2025 r. poz. 198, z późn. zm.), przedkłada się projekt uchwały w sprawie przyjęcia Strategii Rozwoju Gminy Szczytno na lata 2026-2035 – aktualizacji Strategii Rozwoju Gminy Szczytno na lata 2022-2030 (dalej: „Strategia”).

Przyjęcie Strategii wypełnia wskazane wyżej wymogi ustawowe dotyczące prowadzenia i programowania rozwoju na poziomie lokalnym. Proces opracowania Strategii został przeprowadzony zgodnie z uchwałą nr XXVII/179/2026 Rady Gminy Szczytno z dnia 5 marca 2026 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia Strategii Rozwoju Gminy Szczytno na lata 2026–2035 oraz określenia szczegółowego trybu i harmonogramu opracowania jej projektu, w tym trybu przeprowadzenia konsultacji społecznych (uchwała ta uchyliła poprzednią uchwałę nr XXVI/168/2026 z dnia 30 stycznia 2026 r.) (art. 10f ust. 1 ustawy o samorządzie gminnym).

Projekt Strategii został przedłożony Zarządowi Województwa Warmińsko-Mazurskiego, który wydał opinię dotyczącą sposobu uwzględnienia ustaleń i rekomendacji w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej województwa określonych w strategii rozwoju województwa (art. 10f ust. 2 i 3 ustawy o samorządzie gminnym). Opinia nie zawierała uwag wymagających zmian w projekcie Strategii.

W zakresie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko (SOOŚ), na podstawie art. 48 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko, Wójt Gminy Szczytno wystąpił o uzgodnienie odstąpienia od obowiązku przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko. Otrzymano uzgodnienia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Olsztynie oraz Warmińsko-Mazurskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego. W konsekwencji, po dokonaniu analizy uwarunkowań, odstąpiono od przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko dla niniejszego dokumentu. Informacja o odstąpieniu została podana do publicznej wiadomości w formie obwieszczenia Wójta Gminy Szczytno.

Projekt Strategii został poddany konsultacjom społecznym w wyniku których wpłynęły uwagi interesariusza, Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Białymstoku, które zostały w całości uwzględnione w ostatecznej wersji dokumentu (zgodnie z przedstawionym sprawozdaniem z konsultacji społecznych).

Strategia stanowi kompleksowy dokument określający wizję, cele strategiczne oraz priorytety rozwoju gminy w perspektywie najbliższych lat. Dokument został opracowany w oparciu o diagnozę społeczno-gospodarczą gminy, analizę uwarunkowań i potrzeb mieszkańców oraz proces konsultacji społecznych, co zapewnia jego zgodność z realnymi potrzebami wspólnoty samorządowej.

Strategia obejmuje kluczowe obszary rozwoju, w szczególności: poprawę dostępności i jakości infrastruktury technicznej i społecznej, rozwój lokalnej gospodarki oraz przedsiębiorczości, ochronę środowiska i adaptację do zmian klimatu, wsparcie edukacji, kultury i usług społecznych, a także działania na rzecz podniesienia jakości życia mieszkańców. Jednocześnie dokument zachowuje spójność z dokumentami strategicznymi wyższego rzędu na poziomie regionalnym i krajowym.

Przyjęcie Strategii jest niezbędne dla skutecznego planowania i realizacji przedsięwzięć rozwojowych Gminy Szczytno. Dokument stanowi podstawę do przygotowywania programów

i projektów oraz ubiegania się o środki zewnętrzne, w tym fundusze Unii Europejskiej, środki krajowe i regionalne. Strategia porządkuje cele rozwojowe gminy, wzmacnia koordynację działań oraz umożliwia racjonalne gospodarowanie zasobami w warunkach zmieniających się uwarunkowań społeczno-gospodarczych i środowiskowych.

Powierzenie wykonania uchwały Wójtowi Gminy Szczytno (zgodnie z § 2 projektu uchwały) wynika z jego kompetencji jako organu wykonawczego gminy, odpowiedzialnego za realizację polityki rozwoju oraz koordynację działań wynikających ze Strategii. Wdrożenie uchwały zapewni skuteczne wprowadzenie w życie założeń dokumentu strategicznego.

Zgodnie z § 3 uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia, co umożliwia niezwłoczne wykorzystanie Strategii jako podstawowego dokumentu planistycznego i wdrożeniowego dla polityki rozwoju gminy.

Mając na uwadze powyższe, podjęcie niniejszej uchwały jest zasadne i zgodne z interesem publicznym, przyczyniając się do zrównoważonego rozwoju Gminy Szczytno oraz poprawy jakości życia jej mieszkańców.

Przewodniczący Rady Gminy Szczytno

Zbigniew Woźniak